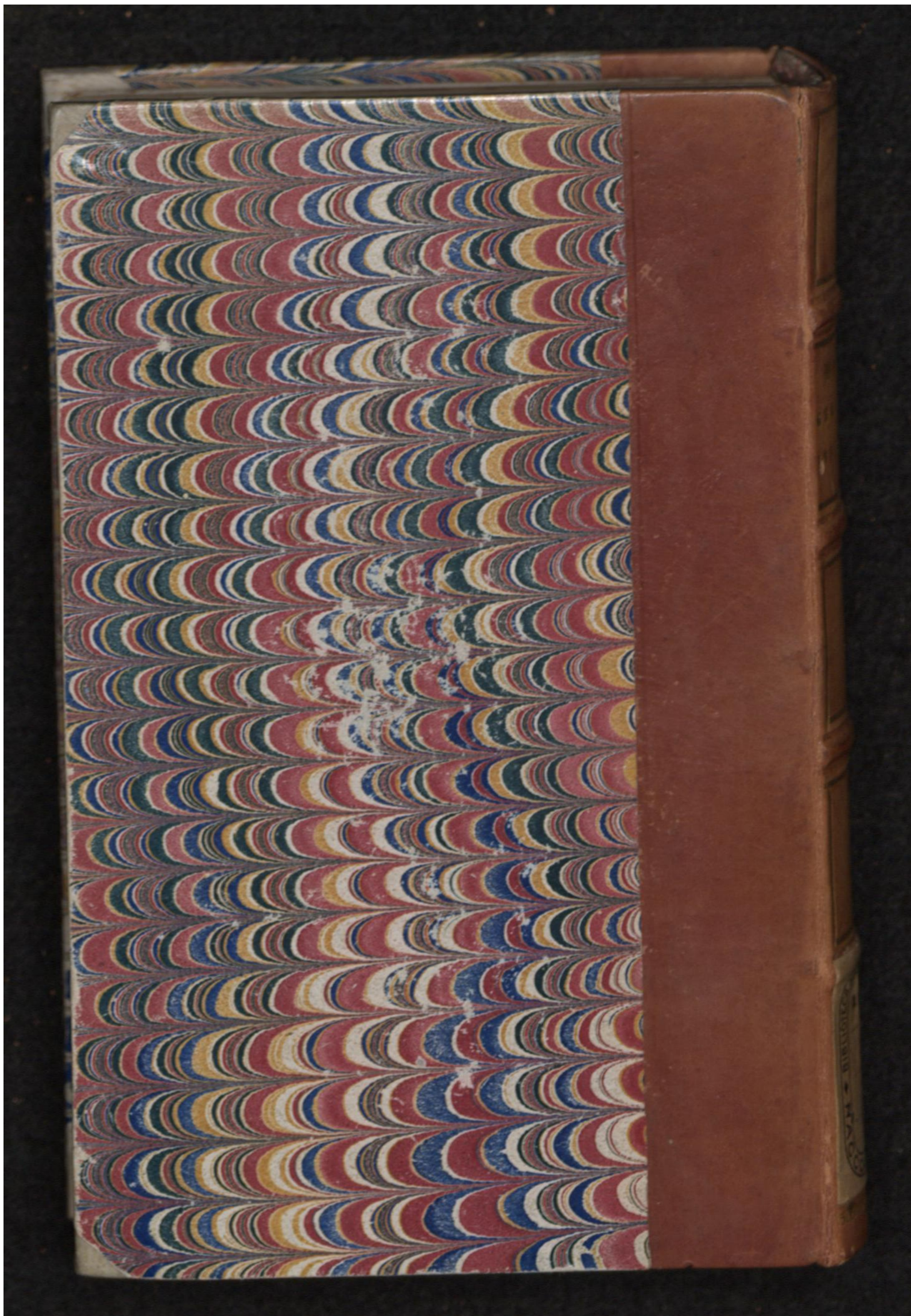

MANUTIUS
GRAMMATICAE
INSTITUTIONES
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
3
4

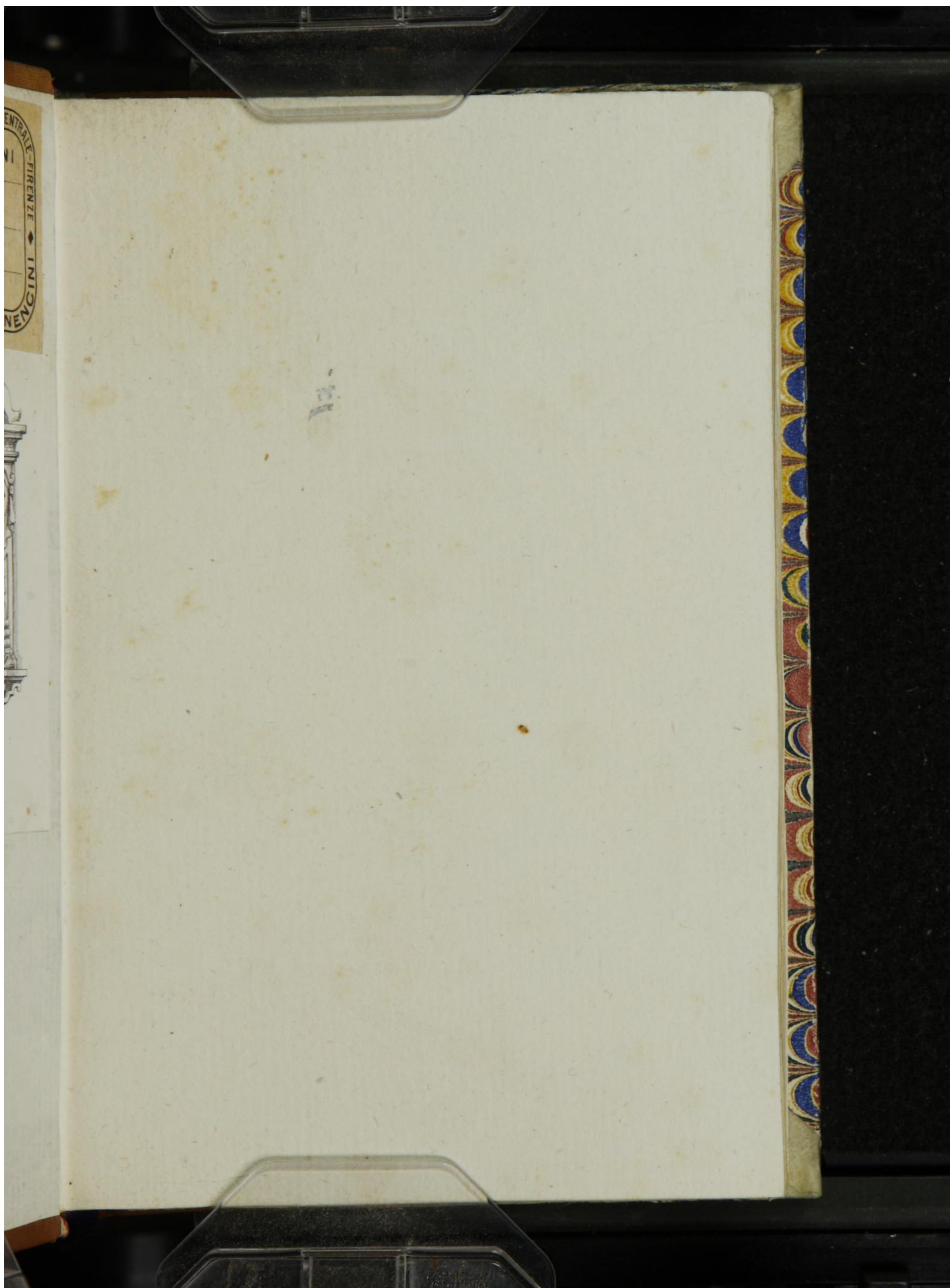

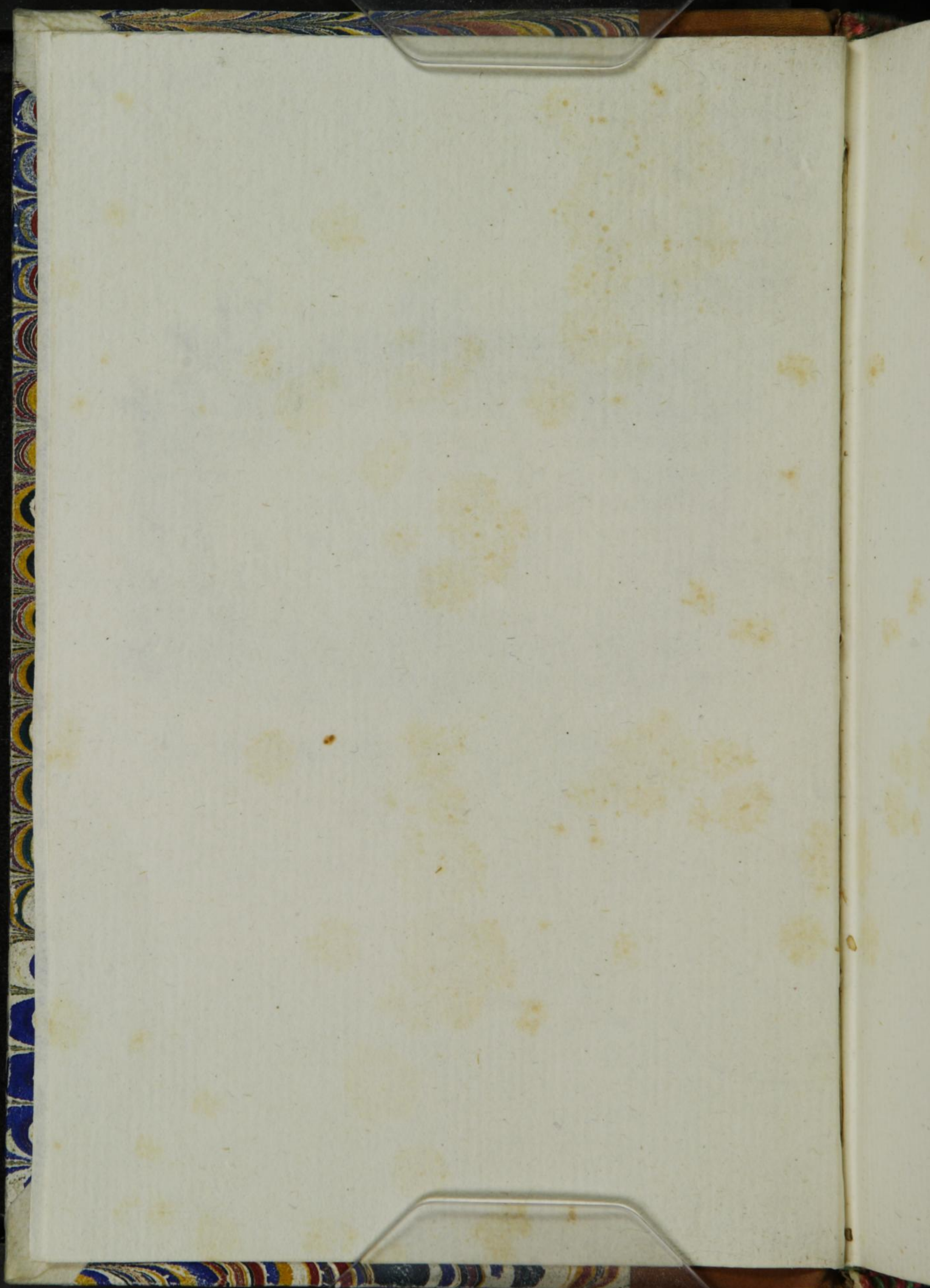

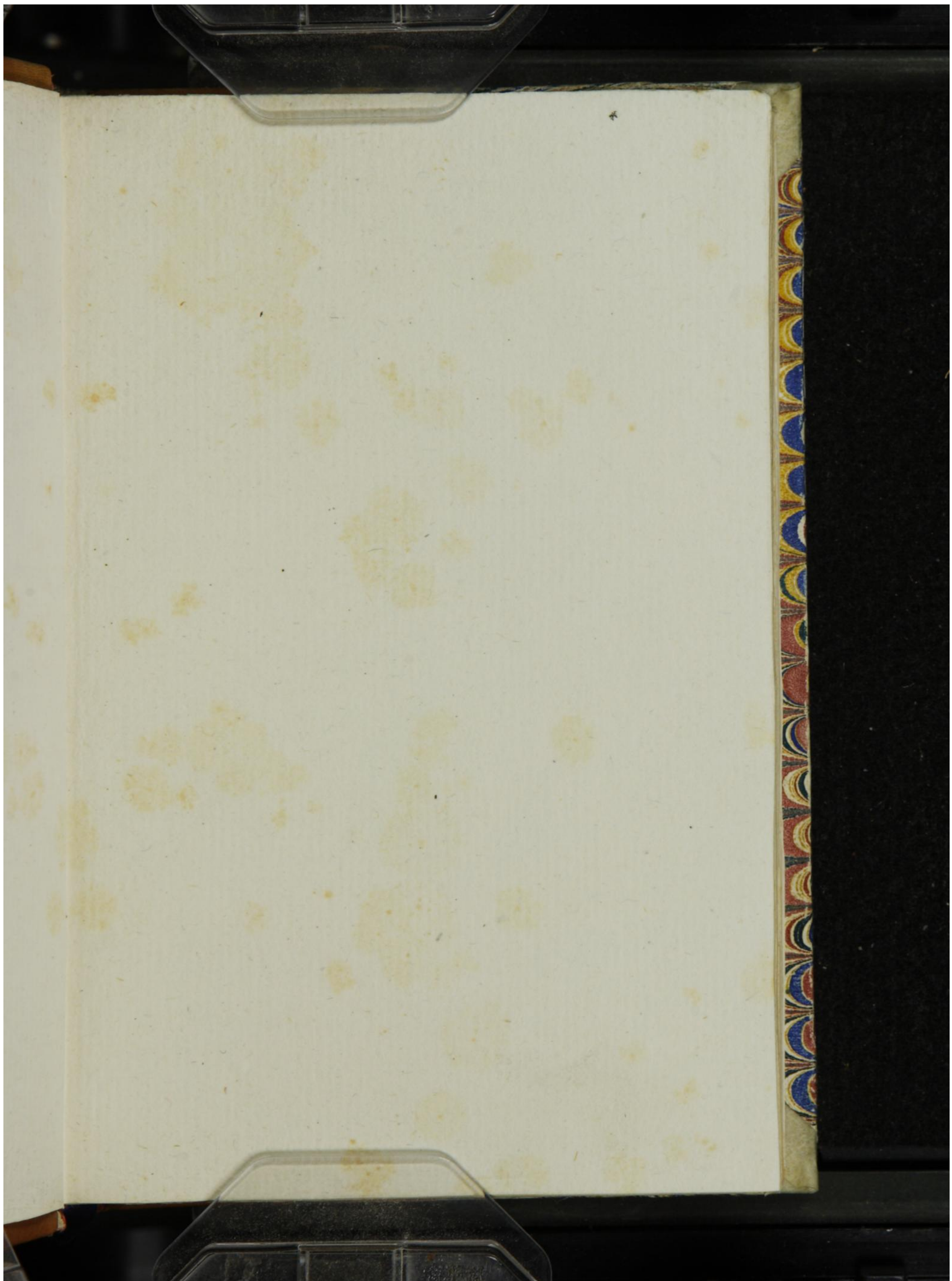

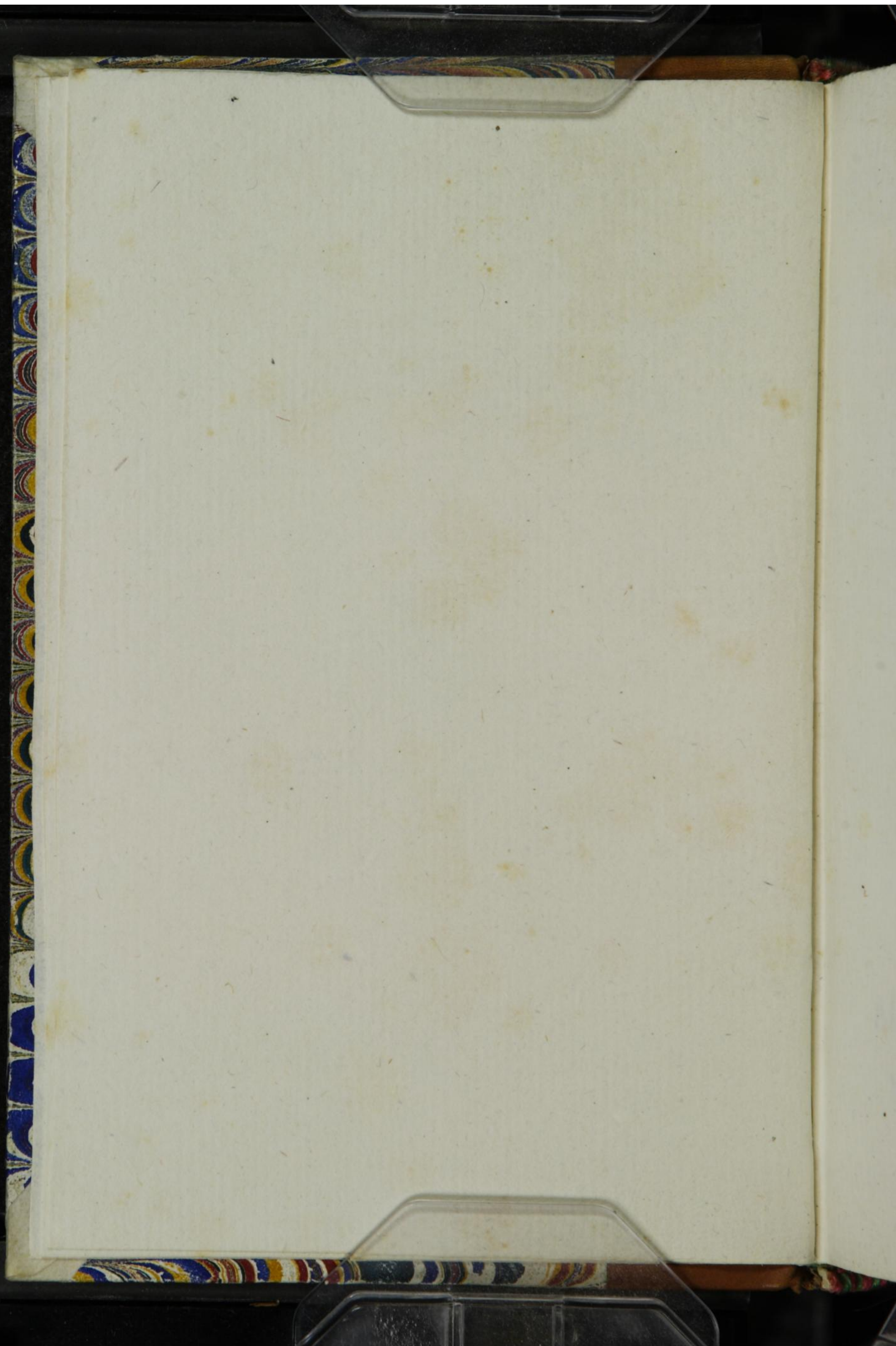

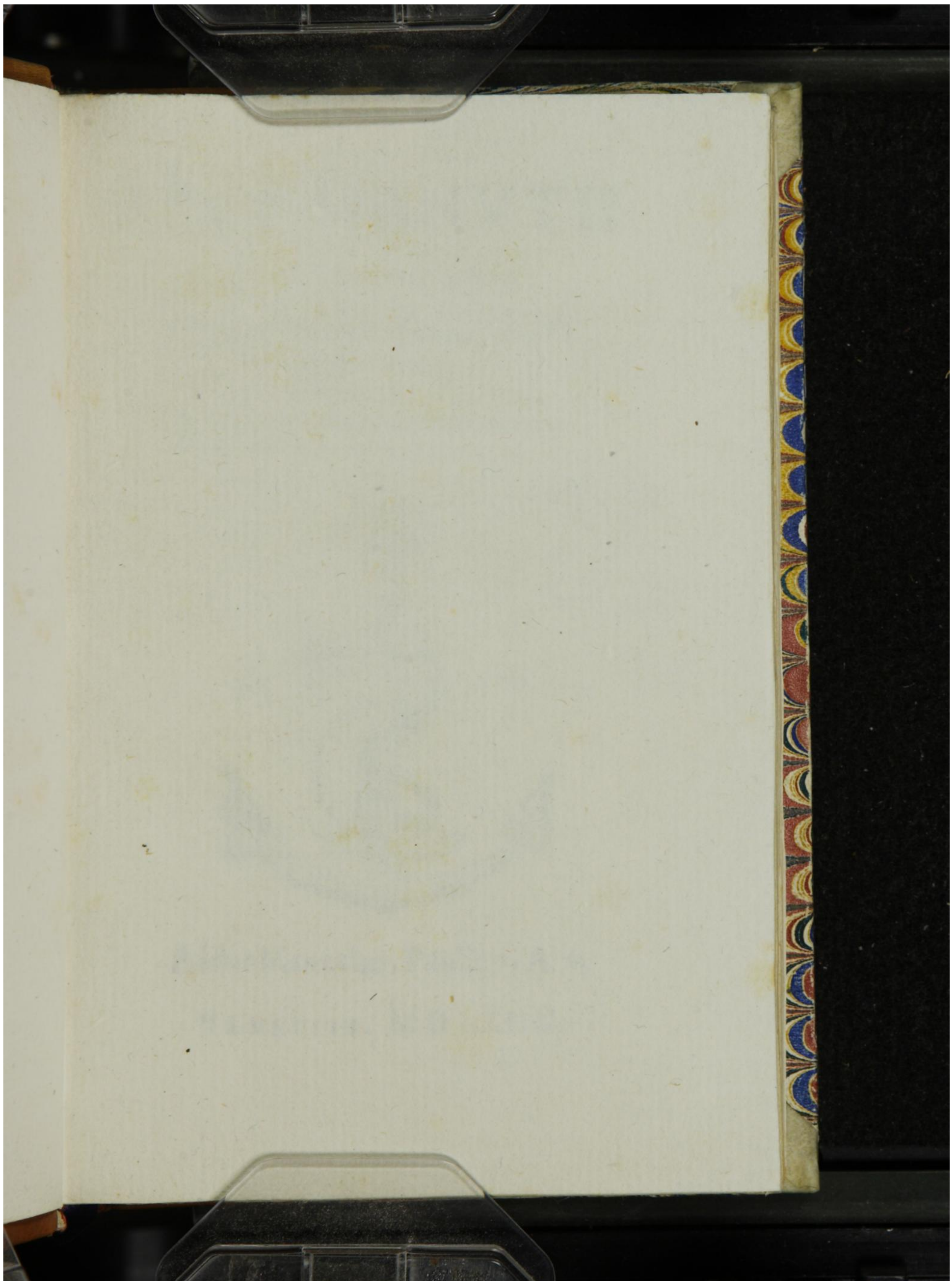
Ex Libris Ioannis Nencini
1874.

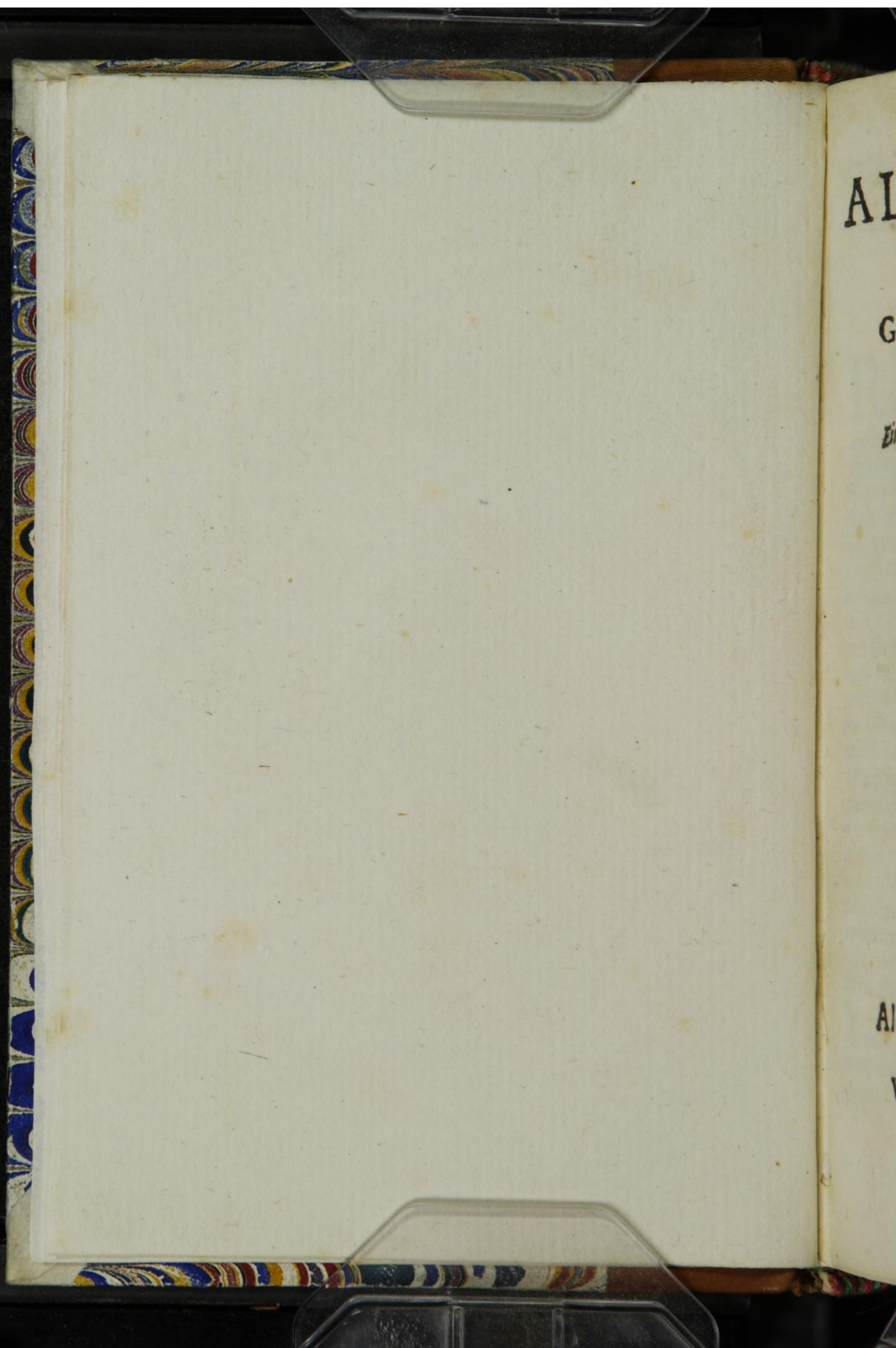

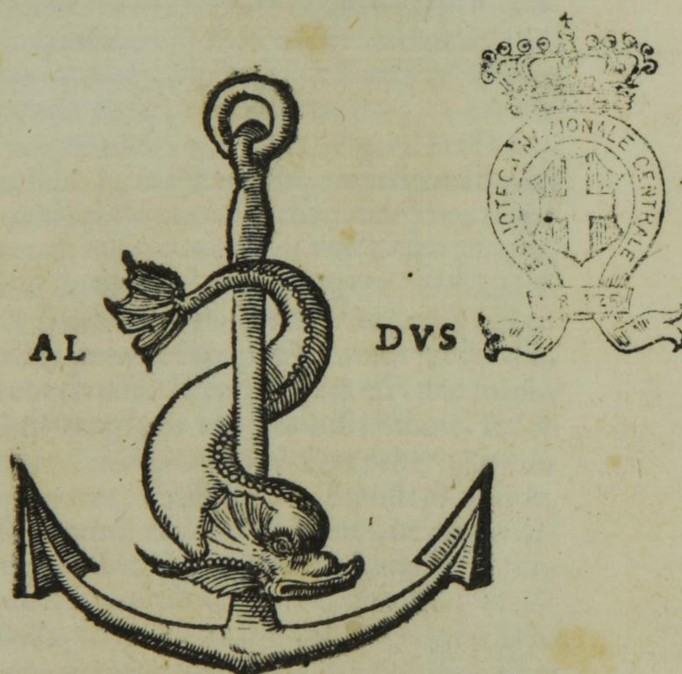

ALDI MANVTII
PII ROMANI
Grammaticarum Inſtitutionum libri IV.

Eiuſdem Fragmenta propediem edentur.

Aldus Manutius. Paulli. F. A. N.

VENETIIS. MDLXIIX.

AL
R

R

rum magi
digere uos
solebat Pli
aliqua part
rit(homin
omnibus a
bis uelim
dem id illi
rem: Prin
quos accep
docti fiant,
semel est in
atq. adeo a
rectores, n
parentes p
sancti uol
maios ue
cere bono
rarum fiun
consulti, ph
cesq., ac R
scopi, Car
quicunq. ue
plina olim
uirtus uestr
cuit moribu

ALDVS MANVTIVS ROMANVS LITTERARII LVDI MAGISTRIS

S. P. D.

RVDIMENTA Grammatices Latinae linguae a nobis olim composita, optimum factu existimaui, ad uos iuuẽtutis moderatores, & morum magistros legenda cõmittere. non quia putaré indigere uos lucubratiunculis nostris (quanquam dicere solebat Plinius, nullum esse librum tam malum, qui nõ aliqua parte prodesset) sed potius, ut si quid erratũ fuerit (homines enim sumus) castigaretis, meq. de erratis omnibus amice admoneretis. tum, ut quod fieri a uobis uelim erudiendis, instituendisq. pueris (quãdoquidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos rogarem: Primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accepistis instituendos sic satagere, ut simul & docti fiant, & sanctis imbuantur moribus. quia, Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. atq. adeo a teneris assuescere multum est. nec solum rectores, magistrosq. uos esse adolescentium, sed & parentes putetis. scitis enim illud, Qui praeceptorem sancti uoluere parentis esse loco. Equidem bonos, malos ue esse tantum referre existimo, ut ausim dicere bonorum, malorumq. omnium, quae ubiq. terrarum fiunt uos esse potissimam caussam. Nam iurisconsulti, philosophi, rectores urbium, Principes, Ducesq., ac Reges, nec non Monachi, Sacerdotes, Episcopi, Cardinales, ipsiq. summi Pontifices, & deniq. quicunq. uel solas litterarum notas tenent, sub disciplina olim uestra fuere paruuli, a uobis instituti sunt, uirtus uestra, uitium ue, eorum profuit, aut mocuit moribus: tantum ualet longa consuetudo, ut si

cum sancto diu uixeris, sanctus futurus sis: si cum peruerso, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides Alexādri paedagogus quibusdam eum uitijs imbuit. quae robustum quoq. & maximum regem ab illa institutione puerili sunt prosecuta. Quam ob rem quantum boni & sancti praeceptores ciuitatibus prosint, non facile dixerim. quantum item obsint praui, & uitiosi, non queo dicere. Quare non possum non multum mirari nullam fere puerorum patribus, & rectoribus urbium in eligendis praeceptorum moribus, esse curam. non animaduertunt, quantum inde boni, mali ue infundatur in ciuitates. Nam quales sunt, qui instituunt, tales & qui instituutur, uelint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli saxa peredit aqua. Videte igitur uos qui & longo tempore, & assidue teneros, & simplices adolescentulorum animos instituitis, quantum & prodesse potestis, & obesse hominibus. Quod si quisquam est sic oblitus sui ipsius ut agnos suae commissos fidei ceu lupus deuoret, heu quanta illum poena apud manes uel breui expectat. nam qui ita perniciosi sunt, ut non solum obsint, quod ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrūpunt, plusq. exemplo, quam peccato, nocent, immatura morte, ne tantum obesse queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaq. enitendum pro uiribus, ut & sanctos mores, & bonas litteras simul edoceantur adolescentuli. quando alterum sine altero facere nullo modo licet. At si in altero peccandum foret, potior mihi ratio uiuendi honeste, quam uel optime discendi uideretur. Malo enim eos nullas scire litteras ornatos moribus, quam omnia scire male moratos, malisq. simillimos esse daemonibus, qui etsi multa sciunt (nam id ideo illis inditum est a Graecis nomen) sunt tamen quampessimi. Alterum quod uos meminisse uelim, est, ne quid nisi doctissimorum auctorum ediscere cogatis adolescentulos.

immo

immo ne Grammaticas quidem regulas, niſi compendia quaedam breuiſſima, quae teneri facile memoria queãt. laudo eos ediſcere, ſed tantum ut illas aſſidue, accurateq. legãt, nominaq. & uerba declinare optime ſciant. Nam dum lucubrationes noſtras uel carmine, uel proſa oratione, etiam de arte, cõmendare memoriae eos cogimus, erramus (ut mihi quidem uidetur) multis modis. Primum, quod quae ſummo labore edidicerunt, dediſcunt paucis diebus, quod ego & puer olim, & iuuenis cõpoſitis etiam a me regulis, ſum ſaepe expertus. nam cum generum regulas, praeteritorumue ſumma cura memoriae mandaſſem, perbreui obliuiſcebar. Idem ceteris quoq. euenire exiſtimo. praeterea difficultate tum materiae, tum ſtyli, eo deſperationis ueniunt, ut & ſcholas, & litteras fugiãt, & ſtudia, quae amare nondum poſſunt, maxime oderint. Tũ eo ipſo tpe, quo noſtra ediſcunt, facilius, meliusq. uel Ciceronis aliquid, uel Virgilij, aliorũue illuſtriũ poſſent ediſcere, olim & decori, & commodo illis nõ mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte Grammatica praeceptore cogente, memoriae mandabam, non ita contigiſſe, plurimum doleo. Addite quod cum incultos, & barbaros diſcimus, tales, ac potius incultiores & ipſi euadimus. Solemus enim ijs, quos imitamur, plerunq. eſſe deteriores. Quapropter optimos & ſtatim & ſemper legẽdos putat Quinctilianus, atq. eorum cãdidiſſimum quenq., & maxime expolitum. Tum de Cicerone ſic inquit. Cicero, ut mihi quidem uidetur, & iucundus incipientibus quoq., & apertus eſt ſatis: nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt, tum (quemadmodum Plinius praecipit) ut quiſq. erit Ciceroni ſimillimus. Sed de genere hoc longa haberi poſſet oratio. Haec uero attigimus noſtro erga ſtudioſos ſummo amore. quare uos etiam atq. etiam rogo, ut boni, quidquid diximus, conſulatis. Valete.

QVONIAM AVTEM OMNIBVS IN REBVS a diuinis incipiendum eſt, chriſtianeq. a teneris inſtitui pueros uolumus, haec in primis ediſcant.

In nomine IESV CHRISTI crucifici Dei Opt. Max.

Oratio data Apoſtolis a Ieſu redemptore humani generis latine, & graece.

PATER noſter, qui es in caelis, ſanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat uoluntas tua ſicut in caelo, & in terra. Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου: γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ἀμήν.

Salutatio angeli ad beatiſſ. Virginem latine, & graece.

AVE Maria gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris tui Ieſus. Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis noſtra e, Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apoſtolorum.

CREDO in Deum patrem omnipotentem, creatorem caeli, & terrae, & in Ieſum Chriſtum filium eius unicum dominum noſtrum. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria uirgine: Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos. Tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad caelos, ſedet ad dexterã Dei patris omni

potentis

potentis. Inde uenturus est iudicare uiuos, & mortuos. Credo in spiritũ sanctum, Sanctam ecclesiã catholicã, Sanctorum communionem, Remissionem peccatorum, Carnis resurrectioné, Vitam aeternam. Amẽ.

DECEM PRAECEPTA LEGIS ANTIQVAE.

Mente Deum tota uenerare, & semper adora.
Non iura incassum sanctissima numina diuum.
Hinc caueas festis quidquam exercere diebus,
Quod uetitũ est. Magno pius affice honore parentes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Esse caue testis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, tedas foedare iugales.
Non modo neu turpis sis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo sis, cupisse caueto.
Haec quicunq. decem summi praecepta Tonantis
Christicola, ut debet, seruarit, carcere liber
Corporis, ad caeli felicia tecta uolabit
Laetus, & aeternum cariturus morte quiescet.

Salutatio filiorum Euae ad beatiss. Virginem.

SALVE regina misericordiae, uita dulcedo, & spes nostra salue. Ad te clamamus exules filij Euae, ad te suspiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum ualle. Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte, & IESVM benedictum fructum uentris tui nobis post hoc exilium ostende, o clemens, o pia, o dulcis uirgo Maria. Dignare me laudare te uirgo sacrata: da mihi uirtutem contra hostes tuos. Amen.

Initium euangelij secundum Ioannem.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. in ipso uita erat, &

uita erat lux hominum; & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quae illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus neq. ex uoluntate carnis, neq. ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Et VERBVM caro factum est, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratiae, & ueritatis.

Cum itur cubitum, genibus flexis, facto signo sanctissimae crucis, dicatur ter,

Benedicatur Deus trinus, & unus.
Benedicatur dominus noster Iesus Christus,
Benedicatur Virgo Maria mater Dei.
Deus propitius esto mihi peccatori.
Dignare domine nocte ista sine peccato nos custodire. Domine Iesu Christe da mihi intellectum, & doce me facere uoluntatem tuam. Item dicatur quinquies oratio dominica, & salutatio Angeli ad Beatissimam Virginem, & semel Symbolum Apostolorum. Hinc euangelium, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c.

Cum surgitur cubitu, dicantur eadem omnia, nisi quod ubi dicitur nocte ista, dicatur die isto.

Ad benedicendam mensam, ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te sperant domine, et tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in

principio,

principio,& nũc, & semper, & in saecula saeculorum. Kyrie eleison. Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Amen. Benedic domine nos & tua dona, quae de tua largitate sumus sumpturi per CHRISTVM dominum nostrum. Amen. Iube domine benedicere. Mẽsae caelestis participes faciat nos rex aeternae gloriae. Amen. Deus caritas est: & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.

Tu autem domine miserere nostri. Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Gloria patri. Sicut erat. Agimus tibi gratias omnipotens Deus pro uniuersis beneficijs tuis, qui uiuis & regnas in saecula saeculorum. Amẽ.

Ante cenam.

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, uiuẽt corda eorum in saeculum saeculi. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in saecula saeculorũ. Amen. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationẽ, sed libera nos a malo. Benedic domine, & reliqua ut supra in principio prandij.

Post cenam.

Tu autẽ domine miserere nostri. Deo gratias. Memoria fecit mirabilium suorum misericors, & miserator dominus, escam dedit timentibus se. Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in saecula saeculorum. Amen. Benedictus dominus in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Qui uiuit, & regnat ĩ saecula saeculorũ. Amẽ. Psal. Laudate dominũ omnes gentes, laudate eũ omnes populi. Quoniã confirmata est super nos misericordia eius, & ueritas domini manet in aeternũ. Gloria patri. Sicut erat. Amen. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, &c. ut in fine prandij.

Non

Non mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt uia per placidos colles, per florea rura:
Hac iter ad muſas perbreue carpe puer.

De Grammatica, & eius partibus.

QVID EST Grãmatice? Ars & profeſſio, quae uſu ratione, atq. auctorirate conſtat, quaeq. cũ breuiſſime in duas partes diuidatur, recte loquẽdi ſcientiam, & auctorum enarrationẽ, plus habet in receſſu (ut Quinctilianus ait) quam fronte promittat. eſt enim neceſſaria pueris, iucunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quae uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, quam oſtentationis.

Vnde dicta eſt Grammatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt, a litteris. Latine, litteratura, Quinctiliano teſte, dici poteſt, qui a litteris incipit. nam litterae in ſyllabas coguntur, ſyllabae dictiones efficiunt: ex dictionibus oratio conſtat, ex quibus diſciplina Grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes Grammatices? Duae. Methodice, & Hiſtorice.

Quae eſt Methodice? Finitiua Grammatice, quae praecepta, rationemq. loquendi breui quadam uia demonſtrat. haec etiam horiſtice dicitur.

Quae eſt Hiſtorice? Enarratiua Grammatice, quae auctores enarrat, atq. exponit, quare & ἐξηγητικὴ alio nomine appellatur.

Methodicae, ſeu Hiſtoricae Grãmatices quot ſunt partes? Quattuor. Littera, ut u. Syllaba, ut ue. Dictio ut ueritas. Oratio, ut Veritas odium parit.

Quid eſt littera? Minima pars uocis articulatae.

Quid eſt uox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt uox? Duplex. Articulata, quae ab ali

quo sẽſu mẽtis ꝓficiſcitur. Inarticulata, quae a nullo.

Quotuplex eſt articulata uox? Duplex. Litterata quae ſcribi poteſt, ut Cicero, Socrates, Plato. Illitterata, quae ſcribi non poteſt, ut ſibili, & gemitus hominum.

Quotuplex eſt uox inarticulata? Duplex. Litterata, ut Cra. Illitterata, ut ſibili ſerpentum, mugitus boum, & ſimilia.

Vnde dicta eſt littera? A lituris, quas patitur, uel quia ueteres inceratis tabulis ſcribere, & poſtea delere conſueuerunt, ſicut a libro, ideſt cortice, in quo etiam antiqui ſcribebant, appellatus eſt liber.

Quid intereſt inter litteram, & elementum? Elemẽtum eſt ipſa pronunciatio. Littera autem, elementi nota. ſed abuſiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litterae? Tria, nomẽ, figura, & poteſtas, propter quam & litterae factae ſunt, & elementa.

Quot sũt litterae, quibus utimur? Tres & uiginti, a. b, c, d, e, f, g, i uocalis, i conſonans, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u uocalis, u conſonans, x, y, z. Litterae uero apud Graecos ſunt quattuor & uiginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω,

Quare H & K non numeraſti inter litteras? Quia H, nõ eſt littera, ſed ſignum aſpirationis. K uero, Graeca eſt, pro qua c, utimur, atq. ideo ſuperuacua. niſi (ut Terentianus ait) tunc in uſu eſt, cum Kalendas adnotamus caput.

Quare i, & u bis cõnumeraſti inter litteras? Quia lõge aliae litterae sũt ĩ Iuno & Venus, quã ĩ ibo & urna.

In quot partes diuiduntur tres & uiginti litterae? In duas. In uocales, & conſonantes.

Qnot ſunt uocales? Sex. quinq. Latinae, a, e, i, o, u: & una Graeca y ψιλὸν, qua utimur duntaxat in dictionibus Graecis, ut Hippolytus, Hieronymus. Vocales autem apud Graecos, ſeptem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur uocales? In duas. In praepoſitiuas,

poſitiuas,& ſubiunctiuas.

Quot ſunt praepoſitiuae? Duae, a,e. Subiunctiuae? Tres,e,u, i.

Quare dicuntur praepoſitiuae? Quia praepoſitae ſubiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque,ae, oe,au,eu,ει. ut aeſtimo,coepi,aula,Eurus, Orphει: ſed ει Graeca eſt, quae apud antiquos in frequentiſſimo uſu fuit,nunc autem pene exoleuit.

Quot ſcribuntur,& proferuntur? Duae,au,& eu:audio,euge.

Quot ſcribuntur,& non proferuntur? Tres,ae,oe,ει: ut Caeſar,Phoebus,omnεις. quãquã mihi non ita uidetur.non.n.ita pronunciaſſe antiquos credimus: ſed de his dicemus in fragmẽtis noſtris grãmaticis. Diphthõgi uero propriae apud Graecos ſex, αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Quot ſunt conſonantes? Septendecim, b,c,d,f,g,l, m,n,p,q,r,ſ,t,x,z,i & u non uocales.

In quot partes diuiduntur conſonantes? In duas, in ſemiuocales,& mutas.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem,l,m,n,r,ſ,x,z.

In quot partes diuiduntur ſemiuocales? In duas,in quattuor liquidas,l,m,n,r:& duas duplices,x,z.

Quot ſunt mutae? Octo,b,c,d,f,g,p, q,t.

Quare dicuntur uocales? Quia per ſe uocem faciunt.

Conſonantes? Quia ſimul cum uocalibus ſonant.

Semiuocales? Quia ſunt imperfectae uocales.

Mutae? Quia reſpectu bene ſonãtiũ exiguã uocẽ ha(bẽt.

Quare dicuntur liquidae? Quia fluunt & quaſi intereunt poſt mutas poſitae in eadem ſyllaba, & propterea Graeci ὑγρὰ etiam appellant,noſtri uero udas.

Quare dicuntur duplices? quia ponũtur pro duabus litteris.x enim ponitur pro c & ſ: z uero ꝓ duplici ſſ.

Quaeſtiones de litteris.

A in dictiõe aes quae pars eſt? Littera. Quae littera? uocalis. Quae uocalis? praepoſitiua. Quare eſt littera? quia

quia eſt minima pars huius uocis articulatae aes. Quare uocalis? quia per ſe uocem facit. Quare praepoſitiua? quia praepoſita ſubiunctiuis e & u, ae & au diphthongos facit.

L quae pars eſt Grammatices? littera. Quae littera? conſonans. Quae conſonans? ſemiuocalis. Quae ſemiuocalis? liquida. Quare eſt littera? Quia eſt minima pars dictionis, ubi poſita ē. Quare cõſonãs? quia ſimul cũ uocali, cui adiungitur ſonat. Quare ſemiuocalis? q̃a non quantũ uocalis ſonat. Semis .n. in cõpoſitione, imperfectionẽ ſignificat, ut ſemiuir, ſemiplenus, ideſt imperfectus uir, imperfecte plenus. interdũ etiã dimidiã partẽ, ut ſemiſſis, dimidiatus aſſis. Quare eſt liquida? quia liqueſcit, & fluit poſt mutas poſita ĩ eadẽ ſyllaba.

DE SYLLABA.

Quid eſt ſyllaba? Comprehenſio litterarum, ut ba, tra. ſed abuſiue ex ſola uocali fieri ſyllaba põt, ut eoo.

Vnde dicitur ſyllaba? ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα, hoc eſt a conceptione litterarũ. Syllabae quot accidunt? Quattuor, tenor, ſpiritus, tempus, & numerus.

Quot ſunt tenores ſyllabarum? Tres, acutus, grauis, & crcunflexus, ut aliquibus, coram, Baſſianas.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum? Duo, aſper, & lenis, ut trux, lana. Quot ſunt tempora ſyllabarum? Quinq. unum, unum ſemis. duo, duo ſemis: tria, tria ſemis.

Quot ſunt numeri ſyllabarum? Duo, ſingularis, ut a: pluralis, ut tra.

Quare numerus accidit ſyllabae? Quia conſtare poteſt ex una ad ſeptẽ litteras, ut, a, ab, abs, mars, ſcobs, ſcrobs, ſtirps, ſtrans, ſtriglx apud Victruuium.

Quaeſtiones de ſyllabis.

Li, in aliquibus quae pars eſt? Syllaba. Quare? Quia eſt cõprehenſio duarũ literrarũ l, & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius ſpiritus? lenis. Quot tẽporum? unius, Cuius numeri? pluralis. DE DICTIONE.

Quid eſt dictio? Vox articulata cũ aliqua ſignatione.

ex

ex qua instruitur oratio,& in quam resoluitur.

Vnde dicta est dictio? A dicendo, quod dicat aliquid,hoc est significet. Quaestiones de dictione.

Poeta quae uox est?Articulata.Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur.

Quae articulata uox est poeta? Litterata. Quare? quia scribi potest.

Poeta,quae pars est Grammatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid,hoc est significat,

Cra,quae uox est?Inarticulata. Quare? Quia a nullo sensu mentis proficiscitur. Quae inarticulata uox est cra? Litterata. Quare? Quia litteris comprehendi potest.

Sibilus hominum,quae uox est?Articulata. Quare? Quia ab aliquo sensu mentis proficiscitur. Quae articulata?Illitterata. Quare? Quia scribi non potest. Mugitus boum quae uox est?Inarticulata. Quae inarticulata?Illitterata.

DE ORATIONE.

Quid est Oratio?Congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum.

In quot partes diuiditur Oratio? In duas:in orationem perfectã,& imperfectã. Quae est perfecta? Quae perfectum habet sensum,ut Veritas odiũ parit. Quae est imperfecta? Quae non habet perfectum sensum, ut Me amare Deum, & Cum uenissem in Cumanum.

Orationis perfectae in angustissima diuisione;quot sunt species? Quinq. Interrogatiua, ut Et quae tanta fuit Romam tibi caussa uidendi?Imperatiua, ut Accipe nunc Danaum insidias. Optatiua,nt Nunc utinam surdis auribus esse uelim.Vocatiua,ut Huc ades o Meliboe. Enunciatiua, ut Nauigat Aeneas.

Quaestiones de Oratione.

Amo Deum, quae pars est Grammatices? Oratio. Quare? Quia est congrua dictionum ordinatio ad aliquid significandum. Quae oratio est?Perfecta. Quare?Quia perfectum habet sensum. Cuius speciei ora-

tionis

tionis perfectae? Enunciatiuae. Quare? Quia amorem meum erga Deum enunciat.

DE ORATIONIS PARTIBVS.

Quot sunt partes Orationis? Octo. Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Praepositio, Coniunctio, & Interiectio. Quot sunt principales Orationis partes? Duae, Nomen & uerbum.

Quot sũt partes orationis declinabiles? Quattuor. Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot sunt indeclinabiles? Quattuor. Aduerbium, Praepositio, Coniunctio, & Interiectio.

Quot sunt casuales? Tres. Nomen, Pronomen, Participium.

DE NOMINE.

Quid est nomen? Pars orationis corpus, aut rẽ proprie, communiter ut significans: proprie, ut Roma, Tyberis: communiter, ut urbs, flumen.

Vnde dictum est nomen? A Graeco quod est ὄνομα: ἀπὸ τοῦ νέμειν, quod est tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in substantiuum, & adiectiuum.

Quod est nomen substantiuum? Quod habet unum articulum, ut hic poeta: uel duos ad summum, ut hic & haec aduena.

Quod est nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, ut hic & haec & hoc felix, uel tres uoces, ut bonus bona bonum, adijcitur nominibus substantiuis ad eorum qualitatem, uel quantitatem declarandam ut altum mare, caelum profundum, rotundum, uolubile, nix alba, niger coruus.

Quot sunt pronomina pro articulis posita in genere rum, casuumq. discretione? Tria (caremus enim articulis) hic haec hoc hic enim est discrimẽ masculini, haec foeminini, hoc neutri, hic & haec communis duum generum, hic & haec & hoc omnis uel communis trium generum, hic uel haec, incerti.

In quot partes diuiditur substantiuum nomen? In duas, in proprium & appellatiuum.

Quod est nomen proprium? Quod uni tantum conuenit, ut Socrates, Plato, Virgilius,

Quod est nomen appellatiuum? Quod est commune multis, ut arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinq. Quae? Species, Genus, Numerus, Figura, & Casus.

Quot sunt species nominũ tam substantiuis, quam adiectiuis cõmunes? Duae, primitiua, ut Iulius, bonus: deriuatiua, ut Iulius, bellus.

Quot sunt species propriorum nominum tantum?

Quattuor, Nomen, Praenomen, Agnomen, & Cognomen.

Quod est nomen? Quod proprie uniuscuiusq. suum est, ut Cato, Caesar.

Quod est pronomen? Quod praeponitur nomini differentiae caussa, ut M. Cato, C. Caesar.

Quod est cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, ut Africanus, Salustius. Cui cognomen postea Africano ex uirtute fuit.

Quod est agnomen? Quod est agnationis commune, ut Portius.

DE SPECIEBVS APPELLATIVORVM NOMINVM.

Quot sunt species appellatiuorum nominum tantum? Decem & septem, Ad aliquid dictum, Quasi ad aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatium, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Facticium, Generale, Speciale, Ordinale, Numerale, Absolutum, Temporale, Locale.

Quid est, ad aliquid dictum? Quod sine intellectu eius, ad quod dictum est, proferri non potest, ut Pater, filij pater: filius, patris filius.

Quid est, quasi ad aliquid dictum? Quod, quamuis habet aliquod contrariũ, & quasi semper adhaerens, tamen

men non ſignificat ipſo nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, ut nox, dies.

Quod eſt gentile? Quod gentem ſignificat, ut Grecus, Latinus.

Quod eſt patrium? Quod a patria ſomitur, ut Romanus.

Quod eſt interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, ut quis qualis cum accẽtu in penultima.

Quod eſt infinitum? Quod eſt interrogatiuo contrarium, ut quis qualis cum graui accentu.

Quod eſt relatiuum? Quod refert antecedens, hoc eſt dicit iterum, ut qui, quae, quod, qualis.

Quod eſt collectiuum? Quod in ſingulari numero multitudinem ſignificat, ut populus, plebs, gens, turba, uulgus.

Quod eſt diuiduum? Quod a duobus, uel ampliori bus ad ſingulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares diſtributos, ut uterq., alteruter, quisq., ſinguli, bini, terni, centeni.

Quod eſt factitium? Quod a ſonorum proprietate factum eſt, ut fringilla, auis, turtur, ſcrofa, taratantara.

Quod eſt generale? Quod in diuerſas ſpecies poteſt diuidi, ut animal, arbos.

Quod eſt ſpeciale? Quod a genere trahitur, ut homo, equus, laurus, oliua.

Quod eſt ordinale? Quod ordinem ſignificat, ut primus, ſecundus.

Quod eſt numerale? Quod numerum demonſtrat. ut unus, duo, tres.

Quod eſt abſolutum? Quod per ſe intelligitur, ut Deus.

Quod eſt temporale? Quod tempus oſtendit, ut hora, dies, menſis, annus.

Quod eſt locale? Quod locum ſignificat, ut propinquus, longinquus, proximus.

De ſpeciebus tam propriorum, quam̃ appellatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies nominum tam proprijs, quã appellatiuis communes? Sex, Primitiua propria, ut Iulus. primitiua appellatiua, ut mons. Deriuatiua propria, ut Iulius. deriuatiua appellatiua, ut monticulus. Corporalis propria, ut Cato. corporalis appellatiua, ut homo. Incorporalis propria, ut Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, uel ipſa dea. ĩcorporalis appellatiua, ut uirtus. Homonymos propria, ut Pyrrhus, filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarum. homonymos appellatiua, ut nepos, filius filij, & nepos luxurioſus. Synonymos propria, ut Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quinctus, Mucius: Augur, Scaeuola. ſynonymos appellatiua, ut terra, humus, enſis, mucro, gladius, ſpatha, machaera.

Quod eſt nomen primitiuum? Quod a nullo deriuatur, ut Iulus, mons.

Quod eſt nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo, ut Iulius, montanus.

Quod eſt nomen corporale? Quod corpus ſignificat, ut Cato, homo.

Quod eſt nomen incorporale? Quod non ſignificat corpus, ut uirtus, angelus.

Quod eſt nomen homonymum? Quod una uoce ſignificat diuerſa, ut Canis, Nepos.

Quod eſt nomen ſynonymum? Quod cum alio nomine idem ſignificat, ut enſis, mucro, gladius, ſpatha, machaera.

De ſpeciebus deriuatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies deriuatiuorum nominum tantum? Nouem, Patronymicum, Comparatiuum, ſuperlatiuum, Poſſeſſiuum, Diminutiuum, Denominatiuũ, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod eſt nomen comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, uel cum aliquo participe ſenſu poſitiui, magis

magis aduerbium significat, ut albior, magis albus.

Quod est nomẽ superlatiuum? Quod ad plures sui generis comparatur, & superponitur omnibus, quibus comparatur, ut Achilles Graecorum fortissimus.

Quod est nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum secundum formam Graecam, significat cum genitiuo primitiui filium, uel nepotem, filiam uel neptem, ut hic Priamides, filius, neposue Priami. haec Nerine, filia, neptisue Nerei.

Quod est possessiuum? Quod cum genitiuo primitiui significat aliquid ex ijs, quae possidentur, ut Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneae. Euandrius ensis pro ensis Euandri.

Quod est diminutiuum? Quod diminutionem sui primitiui absolute demonstrat, ut homuncio, homunculus, homulius, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus senex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo, Sororcula, parua soror. Recula, parua res Corculum, paruum cor.

Quod caussis proferuntur diminutiua? Tribus, necessariae significationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis, ut ingeniolum, fraterculus. Item caussa adulationis, ut corculum, animula.

Quod est denominatiuũ? Quod a nomine deriuatur, ut crinitus, quod deriuatur a crine, cornutus, a cornu, citharoedus, a cithara, albior, ab albo, Aeacides ab Aeaco, Hectoreus ab Hectore.

Quod est uerbale? Quod a uerbo deducitur, ut amator, doctor.

Quod est participale? Quod deriuatur à participio ut uenerandus.

Quod est aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, ut crastinus, hesternus, hornotinus, quotidianus.

DE GENERIBVS.

Quot sunt genera nominum praecipua? Duo, quae

ſola nouit ratio naturae. Maſculinũ, ut hic Anchiſes. Femininũ,ut haec Penelope,ſola enim haec generãt, atque ideo appellata ſunt genera.cetera uero a praeci puis ueniunt . ut Neutrum , quod neque maſculinum eſt , neque femininum . ut hoc templum . Commune duum generum, quod & maſculinum eſt & femininũ, ut hic & haec aduena.Commune trium generũ, quod omnia ſupradicta genera cõtinet.ut hic & haec & hoc felix.Promiſcuum quod uel maſculinum eſt, uel femi ninum ſignificans animal utriuſq. ſexus , atq. ideo a Greacis ἐπίκοινον dicitur,ut hic paſſer, haec aquila.In certum, quod modo maſculinum , modo femininum inuenitur apud auctores,ut hic uel haec dies.

Phaeton cuius generis? Maſculini.Quare? Quia omnia nomina uirorum , deorumq. cuiuſcũq. ſint ter minationis,maſculini ſunt generis, ut Caeſar , Cato, Saturnus, Iupiter.

Paſiphae cuius generis?Feminini. Quare ? Quia omnia nomina mulierum , dearumq. cuiuſcunq. ſint terminationis,feminini ſunt generis, ut Penolope,Iu no,Glycerium.

Vir cuius generis ? Maſculini. Quare ? Quia omnia nomina quorum ſignificatio ad mares tantum pertinet,maſculini ſunt generis,ut Pontifex , cerdo , tonſor,nauta.

Mulier cuius generis ? Feminini . Quare? Quia omnia nomina , quorum ſignificatio ad feminas tantum pertinet , feminini ſunt generis , ut Puella ,ſaga,pronuba .

Dux cuius generis ? Communis duum generum . Quare? Quia omnia nomina , quorum ſignificatio & ad mares pertinet , & ad feminas , communia ſunt duum generum , ut Princeps , Comes , Conuiua, Auriga,Aduena,Homo,Incola,Alienigena, Caprigena. quae tamen auctores uſurpant tãquam adiectiua. Vir gilius, Caprigenumq. pecus. Valerius Maximus , Alie

nigena

nigena studia.

Bonus cuius generis? Masculini. Quare? Quia prima quaeque uox adiectiui, est generis masculini, ut bonus: secunda, feminini, ut bona: tertia, neutri, ut bonum.

Omnis cuius generis? Cõmunis duum generũ. Quare? Quia prima quaeq. uox adiectiui, cui duae sunt uoces est, communis duum generum, ut hic & haec omnis, hic & haec pulchrior. altera uero est generis neutri, ut hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia adiectiua, quae habent dumtaxat unam uocem, communia sunt trium generum, ut uelox, pauper.

Malus prima producta cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum sunt generis feminini. Oleaster tamen, Dumus, Rubus, masculina sunt. Siler, quod Priscianus ait non ponẽdum inter arbores, sicut nec Rubus, neutrum est. Virgilius, ut molle siler, lentaeq. genistae. Sic Robor, suber, balsamũ, hebenum. dicitur & haec habenus, Item buxum. dicitur & buxus secundum Seruium. Priscianus, Buxus arbor buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore usurpauit.

Ipse seram teneras maturo tempore uites
Rusticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epist. lib v. idẽ fecit, inquiens, Alternis metulae exurgunt, alternis incerta sunt poma.

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorum nomina, neutra sunt. excipiuntur hoc uersiculo annotata,

Haec nux, Castanea, & Iuglans, Glans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Masculini. Quare? Quia fluuiorum nomina masculina sunt. Inuenies tamẽ pauca feminini generis, ut Albula. Ouid. in quarto Fastorũ. Et tanto est Albula pota Deo. Item haec Lethe. Styx,

palus est inferni, non flumen. Pauca item neutri, ut Crustumium, Iader. Lucanus, Crustumiumq. rapax. Idem, Et tepidum in molles Zephyros discurrit Iader. Leges, & hoc Histrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, si cum flumine iunguntur, ut flumen Rhenum. Horatius. Aut flumẽ Rhenum, aut pluuius describitur arcus. Sicuti hoc Oceanum cum mari adiungitur, ut mare Oceanum. Sed figurate magis neutris Prisciano teste iunguntur, ut Tiberis flumen. Salustius in 2. historiarum, Dextrum flumen Turiam quod Valentiam paruo interuallo praeterfluit.

Hic Psitacus cuius generis: Promiscui. Quare? Quia uolucrum nomina epicoena sunt. Columbus uero habet feminimum columba, & Gallus gallina, & Pullaster pullastra. Capus uero siue capo (utrunque enim dicimus) quia ex gallo fit auulsis testibus, id circo femininum nõ habet. Oestrum insecti generis, neutrum est. Picus, & pica non sunt eiusdem speciei. Halcyon commune est duum generum: cuius plurale est hi & hae halcyones. Seruius super eo uersu, Dilectae Thetidi halcyones, ait sciendum, quia cum de muliere dicitur, haec halcyones facit, cum de auibus, hic & haec halcyon, hi & hae halcyones. hastenus ille. Ouidius tamen x I. Metamorphoseos de aue haec halcyone dixit, Incubat halcyone pẽdẽtibus aequore nidis. dicta quia ἐν αἱκύειλ, hoc est in mari foetificat, ac propterea & aspitarionem habet, & y psilon.

Decem cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quattuor usque ad cẽtum, sunt communia trium generum. Sic etiam mille dicimus etiam hoc mille, pluraliter haec millia.

B cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina litterarum neutra sunt.

Aqua cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a desinẽtia ĩ nominatiuo singulari, feminina sunt. In plurali uero neutra tã Latina quam

Graeca,ut arma, ſtemmata.

Epigramma cuius generis?Nentri.Quare? Quia omnia nomina Graeca in a, apud Latinos genus ſuum ſeruant. Excipiuntur pauca, ut ὁ δόμος] haec domus. ὁ χάρτης, haec charta. τὸ χάος, hic chaus, ὁ κηρὸς, haec cera, & huiuſmodi perpauca.

Cubile cuius generis?Neutri.Quare? Quia in e finita tertij declinatus,neutra ſunt omnia, ut hoc monile,hoc ouile.

Libye cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina quae ueniunt a nominatiuo Graeco in u,feminina ſunt,ut haec Grãmatice,haec Rhetorice.

Gerundi,cuius generis? Neutri Quare? Quia i finita, neutra ſunt. Excipiuntur a genitiuis compoſita omnis generis, ut eiuſmodi.nam nihili, mancipi, frugi, officiperdi,obliqui ſunt, omnibus caſibus, & generibus figurate adiuncti.

Sermo cuius generis?Maſculini. Quare? Quia o finita,maſculina ſunt omnia,praeter uerbalia in io, ut lectio:& quae in do & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo,feminini generis,ut dulcedo,origo, praeter hic ordo,cardo,& Cupido pro Deo.Caro carnis femininum eſt.Pondo item aptotum, neutrum eſt Margo incerti generis.

Cornu cuius generis?Neutri. Quare? Quia u finita neutra ſunt omnia,& aptota,ut ueru,gelu,

Lac cuius generis?Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum neutra ſunt, ut alec,caput, occiput,ſinciput.

Lupercal cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra ſunt. Excipitur hic ſal, quod neutro etiã genere uetuſtiſſimi protulerunt.

Mel cuius generis? Neutri.Quare? Quia el finita, neutra ſunt.

Pugil cuius generis? Maſculini. Quare? Quia tria in il maſculina ſunt,pugil,mugil, ſtrigil.Vnum com-

mune, uigil. Duo neutra, nil, nihil.

Consul cuius generis? Masculini. Quare? Quia ut infinita duo masculina sunt, consul, praesul. Vnum commune duum generum, exul.

Delubrum cuius generis? Neutri. Quare? Quia in-m finita, neutra sunt. Praeter nequã, & totidem omnis generis. Item tantundem, & cim, quae neutra sunt.

Carmen cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra sunt omnia. Flamen pro sacerdote, pecten, & a cano composita ut lyricen, & cetera omnia in en, masculina sunt, ut lien, ren splen.

Torcular cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita, neutra sunt. sic & quae in ir desinunt, ut ir, gadir.

Canister cuius generis? Masculini. Quare? Quia in er, masculina sunt. Linter femininum est. Vber, iter, spinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & significantia foetus terrae, ut cicer, piper, neutra sunt.

Labor cuius generis? Masculini. Quare? Quia or finita, masculini generis sunt. Quattuor in or inueniũtur neutra, marmor, aequor, cor, ador. Quattuor itẽ, indecor, memor, immemor, auctor, & a corpore & colore composita, ut bicorpor, discolor: & comparatiua omnia, ut melior, communia sunt duum generum, excepto hic senior, quod tamen in obliquis uidetur commune trium generum, ut senioris aetatis, senioris aeui.

Fulgur cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra sunt. Astur, anxur, turtur, uultur, furfur, masculina sunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen sermone, Egressum magna, anxur in neutro genere protulit, Impositum saxis late candentibus anxur.

Pietas cuius generis? Feminini. Quare? Quia as

fin ita,

finita, feminina sunt, praeter as assis, uas uadis, mascu lina: uas uasi, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum, & indeclinabile.

Nubes cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productam desinentia feminina sunt. Dies, incerti generis est in singulari: in plurali masculini tantum, sicut ab eo compositum meridies. Praes etiam & pes masculina sunt. Aes & hippomanes neutra.

Poples cuius generis? Masculini. Quare? Quia in es correpta, masculina sunt. Praeter seges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorũ significatio utrique generi conuenit, sunt (ut supra quoque est dictum) cõ munia duum generum, ut diues, superstes, hospes, mi les, deses, & similia. Inueniuntur quaedam neutris ad- iuncta. Lucanus, Imperiumq. comes. Iuuenalis, De- positum tibi sospes erit. Valerius, Diues, & praepo- tens naturae regnum. Salust. Iter inquies.

Bilis cuius generis? Feminini. Quare? Quia is fini- ta, feminina sunt. Caulis, & molaris pro dẽte, uel lapi de: & cassis rete, masculina sunt. & quae ante is habẽt n, ut funis uel duas consonantes in eadem syllaba, ut uectis, (axis, pyxis, Graeca sunt) & quae penultimam una ex liquidis terminant, ut collis, ensis, amnis, cor- bis, uel in genitiuo crescunt una syllaba, ut lapis. Exci piuntur bipennis, pestis, febris, uestis, uallis, pellis, cu- spis, cassis cassidis, lis, turris, peluis, glis non animal, fe minini generis. Itẽ finis, & clunis incerti generis. & dis in singulari cõmune duum generum, in plurali trium.

Ros cuius generis? Masculini. Quare? Quia os fini- ta, masculina sunt, praeter cos, & dos feminina, & os neutrum.

Metus cuius generis? Masculini. Quare? Quia us finita, secũdae, & quartae declinationis masculina sũt, praeter haec domus, nardus, carbasus, aluus, colus, uã nus, intubus, porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & masculinum, & femininum, & neutrum inue

nitur.

nitur. Pampinus incerti generis eſt. Idus uero feminium eſt pluralis tantũ numeri, praeter etiam hoc pus, uirus, pelagus, uulgus, quod eſt etiam maſculinum.

Munus cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiae inflexionis, ſi non retinent u in genitiuo, neutra ſunt. dicimus tamen hic lepus. Si uero retinent & creſcunt, ſunt feminina, ut ſalus, palus, incus. Excipiũtur haec monoſyllaba, crus, rus, quae ſunt neutra. & hic mus maſculinum.

Lodix cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina ſunt, ut celox, pax, lux. Excipiuntur grex, uarix, calix, fornix, limax, ſandix, quincunx, calx pro ictu, narix, & quae ſunt fructuũ tertiae, ut maſtix, quae maſculina ſunt. Similiter in ex ſupra ſyllabã, ut culex, praeter haec obex, forfex, forpex, ramex, ſupellex, uibex: item hic uel haec cortex, ſilex. Verbalia in trix inueniuntur, & neutris adiuncta in plurali, ut Victricia tollite ſigna. Sardonix, incerti generis legitur.

Stirps cuius generis? Feminini. Quare? Quia s, finita, antecedente conſonante monoſyllaba, feminina ſunt, praeter dens, mons, fons, pons, maſculina: ſcrobs tamen maſculini etiam generis eſt.

Tridens cuius generis? Maſculini. Quare, Quia s finita, antecedente cõſonante nõ monoſyllaba, maſculini ſunt generis, praeter hyems, & cohors feminina.

Quae uidemur praeterijſſe, ut ſunt Graeca, ut ſynodus, cryſtallus: item adiectiua, & propria hominũ et deorũ, & quae ad mares, uel ad feminas, uel ad utroſque pertinent, & ſimilia, colligũtur ſuis regulis. quod facille poterit accuratus lector aduertere.

Quot ſunt numeri nominum? Duo, ſingularis ut homo, Pluralis ut homines.

Quot ſunt figurae nominũ: Tres, ſimplex ut iuſtus, Compoſita ut iniuſtus, Decompoſita ut iniuſtitia.

Quot ſunt caſus nominum? Sex. Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus,

qui

qui etiam Latinus dicitur.

Ex casibus quot sunt recti? Duo, Nominatiuus, et Vocatiuus.

Quot sunt obliqui? Quattuor. Genitiuus, Datiuus, Accusatiuus, Ablatiuus.

DE NOMINVM DECLINATIONE.

Quot sunt declinationes nominum? Quinque, Prima cuius genitiuus singularis in ae diphthongum desinit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us uel in u. Quincta i ei in genitiuo & datiuo, ut hic poeta, huius poetae: hic dominus, huius domini: hic Cato, huius Catonis: haec manus huius manus: uel hoc cornu huius cornu: haec species, huius speciei.

Nominatiuus primae declinationis quot terminationes habet? Quinque, a, as, e, es, & am: ut musa, Aeneas, Penelope, Anchises, Adam. sed in am barbara sunt duntaxat, atque ideo aptota.

Nominatiuus secũdae declinationis quot terminationes habet? Sex, er, ir, ur, um, us, eus, ut aper, uir, satur, templum, dominus, Theseus. In os autem, & in on, Vt Delos, Ilion, Graece declinantur.

De nominatiuo tertiae declinationis.

Nominatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quinquaginta. uidelicet tres uocales, a, e, o, ut poegma, mare? Cicero. c, post a & e, ut lac, alec. d post i & u, ut Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns. post omnes uocales, ut sal, mel, pugil, sol, praesul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Necnon & bs, & ps, & n, post omnes uocales, sed praeter u,: ut trabs, caelebs, calybs, scobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Item rs post omnes uocales, sed praeter i: ut pars, iners, mors, Tyburs, aus, ut laus. aes diphthongũ, ut praes. alx, ut calx. anx, ut lanx. unx, ut coniũx. arx, ut arx. irps, ut stirps. urbs, ut urbs. uls, ut puls. ems, ut hyems.

Quae

Quae in nominatiuo ſingulari deſinunt in er, in is, & in e?
Concluſa hoc pentaſticho,

Silueſter,uolucer,celer,& campeſter, & acer,
Atque alacer,celeber,mediocre, ſaluber, equeſter,
Sicq. paluſter,item ſic inclinato ſequeſter.
Hic ſed & haec alacris,celebris,mediocris,& acris,
Atq. per e neutrum dices genus. adde ſalubris.

De quarta & quincta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas us,ut manus,u,ut cornu.
Quincta declinatio quot terminationes habet? Vnam dumtaxat,ut ſpecies.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primae declinationis quot terminationes habet? Quinque,ae diphthomgum,quae eſt frequẽtiſſima,ut hic Poeta huius poetae.es a nominatiuo in e,ut haec Grãmatice,huius Grammatices.as, ut haec familia, huius familiae & huius familias, unde adhuc dicitur paterfamilias. haec terra, huius terrae, & terras:ut gigantes filij terras, more Graeco, ut ἡ μαῖα τῆς μαίας, ἡ μάρθα τῆς μάρθας: ai, ut haec aula,huius aulae & aulai. Virgil. Aulai in medio libabãt pocula Bacchi. Quod fit etiam in adiectiuis, ut pictus picta pictũ, genitiuo picti,pictae,& pictai.Virgil. Diues opum,diues pictai ueſtis,& auri.pro pictae ueſtis,ius ut una vnius.

Genitiuus ſingularis ſecũdae declinationis quot terminationes habet? Duas,i, ut dominus huius domini. ius,ut vnus unius.nam Theſeus huius Theſeos, & Androgeus huius Androgeo Graece declinãtur, ὁ θησεὺς, τοῦ θησέως. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiae declinatiõis quot terminationes habet? Vnam,is,ut homo hominis. nam Pallas Pallados,& Sappho huius Sapphus,Graece declinantur,ut ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος: ἡ σαπφὼ τῆς σαπφόος σαπφοῦς.

Genitiuus quartae declinationis quot terminatiões habet?

habet? Tres, us, ut haec manus huius manus, hic fructus huius fructus. u is diuisas, ut haec manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, haec anus huius anuis. Terêtius, Eius annuis opinor caussa, quae mortua est. M. Varro in primo de agricultura, Contra, ut Mineruae caprini generis nihil immolarét, ꝓpter oleã quod eam, quam laeserit, fieri dicunt sterilem: eius enim saliuam esse fructuis uenenũ. A quo genitiuo u is, in frequenti usu est datiuus u i, nam a genitiuo manus, huic manu est datiuus. Item u, ut hoc cornu.

Genitiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Quattuor, ei, ut dies huius diei. ii, ut huius dij. es, ut huius dies. e, ut huius die. Virg. in. I. Aeneid. Munera, laetitiamq. dij. pro diei. M. Tullius pro Sex. Rosc. Quarum nihil pernicij caussa diuino consilio, sed ui ipsa, & magnitudine rerum factum putamus, pro perniciei. Vergilius, in Georgicis, Libra dies, somniq. pares ubi fecerit horas, pro diei. Item M. Tul. pro P. Sextio, Equites non daturos illius dies poenas. Salust. Dubitauit acie pars, inquit, pro aciei. Ouidius III. Metamorph. Prima fide, uocisq. rarae tentamina sumpsit. pro fidei. Idem in sexto, Vtq. fide pignus dextras utriusq. poposcit, pro fidei pignus. Caesar in secundo de analogia, huius die, huius specie dicendum putat.

DE DATIVIS SINGVLARIBVS.

Datiuus singularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres. ae diphthongum, ut huic poetae. e sine diphthongo, ut huic Penolope. i, ut datiuo uni, toti, soli, nulli. antiqui etiam huic unae, & solae dicebant. Terent. in Eunucho, Mihi solae ridiculo fuit.

Datiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Duas, o, ut huic domino. i, ut unus vnius uni. Huic autem Orphei, est datiuus Graecus.

Datiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Vnam. i, ut huic patri.

Datiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, ui syllabas, ut huic senatui, huic manui. u, vt huic senatu, huic manu. Virgil. Teq. aspectu ne subtrahe nostro. Idem, Parce metu Cytherea. Caesar grauis auctor linguae Latinae ĩ Dolabellã. In aedibus, fanisq. & honori & ornatu erant. In libris analogicis omnia huiusmodi sine i littera dicẽda censet. Lege Aul. Gellium. Vtimur ne huiusmodi datiuis per apocopen, ut cursu pro cursui dicamus? Minime inquit Seruius. Quomodo igitur? Per rationem artis antiquae, quia omnis nominatiuus pluralis regit genitiuum singularem. Item a genitiuo singulari datiuus singularis regitur, nec eo maior esse debet. Est igitur cursui datiuus, a cursuis genitiuo, & huic cursu, a genitiuo cursus.

Datiuus quĩctae declinationis quot terminationes habet? Tres, ei, vt huic diei. ij, ut huic facij. e, ut huic facie. Lucillius in satyris, ut citat Gellius, Primũ inquit facie honestas accidit. Idem, Qui te diligit, aetati facieq. tuae se fautorem ostendat. Sunt tamen inquit Gellius, non pauci, qui utrobique facij legant.

DE ACCVSATIVIS SINGVLARIBVS.

Accusatiuus singularis primae declinationis quot terminationes habet? Tres, am, ut hunc Poetam, an, ut hunc Aenean, hãc Iphigenian, en, ut hunc Laertẽ.

Accusatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Vnam Latinam, um, ut hunc dominum, hoc templum, hanc Clycerium. & duas Graecas, a, ut hunc Thesea: on, ut hanc Pylon.

Accusatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas Latinas, em, ut hunc patrem. im, ut hunc Tibrim, hãc sitim. & tres Graecas, in, a, o, ut hũc Alexin, hanc Amaryllida, hanc Dido. Item tot, quot & nominatiuus neutrorum eiusdem declinationis, quoniam neutra omnia tã apud Graecos, quam apud

Latinos habent tres casus similes in utroque numero, nominatiuum, accusatiuum, & uocatiuum. ut Nominatiuo hoc stemma, accusatiuo hoc stemma, uocatiuo o stemma. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo haec & o stemmata. S. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo, accusatiuo, uocatiuo haec & o carmina.

Quae in im tantum, & in im & in em simul faciunt accusatiuum? Conclusa his carminibus.

Ista per im quartum mittunt tibi nomina tantum:
Vim, Tigrim, & tussim, Tibrim, Tiberimq;, sitimq;,
Maguderimq.: & Graeca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt syrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia. dant em,
Datq. per im quartum, restis, cum turre, bipennis,
Peluisq., & puppis, torquis quoque, deinde securis,
Et curuamentum quae curui est buris aratri,
Et quae mortales facit impallescere febris.

Accusatiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut hãc manũ. u, ut hoc cornu.

Accusatiuus quinctae declinationis quot terminationes habet? Vnam, em, ut hunc uel hanc diem.

DE VOCATIVIS OMNIBVS.

Omnis uocatiuus quomodo, definit? Sicut nominatiuus ut hic Poeta, o poeta: hic magister, o magister hic Cato, o Cato: & sic in ceteris.

Haec regula quot habet exceptiones? Sex.

Quae est prima? Nomina primae, declinationis in as & in es, abiectas. littera nominatiui, faciunt uocatiuũ: ut hic Aeneas, o Aenea: hic Anchises, ò Anchise.

Quae est secunda? Nomina secundae declinationis in us, mutant us in e, ut hic dominus, o domine. Excipiuntur haec, quae his uersibus comprehenduntur.

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusq.
Et fluuie, & uulge & uulgus, pelagus simul hisce.

Et pelage adiungas, chorus, & chore, agnus, & agne.

Quae est tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui, faciunt vocatiuum: ut hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentius, o Laurenti.

Quae est quarta? Nomina secundae declinationis in eus, ut Theseus, abiecta s faciũt vocatiuum, vt o Theseu: sic Orpheus, o Orpheu.

Quae est quinta? In us longam, ut Panthus, Oedipus Oedipodis, in u faciunt uocatiuum, ut o Panthu, o Oedipu. quia quae in s desinũt praecedente diphthõgo, si sint Graeca, abiecta s faciunt uocatiuũ communiter, ὁ πλακοῦς ὦ πλακοῦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, ὁ βοῦς ὦ βοῦ.

Quae est sexta? Graeca tertiae declinationis in as, & in is, plerunque seruant uocatiuum Graecum, ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE ABLATIVIS SINGVLARIBVS.

Ablatiuus singularis primae declinationis quot terminationes habet? Duas, a, ut ab hoc poaeta: e, ut ab hoc Anchise.

Ablatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino, quae est similis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablaliuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Tres: e solum, i solum, e, & i simul.

Quae nomina habẽt i solum in ablatiuo? Quae hoc pentasticho comprehenduntur,

I mare, puluinarq. animalq., & talia cuncta.
Adiectiua etiam, si dant per e neutra. December,
Aprilisq., per er, per et is tibi mensis, & imber.
A stringo strigilis, uel Graeco στρόγγυλος, i dat.
Quartus in im pariter dices a gausape solum.

Quae emittunt ablatium in e & i simul? Quae his uersibus comprehenduntur.

I uel e cuncta trium generum. sed ab hospite dices,
Sospite, degenere, & sic ubere, paupere tantum.

Vnguis,

Vnguis,auis, uectisq., ignisq. & talia cuncta,
I, uel e dant, & pene ante is con quaeq. sonantes Binae,ceu neptis, si sint in syllaba eadem.
As quoq. gentile, atq. in trix uerbale, per emq.
Atq. per im quartum mittentia. pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage. cetera dāte.

Vel sic, Neutra omnia in e, ut hoc mare a mari. nisi sint propria, ut hoc Reate, Praeneste, Soracte, quae faciunt a Reate, Praeneste, Soracte. Notatur etiā ab hoc gausape, Itē in al, ut hoc ceruical a ceruicali. & in ar pruducētia penultimam genitiui, ut hoc calcar, huius calcāris, a calcari. & nomina mensium in er & in is. ut hic September, ab hoc Septembri: hic Quinctilis, Sextilis, a Quinctili, Sextili & similiter, ab hoc imbri. et in im solum mittentia accusatiuum, ut hanc tussim, sitim, uim, a tussi, siti, ui. Praeterea adiectiua omnia, quae faciunt neutrum per e, ut hic, & haec omnis, & hoc omne, ab omni: hic siluester, haec siluestris, hoc siluestre, a siluestri. Interdum tamen aliter inueniuntur, ut a mare, rete, natale, caeleste.

Quae mittunt ablatiuum in e, & i simul? Omnia cōmunia trium generum, ut hic, & haec, & hoc par, a pare, uel pari: hic, & haec, & hoc uetus, a uetere, uel ueteri: hic, & haec, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice, uel artifici, ab audace, uel audaci, a triplice, uel triplici, praeter quae sunt in er, nō exeuntia etiā in is, ut pauper, uber, degener: quae faciunt in e tantū, ut a paupere, ubere, degenere. Sospes etiā & hospes, a sospite, & ab hospite tantū faciunt ablatiuum. Item mittentia accusatiuum, tā in em, quam in im, ut hanc turrem, & turrim, a turre, & turri, & ī uis, ut nauis, a naue: uel naui, & in guis, ut anguis, ab angue, uel angui, & in mnis, ut amnis, ab amne, uel amni. & oīa fere, quae in is desinunt a duabus incipientia consonantibus, ut pestis a peste uel pesti, uectis a uecte uel uecti. & gētilia in as, ut hic, & haec Bassianas, & hoc Bassianate, hic, & haec

Priuernas,& hoc Priuernate, a Baſſianate,& Baſſiana ti,a Priuernate, & Priuernati. Item comparatiua om nia:ut maior, a maiore,& maiori. & in trix uerbalia, ut uictrix,a uictrice,uel uictrici.

Quae terminant in e ſolum? Quae non comprehen duntur ſupradictis regulis: ut hoc poema,ab hoc poe mate:hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartae declinationis quot terminatio- nes habet?Vnam,ut,haec manus,ab hac manu.

Ablatiuus quintae delinationis quot terminatio- nes habet?Vnam,e,ut haec res, ab hac re.

DE NOMINATIVIS PLVRALIBVS.

Nominatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnã,ae diphthōgũ, ut hi poete.

Nominatiuus ſecundae declinationis quot termina tiones habet? Duas,i, ut hi domini.a, quae eſt neutro- rum omnium tribus caſibus nominatiuo,accuſatiuo, & uocatiuo communis,ut haec templa. Duo, & ambo ſunt anomala.

Nominatiuus tertiae declinationis quot termina- tiones habet? Duas, es maſculinorum, & feminino- rum,ut hi patres, hae matres: a neutrorum, ut haec corpora,poemata.

Nominatiuus quartae declinationis quot termina- tiones habet?Duas,us in maſculinis,et femininis,quae eſt communis nominatiuo,accuſatiuo,& uocatiuo,vt hae manus, has manus, o manus: & a in neutris, ut haec cornua.

Nominatiuus quintae declinationis quot termina tiones habes? Vnam, es, quae eſt etiam accuſatiui,& uocatiui,ut hi,hos,& o dies.

DE GENITIVIS PLVRALIBVS.

Genitiuus pluralis primae declinationis quot ter minationes habet?Duas,arũ,ut horũ poetarum,um,& cōiſionem,ut Graiugenum pro Graiugenarum, Ae

neadum

neadrum pro Aeneadrum. ων autem, ut πηνελόπων, Graeca eſt.

Genitiuus ſecundae declinationis quot terminationes habet? Duas, orum, ut horum dominorum. um per conciſionem, ut horum uirum, pro uirorum.

Genitiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut horum patrum, iũ, ut horum ignium. ων autem, ut horum ἐπιγραμμάτων cum accentu in penultima, Graeca eſt. Martialis de ſe,

Hic eſt quem legis, ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector ſtudioſe quod dediſti
Viuenti decus, atque ſentienti
Rari poſt cineres habent poetae.

Quae faciunt genitiuum pluralem in ium? Quae habent ablatiuum ſingularem in i ſolum, ut ab omni, horum omnium, & in e, & in i, ut ab hoc igne, uel igni, horum ignium. ab amante uel amãti, horum, & harũ, & horum amantium. niſi fiat ſyncopa, ut amantũ, pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifici, artificũ, a memore, & memori, memorum, a pugile, & pugili, pugilũ, a uigile, & uigili, uigilũ, a ſupplice, & ſupplici, ſupplicum, a uetere, & ueteri, ueterum Et cõparatiua omnia, ut a maiore, & maiori, maiorũ, praeter, pluriũ. Item in as latina, ut haec ciuitas, ciuitatiũ, haec pietas, pietatium: niſi ſint per ſyncopen, ut harum ciuitatum, harum pietatum. Et in es ſemper pluralia, ut hi penates, hi quinquatres, hi, & hae tres, & haec tria, horum penatium, quinquatrium, horum, et harum, et horum triũ, praeter hae opes, harũ opũ, hi proceres, horũ procerum, hi lemures, horum lemurum. Nec non in is, longum, ut hic ſamnis, horum ſamnitium. Et habentia genitiuum nominatiuo aequalem, ut hic collis, huius collis, horum collium, haec aedes, huius aedis, harũ aedium. ſed in es frequentius proferuntur per ſynco-

pen,ut hic uates,horum uatum. excipiũtur horum canum,panum,harum indolum,ſobolum,horum, & harum iuuenum.Et quorum nominatiuus in duas terminatur conſonantes, ut pars,partium,fons,fontiũ, ars artiũ,arx,arciũ,praeter in ms, ut hiems hiemũ. & ps, ut princeps principum:niſi ſint a capite compoſita,ut triceps,tricipitium, quod eſt etiam ſecũdum regulam mittentium ablatiuum in e,& i. dicimus enim, hic,& haec,& hoc triceps,a tricipite & tricipiti.ergo ſecũdũ regulam horũ,& harũ,& horũ tricipitiũ.niſi proferantur per conciſionem. nox quoque, noctium facit, & nix,niuium. Cetera omnia faciũt in um ſine i,ut horũ patrum, hominum: quia eorum ablatiuus in e ſolam terminatur.bos,horum boum facit,& ales alituum apud Virgilium,aſſumpta u,ut Alituum,pecudumq. genus.quae breuiter his uerſibus comprehenduntur.

Dat genitiuus ium, quibus i,quibus i uel e ſexto,
Atq. ſuo ſimilem patrium retinentia recto;
Sic & in as Romana,quibus conciſio ſaepe eſt:
Sic plus,nix,& nox. ſed pluri,pluraeq. legi.
Sic & in es faciunt,ſi ſint pluralia ſemper.
Et quaecunq. duo retinebunt conſona recto.
Excipies in ps aut ms facientia, ſi non
A capite haec fuerint Quod cõparat, um tibi praebet
I ſine,ceu melior meliorum.i dant ſine & iſta.
Artificum,uigilum.ſupplex, memorum, ueterumq.,
Et iuuenis, ſobolesq. canum, cumq. indole panis.
Atq. parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert,
Et ratione,poteſt & in is quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium eſt has dicere partes.
Tu calamos inflare leues,ego dicere uerſus,
Atq. omnes homines,qui ſeſe,& talia multa.
Cetera quae caſum ſextum tibi dant per e ſolam,
Cuncta per um patrium praebebunt nomina caſum.
Horum ceu patrum,capitum,regumq., ducumq.,

Bosq. boum, & bobus dabit u tibi suscipit ales,
Alituumq. facit: cecinit sic musa Maronis,
Alituum, pecudumq. genus sopor altus habebat.

Genitiuus quartae declinationis quot terminationes habet? Vnam, uum per u u geminum, ut harum manuum, horum cornuum.

Genitiuus quintae declinationis quot terminationes habet? Vnam, erum, ut dierum.

DE DATIVIS ET ABLATIVIS. PLVRIARIBVS

Datiuus, & ablatiuus plurales primae declinationis quot terminationes habent? Duas, is, ut his, & ab his poetis, musis. & abus, in his paucis, quae hoc disticho comprehenduntur.

Abus equa, & liberta dabunt, ambaeq., duaeq.
Sic asina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus, & ablatiuus plurales secundae delcinationis quot terminationes habent? Vnam, is, ut his, & ab his dominis. Duobus, & ambobus sunt anomala: sicut festorum nomina, ut Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quae in bus solum faciunt, ut his, & ab his Bacchanalibus. licet genitiuũ & secundae, & tertiae declinationis habeant, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiae, & quartae, & quintae declinationis quot terminationes habent? Vnam, bus, ut his, & ab his partibus, uisibus diebus. Nam his, & ab his problematis, poematis, & huiusmodi, a nominatiuis problematum, poematum deducuntur.

DE ACCVSATIVIS PLVRALIBVS.

Accusatiuus pluralis primae declinationis quot terminationes habet? Vnam, as, ut hos poetas.

Accusatiuus secundae declinationis quot terminationes habet? Duas, os, ut hos dominos, a, ut haec templa. Ambo & duo, sunt, ut supra dixi, anomala, quae etiam in o inueniuntur misisse accusatiuum. Virgilius.

Si duo praeterea tales Idea tuliſſet Terra uiros. Idem in Sileno, Aggreſſi (nam ſaepe ſenex ſpe carminis ambo Lauſerat)

Accuſatiuus tertiae declinationis quot terminationes habet? Tres, es, ut hos patres, eis, ut hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, ut haec corpora: as autem, ut hos heroas, hos Arcadas, Graecorũ eſt, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixiſti hos fonteis? Quia quae genitiuum pluralem in ium faciunt, accuſatiuum eiuſdem numeri in eis mittunt per ei diphthongum, ut hos fonteis, has parteis, & partes, hos, & has omneis, treis. quãquam A. Gellius lib. XII. cap. XIX. docet teſtimonio Probi Valerij, qui Aeneida manu ipſius Virgilij legit, urbis accuſatiuũ pluralem per i litteram ſcribi debere. ſed de huiuſmodi accuſatiuis multa in annotationibus noſtris in Virgilij opera, ſcripſimus.

Accuſatiuus quartae declinationis quot terminatiões habet? Duas, us, ut has manus, a, ut haec cornua.

Accuſatiuus quintae declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, ut hos dies, has ſpecies.

QVAESTIONES DE NOMINE.

Poeta quae pars eſt? Nomen. Quare? Quia ſignificat ſubſtantiam, & qualitatem propriam, uel communem cum caſu: ſed poeta communem, Virgilius uero propriam,

Iulus cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Iulius cuius ſpeciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Maſculini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hic.

Haec muſa cuius generis? Feminini. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen haec.

Hoc

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare? Quia praeponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hoc.

Hic, & haec aduena cuius generis? Communis duũ generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & haec.

Hic, & haec, & hoc felix cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina hic, & haec, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiſcui, uel epicoeni. Quare? Quia ſub una uoce & uno articulo cõprehẽdũtur animalia utriuſq. ſexus, hic paſſer, haec aquila. Hic, uel haec dies cuius generis? Incerti. Quare Quia nulla ratione cogẽte, ſola auctoritas ueterũ ſub diuerſo gñe ꝓtulit, ut hic, uel haec dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Hi poetae cuius numeri? Pluralis, Quare? Quia pluraliter profertur.

Iuſtus cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Iniuſtus cuius figurae? Compoſitae. Quomodo cõponitur? Ex in, & iuſtus componitur iniuſtus.

Iniuſtitia cuius figurae? Decõpoſitae. Quare? Quia non per ſe componitur, ſed a compoſito nomine deriuatur, quod eſt iniuſtus, iniuſti, addita tia, fit iniuſtitia

Hic poeta cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Quid eſt caſus? Declinatio caſualium dictionum, quae maxime fit in fine, ut Priſcianus ait.

Vnde dictus eſt caſus? A cadendo: quia unus cadit ab alio.

Primus caſus quot nomina habet? Duo, Nominatiuus, quia nominat rem, & rectus ἡ εὐθεῖα ὀρθὴ quia a nullo cadit.

Si à nullo cadit, quare dictus est casus? Abusiue, siue ut Graeci dicunt. καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitur ne alijs modis? Quidni? Possessiuus, quia possessionē demonstrat. Paternus, quia caeterorum casuum pater, & genitor est, unde & genitiuus dicitur. nec dicas genitiuus per e ante t, ut quidam solent.

Datiuus dicitur ne alijs modis? Nae. Commendatiuus, quia per eum commendamus: sicut datiuus dictus est, quia per eum damus.

Accusatiuus dicitur ne alijs? Caussatiuus, quia aliquid in caussa fieri ostendit: sicut accusatiuus, quia aliquid accusari demonstrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet; dicitur enim salutatorius, quia ꝑ eũ salutamus, ut salue Pāphile: sed sic est & uocatiuus, quia per ipsum uocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibusdam dicitur. quamquam & tunc ablatiuus est, quia per eum auferimus, ut maior ab illo.

Quomodo a Marco Varrone hic nominatus est casus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinae linguae proprius est. nam Graeci ablatiuum non habent: cuius uim per genitiuum explicant. Homer. ἔρζε ὑπὲρ Δανάων. hoc est sacrifica pro Danais. ut Cum faciam uitulam pro frugibus, ipse uenito.

Sunt ne plures casus quam sex? Sunt. nam addi possunt septimus, & octauus casus.

Qui est septimus casus? Ablatiuus sine praepositione, ut scribo calamo fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priscianus tamen frustra septimum casum poni scribit. dicit enim praepositionē uel additā, uel subtractam non ualere uim casus mutare. nā sicut accusatiuus non est alius casus absque praepositione, quā cũ praepositione, ita etiā ablatiuus sed haec ratio Prisciani non placet: quoniam accusatiuus, quia tam

cum

cum praepoſitione,quam ſine,ſemper accuſat, nũquã eſt alius caſus,quam accuſatiuus. Ablatiuus autem eſt quando non aufert,atque ideo alius caſus eſt. nam cũ dico,illo praeſente accepi,&,ab illo accepi, nõ eſt ea dem ab utroque caſu elocutio.

Octauus caſus qui eſt? Dandi caſus pro accuſatiuo poſitus,ut,It clamor caelo,hoc eſt ad caelum.

Quot ſunt formae caſuales?Septem,Aptota Monoptota,Diptota,Triptota,Tetraptota,Pentaptota,Exaptota.quae a Diomede latine appellantur ſic,Simplex uel unica,bipartita,ternaria, quaternaria,quinaria,ſenaria.ſed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis ĩ ae diphthõgũ deſinit.

Haec Penelope huius Penelopes cuius declinationis?Primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in es productam deſinit,quoniam eſt a genitiuo Graeco in ης per η, quod apud nos in e longam plerunq. conuertitur, ut ἡ πηνελόπη τῆς πηνελόπης, haec Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς,haec Grammatice huius Grammatices. quamquam η, non i,ſed e longum pronunciaſſe antiquos Graecos exiſtimo,conſtat enim η,ex duplici εε. ſicut ω, ex duplici οο. ſed & de his in fragmentis.

Haec familia huius familias cuius declinationis?primae. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in as lõgã deſinit more Graeco,ut haec terra,huius terrae,& terras,haec uia,huius uiae, & uias.Ennius,dux ipſe uias, pro uiae vnde pater,& materfamilias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetae,Datiuo huic poetae,Accuſatiuo hunc poetam.Vocatiuo o poeta,Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetae, Genitiuo horum poetarum,Datiuo his poetis,Accuſatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetae, Ablatiuo ab his poetis. uel ſic,Singulariter hic,o, & ab hoc poeta:huius,huic, hi, & o

poetae,

poetae, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his,& ab his poetis.

S.Haec musa,huius musae,huic musae, hāc musam, o musa ab hac musa.P.hae musae, harū musarum, his musis,has musas, o musae, ab his musis. uel haec,o, & ab hac musa, &c.

S. Hic Anchises,huius Anchisae,huic Anchisae,hunc Anchisen,o Anchise, ab hoc Anchise.P.hi Anchisae, horum Anchisarum,his Anchisis,hos Anchisas, o Anchisae,ab his Anchisis. Hunc autem Anchisam,o Anchisa,ab hoc Anchisa, sunt a nominatiuo Anchisa.

S. Hic,& haec aduena,huius aduenae,huic aduenae hunc,& hanc aduenam,o aduena,ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hae aduenae,horum, & harum aduenarum,his aduenis,hos,& has aduenas,o aduenae,ab his aduenis.

S.Hic,& haec troiugena,huius troiugenae,huic troiugenae,hunc,& hanc troiugenā,o troiugena,ab hoc, & ab hac troiugena.P.hi,& hae troiugenae, horum,& harum troiugenarum & per syncopen troiugenum: his troiugenis, hos, & has troiugenas, o troiugenae, ab his troiugenis.

S. Haec mula,huius mulae,huic mulae, hanc mulā, o mula, ab hac mula.P.hae mulae,harū mularum, his mulabus,has mulas,o mulae,ab his mulabus. sic asina, equa,dea,liberta,filia,nata,duae & ambae.

S.Hic Aeneas,huius Aeueae,huic Aeneae,hunc Aenean & Aeneam,o Aenea,ab hoc Aenea.P,hi & o Aeneae,horum Aenearum,his & ab his Aeneis,hos Aeneas.

S.Hic Aeneades,huius Aeneadae, huic Aeneadae, hūc Aeneadē,& Aeneadā a nominatiuo Aeneada,quo vsi inueniuntur antiqui:o Aeneade & Aeneada,ab hoc Aeneade & Aeneada.P.hi Aeneadae, horum Aeneadarum,& per concisionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas,o Aeneadae,ab his Aeneadis.

S. Haec

S. Haec, & o, & ab hac Iphigenia, huius, & huic, hae, & o Iphigeniae, hanc Iphigeniam, & Iphigenian, has Iphigenias, harum Iphigeniarū, his, & ab his Iphigeniis.

S. Haec Grammatice, huius Grammatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter haec Grammatica, horū Grammaticorum, his Grammaticis, haec Grammatica, ò Grammatica, ab his Grammaticis. ſic Rhetorice, Georgice, Buccolice, & huiuſmodi.

S. Haec Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hanc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hae Penelopae, harum Penelopon, his Penelopaes, has Penelopas, o Penelopae, ab his Penelopaes. Sed in plurali melius latine declinatur, ut muſae muſarum, Penelopae Peneloparum, a nominatiuo Penolopa.

S. Hae Thebae, harum thebarum, his thebis, has thebas, o thebae, ab his thebis. ſic Mycenae, Piſae, Senae, Venetiae, Amyclae, Carrae, & id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adae, huic Adae, hunc Adam, o Adam, ab hoc Adam. P. hi & o Adae horum Adarū, his, & ab his Adis, hos Adas. ſed melius eſt Aptotum, hic Adam, huius Adam, huic Adam, & ſic in ſingulis. P. hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiuſmodi enim apud Hebraeos in im faciūt in numero multitudinis, & tantum per articulos inflectuntur, ut cocab ſtella, cocabim ſtellae. ſimiliter ſeraph & cherub in ſingulari, ſeraphim & cherubim in plurali.

S. Haec familia, huius familiae & familias. In reliqs declina ut muſa. ſic haec terra, huius terrae & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis ſolum, quae in a purum definunt, ut uia: & in ra, ut terra: & in da, & in tha, ut Leda, Martha, ad imitationem Graecorum, qui ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, & ἡ μαῖα τῆς μαίας declinant. Ennius, Dux ipſe uias, ut ſupra diximus.

S.una, unius, uni, in reliquis flecte ut musa. Quae sic declinantur, hoc uersiculo comprehenduntur, Dant ius, Vna, ulla, & sola, utra, alia, altera, tota.

De secunda inflexione.

Hic dominus, huius domini cuius declinationis? Secundae Quare? Quia eius genitiuus singularis in i productum definit, & Datiuus in o, nam huic Orphei, Grecum est.

Bonus, bona, bonum. G. boni, bonae, boni, cuius declintionis? Primae, & secundae. Quare? Quia eius genitiuus singularis definit in i, in ae, & in i.

S. Nominatiuo hic dominus, Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino, Accusatiuo hunc dominum Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino. P. nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorũ, Datiuo his dominis, Accusatiuo hos dominos, Vocatiuo o domini, Ablatiuo ab his dominis. uel sic, hic dominus, huius, hi, & o domini, huic, & ab hoc domino, hũc dominum, hos dominos, o domine, horum dominorum, his, & ab his dominis.

S. Hic magister, huius magistri, huic magistro, hunc magistrum, o magister, ab hoc magistro. P. hi magistri, horum magistrorum, his magistris, hos magistros o magistri, ab his magistris.

S. Hic Deus, huius Dei, huic Deo, hunc Deum, o Deus, ab hoc Deo. P. hi Dei uel Dij, horum Deorum uel Deum, his Deis uel Dijs, hos Deos, o Dei uel Dij. ab his Deis uel Dijs.

S. Hic Theseus, huius Thesei & Theseos, huic Theseo & Thesei, hunc Theseum & Thesea, o Theseu, ab hoc Theseo. Pluraliter hi Thesei, horum Theseorum, his Theseis hos Theseos, o Thesei, ab his Theseis.

S. Hic uirgilius. huius uirgilij, huic uirgilio, hunc uirgilium, o uirgili, ab hoc uirgilio. P. hi uirgilij, horum uirgiliorum, his uirgilijs, hos uirgilios, o uirgilij, ab his uirgilijs.

S.hic filius,huius filij,huic filio, hunc filium , o fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filij,horum filiorum , his filijs,hos filios,o filij, ab his filijs.

S.hic ſocius,huius ſocij,huic ſocio , hunc ſocium, o ſocie, ab hoc ſocio . Pluraliter hi ſocij , horum ſociorum,his,& ab his ſocijs, hos ſocios,o ſocij.

S.haec fagus,huius fagi,huic fago, hanc fagum , o fage,ab hac fago.Pluraliter hae fagi,harum fagorum his fagis,has fagos,o fagi,ab his fagis.

S.hoc uulgus,huius uulgi,huic uulgo, hoc uulgus, o uulgus , ab hoc uulgo , ſine plurali . dicimus & hic uulgus , huius uulgi, huic,& ab hoc uulgo, hunc uulgum,o uulge.

S.hic Panthus,huius Panthi,huic Pantho,hunc Pãthum,o Panthu, ab hoc Pantho.P.hi Panthi , horum Panthorum,his Panthis , hos Panthos , o Panthi , ab his Panthis.

S.Hoc templum , huius templi , huic templo , hoc templum,o templum,ab hoc templo. P. haec templa, horum templorum, his templis,haec templa,o tẽpla, ab his templis.uel in nominatiuo,accuſatiuo, & uocatiuo templum , huius templi, huic, & ab hoc templo. haec in nominatiuo,accuſatiuo , & uocatiuo templa: horum templorum,his, & ab his templis .

S.Haec Glycerium, huius Glycerij,huic Glycerio, hãc Glycerium,o Glycerium, ab hac Glycerio.P.hae Glyceria,harum Glyceriorum,his Glycerijs, has & o Glyceria,ab his Glycerijs.Sic Chryſium,Philorcium Dorcium,Sophronium,Abrotonium,& ſimilia, quae articulos habent femininos , & formam neutrorum, us Priſcianus docet.

P.hi Locri,horum Locrorum,his Locris , hos Locros,o Locri,ab his Locris ſic Puteoli,Faſti,Cancelli, Carpi, & ſimilia ſine ſingulari .

S.Bonus,bona,bonum G.boni,bonae,boni. D.bono,bonae,bono. A.bonum,bonã, bonum.V. o bone,o

o bona, o bonum. A. a bono, a bona, a bono. P. N. boni, bonae, bona. G bonorum, bonarum, bonorũ. D. bonis, bonis, bonis. A. bonos, bonas, bona. V. o boni, o bone, o bona. A. a bonis, bonis, bonis. Vel ſic, Hic bonus, huis, hi, & o boni, huic, & ab hoc bono, hunc bonum, o bone, hos bonos, horum bonorum, his, & ab his bonis, haec, o, & ab hac bona, huius, huic, & hae, & o bonae, hanc bonam, has bonas, harum bonarum, his, & ab his bonis. hoc in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo bonũ, huius boni, huic, & ab hoc bono. haec in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo bona, horum bonrum, his, & ab his bonis.

S. Pulcher, pulchra, pulchrum. G. pulchri, chrae, chri. D. chro, chrae, chro. A. chrum, chram, chrum. V. o cher, chra, chrum. A. a chro, chra, chro. P. N. pulchri, chrae, chra. G. pulchrorum, arum, orum. D. his, & ab his chris, quod eſt commuue trium generum. A. chros, chras, chra. V. o pulchri, ò chrae, o chra.

P. hi ambo, hae ambae, & haec ambo. G. amborum, ambarum, amborum. D. ambobus, ambabus, ambobus. A. hos ambos, has ambas, & haec ambo A. ab his ambobus, ambabus, ambobus. Priſcianus lib. XIV. Ambo uocatiuum, habere non poſſe ſcribit: puto quia diſtributiuum, &, ut idem ait, relatiuum eſt.

P. hi duo, hae duae, & haec duo. G. horum duorum, harum duarum, horum duorum. D. his duobus, duabus, duobus. A. hos, duos, has duas, & hec duo. V. o duo, o duae, & o duo A. ab his duobus, duabus, duobus.

S. dominus, muſa, templum. G. domini, muſae, templi. D. domino, muſae, templo. A. dominum, muſam, templum. V. o domine, o muſa, o templum: A. a domino, a muſa; a templo. P. N. domini, muſae; templa. G. dominorum, muſarum, templorum. D. dominis, muſis, templis. A. a dominos, muſas, templa. V. o domini, o muſae, o templa. A. a dominis, muſis, templis. Ad horum exemplum declinãtur omnia adiecti-

ua primae,& ſecundae declinationis, ut bonus, bona, bonum,quae in maſculino,& neutro,ſunt ſecundae de clinationis,in feminino uero primae.

De tertia declinatione.

Hic Cato,huius Catonis,cuius declinationis? Tertiae. Quare Quia eius genitiuus ſingularis in his correptam deſinit.

S. Hic Cato,huius Catonis,huic Catoni, hunc Catonem,o Cato,ab hoc Catone.P.hi Catones, horum Catonum,his Catonibus, hos Catones,o Catones, ab his Catonibus. Vel,hic,& o Cato,huius Catonis, huic Catoni,hunc Catonem,ab hoc Catone.P.hi, hos,& o Catones,horum Catonum,his,& ab his Catonibus.

S. Hic & o pater, huius patris, huic patri, hunc patrem,ab hoc patre. Pluraliter hi, hos,& o patres, horum patrum,his,& ab his patribus.

S.hic, & haec uirgo, huius uirginis, huic virgini, hunc,& hanc uirginem, o uirgo, ab hoc,& ab hac uirgine.P.hi & hae uirgines, horum,& harum uirginum, his uirginibus, hos, & has uirgines, o uirgines, ab his uirginibus.

S. Hic Titan,huius Titanis, & Titanos. Et notandum, quod cum genitiuus deſinit in os non purum, accuſatiuus ſingularis deſinit etiam in a, & pluralis in as,ſed Graece:ut hunc Titanem, & Titana:hi Titanes, hos Titanes,& Titanas.

S.hic Demophon,& Demophon in carmine,huius Demophontis & Demophontos.

S. Haec Tethys, huius Tethyis, & Tethyos, huic Tethyi,hanc Tethym, & Tethyn, o Tethy, a Tethye. P. hae Tethyes, harum Tethyum, his Tethybus, has Tethyes, & Tethyas, o Tethyes, a Tethyibus. ſic Erinnys, Errinyos, & Erinnyis. Capys, Capyos, & Capys,& ſimilia.

S.Hic oedipus,huius oedipodis,oedipodos, & oedipi a genitiuo τοῦ οἰδίπου ἀττικῶς, uel a nominatino οἰδί-

πος,

πος,ut πολύπους & πόλυπος. huic Oedipodi & Oedipo, hunc Oedipodem , & Oedipoda , o Oedipu , ab hoc Oedipode & Oedipo.Pluraliter hi Oedipodes , horũ Oedipodum his Oedipodibus,hos Oedipodes,& Oedipodas,o Oedipodes,ab his Oedipodibus. hic Oedipus tamen Oedipi declina,ut dñs,a noĩatiuo ὁ οἴδιπος.

S.Haec uis,huius uis,huic ui,hãc uim,o uis, ab hac ui.P.hae uires,harum uirium,his uiribus, has uires,o uires,ab his uiribus.

S.Haec Amathus,huius Amathuntis,huic Amathũti,hanc Amathuntem,& Amathunta , o Amathus,ab Amathunte. sic Pessinus Pessinuntis , Opus Opuntis, Trapezus Trapezuntis.

S.Haec Amarylis,huius Amaryllidis & Amaryllidos,huic Amaryllidi,hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli,ab hac Amaryllide.

S.Haec Dido,huius Didus & Didonis , huic Didoni,hanc Dido & Didonem,o Dido,ab hac Didone.P. hae Didones,harum Didonum, his & ab his Didonibus,has Didones,o Didones.Sic haec Calypso,huius Calypsus & Calypsonis,sicut haec Iuno , huius Iunonis.Sed de his multa in fragmentis.

S.Haec Aeneis,huius Aeneidis,& Aeneidos , Aeneidi,Aeneiden,& Aeneida,

S.hic chremes,huius chremetis,&cremetos,&chremis,huic chremeti,& chremi,hũc chremetẽ, & chremeta,& chremẽ,o chremes, a chremete, &chreme.

S.Hic Moeris,huius Moeris,huic Moeri, hũc Moerim & Moerin,o Moeri,& Moeris,ab hoc moeri , &c. Haec Neapolis, huius Neapolis,huic Neapoli , hanc Neapolim & Neapolin,o Neapoli& Neapolis,ab hoc Neapoli.

S.Hic Paris,huius Paridis,& Paridos, huic Paridi, hunc Paridem,& Parida, & Parim a genitiuo τοῦ πάριος : o Pari,& o Paris.

S.Haec turris,huius turris,huic turri, hanc turrem

& turrim,

& turrim, o turris, a turre & turri.

S. Hic Iupiter huius Iouis, huic Ioui, hunc Iouem, o Iupiter, ab Ioue.

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroẽ, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum, heroum, his, heroibus, hos heroes, & heroas, o heroes, ab heoribus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrammati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. haec epigrammata, horum epigrãmatũ & Graece ἐπιγραμμάτων, his epigrammatibus, & epigrammatis, haec epigrammata, o epigrammata, ab his eppigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. haec cubilia, horũ cubiliũ, his cubilibus, haec cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. haec torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, haec, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Graece declinatur, τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. haec mele, etiam Graece, τὰ μέλεα καὶ μέλη, ſicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. Pluraliter haec cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri hoc plus, o plus a plure, & pluri, ut Priſcianus docet. P. hi, & hae plures, & haec plura, & pluria apud antiquos, horũ, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has plures, & haec plura, o plures & o plura. Et notandum plus in obliquis eſſe trium generum in ſingulari, etſi hoc plus eſt neutrũ duntaxat, ſicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus hic, & haec plor, ſicut hic, et haec maior.

S. Hic, & haec omnis, & hoc omne, huius oĩs, huic omni, hunc, & hanc omnem, & hoc omne, o omnis, & omne, ab hoc, & ab hac, & ab hoc omni. P. hi, & hae omnes,

mnes,& haec omnia,horũ,& harum,& horum omniũ his omnibus,hos,& has omnes,et haec omnia, o omnes,& o omnia ab his omnibus. Habere autem uocatiuum tam apud Graecos, quam apud Latinos inuenitur. Virgilius in primo Georgicon, Dijq., deaeq.,omnes: ſicut apud Graecos πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θεαῖναι.

S.Hic,& haec pulchrior & hoc pulchrius,huius pulchrioris, huic pulchriori, hunc, & hanc pulchrioré, & hoc pulchrius, o pulchrior, & o pulchrius, a pulchriore,& pulchriori. P. hi,& hae pulchriores,& haec pulchriora,horum, & harum, & horum pulchriorũ, his,& ab his pulchrioribus,hos,& has pulchriores, & haec pulchriora,o pulchriores, & o pulchriora. Sic melior,maior,& cetera comparatiua.

S.Hic ſilueſter, haec ſilueſtris, hoc ſilueſtre, huius ſilueſtris,huic ſilueſtri,hunc, & hanc ſilueſtré,& hoc ſilueſtre,o ſilueſter,o ſilueſtris, & o ſilueſtre, a ſilueſtri. P. hi,& hae ſilueſtres & haec ſilueſtria, horum,& harum,& horũ ſilueſtrium, his, & ab his ſilueſtribus, hos,& has ſilueſtres,& haec ſilueſtria, o ſilueſtres,& o ſilueſtria.

S.Hic,& haec Arpinas, & hoc arpinate, huius arpinatis,huic arpinati,hunc & hanc arpinatem,& hoc arpinate,o arpinas,& o arpinate,ab hoc, & ab hac,& ab hoc arpinate,& arpinati. P. hi & hae arpinates,& haec arpinatia,horum & harum & horum arpinatium, his & ab his arpinatibus, hos & has arpinates, & haec arpinatia,o arpinates,& o arpinatia.

S.Hic,& haec,& hoc felix,huius felicis, huic felici, hunc,& hanc felicem, & hoc felix, o felix, a felice,& felici. P. hi,& hae felices,& haec felicia, horum, & harum,& horum felicium,his,& ab his felicibus, hos,& has felices,& haec felicia, o felices, & o felicia.

S.Hic,& haec, & hoc iens, huius euntis, huic eũti, hunc,& hanc euntem,& hoc iens,o iens, ab eunte, & eunti.

eunti. P. hi, & hae euntes, & haec euntia, horum, & harum, & horum euntium, & euntum per syncopen this, & ab eis euntibus, hos, & has euntes, & haec euntia, o euntes, & o euntia.

S. Hic, & haec, & hoc amans, huius amantis, huic amanti, hunc, & hanc amantem, & hoc amans, o amãs, ab hoc, & ab hac, & ab hoc amante, uel amanti. P. hi, & hae amantes, & haec amantia, horum, & harum, & horum amantium, & per concisionem amantum, his amantibus, hos, & has amantes, & haec amantia, o amantes, & o amantia, ab his amantibus. Sic declinabis legens, docens, audiens, & cetera participia in ns.

DE QVARTA DECLINATIONE.

Haec manus, genitiuo huius manus, cuius declinationis? Quartae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in us productum definit.

Haec anus, huius anuis cuius declinationis? Quartae. Quare? Quia nomina quarti declinatus, etiam in is syllabas inueniuntur prolata in casu patrio, ut supra est dictum.

Hoc cornu, huius cornu cuius declinationis? Quartae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in u productum definit.

S. Hic fructus, huius fructus, & fructuis, huic fructui, a genitiuo antiquo fructuis, & fructu a genitiuo fructus, hunc fructum, o fructus, ab hoc fructu. P. hi fructus, horum fructuum, his fructibus, hos fructuis, o fructus, ab his fructibus.

S. Haec manus, huius manus, & manuis, huic manu & manui, hanc manum, o manus, ab hac manu. P. hae manus, harum manuum, his manibus, has manus, o manus, ab his manibus.

S. Hic artus, huius artus, huic artui, hunc artum, o artus, ab hoc artu. P. hi artus horum artuum, his artubus, hos artus, o artus, ab his artubus.

Quae ante bus u seruant? Haec, quae uersibus an-

notantur,
Ante bus u seruant, artusq. & partus,& arcus,
Et lacus, & quercus, tribubusq., acubus, specubusq.
Et speciebus,necnon par usq., & questus : & hinc est,
Quod cecinit uates, Late loca questubus implet,
Aqueror:at quaestus, pro lucro quaestibus i dat.

S.Haec quercus,huius quercus.P.hae quercus, harum quercuum.

S.Haec anus,huius anus, & anuis. Terentius. Eius anuis opinor caussa, quae mortua est.

Domus secundae declinationis quomodo declinatur?

S.Haec domus,huius domi,hãc domum, ab hac domo.P. harum domorum, has domos, ceteris casibus non utimur.

Domus quartae declinationis quomodo flectitur?

S.Haec domus, huius domus huic domui,hanc domum,o domus sine ablatiuo. P.hae domus,harum domum,his domibus, has domus, o domus, ab his domibus

S.Hoc cornu,huius cornu,huic cornu, hoc cornu, o cornu, ab hoc cornu.P.haec cornua, horũ cornuũ, his cornibus,haec cornua, o cornua,ab his cornibus.

S.Hoc tonitru,huius tonitru,huic tonitru, hoc tonitru,o tonitru,ab hoc tonitru.P.haec tonitrua,horũ tonitruum, his tonitribus, haec tonitrua, o tonitrua, ab his tonitribus.

S.Hoc ueru, huius ueru.P. haec uerua, horum ueruum his ueribus.

S.Hoc gelu,huius gelu,huic gelu,hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu,sine plurali.

Quae neutra in u admittunt numerum pluralem? perpauca his comprehensa uersiculis.
Pluralem admittunt numerum,cornuq., ueruq.,
Atque specu,& tonitru, cum ueribus genua.
Cetera deficiunt,seru,ut testuq., geluq.,

Atq. pecu.inuenies testaq., & haec pecua.

S. Haec, huius, & o ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hae, has, & o ficus: harum ficuum, his, & ab his ficibus.

Ficus cum secundae est quomodo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Haec ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice ab hac fico. P. hae fici, harum ficorum, his ficis, has ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE ET DECLINATIONE FICVS.

Ficus hic & fructus fici, estq. in corpore morbus,
Haec ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quae nomina possunt esse quarti, & secundi declinatus? Quae his uersibus annotantur,

Sunt pinus, cornus, ficus, quartae, atque secundae:
Laurusq., & quercus, quae neat adde colum.
Adde domum, & longe plura his, quibus usa uetustas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,
Atq. alia, ut gemitus, quarti tantummodo flexus
Quae nunc sunt. teneris pauca notasse sat est.

DE QVINTA DECLINATIONE.

Hic, uel haec dies, huius diei, cuius declinationis? Quintae. Quare? Quia eius genitiuus singularis in ei diuisa syllaba definit, & sic datiuus, ut hic, uel haec dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dij, cuius declinationis? Quintae. Quare? Quia quintae inflexionis nomina etiã in es., & in e, & in ij inueniuntur prolata in casu patrio apud antiquos, ut ostẽdimus superius, ubi

de genitiuo quintae declinationis scripsimus,

S. Haec species. G. huius speciei. D. huic speciei. A. hanc speciem. V. o species. A. ab hac specie. P. N. hae species. G harum specierum. D. his speciebus. A. has species. V. o species. A. ab his speciebus.

Declina antiquo more? S. Haec species, ut huius species, & huius specie, & huius speciei, huic specie.

S. Haec res. G huius rei. D. huic rei. A. hāc rem. V. o res. A. ab hac re. P. hae. res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. hic, uel haec dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc uel hanc diem. V. o Dies. A. ab hoc, uel ab hac die. P hi dies masculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies. V. o dies. A. ab his diebus.

S. Haec spes, huius spei, huic spei, hanc spem, o spes. ab hac spe. P. hae, has, & o spes, ceteris uacat.

S. Haec scabies, huius scabiei, huic scabiei, hanc scabiem, o scabies, ab hac scabiae. sine plurali.

Quae nomina quintae declinationis habent numerum pluralem?

Haec fere, Res, speciesq., dies, facies, spes, progeniesq., Plinius lib. 11. Innumerae in mari praecipue, ac plerunq. confusis monstrificae digenerantur effigies.

DE NOMINIBVS COMPOSITIS.

Quot modis, nomina cōponuntur? Tribus. Ex duobus rectis, ut respublica, & uterq. rectus inflectitur. ex tectu, & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur ex duobus obliquis, ut huiusmodi, aliusmodi, & neuter declinatur.

S. Haec respublica, huius reipublicae, huic reipublicae, hanc rempublicam, o respublica, ab hac republica. P. hae. respublicae, harum, rerūpublicarum, his rebuspublicis, has respublicas, o respublicae, ab his rebuspublicis.

S.Hic iuriſconſultus, huius iuriſconſulti, huic iuriſconſulto, hunc iuriſconſultum, o iuriſcōſulte, ab hoc iuriſconſulto. P. hi iuriſconſulti, horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſconſultos, o iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis.

S.Hic paterfamilias, huius patrisfamilias, huic patrifamilias, hunc patremfamilias, o paterfamilias, ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias, horū patrumfamilias, his patribusfamilias, hos patresfamilias, o patresfamilias, ab his patribus familias.

S. Alteruter, alterutra, alterutrum. G. Alterutrius. ſed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunuſplebis, huius tribuniplebis. ſic hic magiſterequitum, huius magiſtriequitum.

S. Hic, & haec, & hoc huiuſmodi, & huiuſcemodi. G. huius huiuſmodi. D. huic huiuſmodi. A. hūc, & hāc, & hoc huiuſmodi. V. o huiuſmodi. A. ab hoc huiuſmodi. P. hi, & hae, & haec huiuſmodi, horum, & harum, et horū huiuſmodi, his huiuſmodi, hos, & has, & haec huiuſmodi, o huiuſmodi, ab his huiuſmodi. ſic iſtiuſmodi, aliuſmodi, alteriuſmodi.

DE NOMINVM NVMERALIVM INFLEXIONE.

Quattuor cuius declinationis? Nullius. quare? quia omnia nomina numerorum a quattuor uſque ad cētū, ſunt omnis generis, numeri plurali, & indeclinabilia. S. N unus, una, unum. G unius. D. uni. A. unū, unam, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. uni, unae, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unae, o una. A. ab unis. Dicimus. n. unas litteras, una arma, unis nuptijs.

P. N. hi duo, hae duae, & haec duo: & reliqua ut in ſecunda declinatione.

P. N. hi, & hae tres, & haec tria. G. horum, & harū, et horum triū. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has tres, & haec tria. V. o tres, & o tria. Et notandū, accuſatiuū pluralem, huiuſmodi nominum, quae in ium faciunt

genitiuum, in as tantum desinere per as dipthongum.

P. N. hi, & hae, haec quattuor. G. horum, & harum, & horũ quattuor. D. his quattuor. A. hos, & has, & haec quattuor. V. o quattuor. A. ab his quattuor. Et sic P. N. hi, & hae, & haec quinque, sex, septem, octo, nouem, & reliqua usq. ad centum indeclinabilia.

P. N. hi, & hae, & haec centum. G. horum, & harũ, & horum centum. D. his centum. A. hos, & has, et haec centum. V. o centum. A. ab his centum, sic bicentum, tercentum, quattercentum, deciecentum, & similia.

P. N. ducenti, ducentae, ducenta. G. ducentorum, ducentarum, ducentorum. D. ducentis. A. ducentos, ducentas, ducenta. V. o ducenti, o ducentae, o ducẽta. A. a ducentis. Sic trecenti, trecentae, trecenta, quadringenti, quadringentae, quadringenta, quingenti, quingente, quingenta, sexcenti, sexcentae, sexcenta, septingenti, septingentae, septingenta, octingenti, octingentae, octingenta, noningenti, noningentae, noningẽta.

Mille adiectiuum quomodo flectitur?

P. hi, & hae, & haec mille, horum, & harum, & horũ mille, his mille, hos, & has, & haec mille, o mille, ab his mille. & sic dicimus, Mille meae. Siculis errant in montibus agnae.

Declina mille substantiuum.

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc milli. P. haec millia, horum millium, his millibus, haec millia, o millia, ab his millibus. & sic dicimus mille agnarum, mille hominum moritur, duo millia nummum.

Quod mille faciat ab hoc milli per i, haec Gellius: aperteq. ostendit mille & uocabulum esse, & singulari numero dici, & casum etiam capere ablatiuum, nec ceteros casus requiri oportere.

DE GRADIBVS COMPARATIONIS.

Quot sunt gradus comparationis? Tres, positiuus, comparatiuus, superlatiuus. Da positiuum? doctus, pulcher,

pulcher, porope. Da comparatiuũ? doctior, pulchrior, propior. Da superlatiuum? doctissimus, pulcherrimus, proximus.

Dic aliquot positiua cum comparatiuo, & superlatiuo? Doctus, doctior, doctissimus, docta, doctior, doctissima, doctum, doctius, doctissimum. Et in aduerbio, docte, doctius, doctissime.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus, pulchra, pulchrior, pulcherrima, pulchrum, pulchrius, pulcherrimũ. Et in aduerbio, pulchre, pulchrius, pulcherrime.

Prope, propior, proximus, prope, proprior, proxima, prope, propius, proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quam pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior, quam pulcherrima: perpulchrum, longe pulchrius, quam pulcherrimum. Et in aduerbio, perpulchre, lõge pulchrius, quam pulcherrime. nec dicas perpulchrior, perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus, magna, maior, maxima, magnum, maius, maximum. Et in aduerbio esset dicendum per regulam, magne, quod non dicimus, sed pro eo magnopere, uel ualde, uel multum, & similibus utimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod est magnopere erras, multum potes? Itẽ maius potuit Caesar. quam Pompeius, nemo diceret Latine: sed, uel plus, uel magis Caesar potuit, quam Põpeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere, magis, maxime.

Paruus, minor, minimus, parua, minor, minima, paruum, mimus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus, bona melior, optima, bonum, melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optime. nec dicas bone per o.

Malus, peior, pessimus, mala, peior, pessima, malum, peius, pessimum. Et in aduerbio, male, peius, pessime.

Multus,

Multus, sine comparatiuo, plurimus. multa, sine cõparatiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in aduerbio, multum, plus, plurimum.

DE NOMINIBVS HETEROCITIS.

QVONIAM sunt quaedam nomina, quae uarie declinãtur, quae propterea Graeci ἑτερόκλιτα uocant, & nos Graeco nomine, quia Latinũ non habemus, heteroclita appellamus: operaepretium hoc loco uidetur, de heteroclitis scribere, si prius praescripserim nominum quaedam esse aptota, quae per omnes casus uniformiter currunt, ut frugi, nequã & similia, & numerorum nomina a quattuor usque ad centũ. Quaedã monoptota, quae unũ duntaxat casum habent, ut sua spõte. Quaedã diptota, quae duos tantũ diuersos casus habẽt, ut fors forte, tabi tabo, uerua, ueribus. nam uerũ non est in usu. Quaedã triptota, quae tres tãtum casus diuersos habent, qualia sunt neutra in singulari, ut templum, templi, templo: & in plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, sidera, siderum, sideribus. Quaedam tetraptota, quae quattuor tantum diuersos casus habent, qualia sunt in r desinentia secundae declinationis, ut puer, uir. Quaedam pentaptota, quae quinque casus tantum diuersos habent, qualia sunt masculina, & feminina secundae declinationis, ut doctus, Priamus, populus, fagus. Virg. Quaedam hexaptota, quae sex casus uarios habent, qualia sunt unus, totus solus, ut unus, unius, uni, unum, o une, ab uno. Latine Diomedes apellat simplicem unicam, bipartitam, ternariam, quaternariã, quinariam, senariam, ut supra est dictum.

Masculina, in plurali neutra. auernus auerna, balteus baltea, carbasus carbasa, cetus cete, quod Graecũ

est.

est, τὰ κήτεα κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hismarus Hismara, iocus ioca, iussus iussa, locus loca, massicus massica, Maenalus Maenala, pileus pilea, permissus permissa, sibilus sibila, supparus suppara, Tartarus Tartara, Tenarus, Tenara, taigetus taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euẽtus, hi ioci, massici, suppari, sibili. Cetus autem nunquam lectum esse ait Seruius. aliqui hoc cetus dicunt: quia graece τὸ κῆτος. Carbasus Priscianus femininum esse dicit, Phocas masculinum, Probus, & Caper incerti generis. Legitur & hoc iussum, euentũ, pileum, supparum. Infernus, & inferna substantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neutra. arbutus arbuta. quanquam haec arbutus, hae arbuti, arbor est: hoc arbutũ uero, haec arbuta pomum, altilis altilia, Bucolica Bucolicae, Bucolica Bucolicorum: sic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, & si qua sunt alia. Intybus intyba, pergamus pergama, supellex supellectilia. Zinzania zinzaniae, & zinzania zinzaniorum. Dicimus & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum uidetur, ut reptilis.

Neutra, in plurali masculina. Argos Argi, caelum, caeli, capistrum capistri, elisyum elisyi, filum fili, frenũ freni, porrũ porri, rastrum rastri. Dicimus & haec capistra, fila, frena, rastra, porra.

Neutra, in plurali feminina. amygdalum, amygdalae, & haec amygdala. amygdalus autem arbor est, sicut haec amygdala apud Plinium. balneum balneae, & balnea. cepe hae cepae, delicium deliciae, epulum epulae, nundinum nundinae.

Masculina singularia. Aer: aeter, cestus Veneris, fimus, fumus, limus, mundus, muscus, penus, pontus, puluis, sal. dicimus & hoc sal. sanguis, sol, uesper, nemo. Inuenies tamen fumos, soles, mundos, pulueres, & alia.

Masculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani, carceres, casses, caelites, codicilli, fasces, fasti, fori, furfures, inferi, lares, liberi, pro filijs, lemures, loculi, maiores, minores, manes, natales, pro generis nobilitate, optimates, penates, primates, proceres, posteri, pugillares, quirites, sales, pro vrbanitate quadam dicendi, sentes, superi, uepres. Adde etiam Fabij, Locri, Luceres, Quinctilij, Tatiēses, & similia. Item multa ludorum, & festorum nomina, ut Apollinares, Quinquatres, Circenses. Legimus & quiritem, & caelitis, & ceteros huius nominis obliquos singulares. Item optimatem, procerem, pugillarem, legitur & pugillaria, & ab hoc uepre.

Feminina singularia. auaritia, amentia, bilis, cholera, caries, diligentia, demētia, eloquentia, fama, fames, fides, fuga, gloria, humus, indoles, insania, iuuenta, iuuentus, labes, lues, lux, memoria, mors, pax, pix, paupertas, parsimonia, penus, pernicies, proles, prosapia, rabies, salus, sanies, sapientia, sitis, senecta, senectus, soboles, secordia, strues, stultitia, tabes, tussis, uita, vespera, uecordia. Inuenies sapientias, memorias, uitas, labes, luces, paces, mortes, & alia non nulla.

Feminina pluralia. ambages, antiae, aedes, pro domo, argutiae, ambae, blāditiae, bigae, Kalendae, cātes, cunae, crates, deliciae, diuitiae, dirae, excubiae, exuuiae, exequiae, falerae, facetiae, feriae, fidiculae pro instrumēto tortorio, fruges, gades, grates, gratiae deae, idus, īduciae, inferiae, insidiae, inficiae, illecebrae, inimicitiae, lactes, latebrae, litterae pro epistola, manubiae, minae, nonae, nuptiae, nugae, nūdinae, opes, primitiae, ꝑces, praestigiae, quisquiliae, quadrigae, reliquiae, selugae, scalae, scopae, sordes, suppetiae, tenebrae, thermae, tricae, ualuae. Ex his multa inuenies ī singulari, ut scala, scopa, ꝑcis, ꝑci, ꝑce, ualua, biga, quadriga, lactis, latebra, blāditia, ambage, gratia, inimicitia, illecebra, legitur etiā nundinum, & trinundinum.

Neutra singularia. ador, alec, barathrum, coenum, crocum, fas, gelu, ir, iustitium, lac, lethum, lutum, manna, mane, macellum, mammona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, necesse, pascha, penum, pus, salum, senium, spicum, uer, uersper, uesperum, uirtus, uiscum, uulgus. Sunt qui & purem masculine dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad haec metallorum nomina, ut aurũ, praeter aes, & oricalchum & electrum. Et liquidorum, ut ius, phlegma. Et aridorum humi nascentium cuiuscunq. generis, quae ad mensuram pondus ue referuntur, ut triticum, far, cicer, piper, milium, fenum, oriza, orobus. Item herbarum, & fruticum, ut apium, petroselinum, sansucum, mentastrum, abrotanum, cuminum, rosmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, aequora, freta, maria, mella, uina, pocula, stagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, melonnes, peponnes, farra, pisa, lupinos, fraga, rutas, musta, lolijs.

Neutra pluralia. arma, ambo, artaxata, bactra, carchesia, castra, cythera, ceraunia, crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iusta, magalia, mapalia, moenia, palearia, pondo, praecordia, rostra nauium, seria, spõsalia, tesqua, uinacea. Adde his festorum, & ludorum nomina, ut Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiusmodi.

Nominatiuo, & uocatiuo singulari carent haec huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, uiscis, uisceris, uerberis. Haec tamen inueniuntur etiam in nominatiuo daps. semen, frons, nex, remex.

Quae sunt ꝑ diuersos casus defectiua? Haec spes habet spes in tribus casibus in numero plurali. Iuuenalis. Post damnum temporis, & spes deceptas. Expes ab eo compositum,

compositum, habet nominatiuum, & uocatiuum. Fora, & forte tantum dices, ut Fors si qua tulisset, & forte sua Libycis. Dices etiam precis, & preci, & prece, Frugi, frugem, & fruge, quae sunt triptota: secundum Priscianum in singulari numero, Spõte monoptotum est, ut sponte sua, & Laterem, inuenitur latere, & lateres apud Plautum, & Satias nominatiuus solus, & Flamine pro spiritu ablatiuus, & Natu, teste Seruio. sic Astu, & Promptu: Praeterea inuenies hi asti, hos & o astus: inuenies spontis apud Columellã. Lucilius satiate dixit. Macte uocatiuus est solus. interpretatur autem magis aucte. Virgil. Macte puer uirtute noua, sic itur ad astra. ueteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis, inquit Priscianus, habet omnes casus in utroq. numero. Ador aptotum est propter duas regulas inter se contrarias. nam si genitiuus est adoris, penultima aut longa erit, aut breuis. si longa, cum sit neutrum, debet corripi, ut aequor, aequ˘oris, marmor marm˘oris. si breuis, cum deriuetur ab adoro (ut sensit Priscianus. nam Festus ab edendo, uel adurendo dicit deriuatum) debet produci, ut honor honōris, decor decōris, labor labōris, ab honoro, decoro, laboro: & propterea remansit indeclinabile. Os habet oris, & ore in singulari: in plurali uero tantum ora, & oribus. Os uero ossis integrum est utrobiq. Iupiter quasi iuuans pater, habet nominatiuum & uocatiuum tantum. Iouis enim, nomen est per se: & in nominatino ueteres hic Iouis dicebãt similiter & Diespiter, hoc est diei pater. Tabi & tabo, Vicẽ & uice: cuius plurali integer est. raro uicis inuenies. Ditionem & ditione, Repetundarum, & repetũdis, Inficiae, & inficias, Suppetiae, & suppetias, Dicam, & dicas, Cicero usus est dica ĩ Verrinis, Scribitur Heraclio dica. quod graece ἡ δίκη dicitur. diptota sunt, Quidã addunt huius ditionis. non nulli, ab hac ditione tantum dicunt.

Interrogatiua, ut quis, uter: relatiua, ut qui, quae, quod,

quod,ſuus:diſtributiua, ut nullus.infinita, ut aliquis: deficiunt uocandi caſu.praeter omnis, ut diximus. & pronomina ſimiliter omnia:praeter tu,meus, noſter, & noſtras.

Quae deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium,ſiluarum, fluuiorom,& locorum. Athenae tamen,Mycenae,Amyclae,Thebae,Venetiae,Piſae, Senae Cumae,Verulae,Puteoli,Argi(quod tamen in ſingulari habet hoc Argos)ſunt enunciatione pluralia, intellectu uero ſingularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba.Virgilius,Deprehenſus in urbe Mycena.Statius,Diraeq. ad moenia Thebae.Homerus, εὐρὴν ἀγυιᾶ μυκήνη.ſed ſic raro,in plurali uero ſaepiſſime leges. Virgil. Tacitis regnauit Amyclis. Lucilius. Mihi neceſſe eſt loqui: nam ſcio Amyclas tacendo perijſſe.Stat.Soluerat Oebalio claſſem de littore paſtor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas.Virgilius. Millia quot magis nunquam uenere Mycenis. Sic etiam Bactra, Maenala, Dindyma, Gargara: intellectu ſingularia ſunt cum ſimilibus. Dicimus & Caeſares, Aiaces, Hectoras,Fabios,Camillos,Scipiones, Decios, Catones,& plurima huiuſmodi.ſed ſic non ſunt propria nomina.

Quae mutant in numeris, & caſibus ſignificationem?Ops Opis,quod per omnes caſus ſignificat deam terrae. obliqui uero, opis, opi,opem,ope, auxilium ſignificant, & facultatem, ut affer opem. &, Non opis eſt noſtrae Dido grates perſoluere dignas. Haec Opis,Nympha eſt, & producit primam. Virgilius in vndecimo. At triuiae cuſtos iandudum in montibus Opis. Opes in plurali ſignificant diuitias. Veteres etiam hic, & haec ops pro opulento, ſicut cops pro copioſo dixerunt, ut inquit Caper. Littera in ſingulari ſignificat elementi notam, in plurali epiſtolam. Poetae tamen neceſſitate carminis litteram etiam in ſingulari numero protulerunt.quod ſaepe facit Ouidius

dius in Heroidibus,

Quam legis, a rapta Briseide littera uenit. Idem

Ista Mycenea littera facta manu. Idem

Numquid ubi aspectat est studiosae littera dextrae,

Protinus est oculis cognita nostra tuis?

Aedes in singulari significat templum: in plurali & tẽpla, & domum.

Quae plurifariam efferunt nominatiuum, & genus cum uoce uariant? Hic euentus, & hoc euentum: hic baculus, & hoc baculũ: hic sensus, & hoc sensum: hic punctus, & hoc punctum: hic tignus, & hoc tignum: hic sinus, & hoc sinum: hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum. hic sestertius, & hoc sestertium: hic clypeus, & hoc clypeum: hic spicus, haec spica, & hoc spicum: hic sanguis, & hoc sanguem: haec crystallus, & hoc crystallum: hic gibbus, hic gibber, & haec gibba: hic curriculus, & hoc curriculum: hoc sinapi, & haec sinapis: hic tonitrus, & hoc tonitru. Lucanus. Seu tonitrus ac tela Iouis praesaga notauit: hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus. Corni tibi cura sinistri. Ouidius. Dextra tenet cornum. Idem. Flexile cornum. hic crater crateris, haec cratera craterae. hic panther pantheris, haec panthera pantherae. hic, uel haec lynx, lyncis, haec lynca, lyncae. unde notãdũ ab accusatiuo Graeco quĩtae declinationis, fieri nominatiuum latinum, ut ἡ κασσὶς, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι. τὴν κασσίδα: haec cassida cassidae. ὁ κρατὴρ, τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, haec cratera craterae. & sunt semper generis feminini huiusmodi nominatiui. quare illud Horatij in secundo carminum. Nec curat Orion. Leones, aut timidos agitare lyncas: non est a noĩatiuo lynca, ut putauit Priscianus: sed est accusatiuus Graecus a noĩatiuo lynx, sicut apud Virgil. Crateras magnos statuunt, & uina coronant crateras hic non est a nominatiuo cratera, sed a nominatiuo, ὁ κρατὴρ, hic crater. solent enim huiusmodi nomina, si a

mafculinis deducuntur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, haec decempeda, decempedae. ὁ αἰθὴρ, τοῦ αἰθέρος τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, haec aethera, aetherae. ὁ πανθὴρ, τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, haec panthera pantherae.

Quae nomina uariantur in nominatiuo, & feruant genus? Haec caffis & caffida, apes & apis, plebs, & plebes, fcobs, & fcobis, hic adeps & adipes, haec ftips & ftipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, puluis & puluer, cucumis & cucumer, cinis & ciner, uomis & uomer, pubis & puber, labor & labos, honor & honos, odor & odos, arbor & arbos, uapor & uapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato. Ac propter leuum genus omni ex parte locatas. Paruas uergilias tenui cum luce uidebis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum, hic Euandrus & Euander, Leandrus & Leander, gongrus & gonger, iber iberis, & iberus iberi, hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oepipodes, Oedipodae, Terēt. Dauus fum, non Oedipus. Plautus. Oedipo coniectore opus eft. Statius Theb. primo. Oedipode confufa domus. hic Phorcyn & Phorcys, Eleufin & Eleufis, trachin & trachis, arin & aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum a genitiuo Graeco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us ut τιτὰν τιτᾶνος, hic Titan & Titanus. fimiliter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Idem quae apud Graecos in ρος defiunnt in nominatiuo antecedente alia in eadem fyllaba confonante ρος in er apud Latinos, et ὁ ἀλέξανδρος, hic Alexander: & in us, & in er aliquando, ut τεῦκρος, Teucer, & Teucrus, & quae fupradiximus.

Quae funt confufa in nominatiuo? Os oris, & offis, frōs frontis, & frondis, lens lētis, & lendis, glis glirijs, & gliris, & gliffis, pecus pecudis, & pecoris, uas uafis,

& uadis, & fides fidis, & fidei, caſſis caſſidis, & caſſis, & multa huiuſmodi.

Quae ſunt diuerſi generis? Hic penus, & hoc penus quartae, & hoc penus penoris, & hoc penum peni: dicimus etiam haec penus, & hoc penu. Lucilius. Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit. Terentius. Omnem penum congerebam clanculum. Plautus. Niſi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo proſtituam uos o puellae, hic, & hoc ſal, hic, & haec, & hoc ſpecus: dicimus etiam ſpecum ſpeci, & ſpecu. hic & haec retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & haec malus, hic caſſis, & haec caſſis, hic uel haec ſexus, hic, uel haec ſilex, finis, talpa, bubo, panthera, ſerpēs, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, ſardonix, pāpinus, hic, uel hoc uulgus, guttur, iubar, & multa huiuſmodi. ſed a multis horum abſtinendum eſt, atq; adhaerendum frequentiori auctorum uſui.

Quae ſunt quae uariāt declinationem? Deſinentia in a tertiae declinationis, quae datiuum, & ablatiuū pluralis numeri frequētius in is, quam in bus mittūt, ut hoc problema, cataplaſma, aenigma, his, & ab his problematis, cataplaſmatis, aenigmatis. quæ aliqui uolunt potius deriuari a nominibus, hoc problematum, cataplaſmatum, aenigmatum, ut ſupra dictū eſt. Item Vulcanalia, Saturnalia, & huiuſmodi in a feſtorū nomina, genitiuum tā ſecundum formā ſecundae, quam tertiae declinationis habent, datiuum uero, & ablatiuum tertiae duntaxat, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnalijs. & ſic de ſimilibus. Iugerum in ſingulari ſecundae eſt declinationis, in plurali uero tertiae. Iuué. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. Dicitur tamen & hoc iugu iugeris. Tibullus. Vt multos innumeram iugere paſcat ouem. Priſcianus etiam haec iugera iugerorum dici exiſtimat, cum horum iugerum

pro

pro iugerorũ exponit. Impetus, dies. & nox faciunt ablatiuum singularem & in u,& in e,ut impetu,& impete,die,& diu,nocte,& noctu. Oui. Impete nunc uasto, pro impetu dixit tertio Metamorphoseon. Priscianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, sicut indiges indigetis,ab indigeo: Vas uasis in singulari tertiae,in plurali uero secũdae est declinationis, ut uasa uasorum uasis,Caesar lib. III. Commentariorũ de bello ciuili. Et noctu neq. conclamatis uasis flumen transit. Legimus etiam hoc uasum apud Gellium. dicit enim. Neq. mihi aedificatio, neq. uasum, neq. uestimentum ullum est in manu preciosum,neq. preciosus seruus,neq. ancilla. Hic acer aceri teste Seuio, quod tamen Priscianus improbat. ait enim declinandum acer aceris,quod & uerum est. quoniam nulla dictio feminini generis in er desinens, secundae est declinationis. & sciendum, quod, quando adiectiuum est,declinatur etiam acer,acra, acrum, testibus Capro,& Probo,& hic acer, haec acris, & hoc acre, & hic,haec acris. & hoc acre, Prisciano auctore. sic & alacer,& celeber,& equester, & pedester, & saluber, & cãpester declinãtur,eodem Prisciano auctore. Antiqui etiã hic, & haec acer,& hic, & haec alacer declinabant. Itẽ dicimus sequester,sequestri, & sequestris, & haec sequestra. Virgilius. Et pace sequestra.

Sunt praeterea non nulla adiectiua, quae & secundae,& tertiae sunt declinationis. Syncerus, syncera, syncerum,& hic,& haec synceris, et hoc syncere. Similiter inermus,et inermis,eneruus, et eneruis,biiugus,et biiugis,hilarus,et hilaris,imbecillus,et imbecillis,effrenus,et effrenis,magnanimus, & magnanimis,exanimus,et exanimis,pusillanimus, et pusillanimis,unanimus,et unanimis,et similia ab animo sic cõposita. Limus,et limis,sublimus,et sublimis,accliuus, & accliuis,procliuus,et procliuis,insomnus et insomnis:et pauca huiusmodi, nec dicas etiam incolumus.

Sunt item aliqua secũdae, & quartae declinationis communia, ut haec laurus, huius laurus, & lauri. quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis est, habet omnes casus in utroq. numero, praeter ablatiuum singularem, cum uero secundi omnes item casus habet, praeter uocatiuum singularem, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam haec domus, huius domuis, sicuti haec anus, huius anuis, quemdmodum supra, cum de genitiuo quartae declinationis scriberemus, abunde tractauimus. Adde istis ficus, huius ficus, & fici, de cuius declinatione, & genere magna est controuersia apud Grammaticos. quapropter quod ipse de ficu sentiam, quam breuissime potero, declarabo.

Ficus cum secundae est declinationis, & masculini generis est, & feminini: cũ uero quartae, feminini dũtaxat. nam masculini generis in quarta, nondum legi, nisi apud Priscianum. Quando est generis masculini, & fructum significat, & uitium corporis, cum uero feminini, cuiuscunq. sit declinationis, tam arborem significat, quam fructum.

Sed quod dicimus, ostendemus exemplis approbatorum uirorum. Plinius lib. xvi. naturalis historiae. In ficis mirabiles sunt, & abortus, qui nunquã mature scunt. Varro in libro de rustica. Fici, quem edimus granum. Lucilius (ut recitat Nonius Mart.) Sicuti cũ primos ficos propalam recentes protulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce pro fructu secundae declinationis est, & masculini generis. Columella libro ultimo pro fructu ĩ genere feminino protulit, cũ dixit. Alij pinguissimam quanq. uiridem ficorum eligunt, & arundine, uel digitis diuisam dilitant. sic etiã Macrobius libro tertio Saturnaliũ. ait enim. Admonent nos, & fici aridae. Cicero in Attico. Ex tantulo grano fici. Horatius. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi. Sed in his non potest cognosci, masculine

ne,an feminine pronuncietur.Plinius lib. xvi. naturalis historiae. Praestantiores ficorum omnium frigidissimae:,ꝓ fructu uero & quartae declinationis usus est Seneca in secundo libro diuisionum , ut ficus non esset,nisi mariscã.Et Suetonius in uita Augusti.Sic & pisciculos minutos & caseum bubalũ manu pressum, & ficus uirides biferas maxime appetebat,pro arbore in secunda declinatione.Plinius libro xvi. Quidam breuitate radicum senescere celerius arbores putant, quod coarguunt fici , quarũ radices longissimae sunt & senectus ocissima.Iuuen. Ad quae discutienda ualent sterilis mala robora fici;pro arbore & quartae declinationis. Cicero in dialogo de oratore. Vxorem suam suspendisse se de ficu;pro morbo autem in genere masculino & secunda declinatione uidetur accepisse Martialis in illo epigrammatae.

Cum dixi ficus,rides quasi barbara uerba .
Et dici ficos Caeciliane iubes .
Dicemus ficus,quas scimus in arbore nasci .
Dicemus ficos Caeciliane tuos .

Priscianus tamen in ultimo uersiculo,quartae declinationis esse ficũ putat,quod nõ placet. inauditum enim est, ut & Laurentius Valla disserit in elegantijs, ficum quartae esse declinationis,& masculini generis. nam quis crediderit,negare Martialem ficum pro fructu esse generis feminini, & secundae declinationis? Praeterea nõ satis intelligitur,pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem post etiã sic intelligi, Quia dixi o Caeciliane has ficus,tu rides ac si soloecismum fecerim , & ficos dicendum iubes. sed dicere possumus & has ficus,sicuti ego protuli , & tuos ficos,sicut tu iubes.tuos dixit,quoniã Caecilianus ficos tantum dici iubebat.simul etiam iocãdo notat Caecilianum tanquam ficosum . Et sciendum ficũ non podicis uitiũ esse peculiare,sed capitis unde Paulus Aegineta, φύεται δὲ ταῦτα (id est τὰ σῦκα) τὸ μὲν

πλεῖστον ἐν κεφαλῇ. hoc eſt, naſcuntur hae plerunq. in capite. nam nemo ueterum anum, & crodicem a fico infeſtari ſcribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis.

Caeduntur tumidae medico ridente mariſcae.

Martialis.

Ficoſa eſt uxor, ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficoſa eſt, & gener, atq. ſocer.
Nec diſpenſator, nec uillicus ulcere turpi,
Nec rigidus foſſor, ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter iuuenesq., ſenesq.,
Res mira eſt, ficos non habet unus ager.

Idem alibi.

Vt pueros emeret, Labienus uendidit hortos.
Nil, niſi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiã Celſus confirmat his uerbis. In ſede ulcus ſimile fungo naſci ſolere, quod uel caerato tollitur, uel medicamentis uehemẽtioribus, uel ferro adurendũ eſt, quem fungum medici quidã putant eũ eſſe, quẽ iuniores ficũ apellauere, ſed de ficu hactenus. Illud tamen non praeterierim, ficum pro arbore in maſculino genere inueniri apud Catonem. C. VIII.

Quae nomina sũt primae & tertiae declinationis? Non nulla propria, quae formam habent patronymicorum Priſciano teſte, ut Thucydides, huius Thucydidae?& Thucydidis: Tigranes, huius Tigranae, & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidae, & Tymarchidis: Herodes, huius Herodae, & Herodis: Orontes, huius Orontae, & Orontis: Xerxes, huius Xerxae, & Xerxetis. Hippoclides, huius Hipoclidae, & Hippoclidis, & huiuſmodi, quae apud Graecos primae tantum ſunt declinationis. θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγάδης τιγράδου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.

Quae genitiuum in tis, & in is, ſine t mittunt? Quae in τος terminant genitiuum Graecum, ut Priſcianus

ait,ut χρέμης,χρέμητος, Chremes, Chremetis, & Chremis, μένδης,μένδητος,mendes,medetis, & mendis. ῥάμνης, ῥάμνητος, Rhãnes: Rhãnetis, & Rhamnis, λάχης, λάχητος, Laches,Lachetis,& Lachis. Nec mirum,cum apud Graecos quoq. multa inueniuntur huiuſmodi ancipitẽ habẽtia declitationem, ut γύγης, γύγου & γύγητος, κώμης, κώμου, & κώμητος, μήκης, μήκου, & μήκητος, θάλης, θάλου, & τάλητος, δάρης, δάρου, & δάρητος, πόλης,πόλου,& μόλητος. unde Vir. duplicem accuſatiuũ protulit hunc Dareta,& Daren δάρητος, καὶ δάρην.

In quot declinationibus utimur Graecorum nominum caſibus? In tribus,in prima,ſecunda, & tertia. nam in quarta,& quinta non memini unquam legere.

Quibus caſibus utimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, uocatiuo ſingularibus. nominatiuo in as,ut hic Aeneas, in a,ut haec Hypermeſtra, in es,ut hic Anchiſes,in e,ut haec Lybie, quae paſſim leges. Virg. Sum pius Aeneas Idem. Et pater Anchiſes. Ouidius. Mittit Hypermeſtra. Idẽ. Hãc tua Penelope. Genitiuo in es, ut huius Lybies. Lucanus. Finibus extremis Lybies ubi feruida tellus. Accuſatiuo in an,ut hunc Aenean,hanc Aeginan. Virg. Aenean,alacris palmas utraſq. tetendit. Statius. Nanq. ferunt raptam patrijs Aeginan ab undis. Ouidius Neſcio quam dicunt Iphigenian iter. & in en, ut hunc Laerten,hunc Daren,hanc Helenen. Ouid. Reſpice Laerten, ut iã ſua lumina claudas. Vir. Praecipitemq. Daren ardẽs agit aequore toto. Idẽ. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouidius. Redde Parin nobis, Helenẽ Menelaus habebit. Idem. Dindymon, & Cybelen,& amoenã fontibus. Idẽ. Vocatiuo in a,a nominatiuo in as,abiectione s κοινῶς, ut hic Aeneas, o Aenea. Virg. Vigilasne deum gens Aenea? & in e,ut hic Anchiſes, o Anchiſe, hic Vlyſſes,o Vlyſſe,hic Achilles, o Achille. Virg. Coniugio Anchiſe Veneris dignate ſuperbo. Ouid. Hanc tua Penelope lento tibi mittit. Vlyſ

se. Idem. Pugnas ne reddat Achille. Idem. Nos te poteremur Achille.

Achilles, & Vlysses nonne sunt declinationes tertiae? Nõ, cum in e uocatiuũ emittunt, sed primae potius, ut Anchises, Laertes. ueniunt enim a Graecis in εὺς, mutatione εὺς in ης per ἦτα, ut Ἀχιλλεὺς, Ἀχίλλης Ὀδυσσεὺς, Ὀδήσσης. qua in re sequimur Dores, qui pro Ὀρφεὺς, Ὀρφης: pro Τυδεὺς, Τυδης dicunt: quorum uocatiuus κοινῶς est ὦ Ἀχίλλη, ὦ Ὀρφη, ὦ Τυτίδη, sicut ὦ Ἀγχίσυ, ὦ Λαέρτη. Vnde nos o Achille, o Vlysse dicimus.

Quibus casibus utimur in secunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accusatiuo, & uocatiuo singularibus, nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo singulari in εὺς, in ως longum ἀττικῶς, in ος breue, in ον, ut hic Orpheus, hic Athos, haec Ilios, hoc Ilion. Virgilius. Orpheus in siluis inter delphinas Orion. Iuuenalis. Velificatus Athos. Ouid. Ilios, & murus quod fuit ante solum. quod quidam legunt Ilion, ut sit quale est Praeneste sub ipsa, & in Eunuchum suam, & Centauro uehitur magna. Genitiuo in os, ut huius Theseos, huius Tereos. in o, ut huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis. Flet Philomela nefas incaesti Tereos. Virg. In foribus lethom Androgeo. Datiuo in ει per ει diphthongum ut huic. Orphει. Virg. Orphει Calliopea, Lino formosus Apollo. etsi Priscianus dicit. Cum sit datiuus Graecus, pro ει diphthongo. i longam habuit more scripturae nostrae. Accusatiuo in on, in o magnũ, in a, ut hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc, Atho, hunc Thesea, hunc Ilionea. Ouid. Dindymon & Cybelem. Idẽ Nos Pylon antiqui neleia Nestoris arua. Virg. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouid. Thesea deuoui. Virg. Et amicum Cratea musis Cratea musarum comitem. Idem. Ilionea petit dextra,

Quare huiusmodi accusatiuos in a penultima mo-

do correpta, modo producta poetae nostri protulerūt quia hoc & Graeci faciunt. nam in εὺς desinentia accusatiuo κοινῶς per εα faciunt, ἰωνικῶς δὲ per ηα, ut ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. similiter τὸν Ἀχιλλέα, καὶ Ἀχιλλῆα, τὸν Ἰλιονέα, καὶ Ἰλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, ut cetera apud Graecos in ως, ut ὁ μενέλεως τὸν μενέλεων. Quia quattuor annotantur apud illos accusatiui absq. ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγώ. sic enim Theodorus Gaza in secundo τῶν εἰς τέσσαρα, σεσημειώσθω ἐπὶ τῶν τεταρτοκλίτων ἄθω κῶ, τέω, λαγὼ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἀττικῶς. Genitiuo plurali in on per o magnum, ut horum Bucolicon, Georgicon, Grammaticon, Rhetoricon, cum circunflexo in fine. Nominatiuo, accusatiuo, & uocatiuo pluralibus in a, ut haec Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & similia.

Quibus casibus utimur tertiae declinatiōis? Omnibus tam singularis, quā pluralis numeri; praeter datiuum pluralē. Nominatiuo singulari in a, ut poema; in o, per o magnum, ut Dido, in an, ut Titan: in in, ut delphin: in on, ut Corydon: in ar, ut epar: in yr, ut martyr: in or, ut Nestor: in as, ut Arcas: in is, ut poesis in ys, ut Erinnys; in os, per o magnū, ut heros: in o, per o paruum, ut epos: in us per ου, ut Oedipus: in ax, ut thorax: in yx, ut styx: in abs, ut Arabs: in ops, ut Cyclops exépla, qui ĩuolet, ipse sibi ueniat. Genitiuo singulari in os, in us, ut huius Aeneidos, huius Sapphus. Ouid. Attamen illae tuae felix Aeneidos auctor Idē. Auctoris nomina Sapphus. Virgil. Fatidicae Mātus. Datiuo in i ut huic Palladi. Statius Palladi littoreae Accusatiuo ĩ a. Virg. Pyllida mitte mihi: ĩ o. Ouid. Miseramq. relinquere Dido. Idē Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quāuis auersus habebat: ĩ in. Martialis. Tu licet & nostrū dixit Alexin ames. Vocatiuo in i. Vir.

Te Corydon o Alexì. Ouid. Tu Pari ſemper ama. Item quot modis deſinit nominatiuus? Nominatiuo plurali in es. Virgil. Soli cantare periti Archades. Genitiuo plurali in on. Mart. Argutis epigramaton libellis. Nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis. Stemmata quid faciunt? Accuſatiuo plurali in as. Virgil. Permiſtos Heroas, & ipſe uidebitur illis. Idem. Pleiadas, hyadas. in us, ut alpus, Syrtus. Virg. Saeuisq. uadis immittite ſyrtus.

Licet ne nominatiuo, ut Dido, Sappho, Latine declinare, ut Iuno? Licet ſecundum Priſcianum, qui antiquos huiuſmodi declinatione uſos oſtendit. Actius; Cuſtodem aſsiduum Ioni apposuit. Ennius. Poenos Didone oriundos. Plautus. Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno cuſtodem appoſuit. Qua ratione declinandi etiam C. Caeſar ſecutus antiquos uſus eſt, quod indicat tetraſtichon hoc in Romulo.

Vatibus Auſonis, Tyriam dat Graecia Dido.
Fecit Didonem Romula uox Taciti.
Ad Calypſonem Latiis das inclyte Caeſar,
Quodq. decor patitur Quinctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt, cum & uocis aſperitas, & ueterum auctoritas eiuſmodi declinationem repudiet. nam translata in Latinam linguam, nihilo minus Graece declinantur, ſic Dido, didois, didoi, didoem, didoe. Idem ſentire uidetur Quinctil. his uerbis. Nunc recentiores inſtituerunt Graecis nominibus Graecas declinationes potius dare. quod tamen ipſum non ſemper fieri poteſt. mihi autem placet Latinam rationem ſequi, quouſq. patitur decor. neq. enim iam Calypſonem dixerim ut Iunonem.

DE PRONOMINE.

QVID est pronomen? Pars orationis declinabilis, quae pro uniuscuiusq. nomine accipitur, personasq. finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc est loco nominis ponitur, sicut proconsul, quia loco consulis: & propraetor quia praetoris loco funguntur, appellati sunt.

Pronomini quot accidunt? Sex, Species genus, numerus, figura, persona, & casus.

Quot sunt pronomina, de quibus nulla dubitatio est apud Latinos? Quindecim, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is, meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Quot sunt species pronominum? Duae, primitiua, ut ego; deriuatiua, ut meus.

Quot sunt primitiua? Octo, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus sunt tantum demonstratiua? quattuor, Ego, tu, hic, & iste.

Quot sunt tantum relatiua? Tria. Quae? es Sui, is, & ipse.

Quot sunt modo demonsttatiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot sunt deriuatiua pronomina? Septem, Meus, tuus, suus, noster, & uester, nostras, & uestras.

Vt deriuantur? A genitiuis primitiuorum, ego, tu, sui.

Quomodo? A genitiuo mei, meus, a genitiuo tui, tuus; a genitiuo sui, suus; a genitiuo nostrum, uel nostri, noster, & nostras; a genitiuo uestrum, uel uestri, uester, & uestras.

Quot ex deriuatiuis sunt possessiua? Quinq. Quae? Meus, tuus, suus, noster, & uester.

Quot sunt gentilia, seu patria? Duo. Quae? Nostras, & uestras.

Quot ſunt genera pronominum? Quinq. Quae? Maſculinum,ut meus:femininum,ut mea: neutrum, ut meum : commune duum generum, ut hic, & haec noſtras,& veſtras: commune trium generum, ut ego, tu, ſui.

Quot ſunt numeri pronominum?Duo. Qui?Singularis,ut ego:pluralis,ut nos.

Quot ſunt figurae pronominũ?Duae tantũ. Quae? Simplex,ut ego,is:compoſita,ut egomet,idem.

Quot ſunt pronomina,quae per nominatiuos cõponũtur?Duo,ſecum,iſte,& hic:ut iſtic, iſtaec, iſtoc: in quibus,quia non ponitur aſpiratio, ſunt qui magis metaplaſmum,quam compoſitionem putẽt.unum is, cum aduerbio demum,ut idem, quod eſt is demum, hoc eſt is iterum. Iſte, & hic componitur ne per omnes caſus? Minime,ſed per eos tantum, qui in c deſinunt,praeter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur?Cum tribus, cum nominibus, ut huiuſmodi: cum aduerbijs,ut eccum eccam,eccos eccas,ellum ellam,ellos ellas,pro ecce eum eam,eos eas, illum illã, illos illas:cum praepoſitione,ut mecum,tecũ,ſecum, nobiſcum,& uobiſcum. ſed in his potius eſt praepoſitio cum pronomine per anaſtrophen, ut in quicum, pro cum quo: quibuſcum,pro cum quibus.

Quot ſunt ſyllabicae adiectiones?Quattuor. Quę? Met,te,ce,pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus caſibus utriuſq. numeri tã primae quam ſecundae perſonae, praeter tu,ne uerbũ putetur tumet, pro quo tute, & tutemet dicimus,ut egomet,id eſt ego,& non alius, tutemet, id eſt,tu ipſe per te,& non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te, ut tute & tete, ſicut meme,ſeſe.

Ce quibus adiungitur?Pronomini hic, haec, hoc, apud antiquos per oẽs caſus,ut hicce,haecce, hocce,

apud

apud Neótericos uero per eos tãtum qui in s litterã desinunt, ut huiusce hisce, hosce, hasce. nec nõ his genitiuis istius, illius, ut istiusce, illiusce. Antiqui etiam illice pro illic proferebant, illucce, istucce. Terétius. Illanccine mulierem dixit.

Pre quibus adiũgitur? Quinque ablatiuis. mea, tua, sua nostra, & uestra, ut meapte, tuapte, suapte, nostrapte, & uestrapte.

Quot sunt personae pronominum? Tres. Quae? Prima, ut ego, secunda, ut tu: tertia, ut ille.

Quot sunt casus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accusatiuus, uocatiuus, ablatiuus.

Quot pronomina habent uocatiuum casum? Quattuor. Quae hoc disticho connumerantur,

Tu, meus, & noster, nostras pronomina, quintum
Quattuor admittunt: cetera cuncta carent.

Quare uocatiuo carent cetera pronomina? Quia sermo ad ea non dirigitur.

Quot sunt declinationes seu modi pronominum? Quattuor. Primus in i, uel in is, secundus in ius, tertius, in i, & in ae, & in i, quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE.

Ego quae pars orationis est? Pronomen. Quare Quia ponitur loco proprij nominis, & certam significat personam.

Ponitur ne séper pronomé loco nominis proprij? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magister, tu discipulus, nonne ponuntur loco appellatiuorum nominũ, magistri scilicet, & discipuli, quae sunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen transit in proprium iunctum pronomini, ut meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius speciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Meus cuius speciei?Deriuatiuae. Quare?Quia deriuatur a genitiuo mei.

Ego cuius generis?Communis trium generũ. Quare? Quia sic est sicut cui adhaeret, ut ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis?masculini.Mea?feminini.Meũ? neutri.Quare?Quia prima uox pronominis est generis masculini,secunda feminini, tertia neutri.

Nostras cuius generis?Communis duum generum. Quare? Quia praeponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic,& haec.

Ego cuius numeri?Singularis.Quare? Quia singulariter profertur.

Nos cuius numeri?Pluralis.Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius personae?primae.Tu?secundae.Illae?tertiae.Quare? Quia omnia nomina,& pronomina sunt tertiae personae, exceptis ego quod est primae, et tu secundae,et uocatiuis casibus,qui sunt semper personae secundae.

Ego cuius casus?Nominatiui.Quare?Quia in eo casu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi.Quare? Quia eius genitiuus singularis in i, uel in is, & datiuus in i desinit, ut ego, mei,uel mis,mihi,tu,tui, uel tis,tibi, sui,sibi.

Quare sui non habet in nominatiuo si, & in genitiuo sis? Caussa differentiae SI coniunctionis,et SIS uerbi.

Quot sunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu sui.quae sic declinantur.

S.N.ego.G mei,uel mis.D.mihi.A.me. A. a me.P. N.nos.G nostrũ.uel nostri. D.nobis.A.nos.A.a nobis

S.N.tu.G. tui, uel tis. D.tibi.A.te.V.o tu. A. a te. P.N.uos. G.uestrum, uel uestri.D.uobis. A. uos.V.o uos.A.a uobis.

S. G. ſui. D.ſibi. A.ſe.A.a ſe.P.G. ſui.D.ſibi. A.ſe. A. a ſe.

Ille cuius modi pronominis?Secũdi.Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ius,& datiuus in i deſinit, ut ille,illius , illi , ipſe, ipſius, ipſi, iſte, iſtius, iſti,is, eius,ei,hic,huius,huic.

Quare hic non facit in datiuo hui ſine c? Ad differentiam hui interiectionis.

Quot ſunt pronomina ſecũdi modi?Quinq. Quae? Ille,ipſe,iſte, hic , & is , quorum genitiuus deſinit in ius, & datiuus in i. ſic etiã octo nomina declinantur, quae ſunt unus , totus,ſolus, alius, alter, ullus,uter, quis,uel qui, cum ſuis compoſitis , quorum unus , totus,ſolus,habent uocatiuum . Quae nomina, & pronomina ſic declinantur.

S.N.Ille,illa,illud.G.illius.D.illi.A.illum,illã,illud.A.ab illo,ab illa,ab illo.P.N.illi, ille, illa.G.illorũ,illarũ,illorũ.D.illis.A.illos,illas,illa.A.ab illis.

S.N.ipſe,ipſa,ipſum.G.ipſius. D.ipſi. A.ipſum,ipſam,ipſum.A.ab ipſo,ab ipſa,ab ipſo.P.N.ipſi,ipſae, ipſa.G.ipſorum,ipſarum,ipſorum.D.ipſis.A.ipſos,ipſas,ipſa.A.ab ipſis.

S.N.iſte,iſta,iſtud.G. iſtius. D.iſti.A.iſtum , iſtam, iſtud.A.ab iſto , ab iſta,ab iſto.P.N. iſti,iſtae,iſta. G. iſtorum,iſtarum,iſtorum.D.iſtis.A. iſtos,iſtas,iſta.A. ab iſtis.

S.N.hic,haec,hoc.G.huius.D.huic.A.hunc,hanc, hoc.A.ab hoc,ab hac,ab hoc.P.N.hi,hae,haec.G.horum,harum,horum.D.his.A.hos,has,haec.A.ab his.

S.N.is,ea,id.G.eius.D.ei.A.eum , eã.id.A. ab eo, ab ea,ab eo.P.N.ii per geminum i , ſine aſpiratione, eae,ea.G.eorum,earum,eorum.D.eis, uel iis.A.eos, eas ea.A.ab eis,uel iis

Quare ipſe non facit iu neutro genere ipſud, ſicut iſte,iſtud,& ille,illud?quia apud antiquos declinabatur ipſus,ipſa, ipsũ , mutata eſt prima uox,et remãſit

tertia

tertia.quanquam Priscianus lib.XIIII. id nō probat.

S.N.idem eadem idem. G. eiusdem. D. eidem. A. eundem,eandem,idem. A. ab eodem,eadem,eodem. P.N.ijdem,eaedem,eadem.G.eorundem,earundem, eorundem.D.eisdem,uel ijsdem.A.eosdem,easdē, eadem.A.ab eisdē,uel ijsdem . Et nota īdem masculinū producere primam, ĭdem uero neutrum corripere.

S. N. unus , una,unum. G. unius. D.uni. A. unum, unam,unum.V. o une,o una,o unū.A.ab uno, ab una, ab uno.P.N uni,unae,una.G.unorum,unarum, unorum. D. unis.A.unos,unas,una.V.o uni,o unae,o una.A ab unis.

S.N.totus,tota,totum.G.totius.D.toti.

S.N.solus,sola,solum.G.solus.D. soli.

S.N.alius,alia,aliud.G.alius.D.alij.

S.N.alter,altera,alterum.G.alterius.D.alteri.

S.N.vllus,ulla,ullum.G.vllius.D.ulli.

S.N.uter,utra,utrum.G.vtrius.D.utri,cetera declina ut bonus,bona,bonum.

S.N.quis,uel qui,quae, quod , uel quid . G. cuius. D.cui.A.quem, quam, quod,uel quid. A. a quo, uel a qui,a qua,uel a qui , a quo, uel a qui.P. N. qui , quae, quae.G.quorum,quarum,quorū. D. quis, uel quibus. A.quos,quas,quae.A.a quis,uel a quibus.

S.N.alteruter,alterutra,alterutrū . G. alterutrius. D.alterutri.A.alterutrum,alterutrā, alterutrum . A. ab alterutro,alterutra,alterutro. P. N.alterutri,alterutrae,alterutra.G.alterutrorum,alterutrarū,alterutrorum.D.alterutris.A.alterutros,alterutras, alterutra.A.ab alterutris. Et significat alterum ex duobus. Cicero pro Marco Marcello.Quod si ī alterutro peccandum sit,malim ego timidus,quam parum prudens uideri. Valerius. Quia necesse esset eos alterutro facto crimine temeritatis,aut periurij teneri.

Quare non dixisti altera utra,alterum utrum.G.alterius utrius? Quia ex parte tātum exteriore inflectitur,

tur:etsi quae ex duobus rectis componuntur, ex utraque parte inflecti debeant.

S.N. uterque, utraque, utrunque. G. utriusque. D. utrique. A. utrunque, utranque, utrunque. A. ab utroque, utraque, utroque. P. utrique, utraeque, utraque. G. utrorunque, utrarunque, utrorunque. D. utrisque. A. utrosque, utrasque, utraque. A. ab utrisque.

A QVIS ET QVI COMPOSITA.

Quae cum quis, uel qui possunt componier, haec sunt
Si, que, putas, ali, quam, nam, ne, num, enq., piamq.,
Nec non quis cum quis poteris componere: sed dam,
Visq., & cunque, liber, qui recto adiungere debes.

S.N. siquis, siqua, siquod, uel siquid. G. sicuius. D. sicui. A. siquem, siquam, siquod, uel siquid. A. a siquo, a siqua. a siquo. P.N. Siqui, siquae, siqua. G. siquorum, siquarum, siquorum. D. siquibus. A. siquos, siquas, siqua. A. a siquibus.

S.N. quisque, quaeque, quodque, uel quidque. G. cuiusque. D. cuique. A. quenque, quanque, quodque. uel quidque. A. a quoque, a quaque, a quoque. P.N. quique, quaeque, quaeque. G. quorunque, quarunque, quorunque. D. quibusque. A. quosque, quasque, quaeque. A. a quibusque.

S.N. quisputas, quaeputas, quodputas, uel quidputas, & sic per omnes casus addendo putas.

S.N. aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid. G. alicuius. D. alicui. A. aliquem, aliquam, aliquod, uel aliquid. A. ab aliquo, ab aliqua, ab aliquo. P.N. aliqui, aliquae, aliqua. G. Aliquorum, aliquarum, aliquorum. D. aliquibus. A. aliquos, aliquas, aliqua. A. ab aliquibus.

S.N. quisquam, quaequam, quodquã, uel quidquam. G. cuiusquam. D. cuiquam. & sic in ceteris addendo quam. ipse tamen non uterer omnibus. nam sicut dicerem, non credo quenquam M. Tullio magis eloquentem: ita hoc euitarem dicendi genus. Aiunt non fuisse feminam quanquam pulchriorem Thaide.

S.N.quiſnam,quaenam,quodnam, uel quidnam. & deinceps,addendo nam.

S.N.nequis,nequa,nequod,uel nequid,& deinceps, praeponendo ne.

S.N.Nunquis, nunqua, nunquod, uel nunquid. & ſic in ceteris,praeponendo nun.Sed ne his quidem utimur omnibus ſed ut ſe exerceant, flectant pueri per omnes caſus.Vtamur uero nec ne, diligés poſtea prae ceptor oſtendat. quis enim diceret, nunqua, & nunquod?

S. N. Enquis,enqua,enquod,uel enquid,& ſic in ceteris,praeponendo en.

S.N.Quiſpiam,quaepiam,quodpiam, uel quidpiã, & deinceps,addendo piam.

S.N.Quidam, quaedam, quoddam, uel quiddam. G.cuiuſdam.D.cuidam A. quendam,quandam, quod dam,uel quiddam. A.a quodam,a quadam,a quodam. P.N.quidam,quaedam,quaedam.G.quorundam,quarundam, quorundam, & mutatur m in n, quia m ante d eſſe non poteſt,ſicut nec ante q & c & t & f. Datiuo quibuſdam. A.quoſdam,quaſdam,quaedam.A. a quibuſdam. Et nota, quidam maſculinum ſcribi debere unico d: neutrum uero quiddam, & quoddam, duplici.

S.N.Quiuis,quaeuis,quoduis,uel quiduis, & ſic in reliquis, addendo uis.

S.N.Quicunque,quaecunque, quodcunque.G.cuiuſcunque.D.cuicunque.A.quencunque, quãcunque, quodcũque.A.a quocunque, quacunque, quocunque. P.N.quicunque,quaecunque,quaecunque.G.quoruncunque,quaruncunque, quoruncunque, D.quibuſcun que. A.quoſcunque,quaſcunque,quaecunque.A.a quibuſcunque.

S.N.Quilibet,quaelibet,quodlibet,uel quidlibet,& deinceps,addendo libet.

S.N.qſquis,& quidquid. A.quidquid.A. a quoquo,

a qua-

a quaqua,s quoquo.ceteris uacat.

S.N.Neuter, neutra, neutrum.G.neutri, neutrae, neutri,& neutrius apud antiquos.D.neutro, neutrae, neutro,& reliqua,ut bonus,bona,bonum.

S.N.Istic,istaec,istoc,uel istuc.A.istūc,istanc,istoc, uel istuc.A. ab istoc, istac, istoc. P. N. & A. in neutro tantum genere istaec. & sic inflecte illic, illaec, illoc, uel illuc,quibus utebantur antiqui, nunc autem exoleuerunt.

Meus,mea, meum cuius modi pronominis?Tertij. Quare? Quia per omnes suos casus declinatur ad similitudinem nominum primae, & secundae declinationis,hoc est,ut bonus,bona,bonum, praeter mi uocatiuum,a uocatiuo meē,ubi e geminum, ac breue, in ī longum commutatum est, ut o mī pater, o mī fili, pro meē pater,meē fili.

Tertij modi pronomina sunt quinque: meus, tuus, suus,noster,& uester. quae sic declinantur.

S.N.meus, mea, meum.G.mei, meae, mei.D.meo, meae,meo. A.meum,meam,meum.V.o mi, o mea, o meum. A. a meo, a mea, a meo.P.N. mei,meae,mea. G.meorum,mearum,meorum.D.meis.A.meos,meas. mea.A.a meis.

S.N.tuus,tuā,tuū.G.a tui,tuae,tui.D.tuo,tuae,tuo. A.tuum,tuā,tuum.A.a tuo,a tua,a tuo.P.N.tui,tuae, tua.G.tuorum, tuarum,tuorum. D.tuis.A.tuos,tuas, tua.A.a tuis.

S.N.noster,nostra,nostrū.G.nostri,nostrae,nostri. D.nostro,nostcae,nostro.A.nostrum,nostrā,nostrum V.o noster,o nostra, o nostrum.A. a nostro, a nostra, a nostro.P.N.nostri,nostrae,nostra.G.nostrorum, nostrarum,nostrorum.D.nostris.A.nostros, nostras, nostra.V.o nostri,o nostrae,o nostra.A. a nostris.

S.N.suus,sua,suum.G.sui,suae,sui. D.suo,suae,suo. A.suum.suam,suum.A.a suo,a sua,a suo.P.N sui,suae, sua.G. suorum,suarum, suorum.D.suis.A. suos, suas,

ſua. A. a ſuis.

S. N. Veſter, ueſtra, ueſtrum. G. Veſtri, ueſtrae, ueſtri. D. ueſtro, ueſtrae, ueſtro. A. ueſtrum, ueſtram, ueſtrum. A. a ueſtro, a ueſtra, a ueſtro. P. N. ueſtri, ueſtrae, ueſtra. G. ueſtrorum, ueſtrarum, ueſtrorum. D. ueſtris. A. ueſtros, ueſtras, ueſtra. A. a ueſtris.

Noſtras cuius modi pronominis? Quarti. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum tertiae declinationis, hoc eſt, ſicut hic & haec Arpinas, & hoc Arpinate. & nota huiuſmodi in as, & nomina, & pronomina, circunflexo tono eſſe pronuncianda, quia ſunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina ſunt duo: noſtras & ueſtras: quae ſic declinantur.

S. N. hic, & haec noſtras, & hoc noſtrate. G. huius noſtratis. D. huic noſtrati. A. hunc, & hanc noſtratem, & hoc noſtrate. V. o noſtras, & o noſtrate. A. a noſtrate, & noſtrati. P. N. hi, & hae noſtrates, & haec noſtratia. G. horum, & harum, & horum noſtratium. D. his noſtratibus. A. hos, & has noſtrat*s, & haec noſtratia. V. o noſtrates, & o noſtratia. A. a noſtratibus.

S. N. hic, & haec ueſtras, & hoc ueſtrate. G. huius ueſtratis. D. huic ueſtrati. A. hunc, & hanc ueſtratem, & hoc ueſtrate. A. a neſtrate, & ueſtrati. P. N. hi, & hae ueſtrates, & haec ueſtratia. G. horum, & harum, & horum ueſtratium. D. his, & ab his ueſtratibus. A. hos, & has ueſtrat*s, & haec ueſttatia. A. a ueſtratibus.

ALDI

ALDI MANVTII ROMANI NSTITVTIONVM GRAMMATICARVM. LIBER II.

DE VERBO.

QVID est uerbũ? Pars orationi declinabilis, uel agẽdi, uel patiẽdi, uel utriusque significatiua, cũ modis, & temporibus, sine casu.

Verbo quod accidunt? Octo, genus, tempus, modus, species, figura, persona, numerus, & coniugatio.

Quot sunt genera uerborum? Quinque, actiuum, ut amo, passiuum, ut amor, neutrum, ut seruio, commune, ut largior, deponens, ut sequor.

Quot sunt tempora uerborũ? Quinque. Praesens, praeteritum imperfectum, perfectum, plusquam perfectum, & futurum: aut amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot sunt modi uerborum? Quinque, indicatiuus, ut amo, imperatiuus, ut ama, optatiuus, ut utinam amarem, subiunctiuus, ut cum amem, infinitiuus, ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque separata, praesens, ut amo, imperfectum, ut amabam, perfectum, ut amaui, plusquamperfectum, ut amaueram, futurum, ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo, praesens, ut ama, futurum, ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, praesens, & praeteritum imperfectum simul, ut utinam amarem, praeteritum perfectum, & plusquamperfectum simul, ut utinam amauissem futurum per se, ut

utinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque separata, quemadmodum indicatiuus, praesens, ut cum amem, imperfectum, ut cum amarem, perfectum, ut cũ amauerim, plusquamperfectum, ut cum amauissem, futurum, ut cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque, praesens & imperfectum simul, ut amare, perfectum, & plusquã perfectum simul, ut amauisse, futurum, ut amatum ire, uel amaturum esse.

Quot sunt species uerborum? Duae, primitiua, ut amo, deriuatiua, ut amasco.

Quot sunt species deriuatiuorũ uerborum? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, desideratiua.

Quae sunt inchoatiua? Quae in se desinunt, & sunt tertiae coniugationis, ut uiso uisis, facesso facessis, arcesso arcessis, idest eo ad uidendum, eo ad faciendum, eo ad uocandum, usurpantur etiam pro primitiuis, ut lacesso, pro lacero.

Quomodo formantur inchoatiua? Non habent certam formationẽ, nec a uerbis omnibus proficiscuntur.

Quae sunt meditatiua? Quae in sco desinunt, & meditationem, hoc est exercitationem significant, ut calesco, idest meditor, & exerceor, ut caleam: unde etiã meditatiua appellantur. nam meditari est etiam exerceri.

Habent ne praeteritum haec uerba? Quid ni? Atque id quod sua primitiua, ut pingueo, pingui, & pinguesco, pingui: macreo, macrui, & Macresco, macrui. sed differunt. nam primitiua significant pinguis fui, macer fui: deriuatiua uero, pinguis factus sum, macer factus sum. nam si ita cuipiam dixeris. Hui tam cito macruisti? Non erit a Macreo, sed a Macresco praeteritum quia non macer fuisti, sed macer factus es, interpretabitur.

Quo

Quomodo formantur meditatiua? A secunda per sona praesentis indicatiui modi cuiuscunq. sint coniugationis, addita, co, ut labo, labas, labasco: ferueo, ferues, feruesco: contremo, contremis, contremisco: edormio edormis, edormisco.

Quae sunt frequentatiua? Quae assiduam in agendo uim habent. dicuntur etiam iteratiua: quoniam frequenter agendi iterat affectum, ut merso, mersas, hoc est, saepius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo supino mutatione u in o, ut domitu domito, cursu curso, amplexu amplexo, a secutu tamen, sector, & non secutor. Sed notandum, quod quae habent a in penultima, illud in ĭ breue conuertunt, ut uolatu uolĭto, rogatu rogĭto. Item quae praeteritum in gi faciunt, formant frequentatiua a secunda persona praesentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito, fugio, fugis, fugito. notātur quaerito, a quaero: & scitor, & sciscitor, a scio & noscito, & noto, a nosco: & aegresco & aegroto, ab aegreo: sed aegresco meditatiuum est. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, ut dictito, a dicto, quod a dico deriuatur, pulto, a pulso, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis sunt frequentatiua? Primae, ut curso cursas, sector sectaris. uiso quod iteratiuum esse dicit Diomedes, & solum excipiat a regula, quod non sit primae coniugationis. Ego Vallae accedens, puto esse inchoatiuum potius, ut supra ostendimus.

Quae sunt desideratiua? Quae in rio definunt, & affectum significāt. parturire enim non est meditari partū, sed desiderare. Cicero. Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit. similiter esurio, est, esse cupio, idest comesse. Quinctilian. Pater filios esurit. Item cenaturio, cupio cenare. Martialis.

In omnibus Vacera quod conclauibus.
Consumit horas, & die toto sedet,

Cenaturit Vacerra, non cacaturit. ideſt cenare cupit Vacerra, & non cacare.

Vnde formantur deſideratiua? Ab extremo ſupino, aſſumendo rio. ut a cenatu, cenaturio: a mictu, micturio, ab eſu eſurio.

Cuius coniugationis ſunt deſideratiua? Quartae, ut parturio, parturis, parturire.

Quae ſunt diminutiua? Quae in lo deſinũt, ut a ſorbeo, ſorbillo, ſorbillas, & non habẽt certam formationẽ, ſuntq. in uſu a paucis uerbis. Haec nos ſcripſimus de ſpeciebus deriuatiuorum, ſecuti Laurentium Vallam, quae quoniam a memoria facile effluũt, comprehendi his uerſiculis,

Inchoat, arceſſo, & uiſo: mediatur amaſco.
Sorbillo minuit: legitoq. & curſo frequentant.
Parturit eſt parum deſiderat, eſurit eſſe.

Notandum autem, in quibuſdam magis in uſu eſſe frequentatiua, a frequentatiuis, quam a primitiuis, ut lectito, a lecto, lectas, quod non eſt in uſu, ſicut nec legito: ſcriptio a ſcripto ſcriptas, quod item non eſt, in uſu. ab edo praeterea eſo eſas ἄχρηστον, a ſupino eſu. at ab eſo, in uſu eſito. In quibuſdam uero & a primitiuis & a frequentatiuis in uſu frequentatiua, ut a dico, dicto, a quo dictito. haec Gellius nõ a ſupino, ut Priſcianus, ſed a praeterito paſſiuo format libro IIX. cap. VI. cui non accedo.

DE FIGVRIS VERBORVM.

Quot ſunt figurae uerborum? Tres, ſimplex ut taceo, curro, compoſita, ut conticeo, concurro, decompoſita, ut conticeſco, recurſo.

DE PERSONIS VERBORVM.

Quot ſunt perſonae uerborũ? Tres, prima, ut amo, ſecunda, ut amas, tertia, ut amat. & ſimiliter in plurali, prima, ut amamus, ſecunda, ut amatis, tertia, ut amant.

Quare imperatiuus modus non habet primam perſonam

sonam in numero singulari? Quia naturaliter Imperans, ab eo cui imperat, diuiditur, cum ergo prima persona est, quae loquitur, ipsa sibi imperare non solet, nisi aliis imperans, se quoque immisceat. & hinc est quod in plurali numero imperatiuus modus primam habet personam, ut Moriamur, & in media arma ruamus. quanquam tunc non imperatiua, sed suppositiua & hortatiua uocantur, quae Graeci ὑποθετικά, & παρακλευτικά uocant, qui melius quam nos, hanc pluralis numeri personam ab imperatiuis separant.

DE NVMERO VERBORVM.

Quot sunt numeri uerborum? Duo, singularis, ut amo: pluralis, ut amamus.

DE CONIVGATIONE VERBORVM.

Quot sunt coniugationes uerborum? Quattuor. Prima, quae in secũda persona indicatiui modi uel habet as, ut amo amas, uel aris, ut amor amaris. Secũda, quae in secunda persona praesentis indicatiui modi: uel habet es, ut doceo doces, uel eris penultima longa, ut doceor, doceris. Tertia, quae in secunda persona praesentis indicatiui modi uel habet is breuem, ut lego legĭs: uel ĕris penultima breui. ut legor legĕris. Quarta quae in secunda persona praesentis indicatiui modi, uel habet is longam, ut audio audīs, uel īris penultima longa, ut audior audīris.

Sed facilius cognoscent pueri uerba tertiae cõiugationis a uerbis quartae differre, in Imperatiuo & Infinitiuo, nam tertiae coniugationis uerba faciunt in Imperatiuo in e, in secunda persona singulari: infinitiuo uero in ĕre penultima breui, ut lego legis, lege legĕre: auspicio aspicis, aspice aspicĕre. Quartae uero cõiugationis uerba habẽt in secũda persona singularis, Imperatiui modi: in Infinitiuo uero īre penultima lõga: ut audio audis, audi, audīre: tussio, tussis, tussi, tussīre.

Illud etiam notãdum, uerba primae coniugationis are, & ari, & arem, & arer, & eris, uel ere producere in

penultima

penultima,ut amāre,amāri, amārem, amārer, amēris, uel amēre. Secundae uero, ere eri & erem & erer & aris uel are:ut docēre,docēri,docērem,docērer, doceāris,uel doceāre. Quartae autem ire,& iri, & irem, & irer,& aris,uel are:audīre,audīri,audīrem,audīrer,audiāris,uel audiāre.sed aris,uel are producitur in omni uerbo.Tertiae uero cōiugationis,ire,ere, Infinitiui.tātum ere,erem,eres,eret,erent,erer etiam primam personam tantum optatiui,& eris, uel ere secundam indicatiui passiui corripere:ut legĭte, legĕre, legĕrem,legĕres,legĕret, legĕrent, legĕrer, legĕris, uel legĕre. erunt autem,& ere praeteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione producunt e,ut amauērunt,vel amauēre,docuērunt,uel docuēre,legērunt,uel legēre, audiuērunt,uel audiuēre.

DE PRAETERITIS.

Primae coniugationis praeterita quot regulas habent? Quinque.

Quae est prima?

Omnia uerba primae coniugationis a secunda persona praesētis indicatiui modi ab ecta s & addita ui faciunt praeteritum:ut amo amas amaui:praeter duodecim,quae per ui syllabas faciunt praeteritum.& do dedi,sto steti,lauo laui,iuuo iuui.ut ostendunt hi uersus,

Cum domo iuuge mico, cubat, & neco, cum frico, plico.
Et tonat,atque sonat,secat,& crepo,nexo, uetoq.,
Doq., dedi,& laui lauo,sto steti, & iuuo iuui.

Quae est secunda?

Plico,& mico cum praepositione composita,per ui syllabas faciūt praeteritum,ut applicui,dimicui. Inueniuntur etiam in aui, sed raro. Cum nomine autem cōposita,in aui faciunt:ut multiplicaui,duplicaui.

Quae est tertia?

A cubo composita tam primae,quam tertiae coniugationis inueniuntur,ut accubo, accubas,& accumbo

accum-

accumbis:incubo,incubas,& incumbo,incumbis. Habent tamen commune praeteritum,accubui, incubui. Quae primae coniugationis sunt in praesenti sine m: tertiae uero habent m ante b.

Quae est quarta?

Do monosyllabis compositum transit in tertiā coniugationem,& praeteritum geminat , ut reddo,reddidi. Cum dissyllabis uero, est primae coniugationis ,ut uaenundo,uaenundas,uaenūdedi,circundo,circundas circundedi,pessundo,pessundas,pessundedi.

DE PRAETERITIS SECVNDAE. CONIVGATIONIS.

Omnia verbo secundae coniugationis quacūque antecedēte cōsonāte,eo in ui syllabas conuersa, faciūt praeteritum,ut doceo,docui,egeo,egui. praeter quae excipiuntur , quae quinque comprehendūtur regulis.

Quae est prima?

Iubeo,iussi facit. Sorbeo,quod & sorbo dicitur, sorpsi,uel sorbui. Mulceo,mulsi,maneo,mansi,neo, neui, quieo,quieui,haereo,haesi,luceo,luxi,pelluceo,pelluxi. Cieo,cies,quod & cio,cis dicitur,ciui, uel cij. Torqueo , torsi , cum compositis. nam composita, simplicium formationem plerunque sequuntur.

Quae est secunda?

In ueo desinentia,mutant eo in i,ut moueo, moui. Conniueo tamen,& conniui,& connexi facit.

Quae est tertia?

In deo,si habent uocalem longam, uel ar ante deo, mutant deo in si,ut rīdeo,risi,ardeo,arsi: praeter strīdeo strīdi: si uero i uel e breuem , eo in i conuertunt. ut uĭdeo uīdi,sĕdeo sēdi. si au diphthongum , praeteritum passiuae declinationis habebunt: ut audeo ausus sum , gaudeo gauisus sum. sunt quae praeteritum geminant , ut mordeo , momordi , pendeo , pependi,

spondeo,

ſpondeo, ſpopondi, tondeo, totondi.

Sed ſciendum geminãtia praeterita, in cõpoſitione non geminari, ut remordeo, remordi, reſpondeo, reſpondi: praeter quae a do, diſco, poſco componuntur, ut condo, condidi, conſto, conſtiti, dediſco, dedidici, repoſco, repopoſci. A curro tamen compoſita, utroque modo eſt inuenire, ut decurri, & decucurri. a repungo etiam repupugi legimus.

Quae eſt quarta?

In geo, l uel r praecedente, in ſi, uocali uero longa, in xi faciunt: ut algeo alſi, turgeo turſi: lũgeo luxi. mulgeo tamen, mulxi habet differentiae cauſſa.

Quae eſt quinta?

In leo, alia antecedente conſonante in eadem ſyllaba, & ab oleo, & leo compoſita, per ui ſyllabam faciunt praeteritum, ut impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui, oleo & oleui & olui facit, & ſic redoleo. Soleo tamen, ſolitus ſum, & ſolui.

DE PRAETERITIS TERTIAE CONIVGATIONIS.

Tertiae coniugationis praeterita quot regulis comprehenduntur? Vndeuiginti.

Quae eſt prima?

In bo, uocali longa antecedente, in pſi faciunt, ut ſcribo, ſcripſi. Cetera uero in bi, ut bibo, bibi: praeter incumbo, incubui, & alia a cubo compoſita.

Quae eſt ſecunda?

In co antecedente n, illa abiecta, o in i conuertunt. ut uinco, uicis. uero antecedente, mutant ſco in ui ſyllabam: ut paſco, paui, conſueſco, & conſueui, & conſuetus ſum facit. Praeter diſco, didici, compeſco, compeſcui, poſco, popoſci, conquiniſco, conquexi. Vocali autem longa antecedẽte, co in xi conuertunt: ut dico, dixi. Ico tamen, cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & ſparſi

Quae

Quae est tertia?

In do, uocali longa praecedente do in si uertunt: ut ludo, lusi. Cedo, cessi geminat ss. Excipiuntur caedo, cecīdi penultima producta, unde occidi pro interemi. nam cecĭdi penultima breui, a cado est, unde occĭdi, pro interij. Pe do, pepedi, cudo, cudi, & cusi, strido, stridi. n uero antecedēte, o in i commutant: sed n tria abiiciunt, fundo, fudi, findo, fidi, scindo, scidi. cetera uero seruant, ut pando, pandi, accendo, accendi, scando, scandi: praeter tundo, quod & abiicit n, & tutudi facit. Pendo etiam, & tendo geminant primam, ut pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fisus sum facit: & diuido, diuisi. A do composita geminant, ut trado, tradidi, condo, condidi, unde abscondo, abscondidi.

Quae est quarta?

In go, r antecedente, go in si conuertunt, ut mergo, mersi: cetera uero in go, uel guo, in xi faciunt praeteritū, ut ango, anxi, tingo, uel tinguo, tinxi, rego, rexi. Praeter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi: pungo, pupugi, uel punxi: frango, fregi, ago, egi: lego, legi, cum compositis. notantur neglexi, dilexi, intellexi, a lego composita.

Quae est quinta?

In ho, in xi faciunt. ut ueho, uexi, traho, traxi.

Quae est sexta?

In lo, praeteritum faciunt in lui, ut alo, alui: praeter uello, uelli, uel uulsi, sallo, salli, psallo, psalli, percello, perculi, excello, exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello, pepuli, fallo, fefelli, tollo, tetuli, pro quo sustuli dicimus.

Quae est septima?

In mo uocali longa praecedēte o in psi cōuertunt, ut dēmo, dempsi: cetera uero in ui syllabas, ut trĕmo, tremui, praeter ĕmo emi, prĕmo pressi.

Quae

Quae est octaua?

In no, antecedente o uel g, in ui syllabas: faciũt praeteritum. ut pono posui, gigno, genui. similiter & a cano composita, ut concino, concinui, & concini: cetera uero faciunt in ui syllabam ut sino, siui. sterno, straui, sperno, spreui, lino, liui, & lini: nam leui, & releui magis sunt a leo, quod non est in usu: excipiuntur tenno, tempsi, cano, cecini.

Quae est nona?

In po, e breui antecedente, in ui syllabas faciunt; ut strĕpo, strepui, cetera uero in psi, ut carpo, carpsi: praeter rumpo, rupi.

Quae est decima?

In ro, per ui syllabam terminant: ut tero, triui, quaero, quaesiui, sero, seui, cuius composita etiam per ui syllabas faciunt, sed mutata significatione, ut deseo, deserui. Excipiuntur gero, gessi, uro, ussi, uerro, uersi, & uerri, curro, cucurri.

Quae est undecima?

In so, in ui syllabam faciunt, ut lacesso, lacessiui, & lacessi, accerso, accersiui: demuntur facesso, facessis, facessi, capesso, capessis, capessi, uiso, uisi, quaeso, quaesi, & quaesiui, pinso, pinsui.

Quae est duodecima?

In to, c praecedente, quattuor inueniuntur, flecto, necto, plecto, pecto, quae faciunt flexi, plexi, nexi, uel nexui, pexi, uel pexui, & pectui. Praecedẽte uero ẽ breui, duo, ut pĕto, petiui, mĕto, messiui. r similiter, duo verto, verti, sterto, stertui. tt geminato, vnum mitto, misi, & vnũ itẽ in sto, vt sisto, quod cum significationẽ actiuã habet, caret praeterito: cũ vero absolutã, facit steti, sicut sto, cum suis compositis, vt desisto, destiti.

Quae est tertiadecima?

In xo duo inueniuntur, texo, & nexo, quae in vi syllabas faciunt, vt texui, nexui. sed nexo est primae.

Quae est quartadecima?

In cio, ſi a praeceſſerit, a in e verſa, & o remota, faciunt praeteritũ: ut facio, feci, iacio, ieci. ſin uero praeceſſerit i, illo in e verſo, in xi faciunt, vt aſpicio, aſpexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quae eſt quintadecima?

In dio & in gio, o remota, faciũt praeteritum, ut fodio fodi, fugio fudi.

Quae eſt ſextadecima.

In fio vnum eſt, fio, fis, factus ſum. vnum item in io, ut in cio ſine praeterito & ſupino. & unum in quio, inquio: quod inquit tãtum habet. unum etiam in rio, pario peperi.

Quae eſt decimaſeptima.

In pio, ca praecedente, mutãt a in e, & abiecta o, faciunt praeteritum, vt capio, cepi. cu uero, o in vi ſyllabam cõuertunt: vt cupio, cupiui, quod non puto eſſe etiam quartae, ut Priſcianus ait. nam illud Lucretij ſic legendum: Naturae primus terrarum clauſtra cuperet. vt ſit uerſus miurus, quo ſaepe Lucretius vtitur, de quo verſu nos abunde infra tractabimus in libro de metris. Rapio, rapui facit. Sapio, & ſapui, & ſapiui: vnde reſipui, & reſipiui. Coepio, quod in vſu non eſt, coepi. Terentius tamen in Adelphis, a coepio, coeperet vſus eſt, Sinerem ego illum? aut non ſex totis menſibus prius olfeciſſem quam ille quidquam coeperet?

Quae eſt decimaoctaua?

In tio, in ſi faciunt geminato ſſ, ut concutio, concuſſi: quatio, quaſſi.

Quae eſt decimanona?

In uo ſyllabam, l antecedente, o in i uertunt: ut ſoluo, ſolui. uocali uero, in xi: uiuo, uixi. in uo autem ſyllabas, mutant o in i, ut acuo, acui: praeter coquo, coxi: linquo, liqui. pluo, pluui: ſtruo ſtruxi.

DE PRAETERITIS QVARTAE CONIVGATIONIS.

Verba quartae coniugationis quomodo faciũt praeteritum?

teritum? In ui syllabam, & ii exclusa u per concisionem, ut audio, audiui, & audii, salio, saliui, & salij tã de sale, quam de saltatione. demuntur in cio plurium syllabarum duabus. quae si n habẽt ante cio, faciũt in xi, ut uincio, uinxi, sancio, sanxi, & sanciui olim: sin uero minime, in si: ut raucio, rausi, farcio, farsi. Item aio, ai, cambio, campsi, haurio, hausi, sepio, sepsi, sentio, sensi, uenio, ueni. & a pario, & salio cõposita, ut operio operui, assilio, assilui. quia salio etiam salui facit. sed comperio comperi facit, & reperio repperi, pp geminato in carmine.

DE PRAETERITIS VERBORVM IN OR.

In or desinentia quomodo faciunt praeteritũ? Non habent. quia in or omnia carent peaeterito, & iis quae ab illo deriuatur. assumunt autem participium praeteriti perfecti, & plusquam perfecti, & substantiuum uerbum, & usum praeteritorum complent, ut amor, amatus sum, & amatus fui, & sic in omnibus.

DE SVPINIS.

Supinorum regulae quot sunt? Septem.

Quae est prima?

In ui syllabam, cõmutant ui in tum, ut amaui, amatum, petiui, petitum. Demuntur abolitum, adultum, agnitum, cautum, cognitum, consĭtum, fautum, insĭtum, lautum, & lotum, pastum, potum, saltum. nam salitum per simplex l, seruat. satum, solutum, sepultum, uaenum. In or primae, in atum, ut moratũ, auxiliatum.

Quae est secunda?

In ui syllabas commutant eas in ĭtum, ut domui, domĭtum: praeter altum. nã alitum seruat. Item apertum, cassum, nam caritum seruat. censum, cultum, consultum, concentum cum ceteris a cano, doctum, excelsum, frictum, indutum, messum, mistum, nectum, occultum, passum, pistum, raptum cum compositis, correptum, surreptum, sectum, statum, tentum, textum, tostum. In or secundae in itum, ut ueritũ. Praeter con

fessum

fessum, fassum, misertum, ratum, tutum, & tuitum.

Quae est tertia?

In ci, gi, qui, xi, commutant eas in ctum, ut uici, uictum: legi lectum dereliqui derelictum: dixi dictum. praeter fixum, flexum, fluxum, fugitum, fictum, mictũ, pictum, rictum, strictum, quae abijciũt n. Peperci fine supino. In gor etiã, & scor, & in uor syllabas, in ctum faciunt. ut fungor, functum: proficiscor, profectum: fruor, fructum, & frectum, olim etiam fluitũ. praeter adeptum, commentum, fessum, unde defessum. iratum, natum, oblitum, pastum, ultum.

Quae est quarta?

In mi, pi, psi: in ptum, ut scripsi, scriptum. rupi, ruptum: emi, emptum. praeter campsi, campsum.

Quae est quinta?

In di, li, ri, si, ti, in sum, ut momordi, morsum: tutudi, & tunsum, & tusum: fefelli, falsum: salli, falsum: uerri, uersum, quod est etiam a uerti. sensi, sensum: pandi, passum geminat ss, quod & a patior, & a pateo idem est. demuntur gestum, haustum, indultum, latum, mulctum: nam mulsum seruat. pistum, partum, statum, tentum: nam tensum seruat tortum, ustum. Item composita a do, ut inditum. ab abscondo, tam absconsum, quam absconditum: sed absconditum, melius, inquit Diomedes. Quartae etiam coniugationis uerba habẽtia l, uel r ante si, ut fartum, sartum, foltum. In dior item, & tior, & tor, in sum faciunt: ut mensum, orsum, assensum, usum praeter amplexum, mentitum, partitum, potitum, sortitum.

Quae est sexta?

In bor, in psum, ut labor lapsum. & in quor & in rior, in tum: ut loquor, locutũ: orior, ortum: & in ror, in stum faciunt, ut queror quaestum. morior tamen mortuum, unde mortuus.

Quae est septima?

Largior, largitum habet, & molior, molitum.

Quae actiua supinum non habent?

Compesco, cerno, renuoq., & respuo, lingo,
Sugo, refello, timet, lamboq., atque urgeo, caluo,
Visoq. cum metuo, posco, linquo, arceo, disco,
Ambigoq. annumeres: quae sunt sine cuncta supinis.

Quae neutra supinis deficiunt?

Strideo, sterto, rudo, stridit, micat, aestuo, parco,
Et conquinisco, psalloq., & obedio, dego,
Et scalpo, & scando, scabit, & pauet, horreo, mando,
Addice glisco, tremo, nec non satagoq., luoq.,
Et furit, atq. uolo, lucet, pelluceo, fulget,
Exurio, horresco, feruesco, & talia cuncta,
Et quae praeteritum per ui dant uerba secundae.
Vt caleo calui, pauca haec tamen excipe, sicut:
Torret, olet, ualeo, paretq., doletq., latetq.,
Et placeo, & noceo, & libeo, & careo, pateoq.:
Quãquam sunt per ui, retinent tamen ista supinum.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Quae sunt uerba defectiua? Quae deficiunt numeris, modis, tẽporibus, & personis, non tamen omnibus.
Forem, fores, foret, forent. Infinitiuo fore.
Meio, meijs.s Imperatiuo meie, meiat, meiamus, meite, Futuro, meito. Infinitiuo meiere.
Infit infiunt, & infio antiquum.

Quaeso, quaesimus, quaesere. nec dicas quaesumus per u.
Faxo, faxis, faxit, faxunt, & faxint.
Inquio, seu inquam: sed hanc uocem futuri temporis esse uult Priscianus inquis, inquit, inquiet, inquie.
Ausim, ausis, ausit, & ausint.
Cedo, idest dic.

Aio, ais, ait, aiunt, aiebam cum toto imperfecto: ait, aies. Imperatiuo, ai. in plurali, aiamus. Futuro optatiui, aiat. in plurali, aiatis, aiant.
Imperatiuo aue, in plurali auete. Futuro aueto. Infinitiuo auere. Eodem modo salue, & uale: sed uale, a

ualeo

valeo est.quare non est defectiuum.

Furis,daris,faris,prima positione deficiunt.

Ouat,ouans habet participium . cuius tamen uerbi declinatio per multas etiam uoces inuenitur.

Apage , aspagete: apagesis,pro apagesi uis: sicut sodes,pro si audes, quod est blandientis:sicut amabo :& capsis,pro cape si uis:& sis, pro si uis,

Odi,noui,coepi , memini, praeteritum perfectum tantum habent,& quae a praeterito deriuantur.Memini habet etiam memento,& mementote.

Volo,& malo imperatiuo, & supinis deficiunt . malo etiam futuro indicatiui : sed de his in declinatione uerborum cumulatissime dicemus.

DE ANOMALIS.

Quae sunt anomala?Quae aliorum uerborum inclinatum non sequuntur : nec dicendum anormala cum r,post o,sed sine r,quia Graecum est τὸ ἀνώμαλον,quod significat asperum,uarium,& sine planitie.

Anomala autem sunt haec.

Sum , es, est. uolo uis uult:fero fers fert: edo es est, cum compositis, de quibus abunde dicemus in declinatione uerborum.

Quae sunt,quae in imperatiuo per apocopen proferuntur?Dic,duc,fac,fer: pro dice,duce,face,fere.

Quae aliorum praeteritis,& supinis utuntur.

Arguor,a conuincor,conuictus sum , habet & argutus sum:cerno,a cresco,creui , cretum : calesco, a caleo calui,cũ similibus in sco:ferio,a percutio, percussi percussum: fero,a tulo,tuli,latum : furo,ab insanio,insaniui,sine supino:liquor,a liquefio , liquefactus sum: medeor,a medicor, medicatus, sum:poscor, a postulor,postulatus sum:quatio,a concutio , concussi,concussum,nam quasi non est in usu:reminiscor , a recordor , recordatus sum : sido , a sedi, sessum:sisto,a sto, steti , statum . sunt qui rectius statui , statutum habere dicant : tollor , a suffero , sublatus sum : nescor ,

a pascor, pastus sum.

Quae perfecta sunt a diuersis instantibus?

Acui, ab aceo, & acuo: creui, a cresco, & cerno: frixi, a frigeo, & frigo: luxi, a luceo, & lugeo: minxi, a meio, & mingo: passus sum, a pandor, & patior. paui, a pasco, & paueo: pependi, a pendeo, & pendo: tuli, a tulo, & fero: uersus sum, a uertor, & uerror.

Quae sunt in prima persona confusa?

Appello, appellas, & appellis: dico, dicas, & dicis: fundo, fundas, & fundis: lauo, lauas, & lauis: lēgo, lēgas, prima longa, & lĕgo, lĕgis, prima breui: mando, mandas, & mandĭs: praedĭco praedĭcas, penultima correpta, & praedīco, praedīcis, penultima longa: pinso, pinsas, & pinsis: sero, seras, & seris: sono, sonas, & sonis: uolo, uolas, & uis.

Quae in indicatiuo dupliciter efferunt.

Caueo: & cauo. conniueo. & conniuo: denseo, & denso: dureo, & duro: excelleo, & excello: ferueo, & feruo: frigeo, & frigo: fulgeo, & fulgo: lénteo, & lento: oleo, & olo: sórbeo: & sorbo: strideo, & strido. tergeo, & tergo: unio, & uno.

Quae habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quae & tertiae, & quartae cō iugationis inueniuntur. in infinitiuo tamen mori tantum dicimus secundum tertiam, & oriri, & potiri secundum quartam. apud uetustissimos etiam pario, & cupio & tertiae, & quartae inueniuntur.

Quae habent duo, aut tria praeterita?

Cudo, cussi, & cudi: explico, explicui, & explicaui: pango, pepigi, & panxi, & pegi: pungo, pupugi, & punxi: sino, sini, & siui: tundo, tutudi, & tunsi.

Quae ancipiti terminatione in eadem significatione leguntur.

Assentio, & assentior: labo, & labor: mereo, & mereor: reuerto, & reuertor: & alia plurima apud Priscianum.

IN-

INTERROGATIONES.

DE VERBO.

Amo quae pars orationis eſt? Verbũ. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum agendi.

Amor quae pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum patiendi.

Largior quae pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt & agendi, & patiendi ſignificatiuum

Amo cuius generis Actiui. Quare? Quia in o deſinens poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, unde poſſit fieri conuerſa locutio in prima, uel in ſecunda perſona, uel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, ut tu amas me, ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Paſſiui. Quare? Quia in or deſinens, uenit ab actiuo per aſſumptioné r, quod eſt amo, ſicut doceor, a doceo: legor, a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o deſinens non poteſt facere tranſitionem ad aliquod ratio nale animal, unde poſſit fieri conuerſa locutio in prima, uel in ſecunda perſona, uel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, hoc eſt non poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem. non enim dici poteſt aro Socratem, ſicut amo Socratem.

Amplector, cuius generis? Cõmunis. Quare? Quia in or deſinens utranq. habere poteſt ſignificationem, hoc eſt & actiuam, & paſſiuam, actiuam ſic, ego amplector te: paſſiuam ſic, ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram ſignificationem, hoc eſt uel actiuam, uel paſſiuam. ſed auxilior deponit paſſiuam, ut auxilior tibi: laetor uero, actiuam, ut laetor uirtute.

Amo cuius temporis? Praeſentis. Quare? Quia prae

ſens tẽpus deſignat. circa actionem, uel paſſionem. ſed amo circa actionem, amor uero circa paſſionem.

Amabam cuius tẽporis? Praeteriti imperfecti. Quare? Quia rem coeptam, ſed nondum perfectã oſtendit.

Amaui, cuius temporis? Praeteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam eſſe ſignificat.

Amaueram cuius temporis? Praeteriti pluſquamperfecti. Quare? Quia oſtendit aliquid iampridem eſſe perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc eſt futuram eſſe demonſtrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem eſſe.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuiſſe.

Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem eſſe.

Amato cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem futuram eſſe.

Quare non dixiſti etiam fuiſſe? Quia in imperatiuo non eſt praeteritum. non enim quod factum eſt, ut infectum ſit, imperare quiſqnam poteſt, neque ut factum ſit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, ut perfectum ſignificet ſenſum.

Cum amarem cuius mod? Subiũctiui. Quare? Quia ſubiungit ſibi alìud uerbum, uel ſubiungitur alteri, uerbo, ut perfectum ſignificet ſenſum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec perſonas definit. ſed eget ſola alterius uerbi coniunctione.

Amo cuius ſpeciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amaſco

Amasco cuius speciei?Deriuatiuae.Quare?Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figurae.Simplicis.Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamo cuius figurae?Compositaę. Quommodo cõponitur?Ex de, & amo.

Contremisco cuius figurae?Decompositae. Quare? Quia non per se componitur, sed a composito deriuatur,quod est contremo,contremis.

Amo cuius ꝑsonae?Primae.Quare?Quia est prima uox uerbi,uel quia cũ loquitur de se, ipsa pronunciat.

Amas cuius personae?Secundae.Quare?Quia est secunda uox uerbi,uel quia ad eam prima loquitur directo sermone.

Amat cuius personae? Tertiae.Quare?Quia est tertia uox uerbi,uel quia de ea prima loquitur ad secundam,extra se & illam posita, ad quam dirigit sermonem.quod quia uidetur obscurum, sic clarius. Tertia persona est,de qua posita extra primam, & secundam prima loquitur ad secundam.

Amare cuius personae,& numeri?Nullius. Quare? Quia omnia infinita,impersonalia,gerundia, & supina numeris,& personis deficiunt.

Amo cuius numeri?Singularis.Quare?Quia singulariter profertur.

Amamus cuius numeri?Pluralis.Quare?Quia pluraliter profertur.

Amo,amas cuius coniugationis? Primae. Quare? quia in secũda persona praesentis,indicatiui modi,habet a productum ante s, ut amo, amãs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum a productum ante mus,& ante tis,ut amãmus,amãtis:& in infinitiuo ante re,ut amãre.

Amor,amãris cuius coniugationis?Primae.Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet ã productum ante ris,ut amor,amãris.

Doceo, doces cuius cōgiugationis? Secundae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet ē productam ante s, ut doceo docēs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri idipsum ē productum ante mus, & ante tis: ut docēmus, & docētis, & in infinitiuo ante re, ut docēre.

Doceor, docēris cuius coniugationis? Secundae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet ē productum ante ris, ut doceor docēris.

Lego, legis cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet i correptum ante s, ut lego legĭs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum ĭ correptū ante mus, & ante tis, ut legĭmus, legĭtis: in infinitiuo uero, ĕ correptum ante re, ut legĕre.

Legor, legĕris cuius coniugationis? Tertiae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet eris penultima breui, ut legor, legĕris.

Audio, audis cuius coniugationis. Quartae. Quare? Quia. in secunda persoua praesentis indicatiui modi, habet i productum ante s, ut audio audīs: & in prima, & secunda persona pluralis numeri id ipsum ī productum ante mus, & ante tis, ut audīmus, audītis: & in infinitiuo ante re, ut audīre.

Audior, audīris cuius coniugationis? Quartae. Quare? Quia in secunda persona praesentis indicatiui modi, habet ī productum ante ris, ut audior audīris.

Declina amo amas.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, singulariter. Ego amo, tu amas, illi amat. Pluraliter nos amamus, uos amatis, ille amant. Praeterito imperfecto. S. ego amabam, tu amabas, ille amabat. P. nos amabamus, uos amabatis, illi amabant. Et per infinitum sic, S. ego amare, pro amabam: tu amare, pro amabas: ille amare, pro amabat. P. nos amare, pro amabamus: uos amare, pro amabatis: illi amare, pro amabant. Praeterito perfecto,

perfecto, S.ego amaui, tu amauisti, ille amauit. P. nos amauimus, uos amauistis, illi amauerunt, uel amauere. ex quibus haec per syncopen, tu amasti, pro amauisti: nos amastis, pro amauistis: illi amarunt, pro amauerũt. Praeterito plusquam perfecto. S. ego amauerã, tu amaueras, ille amauerat. P. nos amaueramus, uos amaueratis, illi amauerant. & per concisionem, S. amaram, amaras, amarat. P. amaramus, amaratis, amarant. Futuro. S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P. nos amabimus, uos amabitis, illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundã, & tertiam personã, S. ama tu, amet ille. P. amate uos, ament illi. Futuro. S. amato tu, amato ille. P. amatote uos, amanto illi.

Prima enim ꝑsona pluralis numeri, quae datur imperatiuis, hortandi est, nõ imperandi, ut Amemus uirtutem o condiscipuli. pugnemus o commilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego amarem, tu amares, ille amaret. P. utinam nos amaremus, uos amaretis, illi amarent. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego amauissem, tu amauisses, ille amauisset. P. utinam nos amauissemus, uos amauissetis, illi amauissent. & per syncopen. S. utinam ego amassem, tu amasses, ille amasset. P. utinam nos amassemus, uos amassetis, illi amassent. Futuro. S. utinam ego amem, tu ames, ille amet. P. utinam nos amemus, uos ametis, illi ament. Diomedes tamẽ separatim declinat sic, tempore praesenti utinam amem: imperfecto utinam amarem: perfecto utinam amauerim: plusquam perfecto utinam amauissem, futuro utinam amem. sed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tempore presenti. S. cum ego amem, tu ames, ille amet. P. cum nos amemus, uos ametis, illi ament. Praeterito imperfecto. S. cum ego

amarem,tu amares, ille amaret.P. cũ nos amaremus, uos amaretis,illi amarent.Praeterito perfecto.S.cum ego amauerim,tu amaueris,ille amauerit.P. cum nos amauerimus,uos amaueritis,illi amauerint.& per syncopen.S.amarim,amaris,amarit.P.amarimus, amaritis,amarint.Praeterito plusquã pfecto.S.cũ ego amauissem,tu amauisses,ille amauisset. P.cũ nos amauissemus,uos,amauissetis, illi amauissent.& per cõcisioné. S.cum ego amassem,tu amasses, ille amasset.P.cũ nos amassemus,uos amassetis,illi amassét.Futuro.S.cũ ego amauero,tu amaueris,ille amauerit.P. cum nos amauerimus,uos amaueritis, illi amauerint. & per syncopen.S.cum amaro,amaris, amarit. P. cum amarimus, amaritis,amarint. sed nota,in secũda persona singularis numeri praeteriti perfecti subiũctiui modi,ĭ ante s corripi,& similiter in prima, & secunda pluralis ante mus,& tis,ut,S.cum amauerim,amaueris.P. cum amauerĭmus amauerĭtis.In secunda uero persona singularis numeri ante s,& in prima, & secũda pluralis futuri eiusdẽ modi ante mus,& tis produci ut,S. cum amauero,amaurīs.P.cũ amauerīmus amauerītis.hinc illud, Dederīs in carmine uires.&,uitam dederītis in undis.

Infinitiuo modo,tẽpore praesenti,& praeterito imperfecto,amare. Praeterito perfecto,& plusquam perfecto amauisse.& per cõcisionem amasse. Futuro.amatum ire,uel amaturum esse.

Gerundia,uel participialia nomina.amandi, amando,amandum. Supina.amatum, amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo.Quae? Alterum praesentis,& praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est amans, idest qui amat,uel qui amabat. alterum futuri in rus, quod est amaturus,idest qui amabit.

Amans unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti,indicatiui modi,mutata bam in ns, ut amabam,bam in ns, fit amans.

Amatu-

Amaturus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quo modo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quae non faciunt praeteritũ perfectũ in aui? Haec quae his uerſibus annotantur.

Dat, domat, atq. crepat, micat, & iuuat, & plicat, & ſtat:
His fricat, & uexat, & ſonat, & necat, adde, lauatq.,
Et ſecat, atq. cubat, tonat, haec neu dice per aui.

Declina ſono, ſonas ꝑ primas perſonas ſingulares.

Sono, ſonabam, ſonui, ſonueram, ſonabo. in imperatiuo non ſunt. utinam ſonarem, ſonuiſſem ſonem, cum ſonem, ſonarem, ſonuerim, ſonuiſſem, ſonuero.

Quot tempera deriuantur a praeterito perfecto indicatiui? Sex, quae hoc diſticho comprehenduntur?

Praeteritum de ſe ſex format tempora, ram, ſem,
Rim quoque, ſemq. iterum, poſtmodo, ro, ſe, dabit.

Dic preateritum a lauo, & iuuo cum deriuatis ab eis. Laui, laueram, lauiſſem, lauerim, lauiſſem, lauero, lauiſſe. Iuui, iuueram, iuuiſſem, iuuerim, iuuiſſem, iuuero, iuuiſſe.

Dic praeteritum a do, ſto, & deriuata ab eis.

Dedi, dederam, dediſſem, dederim, dediſſem, dedero, dediſſe. Steti, ſteteram, ſtetiſſem, ſteterim, ſtetiſſem, ſtetero, ſtetiſſe.

Inflecte amo per primas perſonas, hinc per ſecundas retroſum, inde per tertias, donec declinaueris totum uerbum.

Amo, amabam, amaui, amaueram, amabo. utinam amarem, amauiſſem, amem. cum amem, amarem, amauerim, amauiſſem, amauero. Retrorſum. Cum amaueris, amauiſſes, amaueris, amares, ames. utinam ames, amauiſſes, amares. amato tu, ama. Amabis, amaueras, amauiſti, amabas, amas. Per tertias perſonas. Amat, amabat, amauit, amauerat, amabit. amet, amato ille. utinã amaret, amauiſſet, amet. cum amet, amaret, amauerit, amauiſſet, amauerit. Retrorſum per primas perſonas pluralis. Cum amauerimus, amauiſſe

mus,amauerimus,amaremus,amemus.utinā amemus, amauissemus,amaremus.amabimus , amaueramus , amauimus,amabamus,amamus. Per secundas personas. amatis,amabatis,amauistis,amaueratis,amabitis amate,amatote.utinam amaretis,amauissetis,ametis. cum ametis,amaretis,amaueritis, amauissetis , amaueritis. Retrorsum per tertias . Cum amauerint , amauissent, amauerint,amarent,ament. utinā ament, amauissent, amarent.amento,ament.amabunt, amauerant, amauerunt,uel amauere,amabant,amant.

Amor uerbum passiuum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo , tempo praesenti. S. Ego amor, tu amaris,uel amare, ille amatur. P. nos amamur,uos amamini,illi amantur. Praeterito imperfecto. S.ego amabar,tu amabaris,uel amabare,ille amabatur. P.nos amabamur.uos amabamini, illi amabantur. & per infinitum. S.ego amari,pro amabar;tu amari,pro amabaris,ille amari, pro amabatur. P. nos amari , pro amabamur uos amari,pro amabamini,illi amari, pro amabātur. Praeterito ꝑfecto.S.ego amatus sum uel fui, tu amatus es,uel fuisti,ille amatus est,uel fuit. P.nos amati sumus,uel fuimus,uos amati estis,uel fuistis,illi amati sunt,fuerunt, uel fuere. In feminino genere . S.ego amata sum , uel fui , tu amata es , uel fuisti, illa amata est , uel fuit. P. nos amatae sumus , uel fuimus , uos amatae estis, uel fuistis,illae amatae sunt , fuerunt, uel fuere . In neutro genere. S. ego amatum sum, uel fui , tu amatum es , uel fuisti , illud amatum est, uel fuit. P. nos amata sumus,uel fuimus, uos amata estis,uel fuistis,illa amata sunt,fuerūt,uel fuere. Praeterito plusquā perfecto. S.ego amatus eram,uel fueram, tu amatus eras,uel fueras,ille amatus erat, uel fuerat. P.nos amati eramus , uel fueramus, uos amati eratis, uel fueratis,illi amati erant,uel fuerāt. & in feminino, ego amata erā.& in neutro,ego amatū eram . Futuro. S.ego amabor , tu amaberis, uel amabere,ille amabitur.

tur.P.nos amabimur, uos amabimini, illi amabuntur,

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secũdam, & tertiam personam. S. amare tu, ametur ille. P. amamini uos, amentur illi. Futuro. S. amator tu, amator ille. P. amaminor uos, amãtor illi, amemur nos, hortandi est, non imperandi.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinã ego amarer, tu amareris, uel amarere, ille amaretur. P. utinã nos amaremur, uos amaremini, illi amarẽtur. Praeterito perfecto, & plusquã perfecto. S. utinã ego amatus essem, uel fuissem, tu amatus esses, uel fuisses, ille amatus esset, uel fuisset. P. utinam nos amati essemus, uel fuissemus, uos amati essetis, uel fuissetis, illi amati essent, uel fuissent. Et in feminino, ego amata essem, uel fuissem. & in neutro, ego amatum essem, uel amatum fuissem. Futuro. S. utinam ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. utinam nos amemur, uos amemini, illi amentur.

Subiunctiuo modo, tẽpore praesenti. S. cum ego amer, tu ameris, uel amere, ille ametur. P. cum nos amemur, uos amemini, illi amẽtur. Praeterito ĩperfecto. S. cũ ego amarer, tu amareris, uel amarere, ille amaret. P. cum nos amaremur, uos amaremini, illi amarentur. Praeterito perfecto. S. cũ ego amatus sim, uel fuerim, tu amatus sis, uel fueris, ille amatus sit, uel fuerit. P. cũ nos amati simus, uel fuerimus, uos amati sitis, uel fueritis, illi amati sint, uel fuerĩt. Et in feminino, ego amata sim, uel fuerim. & in neutro, ego amatũ sim, uel fuerim. Praeterito plusquã perfecto. S. cũ ego amatus essem, uel fuissem, tu amatus esses, uel fuisses, ille amatus esset, uel fuisset. P. cum nos amati essemus, uel fuissemus, uos amati essetis, uel fuissetis, illi amati essẽt, uel fuissent. & in feminino genere, ego amata essem, uel fuissem. & in neutro, ego amatũ essem, uel fuissem. Futuro. S. cum ego amatus ero, uel fuero, tu amatus eris, uel fueris, ille amatus erit, uel fuerit. P. cũ nos amati

erimus

erimus,uel fuerimus, uos amati eritis,uel fueritis,illi amati erunt,uel fuerint.& in feminino genere, ego amata ero,uel fuero. & in neutro,ego amatum ero, uel fuero.

Infiitiuo modo,tēpore praesenti, & praeterito imperfecto,amari.Praeterito perfecto,& plusquam perfecto,amatum esse uel fuisse.Futuro amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quae?Alterum praeteriti perfecti, & plusquam perfecti in tus, quod est amatus, idest qui amatus est, uel fuit. alterum futuri in dus, quod est amandus, id est qui amabitur.

Amatus unde formatur; Ab ultimo supino. Quomodo?Amatum amatu,addita s fit amatus.

Amandus unde formatur?A genitiuo sui praesentis participij. Quomodo? Amans,amantis, tis in dus,fit amandus.

Amatur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tēpore praesenti,amatur.Praeterito imperfecto,amabatur.Praeterito perfecto.amatū est,uel amatum fuit.Praeterito plusquamperfecto.amatum erat, uel amatum fuerat. Futuro amabitur.

Imperatiuo modo,tempore praesenti, ametur.Futuro.amatot.

Optatiuo modo,tēpore praesenti, & praeterito imperfecto,utinam amaretur.Praeterito perfecto,& plusquam perfecto.utinam amatum esset,uel amatum fuisset.Futuro.utinam ametur.

Subiunctiuo modo,tēpore praesenti, cum ametur. Praeterito imperfecto. cum amaretur.Praeterito perfecto.cum amatum sit,uel fuerit.Praeterito plusquam perfecto,cum amatum esset,uel amatum fuisset.Futuro.cum amatum erit,uel amatum fuerit.

Infinitiuo modo,tēpore praesenti,& praeterito imperfecto,amari.Praeterito perfecto,& plusquā perfecto. amatum esse, uel amatum fuisse.Futuro.amatū iri.

Doceo

Doceo quommodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego doceo, tu doces, ille docet. P. nos docemus, uos docetis, illi docent. Praeterito imperfecto. S. ego docebam, tu docebas, ille docebat. P. nos docebamus, uos docebatis, illi docebant. & per infinitũ, ego docere, pro docebam, tu docere, pro docebas, ille docere, pro docebat. P. nos docere, pro docebamus, uos docere, pro docebatis, illi docere, pro docebãt. Praeterito perfecto. S. ego docui, tu docuisti, ille docuit. P. nos docuimus, uos docuistis, illi docuerunt, uel docuere. Praeterito plusquam perfecto. S. ego docueram, tu docueras, ille docuerat. P. nos docueramus, uos docueratis, illi docuerant. Futuro. S. ego docebo, tu docebis, ille docebit. P. nos docebimus, uos docebitis, illi docebunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secũdam, & tertiã personã. S. doce tu, doceat ille. P. docere vos, doceant illi. Futuri. S. doceto tu, doceto ille. P. doceto te uos, docento illi. Nã doceamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito im perfecto. S. utinam ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. utinam nos doceremus, uos doceretis, illi docerenr. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto. S. utinam ego docuissem, tu docuisses, ille docuisset. P. utinam nos docuissemus, uos docuissetis, illi docuissent. Futuro. S. utinam ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. utinam nos doceamus, uos doceatis, illi doceant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti. S. cum ego doceam, tu doceas, ille doceat, P. cum nos doceamus, uos doceatis, illi doceãt. Praeterito imperfecto. S. cũ ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. cum nos doceremus, uos doceretis, illi docerẽt. Praeterito perfecto, S. cũ ego docuerim, tu docueris, ille docuerit. P. cũ nos

docuerimus, uos docueritis, illi docuerint. Praeterito pluſquam perfecto. S. cum ego docuiſſem, tu docuiſſes, ille docuiſſet. P. cum nos docuiſſemus, uos docuiſſetis, illi docuiſſent. Futuro. S. cum ego docuero, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, uos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore praeſenti, & praeterito imperfecto, docere. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, docuiſſe. Futuro. doctum ire, uel docturum eſſe. Gerundia, uel participialia nomina. docendi, docẽdo, docendum. Supina. doctum, doctu

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quae? Alterum praeſentis, & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt docens, ideſt qui docet, uel docebat: alterum futuri in rus, quod eſt docturus, ideſt qui docebit.

Docens unde formatur? A prima perſona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Docebam, bam in ns, fit docens.

Docturus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Doctum, doctu, addita rus, fit docturus.

Declina doceo per primas perſonas ſingulares.

Doceo, docebam, docui, docueram, docebo. utinã docerem, docuiſſem, doceam. cum doceam, docerem, docuerim, docuiſſem, docuero.

Declina per ſecundas.

Doces, docebas, docuiſti, docueras, docebis. doceto tu, doceto tu. utinam doceres, docuiſſes, doceas. cum doceas, doceres, docueris, docuiſſes, docueris. & ſic totum uerbum: aliquando etiam retrorſum ſic, Cum docuero, docuiſſem, docuerim, docerem, doceam. utinã doceam, docuiſſem, docerem. docebo, docueram, docui, docebam, doceo. ſed hoc non eſt faciendum, niſi ei, qui iam curſim uerba decliner.

Dic praeteritũ pfectũ a mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi,

Momordi,momorderam,momordissem,momorde rim,momordissem,momordero, momordisse.

Dic praeteritum a remordeo,& deriuata.

Remordi, remorderam,remordissem,remorderim, remordissem,remordero,remordisse.

Quare non dixisti remomordi? Quia quae geminăt syllabam in praeterito,si componantur, non etiam ge minant,nisi a do,sto,posco, & disco composita.

Dic praeteritum a pendeo, & deducta ab eo.

Pependi , pependeram, pependissem, pependerim, pependissem,pependero,pependisse.

Dic praeteritum a spondeo,tondeo, respondeo, iubeo,algeo,lugeo,cum deriuatis.

Spopondi, spoponderam, spopondissem , spoponderim,spopondissem,spopondero,spopondisse.

Totondi,totonderam,totondissem, totonderim,to tondissem,totondero,totondisse.

Respondi,responderam , respondissem , responderim,respondissem,respondero,respondisse.

Iussi,iusseram,iussissem, iusserim,iussissem , iussero, iussisse.

Alsi , alseram , alsissem , alserim , alsissem , alsero, alsisse

Luxi,luxeram,luxissem, luxerim , luxissem, luxero, luxisse.

Doceor quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti,S.ego doceor tu doceris uel docere , ille docetur. P. nos docemur, uos docemini,illi docentur. Praeterito imperfecto,S. ego docebar, tu docebaris uel docebare , ille docebatur.P. nos docebamur,uos docebamini , illi docebantur.Peaeterito perfecto,S.ego doctus sũ uel fui,tu doctus es uel fuisti,ille doctus est uel fuit.P.nos docti sumus uel fuiuus , uos docti estis uel fuistis , illi docti sunt,fuerunt, uel fuere . Et in feminino genere , S.ego docta sum uel fui , tu docta es uel fuisti , illa docta est

uel fuit. P. nos doctae ſumus uel fuimus, uos doctae eſtis uel fuiſtis, illae doctae ſunt, fuerũt uel fuere. Et in neutro genere, S. ego doctum ſum uel fui, tu doctum es uel fuiſti, illud doctum eſt uel fuit. Plur. nos docta ſumus uel fuimus, uos docta eſtis uel fuiſtis, illa docta ſunt fuerunt uel fuere. Praeterito pluſquamperfecto, S. ego doctus eram uel fueram, tu doctus eras uel fueras, ille doctus erat uel fuerat. P. nos docti eramus uel fueramus, uos docti eratis uel fueratis, illi docti erant uel fuerant. & in feminino genere, S. ego docta eram uel fueram & in neutro genere, S. ego doctum eram uel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu docebe ris, uel docebere, ille docebitur. P. nos docebimur, uos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundã & tertiam perſonam, S. docere tu, doceatur ille. P. docemini uos, doceantur illi. Futuro, S. docetor, tu docetor ille. P. doceminor uos, docentor illi. Doceamur hortandi eſt.

Optatiuo modo, tẽpore praeſenti. & praeterito imperfecto. S. utinã ego docerer, tu docereris uel docerere, ille doceretur. P. nos doceremur, uos doceremini, illi docerẽtur. Praeterito perfecto, & pluſquã pfecto, S. utinã ego doctus eſſem uel fuiſsem tu doctus eſſes uel fuiſſes, ille doctus eſſet uel fuiſſet. P. utinã nos docti eſſemus uel fuiſſemus, uos docti eſſetis uel fuiſſetis, illi docti eſſent uel fuiſſent, & in feminino genere, utinam ego docta eſſem uel fuiſſem & in neutro, utinam ego doctum eſſem uel fuiſſem. Futuro, S. utinam ego docear tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. utinam nos doceamur, uos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego docear, tu docearis uel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, uos doceamini, illi doceantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego docerer, tu docereris uel

docerere, ille doceretur. P. cum nos doceremur, uos doceremini, illi docerentur. Praeterito perfecto, S. cum ego doctus sim uel fuerim, tu doctus sis uel fueris, ille doctus sit uel fuerit. P. cum nos docti simus uel fuerimus, uos docti sitis uel fueritis, illi docti sint uel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta sim uel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum sim uel fuerim. Praeterito plusquam perfecto, S. cum ego doctus essem uel fuissem, tu doctus esses uel fuisses, ille doctus esset uel fuisses. P. cũ nos docti essemus uel fuissemus, uos docti essetis uel fuissetis, illi docti essent uel fuissent. & in feminino genere, S. cum ego docta essem uel fuissem. & in neutro, S. cũ ego doctum essem uel fuissem. Futuro, S. cum ego doctus ero uel fuero, tu doctus eris uel fueris, ille doctus erit uel fuerit. P. cum nos docti erimus uel fuerimus, uos docti eritis uel fueritis, illi docti erunt uel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta ero uel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero uel fuero.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto doctum esse uel fuisse. Futuro doctum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo. Quae? alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti temporis in ctus, quod est doctus, idest qui doctus est uel fuit. alterum futuri in dus, quod est docendus, idest qui docebitur.

Doctus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participij. Quomodo? Docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, docetur. Praeterito imperfecto, docebatur. Praeterito perfecto, doctum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, doctũ

erat uel fuerat. Futuro docebitur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, utinã doceretur. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, utinam doctum esset uel fuisset. Futuro, utinam doceatur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum doceatur. Praeterito imperfecto, cum doceretur. Praeterito perfecto, cum doctum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum doctum esset uel fuisset. Futuro, cum doctum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, doceri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, doctum esse uel fuisse. Futuro, doctum iri.

Lego quomodo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego lego, tu legis, ille legit. P. nos legimus, uos legitis, illi legunt. Praeterito imperfecto, S. ego legebã, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus. uos legebatis, illi legebant. Praeterito perfecto, S. ego legi, tu legisti, ille legit. P. nos legimus, uos legistis, illi legerunt uel legere. Praeterito plusquamperfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. P. nos legeramus, uos legeratis illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, uos legetis, illi legent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti ad secundam & tertiam personam, S. lege tu, legat ille. P. legite uos, legant illi. Futuro, S. legito tu, legito ille. P. legitote uos, legunto illi. Nam legamus, ut dictum est, hortãdi est magis.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. utinã nos legeremus, uos legeretis, illi legerent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam ego legissem, tu legisses, ille legisset. P. utinam nos legisse-

gissemus, uos legissetis, illi legissent. Futuro, S. utinam ego legam, tu legas, ille legat. P. utinam nos legamus, uos legatis, illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego legam, tu legas, ille legat. P. cum nos legamus, uos legatis, illi legant. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerē, tu legeres, ille legeret. P. cum nos legeremus, uos legeretis, illi legerent. Praeterito perfecto, S. cū ego legerim, tu legeris, ille legerit. P. cū nos legerimus, vos legeritis, illi legerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum ego legissem, tu legisses, ille legisset. P. cum nos legissemus, uos legissetis, illi legissent. Futuro, Singulariter cum ego legero, tu legeris, ille legerit. P. cū nos legerimus, uos legeritis, illi legerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, legere. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto legisse. Futuro, lectum ire, uel lecturū esse. Gerundia, uel participialia nomina, legendo, legendum. Supina, lectum, lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quae? Alterū praesentis & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est legens, idest qui legit, uel legebat, alterum futuri in rus, quod est lecturus, idest qui leget.

Legens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Legebam, bā in ns fit legens.

Lecturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Lectum, lectu, addita rus fit lecturus.

Dic praeteritum a cano, cado, caedo, & quae a praeterito deducta sunt, & participia.

Cecini, cecineram, cecinissem, cecinerim, cecinissem, cecinero, cecinisse, canens, & canturus. Cecidi, cecideram, cecidissem, ceciderim, cecidissem, cecidero, cecidisse, cadens, & casurus. Cecidi, cecideram, cecidissem, ceciderim, cecidissem, cecidero, cecidisse, cae

dens & caesurus.

Dic praeteritum a ludo, sterno, impingo, cum deri uatis & participijs.

Lusi, luseram, lusissem, luserim, lusissem, lusero, lusisse, ladens, & lusurus.

Straui, straueram, strauissem, strauerim, strauissem, strauero, strauisse, sternens, & straturus.

Impegi, impegeram, impegissem, impegerim, impegissem, impegero, impegisse, impingés, & impacturus.

Legor quomodo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. Ego legor, tu legeris, uel legere, ille legitur. P. nos legimur, uos legimini, illi leguntur. Praeterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris uel legebare, ille legebatur. P. nos legebamur, uos legebamini, illi legebantur. Praeterito perfecto, S. ego lectus sum uel fui, tu lectus es uel fuisti, ille lectus est uel fuit. P. nos lecti sumus uel fuimus, uos lecti estis uel fuistis, illi lecti sunt, fuerunt uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, S. ego lectus eram uel fueram, tu lectus eras uel fueras, ille lectus erat uel fuerat. P. nos lecti eramus uel fueramus, uos lecti eratis uel fueratis, illi lecti erant uel fuerant. Futuro, S. ego legar, tu legeris uel legere, ille legetur. P. nos legemur, uos legemini, illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundã & tertiam personam, S. legere tu, legatur ille. P. legimini uos, legantur illi. Futuro, S. legitor tu, legitor ille. P. legiminor uos, leguntor illi. Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego legerer, tu legereris, uel legerere, ille legeretur. P. utinam nos legeremur, uos legeremini, illi legerentur. Praeterito perfecto, & plusquã perfecto, S. utinam ego lectus essem uel fuissem, tu lectus esses uel fuisses, ille lactus esset uel fuisset. P. utinam nos lecti essemus uel fuissemus, uos lecti essetis,

uel fuiſſetis illi lecti eſſent uel fuiſſent. Futuro, S. utinam ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. Pl. utinam nos legamur, uos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego legar, tu legaris uel legare, ille legatur. P. cum nos legamur, uos legamini, illi legantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris uel legerere, ille legeretur. Plu. cum nos legeremur, uos legeremini, illi legerentur, Praeterito perfecto, S. cum ego lectus ſim uel fuerim, tu lectus ſis uel fueris, ille lectus ſit uel fuerit. P. cum nos lecti ſimus uel fuerimus, uos lecti ſitis uel fueritis, illi lecti ſint uel fuerint. Praeterito pluſquamperfetto, S. cum ego lectus eſſem uel fuiſſem, tu lectus eſſes uel fuiſſes, ille lectus eſſet uel fuiſſet. P. cum nos lecti eſſemus uel fuiſſemus, uos lecti eſſetis uel fuiſſetis, illi lecti eſſent uel fuiſſent. Futuro, S. cum ego lectus ero uel fuero, tu lectus eris uel fueris, ille lectus erit uel fuerit. P. cum nos lecti erimus uel fuerimus, uos lecti eritis uel fueritis, illi lecti erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, legi. Praeterito perfecto & pluſquamperfecto, lectum eſſe uel fuiſſe. Futuro, lectum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo paſſiuo Duo. Quae? Alterum praeteriti perfecti, & pluſquamperfecti temporis in ctus, quod eſt lectus, id eſt qui lectus eſt uel fuit, uel qui lectus erat uel fuerat. alterum futuri in dus, quod eſt legendus, id eſt qui legetur.

Lectus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quomodo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legēdus unde formatur? A genitiuo ſui praeſentis participij. Quomodo? Legēs legētis, tis in dus fit legēdus.

Legitur imperſonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tēpore praeſenti, legitur. Praeterito imperfecto, legebatur. Praeterito Perfecto, lectum eſt uel fuit. Praeterito pluſquamperfecto, lectū

erat,uel fuerat.Futuro,legetur.

Imperatiuo modo,tempore praesenti, legetur.Futuro,legitor.

Optatiuo modo tẽpore praesenti,& praeterito imperfecto utinam legeretur.Praeterito perfecto,& plusquamperfecto, utinam lectum esset uel fuisset . Futuro,utinam legatur.

Subiunctiuo modo , tempore praesenti , cum legatur.Praeterito imperfecto,cum legeretur. Praeterito perfecto , cum lectum sit uel fuerit . Praeterito plusquamperfecto,cum lectum esset uel fuisset. Futuro,cũ lectum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo , tempore praesenti, & praeterito imperfecto,legi, Praeterito perfecto & plusquam perfecto, lectum esse uel fuisse.Futuro, lectum iri.

Audio quomodo declinatur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti,S. ego audio, tu audis,ille audit.P.nos audimus,uos auditis, illi audiunt.Praeterito imperfecto , S.ego audiebam,tu audiebas,ille audiebat. P.nos audiebamus,uos audiebatis,illi audiebant.Praeterito perfecto,S.ego audiui,tu audiuistis,ille audiuit.P.nos audiuimus, uos audiuistis illi audiuerunt uel audiuere . & per syncopen , S.ego audij tu audijsti,ille audijt.P.nos audijmus,uos audijstis , illi audierunt uel audiere . Praeterito plusquam perfecto , S.ego audiueram, tu audiueras ille audiuerat.P.nos audiueramus,uos audiueratis,illi audiuerãt & per syncopen,S.ego audieram,tu audieras , ille audierat.P.nos audieramus,uos audieratis,illi audierãt. Futuro,S.ego audiam,tu audies,ille audiet.P. nos audiemus,uos audietis,illi audient.

Imperatiuo modo,tempore praesenti,ad secundam & tertiam personam , S. audi tu , audiat ille. P. audite uos,audiant illi.Futuro, S.audito tu, audito ille.P.auditote uos,audiunto illi.Nam audiamus,hortandi est, non imperandi.

Optatiuo

Optatiuo modo, tẽpore praeſenti, & praeterito imperfecto. S. utinam ego audirem, tu audires, ille audiret. P. utinam nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Praeterito perfecto & pluſquamperfecto, S. utinã ego audiuiſsem, tu audiuiſses, ille audiuiſset. P. utinam nos audiuiſsemus, uos audiuiſsetis, illi audiuiſsẽt. & per conciſionem, S. utinam ego audijſsem, tu audijſses, ille audijſset. P. utinam nos audijſsemus, uos audijſsetis, illi audijſsent. & per ſynaereſin, S. utinam ego audiſsem, tu audiſses, ille audiſset. P. utinam nos audiſsemus, uos audiſsetis, illi audiſsent. Futuro, S. utinã ego audiam tu audias, ille audiat. P. utinam nos audiamus, uos audiatis, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego audiã, tu audias, ille audiat. P. cum nos audiamus, uos audiatis, illi audiant Praeterito imperfecto, S. cũ ego audirem, tu audires, ille audiret. P. cũ nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Praeterito perfecto, S. cum ego audiuerim, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, uos audiueritis, illi audiuerint. & per ſyncopen, S. cum audierim, tu audieris, ille audierit. P. cũ nos audierimus, uos audieritis, illi audierint. Praeterito pluſquamperfetto, S. cum ego audiuiſsem, tu audiuiſses, ille audiuiſset. P. cum nos audiuiſsemus, uos audiuiſsetis, illi audiuiſsent. & per ſyncopen, S. cum audijſsem. & per ſynaereſin, audiſsem. Futuro, S. cũ ego audiuero, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, uos audiueritis, illi audiuerint. & per conciſionem. S. cum audiero, audieris, audierit. Pluraliter cum audierimus, audieritis, audierint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito, imperfecto audire. Praeterito perfecto & pluſquãperfecto, audiuiſse & per conciſionem, audijſse & per ſynaereſim, audiſse. Futuro, auditũ ire uel auditurũ eſse.

Gerundia uel participialia nomina, audiẽdi, audiendo, audiendum. Supina, auditum auditu.

Quot

Quot participia trahūtur ab hoc uerbo actiuo?duo Quae?Alterum praesentis, & praeteriti imperfecti tē poris in ns,quod est audiens, id est qui audit uel audie bat: alterum futuri in rus, quod est auditurus, id est quia audiet.

Audiens unde formatur?A prima persona praeteri ti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Audiebam, bam in ns fit audiens.

Auditurus unde formatur?Ab ultimo supino. Quo modo?Auditum auditu, addita rus fit auditurus.

Da praeteritum a praesagio,cum deriuatis, & parti cipijs.

Praesagiui,praesagiuerā, praesagiuissem praesagiue rim,praesagiuissem.praesagiuero praesagiuisse.Praesa giens.praesagiturus Et per concisionē praesagij. prae sagieram. praesagijssem.praesagierim praesagijssem. praesagiero.praesagijsse.

Dic praeteritum a salio tam pro sale, quam pro saltatione,cum deriuatis,& participijs.

Saliui.salieuram.saliuissem uerim.uissem. uero.uis se.saliens,saliturus per simplex l,pro sale. pro saltatio ne uero salui. salueram saluissem saluerim. saluissem. saluero.saluisse.saliens, & salturus.

Dic praeteritum a raucio,uenio,& uaeneo, cum deriuatis & participijs.

Rausi.rauseram.rausissem.rauserim. rausissem. rau sero.rausisse,rauciens, & rausurus.

Veni.ueneram.uenissem.uenerim. uenissem. uene ro.uenisse,ueniens, & uenturus.

Vaeniui,uaeniueram.uaeniuissem.uaeniuerim.ueni uissē.uaeniuero.uaeniuisse.uaeniēs uaeneūtis,& uaenu rus regulariter faceret,sed nō legi a ueneo participia.

Audior quomodo flectitur.

Indicatiuo modo,tempore praesenti,S.ego audior, tu audiris uel audire,ille auditur.P. nos audimur, uos audimini,illi audiuntur.Praeterito imperfecto, S.ego audiebar

audiebar, tu audiebaris uel audiebare, ille audiebatur. P. nos audiebamur, uos audiebamini, illi audiebantur. Praeterito perfecto, Sing. in masculino genere. ego auditus sum uel fui, tu auditus es uel fuisti, ille auditus est uel fuit. Pl. nos auditi sumus uel fuimus, uos auditi estis uel fuistis, illi auditi sunt fuerunt uel fuere: In feminino genere, ego audita sum uel fui, tu audita es uel fuisti, illa audita est uel fuit. Pluraliter nos auditae sumus uel fuimus, uos auditae estis uel fuistis, illae auditae sunt, fuerunt uel fuere. In neutro genere ego auditum sum uel fui, tu auditum es uel fuisti, illud auditum est uel fuit. Plu. nos audita sumus uel fuimus, uos audita estis uel fuistis, illa audita sunt fuerunt uel fuere. Praeterito plusquam perfecto, S. in masculino, ego auditus eram uel fueram, tu auditus eras uel fueras, ille auditus erat uel fuerat. Plur. nos auditi eramus uel fueramus, uos auditi eratis uel fueratis, illi auditi erant uel fuerant. In feminino, ego audita eram uel fueram. In neutro, ego auditum eram uel fueram. Futuro, S. ego audiar, tu audieris uel audiere, ille audietur. P. nos audiemur, uos audiemini, illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secũdam & tertiam personam, Sing. audire tu, audiatur ille. P. audimini uos, audiantur illi. Futuro, S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor uos, audiuntor illi. Audiamur, hortandi est, non imperandi.

Operatiuo modo, tẽpore praesẽti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego audirer, tu audireris uel audirere, ille audiretur. P. utinam nos audiremur, uos audiremini, illi audirentur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto in masculino genere, S. utinam ego auditus essem uel fuissem, tu auditus esses uel fuisses, ille auditus esset uel fuisset. Pl. utinam nos auditi essemus uel fuissemus, uos auditi essetis uel fuissetis, illi auditi essent uel fuissent. In feminino utinã ego audita essem

uel

uel fuiſsem. In neutro, utinam ego auditum eſse uel fuiſsem. Futuro, S. utinam ego audiar, tu audiaris, uel audiare, ille audiatur. P. utinam nos audiamur, uos audiamini, illi audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum audiar, ut audiaris uel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, uos audiamini, illi audiantur. Praeterito imperfecto, S. cum ego audirer, tu audireris uel audirere ille audiretur. P. cum nos audiremur, uos audiremini, illi audirétur. Peaeterito perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus ſim uel fuerim, tu auditus ſis vel fueris, ille auditus ſit uel fuerit. P. cũ nos auditi ſimus uel fuerimus, uos auditi ſitis uel fueritis, illi auditi ſint uel fuerint. Et in feminino, cũ ego audita ſim uel fuerim. Et in neutro, cum ego auditum ſim uel fuerim. Praeterito pluſquãperfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus eſsem uel fuiſsem, tu auditus eſses uel fuiſses, ille auditus eſset uel fuiſset. P. cum nos auditi eſsemus uel fuiſsemur, uos auditi eſsetis uel fuiſsetis, illi auditi eſsent uel fuiſsent. In feminino, cum ego audita eſsem uel fuiſsem, tu audita eſses uel fuiſses, illa audita eſset uel fuiſses. P. cum nos auditae eſsemus uel fuiſsemus, uos auditae eſsetis uel fuiſsetis, illae auditae eſsent uel fuiſsent. In neutro, cum ego auditũ eſsem uel fuiſsem, tu auditũ eſses uel fuiſses, illud auditum eſset uel fuiſset. P. cum nos audita eſsemus uel fuiſsemus, uos audita eſsetis uel fuiſsetis, illa audita eſsent uel fuiſsent. Futuro in maſculino genere, S. cum ego auditus ero uel fuero, tu auditus eris uel fueris, auditus erit uel fuerit. P. cum nos auditi erimus uel fuerimus, uos auditi eritis uel fueritis, auditi erunt vel fuerint. In feminino, cum ego audita ero uel fuero. In neutro, cum ego auditum ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tépore praeſenti, et praeterito imperfecto, audiri. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, auditum eſse uel fuiſse. Futuro auditum iri.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo: alterum preateriti perfecti, & plusquam perfecti temporis in tus, quod est auditus. idest qui auditus est uel fuit, uel qui auditus erat uel fuerat. Alterum futuri in dus, quod est audiendus qui audietur.

Auditus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Auditum auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus unde formatur? A genitiuo sui praesentis participij. Quomodo? Audiēs audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tēpore praesenti, auditur. Praeterito imperfecto, audiebatur. Praeterito perfecto, auditum est uel fuit. Praeterito plusquamperfecto auditum erat uel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, audiatur. Futuro auditor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, utinam audiretur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam auditum esset, uel fuisset. Futuro, utinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum audiatur. Praeterito imperfecto, cum audiretur. Praeterito perfecto, cum auditum sit, uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum auditum esset uel fuisset. Futuro, cum auditum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tēpore praesenti, & praeterito imperfecto, audiri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, auditum esse uel fuisse. Futuro, auditum iri.

Sum es est quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego sum, tu es, ille est. P. nos sumus, uos estis, illi sunt. Praeterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, uos eratis, illi erant. Praeterito perfecto, S. ego fui, tu fuisti, ille fuit. P. nos fuimus, uos fuistis, illi fuerunt uel fuere. Praeterito plusquāperfecto, S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. Pl. nos fueramus, uos fue-

ratis,illi fuerant.Futuro, S.ego ero, tu eris, ille erit. P.nos erimus,uos eritis,illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore praesentis, ad secundam & tertiam personam, S. sis uel es tu, sit ille. P. estote uos, sint illi. Futuro, S.esto tu, esto ille. Plu. estote nos,sunto illi. Simus nos,hortandi est,non imperandi.

Optatiuo modo,tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, S.utinam ego essem,tu esses, ille esset. Plur. utinam nos essemus,uos essetis,illi essent. Praeterito perfecto,& plusquam perfecto,S.utinam ego fuissem, tu fuisses,ille fuisset.P.utinam nos fuissemus, uos fuissetis,illi fuissent.Futuro,S.utinam ego sim, tu sis, ille sit.P.utinam nos simus,uos sitis,illi sint.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti, S.cum ego sim, tu sis, ille sit. P. cum nos simus,uos sitis, illi sint. Praeterito imperfecto,S.cum ego essem,tu esses, ille esset.P.cum nos essemus,uos essetis, illi essent. Praeterito perfecto,S.cũ ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. P.cum nos fuerimus,uos fueritis,illi fuerint.Praeterito plusquamperfecto, S. cum ego fuissem, tu fuisses, ille fuisset.P.cum nos fuissemus,uos fuissetis, illi fuissent.Futuro, S.cum ego fuero, tu fueris,ille fuerit.P. cum nos fuerimus,uos fueritis,illi fuerint.

Infinitiuo modo,tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto,esse.Praeterito perfecto, & plusquam perfecto,fuisse.Futuro caret,sed pro eo utimur fore, & futurum esse.Gerundijs,& supinis caret.

Quot participia assignantur huic uerbo?Duo.alterum praesentis & praeteriti imperfecti tẽporis in, ns quod est ens, id est qui est, uel erat. alterum futuri in rus,quod est futurus,idest qui erit.

Ens unde formatur?A prima persona praeteriti im perfecti indicatiui modi. Quomodo? Erã,ram in ns, fit ens. Futurus unde formatur? Ab futu antiquo supino,adiectione rus.Et ut sum,declinabis prosum,prae

sum,

ſum, ad ſum, abſum, obſum, interſum, deſum, & cetera, quae a ſum componuntur: praeter poſſunt, quod facit praeteritum potui a praeſum, praeſens: & ab abſum abſens ſunt participia. cetera inſtantia participia non habent.

Adſum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. adſum adeſt adeſt. P. adſumus adeſtis adſunt. Praeterito imperfecto, Sin. aderam aderas aderat. Plural. aderamus aderatis aderant. Praeterito perfecto, Sing. affui affuiſti affuit. Plu. affuimus affuiſtis affuerunt uel affuere. Praeterito pluſquam perfecto, Sing. affueram affueras affuerat. Plu. affueramus affueratis affuerant. Futuro, Sing. adero aderis aderit. Plu. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundã, & tertiam perſonam, S. adſis uel ades, adſit. P. adeſte adſint. Futuro, S. adeſto tu, adeſto ille, P. adeſtote adſint. Adſimus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. utinam adeſſem adeſſes adeſſet. P. utinam adeſſemus adeſſetis adeſſent. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, Sing. utinam affuiſſem affuiſſes affuiſſet. Plur. utinam affuiſſemus affuiſſetis affuiſſent. Futuro, Sing. utinam adſim adſis adſit. Plu. utinã adſimus adſitis adſint.

Subiũctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum adſim adſis adſit. P. cum adſimus adſitis adſint. Praeterito imperfecto, S. cum adeſſem adeſſes adeſſet. P. cum adeſſemus adeſſetis adeſſent. praeterito perfecto, S. cum affuerim affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint. Praeterito pluſquam perfecto, S. cũ affuiſſem affuiſſes affuiſſet. P. cum affuiſſemus affuiſſetis affuiſſent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo

Infinitiuo modo,tẽpore praesenti,& praeterito imperfecto,adesse.Praeterito perfecto, & plusquam perfecto,affuisse:Futuro caret, sed pro eo utimur affore, & affuturum esse. Gerundijs,& supinis caret. Habet unum participium, affuturus

Possum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti, S.possum potes potest.P.possumus potestis possunt. Imperfecto,S. poteram poteras poterat.Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, Singulariter potui potuisti potuit.Pluraliter potuimus potuistis potuerũt uel potuare.Plusquam perfecto,S.potueram potueras potuerat. Plu. potueramus potueratis potuerant. Futuro, S.potero poteris poterit.P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo,tempore praesenti,Singulariter possis,possit.Pl.poteste,possint. Futuro,S.potesto potesto.P.potestate possunto.Possimus,hortandi est,non imperandi.

Optatiuo modo,tẽpore praesenti,& praeterito imperfecto,S.utinam possem posses posset.P.utinam possemus possetis posent. Praeterito perfecto & plusquã perfecto,Singulariter utinam potuisem potuises potuiset. Pluraliter utinam potuisemus potuisetis potuisent.Futuro, S.utinam possim possis possit. Pluraliter utinam possimus possitis possint.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti,S.cum possim possis possit.P. cum possimus possitis possint. Imperfecto, S.cum posem poses poset. P.cum posemus posetis posent.Perfecto,S.cum potuerim potueris potuerit. P.cum potuerimus potueritis potuerint. Plusquam perfecto,S.cum potuisem potuises,potuiset.P.cum potuisemus potuisetis potuisent.Futuro, S.cum potuero potueris potuerit. P.cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo,tempore praesenti,& imperfecto, pose.

posse, Perfecto, & plusquamperfecto, potuisse. sine futuro, & ceteris. potens melius est nomen.

Volo uis uult quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. ego uolo, tu uis, ille uult. P. nos uolumus, uos uultis, illi uolunt. Praeterito imperfecto, S. ego uolebam, tu uolebas, ille uolebat. P. nos uolebamus, uos uolebatis, illi uolebant. Praeterito perfecto, S. ego uolui, tu uoluisti, ille uoluit. P. nos uoluimus, uos uoluistis, illi uoluerunt, uel uoluere. Plusquamperfecto, S. ego uolueram, tu uolueras, ille uoluerat. P. nos uolueramus, uos uolueratis, illi uoluerant. Futuro, S. ego uolam, tu uoles, ille uolet. P. nos uolemus, uos uoletis, illi uolent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundã, & tertiam personam, S. uelis tu, uelit ille. P. uelitis uos, uelint illi. Futuro, S. uelito tu, uelito ille. P. uelitote uos, uelint illi. Velimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. utinam nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, S. utinam ego uoluissem, tu uoluisses, ille uoluisset. P. utinam nos uoluissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. utinam ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. utinam nos uelimus, uos uelitis, illi uelint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. cum nos uelimus, uos uelitis, illi uelint. Praeterito imperfecto, S. cum ego uellem, tu uelles, ille uellet. P. cũ nos uellemus, uos uelletis, illi uellent. Praeterito perfecto, S. cum ego uoluerim, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum ego uoluissem, tu uoluisses, ille uoluisses. P. cum nos uoluissemus, uos uoluissetis, illi uoluissent. Futuro, S. cum ego uoluero, tu uolueris, ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, uelle. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, uoluisse. sine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo neutro? Vnum, uolens.

Volens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Volebam, bam in ns fit uolens,

Malo, mauis, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo tempore, praesenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, malunt. Praeterito imperfecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluisti, maluit. P. maluimus, maluistis, maluerunt, uel maluere. Plusquamperfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secundã & tertiam personam, S. malis tu, malit ille. P. malitis uos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote uos, malint illi. Malimus nos, hortandi est.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, S. utinã ego mallem, malles, mallet. P. utinã mallemus, malletis, mallẽt. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam maluissem, maluisses, maluisset. P. utinam maluissemus, maluissetis, maluissent. Futuro, S. utinam malim, malis, malit. P. utinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Praeterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Praeterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum maluissem, maluisses, maluisset. P. cum maluis-

maluiſſemus, maluiſſetis, maluiſſent. Futuro, S.cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto. malle. Perfecto, & pluſquamperfecto, maluiſſe. ceteris caret.

Nolo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. nolo, non uis, non uult. P. nolumus, non uultis, nolunt. Imperfecto, nolebam. Perfecto, nolui. Pluſquamperfecto, nolueram. Futuro, non uolam, & nolam. Marcus Tullius lib. I I. epiſt. Sin me id facere noles, te mihi aequum praebere debebis. A. Gellius lib. X I I. cap. I I. Hoc qui nolet diutius apud ſe quaerere.

Imperatiuo, S. noli, nolit. P. nolite, nolint. Futuro. nolito tu, nolito ille. P. nolitote, nolint. Nolumus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto, S. utinam nollem. Perfecto, & pluſquamperfecto, utinam noluiſſem. Futuro, utinam nolim.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum nolim. Imperfecto, cum nollem. Perfecto, cũ noluerim. Pluſquamperfecto, cũ noluiſſem. Futuro, cũ noluero.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti, & imperfecto, nolle. perfecto & pluſquamperfecto, noluiſſe. ſine futuro, cum uno participio nolens.

Fero quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego fero, tu fers, ille fert. P. nos ferimus, uos fertis, illi ferunt. Praeterito imperfecto, S. ego ferebam, tu ferebas, ille ferebat. Pluraliter nos ferebamus, uos ferebatis, illi ferebant. Praeterito perfecto, S. ego tuli, tu tuliſti, ille tulit. P. nos tulimus, uos tuliſtis, illi tulerunt, uel tulere. Praeterito pluſquamperfecto, S. ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. P. nos tulera-

mus,uos tuleratis,illi tulerãt.Futuro, S.ego feram,tu feres,ille feret.P.nos feremus, uos feretis, illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore praesenti,ad secundã, & tertiam personam, S. fer tu,ferat ille. P. ferte uos, ferant illi. Futuro, S.ferto tu, ferto ille.P.fertote uos, ferunto illi.Feramus nos, hortandi est.

Optatiuo modo,tẽpore praesenti,& praeterito imperfecto, S.utinam ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter utinam nos ferremus, uos ferretis,illi ferrent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S.utinam ego tulissem, tu tulisses, ille tulisset.P. utinam nos tulissemus,uos tulissetis,illi tulissent.Futuro,S.utinam ego feram,tu feras,ille ferat. P. utinam nos feramus,uos feratis,illi ferant.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti, S.cum ego feram, tu feras, ille ferat. P.cum nos feramus, uos feratis,illi ferant.Praeterito imperfecto,S. cum ego ferrem,tu ferres,ille ferret.Pluraliter cum nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Praeterito perfecto, S. cum ego tulerim, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint. Praeterito plusquamperfecto, S.cum ego tulissem,tu tulisses,ille tulisset. P. cum nos tulissemus,uos tulissetis,illi tulissent. Futuro, S.cum ego tulero,tu tuleris,ille tulerit.P. cum nos tulerimus,uos tuleritis,illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto ferre. Praeterito perfecto & plusquamper fecto,tulisse.Futuro,latum ire,uel laturum esse.

Gerundia uel participialia nomina,ferendi, ferendo,ferendum.Supina, latum latu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo.Quae?Ferens,& laturus.

Ferens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi.Quomodo?Ferebam,bam in ns,fit ferens.

Laturus unde formatur? Ab ultimo supino. Quo-

modo?

modo?Latum,latu,addita rus fit laturus.

Feror quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti,S.ego feror, tu ferris,uel ferre,ille fertur. P. nos ferimur, uos ferimini,illi feruntur.Praeterito imperfecto, S.ego ferebar,tu ferebaris,uel ferebare,ille ferebatur.P.nos ferebamur,uos ferebamini illi ferebãtur.Praeterito perfecto in masculino genere,S.ego latus sum,uel fui,tu latus es,uel fuisti,ille latus est,uel fuit.P. nos lati sumus, uel fuimus,uos lati estis,uel fuistis,illi lati sunt,fuerũt uel fuere.In feminino,S.ego lata sum, uel fui .In neutro,S.ego latum sum,uel fui. Praeterito plusquamperfecto, S.ego latus eram ,uel fueram, tu latus eras, uel fueras,ille latus erat,uel fuerat.P. nos lati eramus, uel fueramus,uos lati eratis,uel fueratis, illi lati erãt, uel fuerant. Futuro, S.ego ferar,tu fereris,uel ferere ille feretur. P.nos feremus,uos feremini,illi ferentur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti ad secundã, & tertiam personam,S.ferre tu,feratur ille.P. ferimini uos,ferantur illi.Futuro, S.fertor tu, fertor ille.P. feriminor uos, feruntor illi.Feramur nos,hortãdi est, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore praesenti, & praeterito imperfecto,S.utinam ego ferrer,tu ferreris, uel ferrere,ille ferretur. P. utinam nos ferremur, uos ferremini,illi ferrentur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S.utinam ego latus essem, uel fuissem, tu latus esses, uel fuisses, ille latus esset, uel fuisset.P. utinam nos lati essemus,uel fuissemus,uos lati essetis, uel fuissetis,illi lati essent,uel fuissent.Futuro, S.utinam ego ferar,tu feraris,uel ferare, ille feratur. P. utinam nos feramur,uos feramini,illi ferantur.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti, S.cum ego ferar,tu feraris,uel ferare,ille feratur.P.cum nos feramur,uos feramini,illi ferãtur. Praeterito imperfecto S.cum ego ferrer,tu ferreris, uel ferrere,ille ferretur.

P. cum nos ferremur, uos ferremini, illi ferrentur Praeterito perfecto, S. cum ego latus sim, uel fuerim, tu latus sis, uel fueris, ille latus sit, uel fuerit. P. cum nos lati simus, uel fuerimus, uos lati sitis, uel fueritis, illi lati sint, uel fuerint. Praeterito plusquamperfecto S. cum ego latus essem, uel fuissem, tu latus esses, uel fuisses, ille latus esset, uel fuisset. P. cum nos lati essemus, uel fuissemus, uos lati essetis, uel fuissetis, illi lati essent, uel fuissent. Futuro, S. cum latus ero, uel fuero, tu latus eris, uel fueris, ille latus erit, uel fuerit. P. cum nos lati erimus, uel fuerimus, uos lati eritis, uel fueritis, illi lati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, ferri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, latum esse, uel fuisse. Futuro, latum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo passiuo? Duo Quae? Alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti in tus, quod est latus, idest qui latus est, uel fuit, & qui latus erat, uel fuerat. alterũ futuri in dus, quod est ferendus, idest qui feretur.

Latus, unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, unde formatur? A genitiuo sui praesentis participij. Quomodo? Ferens, ferentis, tis in dus fit ferendus.

Fertur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tẽpore praesenti, fertur. Praeterito imperfecto, ferebatur. Praeterito perfecto, latum est, vel fuit. Praeterito plusquamperfecto, latum erat, uel fuerat. Futuro, feretur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam ferretur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam latum esset, uel fuisset. Futuro, utinam feratur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, cũ feratur. Praeterito imperfecto, cum ferretur. Praeterito perfecto, cum latum ſit, uel fuerit. Praeterito pluſquamperfecto, cum latum eſſet, uel fuiſſet. Futuro, cum latum erit, uel fuerit.

Iufinitiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, ferri. Perfecto, & pluſquamperfecto, latum eſſe, uel fuiſſe. Futuro, latum iri.

Edo anomalum quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praeſenti, S. ego edo, tu es, ille eſt. P. nos edimus, vos editis, illi edunt. Praeterito imperfecto, S. ego edebã, tu edebas, ille edebat. P. nos edebamus, vos edebatis, illi edebant. Praeterito perfecto, S. ego edi, tu ediſti, ille edit. P. nos edimus, vos ediſtis, illi ederunt, vel edere. Praeterito pluſquãperfecto, S. ego ederam, tu ederas, ille ederat. P. nos ederamus, vos ederatis, illi ederãt. Futuro, S. ego edam, tu edes, ille edet. P. nos edemus, uos edetis, illi edent.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti, ad ſecundã, & tertiam perſonam, S. es tu, edat ille. P. eſte uos, edant illi. Futuro, S. eſto tu, eſto ille. P. eſtote uos, edunto illi. Edamus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S. utinam ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. vtinam nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto, S. utinam ego ediſſem, tu ediſſes, ille ediſſet. P. utinam nos ediſſemus, uos ediſſetis, illi ediſſent. Futuro, S. utinam ego edam, tu edas, ille edat. P. utinam nos edamus, vos edatis, illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti, S. cum ego edam, tu edas, ille edat. P. cum nos edamus, uos edatis, illi edant. Praeterito imperfecto, S. cum ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. cum nos eſſemus, uos eſſetis, illi eſſent. Praeterito perfecto, S. cum ego ederim, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, vos ederitis,

illi ederint. Praeterito plusquamperfecto, S. cum ego edissem, tu edisses, ille edisset. P. cum nos edissemus, uos edissetis, illi edissent. Futuro, S. cum ego edero, tu ederis, ille ederit. P. cum nos ederimus, uos ederitis, illi ederint.

Infinitiuo modo, tēpore praesenti, & praeterito imperfecto, esse. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, edisse. Futuro, esum ire, uel esurum esse. Gerundia uel participialia nomina, edendi, edendo, edendum. Supina, esum, esu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Alterum praesentis, & praeteriti imperfecti temporis in ns, quod est edens, idest, qui est, uel edebat. alterum futuri in rus, quod est esurus, idest, qui edet.

Edens unde formatur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi. Quomodo? Edebam, bam in ns fit edens.

Esurus unde formatur? Ab ultimo supino. Quomodo? Esum, esu, addita rus fit esurus.

Quod autem edo, es, est possimus dicere, Virgilius. Est mollis flamma medullas. Valerius de Diogene. Idem Syracusis cum holera ei lauanti Aristippus dixisset: Si Dionysi adulari uelles, ista non esses. Immo inquit, si tu ista esse uelles, Dyonysio non adulareris. Item quod a doctis dicitur, Esse decet, uiuas: uiuere non ut edas.

Edo recte, & antique quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S. edo, edis, edit. P. edimus, editis, edunt. Imperfecto, edebam. Perfecto, edi. Plusquamperfecto, ederam. Futuro, edam. Imperatiuo, ede, edat. Edite, edant. Futuro, edito tu, edito ille.

Optatiuo modo, tēpore praesenti, & imperfecto, S. utinam ederem. Perfecto, & plusquamperfecto, edissem. Futuro, edam.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum edam. Im

perfecto.

perfecto,cum ederem.Perfecto,cum ederim.Plusquā perfecto,cum edissem.Futuro,cum edero.

Infinitiuo modo,tēpore praesenti,edere.Praeterito perfecto,& plusquam perfecto,edisse.Futuro,esum ire,uel esurum esse.

Gerundia.edendi,edendo,edendum.Supina. esum, esu. Participia.edens,& esurus.

Quod edo,edis dixerint antiquissimi, Naeuius, ut refert Priscianus,Ipse astat,quādo edit. Plautus.Qui peredit cibum.Lucilius. Qui edit se,hic comedit me.

Edo habet ne passiuum?Maxime.nam uoro, deuoro,edo,comedo passiuum habere reperiūtur apud doctos.Plinius libro xx.cap.ix. Et in Aegypto, propter amaritudinem non estur.Diomedis sic inquit, passiui imperfecto edebar.Ouidius, Deuoret ante precor subito telluris hiatu. & hoc quia possunt facere transitionem ad aliquod rationale animal, ut lupi deuorabunt te. Virgilius.

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius.
Vulturis in siluis miserum mandebat homonem,
Heu quam crudeli condebat membra sepulchro.

EDor etsi in tertiis tantum personis nunc inflectamus ut estur uel editur, & eduntur, sicut aratur,& arantur, bibitur, & bibuntur, quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tēpore praesenti, S.ego edor, tu ederis, uel edere, ille estur,uel editur.P.nos edimur, uos edimini,illi eduntur.Praeterito imperfecto,S.ego edebar,tu edebaris,uel edebare,ille edebatur.Plu.nos edebamur,uos edebamini,illi edebātur. Praeterito pfecto,S.esus sum, uel fui, tu esus es,uel fuisti, ille esus est,uel fuit.Pl.nos esi sumus, uel fuimus, uos esi estis, uel fuistis, illi esi sunt,fuerunt, uel fuere. Praeterito plusquamperfecto, S.ego esus eram uel fuerā, tu esus eras,uel fueras,ille esus erat, uel fuerat.P. nos esi eramus,uel fueramus,uos esi eratis,uel fueratis, illi esi erant,

rant,uel fuerant.Fututo,S.ego edar, tu ederis, uel edere,ille edetur.P.nos edemur,uos edemini, illi edētur.

Imperatiuo modo,tempore praeſenti,ad ſecūdam, & tertiam perſonam. edere tu,edatur ille. Pl. edimini uos,edantur illi.Futuro,S.editor tu, editor ille.P. ediminor uos,eduntor illi.Edamur nos,hortandi eſt, nō imperandi.

O ptatiuo modo,tēpore praeſenti,& praeterito imperfecto,S.utinam ego ederer,tu edereris, uel ederere,ille ederetur. Plur. utinam nos ederemur,uos ederemini,illi ederentur.Praeterito perfecto,& pluſquāperfecto,S.utinam ego eſus eſſem, uel fuiſſem, tu eſus eſſes,uel fuiſſes, ille eſus eſſet, uel fuiſſet. Plu.utinam nos eſi eſſemus uel fuiſſemus,uos eſi eſſetis, uel fuiſſetis,illi eſi eſſent,uel fuiſſent. Futuro, S.utinam ego edar,tu edaris,uel edare,ille edatur.P. utinam nos edamur,uos edamini,illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore praeſenti,S.cum ego edar, tu edaris,uel ędare,ille edatur. P. cum nos edamur, uos edamini, illi edantur. Praeterito imperfecto,S.cum ego ederer,tu edereris,uel ederere,ille ederetur.P. cum nos ederemur, uos ederemini, illi ederentur.Praeterito perfecto, S.cū ego eſus ſim,uel fuerim,tu eſus ſis,uel fueris,ille eſus ſit, uel fuerit.P. cum nos eſi ſimus,uel fuerimus,uos eſi ſitis.uel fueritis,illi eſi ſint,uel fuerint.Praeterito pluſquam perfecto,Sin. cum ego eſus eſſem,uel fuiſſem,tu eſus eſſes, uel fuiſſes, ille eſus eſſet, uel fuiſſet. P. cum nos eſi eſſemus, uel fuiſſemus,uos eſi eſſetis,uel fuiſſetis, illi eſi eſſent, uel fuiſſent.Futuro,S.cum ego eſus ero, uel fuero, tu eſus eris,uel fueris.ille eſus erit, uel fuerit.P. cum nos eſi erimus,uel fuerimus,uos eſi eritis,uel fueritis, illi eſi erunt,uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praeſenti,& praeterito imperfecto,edi.Praeterito perfecto,& pluſquāperfecto,eſum eſſe uel fuiſſe.Futuro,eſum iri.

Participia

Participia, esus, & edendus. unde comesus, & ambesus magis quam comestus, licet usi quidam fuerint.

Estur, uel editur impersonale quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, estur, uel editur. imperfecto, edebatur. perfecto, esum est uel fuit. plusquamperfecto, esũ erat, uel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, edatur. Futuro, editor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam ederetur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam esum esset uel fuisset. Futuro, utinam edatur.

Subiũctiuo modo, tempore praesenti, cum edatur. imperfecto, cum ederetur. perfecto, cum esum sit, uel fuerit. plusquamperfecto. cum esum esset, uel fuisset. Futuro, cum esum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, edi. Perfecto, & plusquamperfecto, esum esse, uel fuisse. Futuro, esum iri.

Dic passiuum ab aro, per tertias personas in utroque numero.

Indicatiuo modo, tempore praesenti, Sing. aratur. Plur. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. plur. arabantur perfecto, Sing. aratus est, uel fuit. arati sunt, fuerunt, uel fuere. plusquamperfecto, Sing. aratus erat, uel fuerat. plu. arati erant, uel fuerant. Futuro, Sing. arabitur. p. arabuntur.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, S. aratur. P. arentur. Futuro, S. arator. P. arantor.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito, imperfecto, Sing. utinam araretur. P. utinam ararentur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, Sing. utinam aratus esset, uel fuisset. Plur. utinam arati essent, uel fuissent. Futuro, Sing. utinam aretur. Plur. utinam arentur.

Subiũctiuo modo, tẽpore praesenti, S. cum aretur.

P. cum

P.cum arentur. Imperfecto, S.cum araretur. Plu.cum ararentur. Perfecto, S.cum aratus sit, uel fuerit. Plur. cum arati sint, uel fuerint. Plusquamperfecto, S.cũ aratus esset, uel fuisset. Plu. cum arati essent, uel fuissent. Futuro, S. cum aratus erit, uel fuerit. P. cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto arari. Perfecto, & plusquamperfecto, aratum esse, uel fuisse. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arandus.

Eo quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, S.eo is it. Pluraliter imus itis eunt. Praeterito imperfecto. S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S.iui iuisti iuit. P.iuimus iuistis iuerunt uel iuere, uel per concisionẽ, S. ij ijsti ijt. P.iimus, iistis ierunt uel iere. Plusquamperfecto, S.iueram iueras iuerat. Plur. iueramus iueratis iuerant. & per syncopen, Sing. ieram ieras ierat. Plu. ieramus ieratis ierant. Futuro, Singulatiter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secũdam & tertiam personã, S.i, eat. P.ite, eant. Futuro, S.ito, ito. Pluraliter, itote eunto. Eamus hortandi est magis.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, S.utinam irem ires iret. P.utinam iremus iretis irent. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S. utinam iuissem iuisses iuisset. Plur. utinam iuissemus iuissetis iuissent. Futuro, S.utinam eam eas eat. P.utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, S.cum eam eas eat. P.cum eamus eatis eant. Imperfecto, S.cũ irem ires iret. P.cum iremus iretis irent. Perfecto, S.cũ iuerim iueris iuerit. P.cum iuerimus iueritis iuerint. Plusquamperfecto, S.cum iuissem iuisses iuisset. P.cum iuissemus iuissetis iuissent, uel per concisionem, iissem.

Futuro,

Futuro, S. cum iuero iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per concisionem, iero.

Infinitiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto ire. Perfecto, & plusquamperfecto iuisse, uel iisse per concisionem. Futuro, itum ire, uel iturũ esse.

Gerundia, eundi eundo eundum. Supina, itum itu.

Participia, hic & haec & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et sic declinantur quaecunque ab eo is componuntur, praeter uaeneo, quod facit in supino uaenum.

Itur impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, itur. Praeterito imperfecto, ibatur. Praeterito perfecto, itum est, uel fuit. Praeterito plusquamperfecto, itum erat uel fuerat. Futuro ibitur.

Imperatiuo modo, tempore, praesenti, Eatur, Futuro, itor.

Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam iretur. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam itum esset, uel fuisset. Futuro, utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum eatur. Praeterito imperfecto, cũ iretur. Praeterito perfecto, cum itum sit uel fuerit. Praeterito plusquamperfecto, cum itum esset, uel fuisset. Futuro, cum itum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto, iri. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto itum esse, uel fuisse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quomodo flectitur?

Ndicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeũt. Redibã redibas redibat. redibamus redibatis redibãt. Rediui rediuisti rediuit, rediuimus rediuistis rediuerũt uel rediuere, & ꝑ syncopẽ redii. Rediuerã rediueras rediuerat rediueramus rediueratis rediuerant. & redieram per concisio-

concisionem.Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat. redite redeant. Redito tu,redito ille.reditote,redeunto.Redeamus, hortandi est magis.

Optatiuo,utiuam redirem,rediuissem & redijssem. redeam.

Subiunctiuo,cum redeam. cum redirem.cum rediuerim.cum rediuissem. cum rediuero.& per syncopé, redierim,redijssem,rediero

Infinitiuo,redire. rediuisse, & redijsse.Futuro, reditum ire,uel rediturum esse.

Gerundia: redeundi redeundo redeundum. Supina,reditum reditu.Participia,rediens & rediturus.

Vaeneo vaenis quomodo flectitur?

Indicatiuo,vaeneo vaenis vaenit. vaenimus vaenitis vaeneunt.Vaenibam.nam uaeniebam, est a uenio. Vaeniui & vaenij.vaenieram & vaenieram vaenibo.

Imperatiuo,Vaeni vaeneat.vaenite vaeneant. Vaenito tu,vaenito ille.vaenitote,vaeneunto.Vaeneamus hortandi est.

Optatiuo,vtinam vaenirem.vaeniuissem,& vaenissem.vaeneam.

Subiunctiuo,cum vaeneam.vaenirem. vaeniuerim. uaeniuissem. uaeniuero.

Infinitiuo,uaenire,uaeniuisse.& uaenisse,uaenũ ire. Participium, uaeniens uaeneuntis esset per regulam, quod nusquam legi. nam a uaenu participium ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quomodo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore praesenti,Singu. uenio uenis uĕnit.Plur. uenĩmus, uenĩtis penultima longa, ueniunt. Imperfecto, S. ueniebam ueniebas ueniebat.Plur. ueniebamus ueniebatis ueniebant. Praeterito perfecto,Sing.ueni uenisti uĕnit. P. uenĭmus penultima correpta,uenistis uenerunt uel uenĕre. Prae-

terito

terito plusquamperfecto, ueneram. Futuro, ueniam.
Imperatiuo modo, tempore praesenti, ad secũdam, & tertiam personam, S. ueni ueniat. P. uenite ueniant. Futuro, S. uenio tu, uenito ille. P. uenitote, ueniunto. Veniamus, hortandi est.
Optatiuo modo, tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto utinam uenirem. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam uenissem. Futuro utinã ueniã.
Subiunctiuo modo, tempore praesenti, cum ueniã. Imperfecto, cum uenirem. Perfecto, cum uenerim. Plusquã perfecto, cum uenissem. Futuro, cum uenero.
Infinitiuo modo, tempore praesenti, uenire. Praeterito perfecto, & plusquam perfecto, uenisse. Futuro, uentum ire, uel uenturum esse.
Gerundia, ueniendi ueniendo ueniendum. Supina, uentum uentu. Participia, ueniens & uenturus.
Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quae a uenio componuntur, producere penultimam primae, & secundae personae pluralis indicatiui praesentis tẽporis, inuenīmus, inuenītis: conuenīmus conuenītis. praeteriti uero, corripere, inuenĭmus, conuenĭmus.

Venitur quomodo flectitur?

Indicatiuo, uenitur. ueniebatur. uentum est, uel fuit. uentum erat, uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniatur tantum. Optatiuo, utinam ueniatur. uentum esset, uel fuisset. ueniatur.
Subiunctiuo, cum ueniatur. ueniretur. uentum sit, uel fuerit. uentum esset, uel fuisset. uentum erit, uel fuerit.
Infinitiuo, ueniri. uentum esse, uel fuisse. uentum iri.

Gaudeo quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, Singul. gaudeo gaudes gaudet. Plural. gaudemus gaudetis gaudent, Praeterito imperfecto, Singul. gaudebam gaudebas gaudebat. plur. gaudebamus gaudebatis gaudebant. praeterito perfecto, Sing. gauisus sum uel fui.

es,

es,uel fuisti. est, uel fuit. P. gauisi sumus, uel fuimus. estis,uel fuistis.sunt,fuerunt,uel fuere.Praeterito plus quamperfecto,S.gauisus eram,uel fuerã. eras, uel fueras.erat,uel fuerat. Pluraliter gauisi eramus, uel fueramus.eratis,uel fueratis.erant,uel fuerãt. Futuro, S. gaudebo gaudebis gaudebit. Pluraliter gaudebimus gaudebitis gaudebunt.

Imperatiuo modo,tempore praesenti, ad secũdam & tertiam personam, S.gaude gaudeat. Pluraliter gaudete gaudeant.futuro,S.gaudeto, gaudeto.P.gaudetote gaudento.Gaudeamus, hortandi est.

Optatiuo modo,tẽpore praesenti, & praeterito imperfecto,S.utinam gauderẽ gauderes gauderet. P.utinam gauderemus,gauderetis.gauderẽt.Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, S.utinam gauisus essem, uel fuissem, esses uel fuisses, esset uel fuisset.P. utinam gauisi essemus,uel fuissemus,essetis uel fuissetis, essent uel fuissent. Futuro, S.utinam gaudeam gaudeas gaudeat.P.utinam gaudeamus gaudeatis gaudeant.

Subiunctiuo modo,tempore praesenti,S. cum gaudeam gaudeas gaudeat. P. cum gaudeamus gaudeatis gaudeant.praeterito imperfecto,S.cum gauderem gauderes gauderet. P.cum gauderemus gauderetis gauderent. Praeterito perfecto,S.cum gauisus sim, uel fuerim sis, uel fueris.sit, uel fuerit. Pluraliter cum gauisi simus, uel fuerimus. sitis,uel fueritis. sint, uel fuerint. Praeterito plusquãperfecto,S.cum gauisus essem, uel fuissem.esses uel fuisses.esset uel fuisset. Pluraliter cum gauisi essemus,uel fuissemus.essetis,uel fuissetis.essent, uel fuissent.Futuro,S.cum gauisus ero, uel fuero. eris, uel fueris.erit,uel fuerit. P.cum gauisi erimus, uel fuerimus.eritis,uel fueritis.erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore praesenti,gaudere.Praeterito perfecto & plusquamperfecto gauisum esse uel fuisse. Futuro, gauisum ire,uel gauisurum esse.

Gerundia,uel participialia nomina, gaudendi gau-

dendo,gaudendum. Supina, gauiſum gauiſu. Participia naſcuntur ab hoc uerbo neutro paſſiuo tria: gaudens,gauiſus, gauiſurus.

Fio quomodo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore praeſenti,S fio fis fit.P. fimus fitis fiunt.Praeterito imperfecto, S fiebam, fiebas,fiebat.P.fiebamus fiebatis fiebant.Praeterito perfecto,S.factus ſum,uel fui:es, uel fuiſti: eſt, uel fuit.P. facti ſumus, uel fuimus: eſtis, uel fuiſtis: ſunt,fuerunt, uel fuere. Praeterito pluſquamperfecto,S.factus erã, uel fueram:eras,uel fueras:erat,uel fuerat.P. facti eramus, uel fueramus: eratis, uel fueratis. erant,uel fuerant.Futuro,S fiam,fies,fiet.P fiemus,fietis,fient.

Imperatiuo modo, tempore praeſenti ad ſecundam, & tertiam perſonam, S. fi, fiat. P. fite, fiant. Futuro,S.fito tu, fito ille.P.fitote,fiunto.Fiamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore praeſenti, & praeterito imperfecto, S.utinam fierem, fieres, fieret. P. utinam fieremus,fieretis,fierent.Praeterito perfecto, & pluſquamperfecto,S.utinam ego factus eſſem, uel fuiſſem; tu factus eſſes,uel fuiſſes: ille factus eſſet, uel fuiſſet.P. utinam facti eſſemus,uel fuiſſemus;eſſetis,uel fuiſſetis: eſſent,uel fuiſſent.Futuro, S. utinam fiam, fias, fiat.P. utinam fiamus,fiatis,fiant.

Subiunctiuo modo,tempore praeſenti,S.cum fiam, fias,fiat.P.cum fiamus,fiatis, fiant. Praeterito imperfecto,S.cum fierem,fieres,fieret.P. cum fieremus, fieretis,fierent.Praeterito perfecto,S. cum factus ſim, uel fuerim:ſis,uel fueris:ſit,uel fuerit.P. cum facti ſimus, uel fuerimus:ſitis,uel fueritis.ſint,uel fuerint.Praeterito pluſquamperfecto, S.cum factus eſſem, uel fuiſſem:eſſes,uel fuiſſes, eſſet, uel fuiſſet.P. cum facti eſſemus, uel fuiſſemus: eſſetis, uel fuiſſetis: eſſent, uel fuiſſent. Futuro,S.cum factus ero, uel fuero: eris,uel fueris: erit, uel fuerit. P.cum facti erimus, uel fueri-

mus:eritis,uel fueritis:erunt,uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto fieri. Praeterito perfecto & plusquamperfecto, factum esse,uel fuisse.Futuro, factum iri. Caret gerundijs. non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo, fiendum:pro quibus faciendi,faciendo,faciendum dicimus.Supina habet factum factu, a facto.unde factus participium.Item faciendus est a faciens.Fiendus non dicitur. Latine.

Memini quomodo declinatur?

Indicatiuo modo,tēpore praesēti,& praeterito perfecto,S.memini,meministi, meminit. P.meminimus, meministis,meminerūt,uel meminere. Praeterito imperfecto, & plusquamperfecto,S.memineram, memineras,meminerat.P.memineramus, memineratis,meminerant.Futuro caret.sed eius loco dicimus,S.meminero,memineris,meminerit,P.meminerimus, memineritis,meminerint.

Imperatiuo modo,tempore instanti, & futuro, ad secundas tantum personas in utroque numero, S.memento tu P.mentote uos.

Modo optandi, tempore instanti,& praeterito imperfecto perfecto,& plusquamperfecto, S.utinam meminissem.meminisses,meminisset.P. utinam meminissemus,meminissetis,meminissent.Futuro caret.

Subiunctiuo modo,tempore instanti,& praeterito perfecto,S.cum uel si,uel quamuis,uel licet,uel quod, uel ut meminerim, memineris, meminerit. P. meminerimus,memineritis meminerint. Praeterito imperfecto,& plusquamperfecto,S.cum,uel si meminissem, meminisses,meminisset.P.cum, uel si meminissemus, meminissetis,meminissent.Futuro,S.cum, uel si meminero,memineris, meminerit.P.cum, uel si meminerimus,memineritis,meminerint.

Infinitiuo modo,tēpore praesenti, imperfecto,perfecto,& plusquamperfecto, meminisse. Ceteris caret.

Sic

Sic inclinatur, odi, Noui, Coepi per oe diphthongum. nam cepi sine diphthongo, est praeteritum a capio, capis.

Oportet quomodo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore praesenti, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Plusquamperfecto, oportuerat. Futuro, oportebit.

Imperatiuo modo, tempore, praesenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, utinam oporteret. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, utinam oportuisset. Futuro, utinã oporteat.

Subiunctiuo modo tempore praesenti, S. cum oporteat. Praeterito imperfecto, cum oporteret. Praeteritõ perfecto, cum oportuerit. praeterito plusquam perfecto, cum oportuisset. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore praesenti, & praeterito imperfecto, oportere. Praeterito perfecto, & plusquamperfecto, oportuisse. Ceteris caret.

Contingit impersonale quomodo flectitur?

Indicatiuo, contingit, contingebat, contigit. contingeret, continget. Imperatiuo, contingat tantum.

Optatiuo, utinam contingeret, contigisset, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contigerit, contigisset, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigisse. ceteris deficit.

Taedet quomodo declinatur?

Indicatiuo, taedet, taedebat, taeduit, & pertaesum est, uel fuit. teduerat, & pertaesum erat, uel fuerat, taedebit.

Imperatiuo, taedeat tantum.

Optatiuo, utinam taederet, taeduisset, & pertaesum esset, uel fuisset, taedeat.

Subiũctiuo, cum taedeat, taederet, taeduerit, & pertaesum sit, uel fuerit, taeduisset, & pertaesum esset, uel fuisset, taeduerit, & pertaesum erit, uel fuerit.

Infinitiuo, taedere, taeduisse, & pertaesum esse, uel fuisse. Participium, pertaesus. Sed de hoc in participijs ab unde dicemus.

DE ADVERBIO

QVID est aduerbiũ? Pars orationis indeclinabilis, quae adiecta uerbo, significationem eius explanat, & implet. nam sine aduerbio sensus perfectus non uidetur. Cum enim dico, lego, scribo: incertum est bene ne, an perperam.

Quare dictum est aduerbium? Quia semper uerbum praecedit aut sequitur: unde & nomen accepit, quemadmodum apud Graecos ἐπίῤῥημα, hoc enim perficit adiunctum uerbis, quod adiectiua nomina substantiuis adiuncta: ut, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, species, significatio, & figura.

Quot sunt species aduerbiorum? Duae, primitiua. ut saepe, clam. deriuatiua, ut saepius, clanculum.

Quot sunt significationes aduerbiorũ? Multae: quae hoc exasticho comprehenduntur.

Temporis, atq. loci, quali, quanti, atq. negandi.
Da confirmandi, iurandi, da prohibendi
Optandi, euentus, hortandi, daq. remissi,
Congrega & intenti, numeri, simili, dubitandi,
Et super atq. uoca, monstra, eli, dim, per, & inter,
Ordinis, & discre, simul his adiungito compar.

Hoc est, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remissiui, congregandi, intentiui, numeri, similitudinis, dubitandi, superlatiui, uocandi, monstrandi, eligendi, diminutiui, personalis, interrogandi,

gandi, ordinis, discretiui, comparandi.

Quot, sunt figurae aduerbiorum? Tres, simplex, ut diu: composita, ut interdiu, quandiu: decomposita, ut indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES
DE ADVERBIO.

Nunc, quae pars orationis est? Aduerbium Quare? Quia stat iuxta uerbum, & semper nititur uerbo.

Nunc, cuius speciei? Primitiuae. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clanculum, cuius speciei? Deriuatiuae. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius significationis? Temporis. Da temporis. Hodie, heri, nunc, nuper, cras, perendie, pridie, postridie, nudius tertius, nudius quartus, aliquãdo, olim, tunc, quõdam, iam, semper, mane, uesperi, diu, noctu, modo, & dum.

Hinc, cuius significationis? Loci. Da loci: Hic, istic, illic: huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc istinc, illinc. ibi, unde, intro, foras, intus, foris.

Bene, cuius significationis? Qualitatis. Da qualitatis. Bene, male, docte, pulchre, fortiter, sapienter.

Multum, cuius significationis? Quantitatis. Da quãtitatis. Multum, parum, modicum, minimum, maxime, magnopere, satis.

Non, cuius significationis? Negandi. Da negandi. Non, nihil, nec, neque, haud, minime, nequaquam.

Profecto, cuius significationis? Confirmandi. Da cõfirmandi. Profecto, quippe, nempe, uidelicet, scilicet, quidni, certe, nae.

Aedepol, cuius significationis? Iurandi. Da iurandi. Aedepol, Castor, Hercle, mediusfidius.

Ne, cuius significationis? Prohibendi. Da prohibendi. Ne.

Vtinam, cuius significationis? Optandi. Da Optandi. Vtinam, o si, o utinam.

Forte, cuius significationis? Eueutus. Da euentus. Forte, casu, forte fortuna.
Eia cuius siguificationis? Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.
Vix, cuius significationis? Remissiui. Da remissiui. Eix, paulatim, sensum, pedetentim.
Simul, cuius significationis? Congregandi. Da congregandi, simul, una, pariter.
Valde, cuius significationis? Intentiui. Da Intentiui. Valde, nimium, prorsus, penitus, omnino.
Semel, cuius significationis? Numeri. Da numeri. Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, decies, quinquagies, octuagies, centies, milies, toties, quoties, & huiusmodi.
Quasi, cuius significationis? Similitudinis. Da similitudinis. Quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, uelut, ueluti, ut, uti, & ita.
Forsan, cuius significationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forsan, forsitan, forsit, fortassis, fortasse, fors, forte.
Maxime, cuius significationis? Superlatiui. Da superlatiui. Maxime, minime, doctissime, ocissime.
Heus, cuius significationis? Vocandi. Da uocandi. Heus, o.
En, cuius significationis? Demonstrandi. Da demonstrandi. En, ecce.
Potius, cuius significationis? Eiligendi. Da eligendi. Potius, immo.
Clanculum, cuius significationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clanculum, belle.
Meatim, cuius significationis? Personalis. Da personalis. Meatim, tuatim, suatim, nostratim, uestratim.
Cur, cuius significationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, nunquid, quin, quamobrem.
Deinde, cuius significationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, postea, obiter, in-

terim,

terim, interea, protinus, & praeterea.

Seorſum, cuius ſignificationis? Diſcretiui. Da diſcretiui. Deorſum, ſeorsũ, ſecreto, ſeparatim, ſingillatim, bifariam, omnifariam. & plurifariam.

Magis, cuius ſignificationis? Comparatiui. Da comparatiui, Magis, minus, plus, ualidius, ocius, celerius, & tardius.

DE PARTICIPIO.

QVID eſt participiũ? Pars orationis, dicta quod partem capiat nominis, partéq. uerbi. dicitur igitur participium, quaſi parti capium.

Participio quot accidũt? Sex, Genus, caſus, tempus, ſignificatio, numerus, & figura,

Quot ſunt genera participiorum? Quinque, Maſculinum, ut amatus. Femininum, ut amata. Neutrum, ut amatum. Commune duum generum, ut amantem. Cõmune trium generum, ut amans:

Quot ſunt caſus participiorum? Sex, quot & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, uocatiuus, & ablatiuus.

Quot ſunt tempora paticipiorum? Quinque, praeſens, & praeteritum imperfectum ſimul, ut amans, legens. Praeteritum perfectum, & pluſquamperfectum ſimul, ut amatus, lectus. Futurum per ſe, ut amaturus, amandus.

Quot ſunt ſignificationes participiorum? Quinq., Actiua, ut amans, ab amo. Paſſiua. ut amatus, ab amor. Neutralis, ut arans, ab aro. Communis, ut largiens, a largior. Deponens, ut ſequens, a ſequor.

Quot numeros habet participium? Duos. ſingularem, ut amans: plu ralem, ut amantes.

Quod ſunt figurae participiorum? Duae. Simplex, ut amans. decompoſita, ut deamans.

INTERROGATIONES.

DE PARTICIPIO.

Amans,quae pars orationis est?Participium. Quare?Quia partem capit nominis, partemq. uerbi. recipit enim a nomine, genera,& casus:a uerbo auté, tempora,& significationes: ab utroque, numerũ & figura.

Amatus cuius generis?Masculini. Quare? Quia est prima uox participij.

Amata?Feminini. Quare?Quia est secunda uox participij.

Amatum Neutri. Quare? Quia est tertia uox participij.

Amans,cuius generis?Omnis,uel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, sunt cõmunia trium generum,ut hic, & haec,& hoc amãs.

Amantem cuius generis? Communis duum generũ. Quare? Quia praeponũtur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc, & hanc.

Amantem cuius casus?Accusatiui. Quare? Quia in eo casu declinando reperitur.

Amans,cuius temporis?Praesentis, & praeteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium desinens in ns,praesentis, & praeteriti imperfecti temporis est, ut amans,idest qui amat, uel amabat.

Amatus cuius temporis? Praeteriti imperfecti, & plusquamperfecti.Quare? Quia omne participium desinens in tus,uel in sus,uel xus, uel in uus, quod unum est tãtum, ut mortuus:praeteriti perfecti,& plusquam perfecti temporis est,ut amatus, id est qui amatus est, uel fuit,uel qui amatus erat,uel fuerat.

Amaturus,cuius temporis? Futuri. Quare?Quia omne participium ins rus,futuri temporis est,ut amaturus,idest qui amabit.

Amandus cuius temporis?Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis est,ut amandus, idest qui amabitur.

Amans cuius significationis? Actiuae. Quare? Quia ab actiuo uerbo uenit, quod est amo.

Amatus, cuius significationis? Passiuae. Quare? Quia a passiuo uenit, quod est amor.

Seruiens cuius significationis? Neutralis. Quare? Quia a uerbo neutro deriuatur, quod est seruio.

Largiens cuius significationis? Communis. Quare? Quia a communi uerbo deriuatur, quod est largior.

Sequens cuius significationis? Deponentis. Quare? Quia a deponenti uerbo trahitur, quod est sequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia singulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Deamans cuius figurae? Decõpositae. Quare? Quia a composito deriuatur, quod est deamo. Omne enim quod deriuatur a composito, dicitur decompositum.

S.N. hic & haec & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante uel amanti. P.N. hi & hae amantes, & haec amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per concisionem, amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has amantes, & haec amantia. V. o amantes, & o amantia. Ab. ab his amantibus.

S.N. amaturus amatura amaturum. G. amaturi amaturae amaturi. D. amaturo amaturae amaturo. A. amaturum amaturam amaturum. V. o amature amatura amaturũ. Ab. ab amaturo, ab amatura, ab amaturo. P. N. amaturi amaturae amatura. G. amaturorum amaturarum amaturorum. D. amaturis. Ac. amaturos amaturas amatuta. V. o amaturi, o amaturae, o amatura. Ab. ab amaturis.

S.N. amatus amata amatũ. G. amati amatae amati.

Datiuo

Datiuo amato amatae amato. Accusatiuo amatum amatam amatum. Vocatiuo, o amate, o amata, o amatũ. Ablatiuo ab amato, ab amata, ab amato. Pl. N. amati amatae amata. Genitiuo amatorum amatarum amatorum. Datiuo amatis. Accusatiuo amatos amatas amata. Vocatiuo o amati, o amatae, o amata. Ablatiuo ab amatis.

S. N. amandus amanda amandum. G. amandi amandae amandi. D. amando amandae amando. Accu. amãdum amandam amandum. V. o amande, o amanda, o amandum. Ablatiuo ab amando, ab amanda, ab amando. P. N. amandi amandae amanda. Genitiuo amandorum amandarum amandorum. Datiuo amandis. Accusatiuo amandos amandas amanda. Vocariuo o amandi, o amandae, o mandae. Ablatiuo ab amandis.

DE PRAEPOSITIONE.

QVID est Praepositio? Pars orationis indeclinabilis, quae, praeposita alijs partibus orationis, significationem earũ aut mutat, ut aequus iniquus: aut complet, ut facio fero, perficio perfero: aut minuit, ut rideo surrideo, tristis subtristis.

Quare dicitur praepositio? Quia praeponitur tam per appositionem, ut eo ad philosophos, quam per compositionem, ut adeo. aliquando postponitur, ornatus gratia, ut tecum, quicum, Romam uersus, Italiam usque, crurum tenus.

Praepositioni quot accidunt? Vnum. Quodnam? Casus. Quot casus? Duo. Qui? Accusatiuus & Ablatiuus.

Quae sunt propositiones accusatiuae, idest quae seruiunt accusatiuo casui? Ad, apud, ante, aduersus, uel aduersum, cis, citra, circum, circa, contra, erga, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, secundum,

ſecundum,poſt,trans,ultra,praeter,ſupra,circiter,uſque,ſecus,penes,uerſus,procul,pridie,poſtridie. Dicimus enim ad templum,apud ignem.ante focum, ſi frigus erit.aduerſus,uel aduerſum inimicos.cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas.erga neceſſarios.extra urbem. inter amicos.intra oppidum.infra tectum.iuxta fanum.hâc ob rem.pone tribunal.per medios hoſtes. prope mortem.propter timorem,& propter aquae riuum.ſecundum ſcripturas, & plena ſecundum flumina. poſt tergum.trans ripam. ultra Sauromatas: praeter officium. ſupra tectum. circiter Kalendas Ianuarias. uſque Oceanum.ſecus te.penes arbitros. Sed ſecus te ſedi non dici,ſed ſecundum te, ait Caper. A retium uerſus.procul urbem,ut inquit,Curtius.pridie Parilia, & pridie illius diei. poſtridie Kalendas, & poſtridie nonarum Decembrium.

Quae ſunt ablatiuae praepoſitiones,ideſt quae ſeruiunt ablatiuo caſui? a,ab,abs, cum,coram, clam,de, e, ex, pro, prae, palam, ſine,abſq., tenus. Dicimus enim a templo.a mari.ab Andria.abs quouis homine. cum exercitu,coram teſtibus.clam cuſtodibus. de foro.e iure.ex theatro, quod eſt aliud quam a theatro, ut ait Diomedes.pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. ſine labore.abſq. iniuria. pube tenus, & crurum tenus.

Quae ſunt praepoſitiones ambiguae, ideſt tam ablatiuo,quam accuſatiuo caſui ſeruientes? In, ſub,ſuper,& ſubter. Dicimus enim,ſum in templo,eo in templum.iaceo ſub antro, curro ſub antrum. ſedeo ſuper aquis,cado ſuper aquas.dormio ſubter lodice, ingredior ſubter lodicem.

Quando ſeruiunt accuſatiuo? Cum motum ſignificant, ut Itur in antiquã ſiluã, curro ſub tegmine fagi.

Quando ſeruiunt ablatiuo? Quando ſignificant in loco. ut ſum in templo, ſub porticu, recubo ſub

tegmine fagi.

Quae ſunt praepoſitiones, quae nõ inueniuntur niſi in compoſitione? Hae: di, dis, re, ſe, am, con. ut diduco, diſiicio, repono, ſeduco, amplector, congredior.

INTERROGATIONES
DE PRAEPOSITIONE.

Ad, quae pars orationis eſt? Praepoſitio. Quare? Quia praeponitur alijs partibus orationis per apoſinẽ uel per compoſitionem. Quando per appoſitionẽ? Cum regit caſum. ut eo ad templum, in hoſtem.

Quando per compoſitionem? Cum componitur, ut adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniuſtus, ex in & iuſtus. Subtriſtis, ex ſub & triſtis. Irrideo, ex in & rideo.

Ad, ſui caſui ſeruit? Accuſatiuo. Quare? Quia eſt accuſatiua praepoſitio.

Ad, in hac oratione, Itur ad urbem, quomodo praeponitur? Per appoſitionem. Quare? Quia regit caſum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pãphilũ, quomodo praeponitur? Per compoſitionem. Quare? Quia ex ad & duco componitur adduco.

A, cui caſui ſeruit? Ablatiuo. Quare? Quia a eſt ablatiua praepoſitio.

In, cui caſui ſeruit? Vtriq. Quare? Quia eſt tam accuſatiua, quam ablatiua praepoſitio.

DE CONIVNCTIONE.

Qvid eſt coniunctio? Pars orationis indeclinabilis, adnectens, ordinansq; ſententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria, ſpecies, figura, & ordo.

Quot ſunt ſpecies, ſiue poteſtates coniunctionis? Hae fere, quae his uerſibus annotantur.

Co. conq., & ſubcon. diſ. ſubdiſ. adiuq. cauſal.

Approbat.aduersa.distri.discreq. du. diq.
Abnegat. effecti.collecti.his adijce,complet.

Hoc est,copulatiua.continuatiua.subcontinuatiua. disiunctiua.subdisiunctiua.adiunctiua.causalis.approbatiua.aduersatiua.distributiua.discretiua.dubitatiua. diminutiua. abnegatiua. effectiua.collectiua.completiua.

Quot sunt figurae coniunctionis? Duae,Simplex,ut nam , ita , at . composita , ut nanq. , itaq. , attamen, etenim.

Quot sunt ordines coniunctionis?Tres,Praepositiuus,subiunctiuus,& communis.

Quae sunt coniunctiones,praepositiui ordinis?Ac, at,ast,atq. , aut,&,uel,nec,neq. , si,quin,quatenus,sin, seu,siue,ni,nisi,sed.nisi.poetice postponitur.

Quae sunt coniunctiones subiunctiui ordinis?Que, ue,ne,quidem,quoq. , autem,uero.

Quae ex his sunt ἐγκλιτικαὶ , idest encliticae,hoc est inclinatiuae?Que,ue,ne.

Quare dicuntur ἐγκλιτικαὶ? Quia inclinant accentum praecedentis syllabae ad se,ut que apud Virgiliũ,

Alcandrumq. , Aliumq. , Nemonaq. , Pritanunq. sicut τε apud Graecos , quod est que absq. diphthongo.Homerus.

Αλκανδρόνθε, ἅλιόν τε, νεήμονά τε, πρύτανίν τε. Hesi.
Κλειώ τ', εὐτέρπη τε, θάλειά τε, μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε, πολύμνιά τ', οὐρανίη τε,
Καλλιόπη θ', ἥδε προφερεστάτ' ἐστὶν ἁπασάων. Hoc est.
Clioq. , Euterpeq. , Thaliaq. , Melpomeneq.
Terpsichoreq. , Eratoq. , Polymniaq. , Vranieq. ,
Calliope multo ante alias praestantior omnes.

Et ue apud Horatium .

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis:
Indoctusq. pilae,disci ue,trochi ue quiescit.
Ne spissae risum tollant impugne coronae. Et ne apud
Iuuenalem . Semper ego auditor tantum ? nunquam ne

ne reponam? In his ubique ante que,ue,ne,est accentus acutus.

Quae sunt cõiunctiones,quae indifferenter & praeponi & postponi possunt?Ceterae fere omnes, praeter supradictas, ut equidem, igitur, tamen, ego, quamquam,& huiusmodi.

INTERROGATIONES DE CONIVCTIONE.

Et,quae pars est?Coniunctio. Quare? Quia coniungit ceteras partes orationis.

Et,cuius speciei,siue potestatis?Copulatiuae. Quare? Quia copulat tam sensum,quam uerba,ut M.Tullius fuit & disertus,& sapiens.

Da copulatiuas. Et,quae,atq.,ac,quidem, quoq., etiam,item,at, ast,sed, autem, uero. Copulant enim cum confirmatione intellectum.

Si, quando ει Graecum significat, cuius potestatis? Continuatiuae. Quare? Quia demonstrat ordinẽ cum consequentia & cõtinuatione rerum.ut si stertit,dormit.& si ambulat,mouetur.

Da continuatiuas. Si, sin. significat enim ordinem praecedenits rei ad sequentem,ut si febri uexatur, calet.sed non conuertitur.

Quia,cuius potestatis? Subcontinuatiuae. Quare? Quia causam continuationis ostendit consequentem cum rerũ essentia.ut,quia ambulat,mouetur: & quando sol est super terram, dies est.

Da subcontinuatiuas. Quando,quoniam, quandoquidem,quia,quatinus, & quatenus pro quoniam.

Aut,cuius potestatis? Disiunctiuae. Quare? Quia quamuis uoces coniungat, sensum tamen disiungit, & alteram quidem rem esse, alteram uero non esse significat ut, aut est dies, aut est nox: uel est sanus,uel est aeger.& hoc est benè disiunctum. quia si unum uerum est, alterum falsum.nam aliter uitiose quid disiungitur.

Da diſiunctiuas. Ve, uel, aut, ſiue, ſeu.

Vel pro etiam, cuius poteſtatis? Subdiſiunctiuae. Quare? Quia quamuis uoces diſiunctiuarum habeat, utrunque tamen eſſe ſignificat, uel ſimul, uel diſcrete. ſimul, ut. Vel rex ſemper mihi maximas gratias agebat, ideſt etiam rex. Item, Alexander, ſiue Paris rapuit Helenam. ideſt Alexander, qui & Paris dicitur, & Mars, ſiue Mauors. Gradiuus, uel Maſpiter praeſul eſt bellorum. Diſcrete, ut tu tota die uel legis, uel ſcribis, ſignificat enim te & legere, & ſcribere: ſed non ſimul utrunque agere, ſed alijs horis legere, alijs ſcribere. ſimiliter Remex, uel impellit remum, uel attrahit, cum ſimul pene utrunque fieri intelligo, ſed diſtincte. alius eſt enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da ſubdiſiunctiuas. Ve, uel, aut, ſiue, ſeu: quando utrunque ſignificant.

cum quando ἵνα Graecam ſignificat, cuius ſpeciei? Adiunctiuae. quare? Quia adiungitur uerbis ſubiũctiuis, ut, cum eſſem Venetijs, non perperam me facturum exiſtimaui, ſi noſtras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, ut, cum, dum, quatenus, quando ἵνα Graecam ſignificat: ut, ſi dederis operam bonis literis proficies breui: & ut proſit tibi, facio. Item dum conderet urbem, ideſt ut conderet.

Nam, cuius ſpeciei? Cauſalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo uerbo, ſignificat cauſſam antecedentem, hoc eſt rem ex cauſa antecedente euenientem, ut doctus ſum, nam legi. & mouetur, ambulat enim.

Da cauſales proprie.. Nam, nanque, enim.

Quod intereſt inter adiũctiuas & proprie cauſales? Cauſales cum affirmatione, adiunctiuae cũ dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuae, & ſubcontinuatiuae, & aduntiuae, & effectiuae inter cauſales ponuntur quia ut ſit ambulat, mouetur: & adiunctionis, ut

ambulat,

ambulat,ut moueatur; effectionis,ut mouetur, ambulat enim.

Equidẽ,cuius ſpeciei?Approbatiuae.Quare? Quia approbat rem,ideſt affirmat, ut Equidem merui, nec deprecor. & Siquid uſquam iuſtitiae eſt. & Si qua eſt caelo pietas.

Da approbatiuas.Si,equidem,quidem.

Tamen cuius ſpeciei? Aduerſatiuae. Quare? Quia aduerſum conuenienti ſignificat, ut Et ſi te benefacturum dicis,tamen a malititia non diſcedis.

Da aduerſatiuas.Tamen,quamquam, quamuis,etſi, licet,licebit,ſaltem. ſed ſaltem etiam diminutiua eſt?

Vero cuius poteſtatis?Diſtributiuae. Quare?Quia diuerſis diuerſa diſtribuit,ut ego lego,tu uero dormis.

Da diſtributiuas.At,aſt,uero,autem,ſed.

Quam cuius poteſtatis? Diſcretiuae, uel electiuae: Quare? Quia de duobus praepoſitis unum eligere,& alterum refutare oſtẽdit, ut diues uolo eſſe,quam pauper, ideſt diues uolo eſſe, & non pauper. Graeci ἢ dicunt.Homerus. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc eſt,Volo ego ſaluum eſſe populum, quam perire, ideſt & non perire.

An,cuius poteſtatis? Dubitatiuae. Quare?Quia dubitationem ſignificat,ut Eloquar, an ſileam?

Da dubitatiuas.An.nĕ correpta, nec ne. Horatius in poetica.

Intererit multum Diuus nĕ loquatur, an heros,
Maturus nĕ ſenex,an adhuc florente iuuenta
Feruidus,an matrona potens,an ſedula nutrix,
Mercator nĕ uagus,cultor nĕ uirentis agelli:
Colchus,an Aſſyrius,Thebis nutritus,an Argis.

Terentius in ſeipſum cruciante,

Filium unicum adoleſcentulum.
Habeo.ah quid dixi habere me?immo habui Chreme,
Nunc habeam,nec nĕ, incertus ſum.

Saltem,cuius poteſtatis?Diminutiuae. Quare? Quia diminutio

diminutioné significat, ut Si nõ uis dõare, saltẽ mutua.

Da diminutiuas. Saltem, at, uel, aut pro saltem, ut Si non re, at uerbis adiuua. Virgilius in sexto.

Si re nulla manet tantae pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui ueste latebat)
Agnoscat. at pro saltem. Lucanus.
O felix si te, uel sic tua Roma uideret. pro saltem sic.
Et, si non uis referre gratiam, aut agas. aut, pro saltem.

Ἂν & κέν cuis potestatis? (necesse est enim Graecis utamur, ubi nostra deficiũt) Abnegatiuae. Quare? Quia uerbis adiunctae, aliquid posse fieri ostendunt, sed propter aliquam caussam, ne fiat, impediri, ut ἐποίησ' ἂν εἰ ἐδυνήθην, hoc est fecissem si potuissem &,

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιό τε παῖδες.
Ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
Ἐ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιν. hoc est.
Gauderet Primus certe, & Priameia proles,
Troianiq. alij, foret & his summa uoluptas,
Omnia si uos haec pugnare, ueniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, sed illarum loco subiunctiuis utimur uerbis, ut comessem, si haberem, fecissem, si potuissem: curarem breui imprimendos optimos quosque libros, si quisquam rex adiuuaret.

Nam, cuius potestatis? Effectiuae. Quare? Quia significat effectum procedentem ex caussa, ut Legi, nam doctus sum. sed effectiuam eandem esse existimo, quã proprie caussalem diximus.

Igitur, cuius potestatis? Collectiuae, uel rationalis, uel illatiuae. Quare? Quia ꝑ illationé colligit, quod supradictum est, hoc est ratione confirmat, ut M. Tullius pro Ligario, Habes igitur quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum, uel infertur aliis praepositis, ut Catilinam solus Cicero domuit, solus igitur Cicero patriam seruauit.

Da collectiuas. Ergo igitur, itaque cum accentu in antepenultima.

Vero in hac oratione. Aeneas uero & pius,& fortis fuit: cuius potestatis? Completiuae. Quare? Quia nulla significationis necessitate, sed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas? Autem, uero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quaecunque coniunctiones ornatus caussa, uel metri, nulla significationis necessitate ponuntur.

Et, cuius figurae? Simplicis. Quare? Quia simpliciter profertur.

Etenim, cuius figurae? Compositae. Quomodo componitur? Ex, et, et enim.

Et, cuius ordinis? praepositiui. Quare? Quia semper praeponitur in ordine orationis.

Que sine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia subiungitur in ordine orationis.

Ergo cuius ordinis? Communis. Quare? Quia potest praeponi, & supponi in ordine orationis:

DE INTERIECTIONE.

QVID est interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot sunt significationes interiectionum? Haec fere, quae hoc uersiculo comprehenduntur.

Gaudentis, risus, mirantis, dolorq., pauorq.

Hoc est, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expauescentis.

INTERROGATIONES DE INTERIECTIONE.

Heu, quae pars orationis est? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis. Euge, cuius significationis? Gaudentis.

Da gaudentis? Euge euax.

Ha ha ha, cuius significationis? Ridentis. Da ridentis? ha ha ha.

Papae, cuius significationis? Admirantis. Da admirantis? Papae, hem. Terent. Papae exuperat ipsam Thaidem. Idem. Hem quid est? Papae accepimus a Graecis: dicunt enim illi βαβαί.

Heu, cuius significationis? Dolentis. Da dolentis? Heo, hei, a, o, uae. heu accusatiuo iungitur: ut heu me miserum. dicimus etiam, heu pietas, heu prisca fides: hei uero, & uae, datiuo coniunguntur. Virgilius. Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis. Si sciero, uae tibi Caussidice.

At at, cuius significationis? Timentis Da timentis? At at. Terentius in Andria, At at, hoc est illud, hinc illae lacrimae.

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, seu praepositiones, & interiectiones? maxime, ut o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbium uocandi, & optandi.

A, & praeposito est, & interiectio, ut A Corydon Corydon.

Pro similiter praepositio est, ut pro tribunali: & interiectio, ut pro Iupiter: pro dolor.

Quae aliae orationis partes solent pro interiectione proferri? Infandum, ut Nauibus, infandum amissis unius ob iram. Et malum, ut apud Terentium. Quid hoc, malum, infelicitatis est? & est dictum anxii animi, & turbati nimis.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM. LIB. III.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

QVID est cõstructio? Debita dispositio partium orationis in ipsa oratione.

Constructionum, quae est congrua sensu, & uoce? Phyllis amat corylos.

Quae sensu, & non uoce? Turbarunt: populus currunt: gens armati.

Quae uoce, & non sensu? Venetiae in sinu Adriatico sitae, abundant diuitijs, & iam stabant Thebae. Constructioni quot accidunt? Duo, concordantia, & regimen. Quotuplex est concordantia? Triplex. Nominatiuus cum uerbo, adiectiuum cum substantiuo, relatiuum cum antecedente.

Nomatiuus cum uerbo in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in persona, ut ego amo, tu amas, ille amat.

Adiectiuum cum substantiuo in quot debet concordare? In tribus, in numero, casu, & genere, ut Vlysses astutus, Penelope pudica, arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in genere, ut Aeneas qui, Dido quae, Ilium quod.

DE CONCORDANTIA NOMINATIVI CVM VERBO.

Ego amo, quae concordantia est? Nominatiuus cum uerbo. Ostende nominatiuum? ego. Ostende uerbum?

bum?

bum?amo.

Concordat ne?Concordat Ostende.Ego est numeri singualris, & amo singularis : ego est personae primae, & amo primae. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus,cum uerbo, in numero, & in persona.

Quare ego est numeri singularis? Quia singulariter profertur. Quomodo ? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo est numeri singularis ? Quia singulariter profertur. Quomodo?singulariter ego amo.

Quare ego est personae primae?Quia omnia nomina,& pronomina sunt tertiae personae, exceptis ego, quod est personae primae,& tu secundae, & uocatiuis casibus,qui sunt personae secundae.

Quare amo est personae primae?Quia prima quaeque uox uerbi habentis tres personas, est personae primae.amo est prima uox uerbi, ego est psonae primae.

Quare amo est prima uox uerbi? Quia prima est in ordinae,ut Singulariter,ego amo,tu amas, ille amat? amo est prima,amas secunda, amat tertia.

Quot modis potest discordare nominatiuus a uerbo?Tribus,in numero solum: in persona solum,in numero,& in persona simul.

Caue dicas concordatur,& discordatur. Nam concordo neutrũ est. non enim dicimus concordo tecum illo,sed tu concordas per me. Ouidius. Per me concordant carmina neruis.Itẽ.Tu concordas cũ illo.Terent.Si concordabis cum illa.Item dicendũ discordat nominatiuus a uerbo,& cũ uerbo. Quinctilianus.Confirmãda uox est,ne ab oratione discordet Tacitus. Cũ quas aeternũ discordãt.sicut diffideo, & dissentio. Cicero in Laelio Cum is tribunus plebis capitali odio a Q.Pompeio,qui tum erat consul, diffideret. Idem in eodẽ.Ab ijs qui pecudũ ritu ad uoluptatem omnia referunt longe dissentimus.M. Tullius tertio de officijs. Ego etiã cũ Catone meo saepe dissensi. Valerius Maximus.

ximus. Armis cum Cinna collega suo dissidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego est numeri singularis, & amamus pluralis: & sic discordaret nominatiuus a uerbo in numero. Quare non etiam in persona? Quia est personae primae, & amamus primae. Ego igitur amamus, discordat in numero, & concordat in persona.

Dic incongrue in persona, & non in numero. Ego amas. Quare sic? Quia ego est personae primae, & amas secundae: & sic discordat nominatiuus a uerbo in persona solum. Quare non discordat etiam in numero? Quia ego est numeri singularis, & amas singularis. igitur ego amas, discordat in persona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in persona. Ego amatis. Quare sic? Quia ego est numeri singularis, & amatis pluralis: ego est personae primae, & amatis secundae. & sic discordat nominatiuus a uerbo in numero, & in persona.

Vlysses astutus, quae concordantia est? Adiectiuum cum substantiuo. Ostende substantiuum? Vlysses. Ostéde adiectiuum? astutus. Cógruit ne? Quidni? Nam Vlysses, est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini: & astutus est numeri singularis, casus nominatiui, & generis masculini ergo congrua dicitur, Vlysses astutus.

Quot modis potest discordare adiectiuum a substantiuo? Septem: in numero solum: in casu solum: in genere solum: in numero, & in casu, & non in genere: in numero, & in genere, & non in casu: in casu, & in genere, & non in numero, in numero, casu, & genere. Diceretur ne congrue, Vlysses astuti? Non. Quare? Quia Vlysses est numeri singularis, & astuti pluralis: & sic discordaret adiectiuum a substantiuo in numero. Quare non discordaret etiam in casu, & in genere? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini:

sculini: & astuti similiter.

Dic incongrue in casu solum. Vlysses astutum. Quare discordat? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutum accusatiui: & sic discordat adiectiuum a substãtiuo in casu. Quare non etiã in numero, & in genere? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutum est numeri singularis, & generis masculini. ergo Vlysses astutum discordat solum in casu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlysses astuta. Quare sic? Quia Vlysses est generis masculini, & astuta feminini: & sic discordat adiectiuum a substantiuo in genere. Quare non discordat etiam in numero, & in casu? Quia Vlysses est numeri singularis, & casus nominatiui, & astuta similiter. ergo Vlysses astuta discordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in casu, & non in genere. Vlysses astutos. Quare discordat? Quia Vlysses est numeri singularis, & astutos est numeri pluralis: Vlysses est casus nominatiui, & astutos est casus accusatiui. & sic discordat adiectiuũ a substantiuo in numero, & in casu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlysses ẽ generis masculini, & astutos similiter.

Dic in congrue in numero, & in genere, & non in casu. Vlysses astutae. Quare sic? Quia Vlysses est numeri singularis, & generis masculini, & astutae est numeri pluralis, & generis feminini, & sic discordat adiectiuum a substantiuo in numero, & in genere, & non in casu. Quare non in casu? Quia Vlysses est casus nominatiui, & astutae nominatiui.

Dic incongrue in casu, & in genere, & nõ in numero. Vlysses astutam. Quare sic? Quia Vlysses est casus nominatiui, & generis masculini, & astutã est casus accusatiui, & generis feminini. Ergo Vlysses astutam, discordat in casu, & in genere, & non in numero. Quare non in numero? Quia Vlysses est numeri singularis & astutam similiter. ergo non discordat in numero.

Dic incongrue in numero,caſu, & genere. Vlyſſes aſtutas. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis,caſus nominatiui, & generis maſculini, & aſtutas eſt numeri pluralis,caſus accuſatiui, & generis feminini:diſcordat igitur in numero,caſu,& genere.

DE CONCORDANTIA RELATIVI. CVM ANTECEDENTE.

Aeneas qui,quae concordantia eſt?Relatiuum cum antecedente.Oſtende antecedés?Aeneas.Oſtende relatiuum?qui. Congruit ne? Maxime. nam Aeneas eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & qui ſimiliter.ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quae? Non.Quare? Quia diſcordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere.Quare?Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quae feminini.

Quot modis poteſt eſſe diſcordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus: in numero tantum: in genere tantum:in numero,& in genere ſimul. Fac diſcordet Aeneas qui,in numero tantum?Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quos pluralis. Quare non diſcordat etiam in genere? Quia Aeneas eſt generis maſculini,& quos maſculini,diſcordat igitur Aeneas quos,in numero ſolum.

Dic incongrue in genere duntaxat? Aeneas quam. Quare ſic?Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quã feminini.Quare non diſcordat etiã in numero? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis,& quã ſimiliter. diſcordat igitur Aeneas quam,in genere tantum.Fac diſcordet in numero,& in genere?Aeneas quarum. Quare ſic?Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quarum pluralis:Aeneas eſt generis maſculini, & quarũ feminini. ergo Aeneas quarũ,diſcordat in numero,& in genere.

Debet ne relatiuum cum antecedente conuenire in caſu?Minime. Quare?Quia cum non regãtur ab uno, eodemq. uerbo, & uarie uerba conſtruantur, non debet

bet conuenire in casu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in persona? Quia relatiua, sicuti adiectiua omnia, deficiunt persona: sed statim cum antecedenti adheserint, illius sunt personae, cuius est antecedens. nā cum dico tantum, qui, uel quae, uel quod, nullius sunt personae. cum uero dico, ego qui: tunc, quia qui est coniunctum antecedenti ego, quod est personae primae, ipsum quoque primae fit personae, & propterea uerbum quod sequitur, ut studeo, lego, & huiusmodi, debet esse illius personae, cuius est antecedens relatiui, ut ego, qui studeo: tu, qui studes: magister, qui studet. nos, qui studemus, uos, qui studetis: magistri, qui student. eodem modo adiectiua sequuntur substantiua, ut ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Caesaris: Tu Aristoteles, egregius philosophus, docuisti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achillis iram cecinit, & errores Vlyssis.

DE CONSTRVCTIONE PARTIVM ORATIONIS.

Quae partes orationis regūt post se uerbum tā personale, quam impersonale? Nomen, participium, praepositio, aduerbium, interiectio.

DE CONSTVCTIONE. VERBI ACTIVI.

Quid est uerbum actiuum? Quod in o finitum, format passiuum in or, ut Amo, amor, doceo, doceor, & potest habere accusatiuum significantem hominem, ut Pylades amauit Orestem. dicimus etiam. Amaryllis amabat castaneas, ego uidi Elephantum, & Tigridem qui accusatiui, non significant animal rationale, quod non fit in neutris, non enim dicimus, aro Socratem, sicut, aro terram. Igitur facio, cum compositis magis est actiuum, quam neutrum, ut Deus fecit hominem, & ignis calefacit Socratem, quorum passiua

fuerunt

fuerunt facior, & calefacior apud antiquos: loco quorum utimur fio, & calefio.

Quot sunt genera uerborum? Duo. personale, & impersonale.

Quot sunt genera uerborum personalium? Quinq. Actiuum, passiuum, neutrum, commune, & deponens.

Quot sunt species uerborum actiuorum? Decem.

DE PRIMA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE sunt actiui primae speciei? Quae cõstruũtur duntaxat cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, ut ego amo Deum: tu uendis libros, ille scribit litteras: Plato docuit Aristotelem, & sic in ceteris. omnia enim, actiua sunt primae speciei, si tantum nominatiuum, & accusatiuum habent, ut Socrates docuit Platonem. Quod si ultra principales casus, idest post nominatiuum agentem & accusatiuum patientem, genitiuum admiserint, erunt secundae, ut ego moneo te huius rei. si datiuum, erunt tertiae, ut ego commendo me tibi. si accusatiuum, erunt quartae, ut Socrates docuit Platonem philosophiam. si ablatiuum sine praepositione, erunt quintae, ut ego spoliaui te ignorantia. si ablatiuum cum praepositiõe, erunt sextae, ut ego accepi a te binas litteras. si nominatiuum, & datiuum tantum, erunt septimae, ut iubeo tibi. si nominatiuum, & infinitum, erunt octauae, ut tu credis esse doctus. si & ante se, & post se nominatiuum habuerint, erũt nonae, ut lego assiduus, adoro pronus. si absolute ponantur, erunt decimae, ut quid facis? lego, scribo.

Notandum idem uerbum posse esse diuersarum specierum nam ego emo libros, est primae speciei. ergo emo libros tanti, est secundae: ego emo libros tibi, est tertiae, ego emo libros arte & ingenio, est quintae: ego emo libros a Triphone bibliopola, est sextae: itẽ, ego doceo filium, est primae speciei: ego doceo filiũ tuum non minoris talento est secundae: ego doceo filium

tibi.

tibi, est tertiae: ego doceo filium bonas litteras, & bonos mores, est quartae, ego doceo filium magno studio, & labore, est quintae: sic alia multa,

Dic aliquot uerba actiua primae speciei.

Verberat, & uideo, facio, fastidio, honoro,
Fert, occidit, amo, colit, & formido, timetq.,
Polluoq., & cerno, damnat, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum species sunt omnia primae.

Verbero, uerberas, uerberaui, uerberatũ. per battere.
Video, uides, uidi, uisum. per uedere.
Facio, facis, feci, factum. per fare.
Fastidio, fastidis, iui, itum. per hauer in fastidio.
Honoro, honoras, honoraui, honoratũ. per honorare.
Fero, fers, tuli, latum. per portare.
Occido, occidis, occidi, occisum. per uccidere.
Amo, amas, amaui, amatum. per amare.
Colo, colis, colui, cultum, per amare con honore.
Formido, formidas, aui, atum. ꝑ hauere paura.
Timeo, times, timui, sine supino. per temere.
Polluo, polluis, pollui, pollutum. per imbrattare.
Cerno, cernis, creui, cretum. per uedere.
Damno, damnas, damnaui, damnatum. per damnare.
Doceo, doces, docui, doctum. per insegnare.
Audio, audis, audiui, auditum. per audire.
Narro, narras, narraui, narratum. per dire.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE sunt actiua secundae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem, cum genitiuo construuntur, ut Graeci impleuerunt equum armatorum militum: dici potest & armatis militibus, sed sic per quintam speciem.

Pretium. in quo casu esse debet? in ablatiuo semper, ut emi librum uili, uel aureo. sic & instrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, ut scribo libétius calamo, quam penna. & tempus, ut studui uiginti annis. dicimus & uiginti annos, idq. plerunq. cum

tempus

tempus continuum ſignificamus. Excipiuntur tanti, quanti, pluris, & minoris, cum ſuis compoſitis tantidem, quantilibet, quanticunque, quantiuis, quae ſine ſubſtantiuo in genitiuo ponuntur, ut Quãti emiſti ancillam? Cum ſubſtantiuo uero in ablatiuo, ut Quanto pretio emiſti Homerum? Item Quantiuis emi dicimus, & Quãtouis pretio emi, ſeu Quantauis pecunia, & Quantilibet, ſeu Quantolibet pretio emeris, non eſt mihi curae: dices tamen, haec res nonualet aureũ, & aureo. Varro. Denarij dicti, quod denos aeris ualebant: quinarij, quod quinos. Plinius in naturali hiſtoria. Ita ut ſcrupulum ualeret ſeſtertiis uicenis. ſed tanti ualet res, ſicut tanti emi rem, dicendum, ut apud iuriſconſulto. Res tanti ualet, quanti uendi poteſt: item pluris heteditas ualeret, & quanto pluris hereditas ualeret, & quanto pretio ualet, ſicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, ubi dicitur. Quanti eſt ſumito: pro quanto pretio ualet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & nili, uel emi uel uendidi, ut apud eoſdem iuriſconſultos. Quaſi minimo ualeret hereditas. nec dicas tantum, quantũ, multum, parum, & minimũ ualet, niſi intellexeris pro poteſt. ut ſcio te multum ualere, ideſt poſſe. hanc, conſtructionem ſequuntur cetera uerba, quibus uti cum pretio poſſumus, ut doceo, ago, facio, conſto, & ſimilia. Plinius ſecundus de Pamphilo pictore. Neminem minoris docuit talento. Iuuenalis. Chryſogonus quãti doceat, uel Pollio quanti. Idem. Atque ideo pluris, quam Coſſus agebat. Et, quanti una uenefica conſtat. inuenies etiam apud Terentium. Videtur eſſe quãtiuis pretij. & apud Saluſtium pluris praetij. Plautus Mortuus pluris pretij eſt, quam ego. dicimus etiam, non aeſtimo te unius aſſis, & non facio te pili. itẽ pluris, & minoris pretio unius aſſis. Horatius ſermone ſexto. Vnius aſſis, non unquam pretio pluris licuiſſe: ut ſic dicatur pluris, & minoris pretio, ut pluris & minoris

noris nummo aureo,talẽto, centũ milibus nummum.

Dic aliquot actiua secundae speciei.

Vendit,emit,redimit,locat, & conduco,reuendo.
Aestimo,uaenundo,castigoq.,& reprehendo,
Arguit,incusat,condemno,atque impleo, mulcto,
His uerbis casum post quartum iunge secundum.
Sit tamen in sexto pretium quanti, atque minoris,
Plurisq.,& tanti,socio sine,da genitiuo.
Cum substantiuo,cures ea tradere sexto.

Vendo,uendis,uendidi, uenditum. per uendere.
Emo,emis,emi,emptum. per comprare.
Redimo,redimis,redemi,redemptum. per riscuotere.
Loco,locas,locaui,locatum. p dar a pisone.
Cõduco,cõducis,cõduxi,cõductũ. p toglier a pisone.
Reuẽdo,reuendis, reuẽdidi, reuẽditũ. per riuendere.
Aestimo,aestimasa,estimaui, aestimatũ. per estimare.
Venũdo,uenũdas,uenũdedi, uenundatũ. per uendere.
Castigo,castigas,castigaui, castigatum. per castigare.
Reprehendo,reprehendis,reprehendi, reprehensum. per reprendere.
Arguo,arguis,argui,argutum. idem significat.
Incuso,incusas,incusaui,incusatum. per accusare.
Condemno,condemnas,condemnaui, cõdemnatum. per condemnare.
Impleo,imples,impleui,impletum. per impire.
Mulcto,mulctas,mulctaui,mulctatũ. p punir' i denari.

DE VERBIS ACTIVIS TERTIAE SPECIEI.

QVAE sunt actiua tertiae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientẽ cum datiuo cõstruuntur, ut Homo pius dat elemosinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiae speciei?

Scribo,lego,adscribo.commendo,nuncio, mitto,
Lego,& restituo,do,commodo,mutuo,dono,
Addico,indico, atq. indico, probo,edicoq.,

Post

post quartum dandi gaudent haec omnia casu.
Quae possunt esse & tertiae, & quintae speciei.
Augeo conduplico, accumulo, atque impertio, dono,
Et ternae, & quintae species fecisse licebit.
Scribo, scribis, scripsi, scriptum. per scriuere.
Lego, legis, legi, lectum. per leggere.
Adscribo, is, psi, ptum. per attribuire, & imputare.
Commendo, as, aui, atum, per raccommandare.
Nuncio, nuncias, nunciaui, nunciatum. per auisare.
Mitto, mittis, misi, missum. per mandare.
Lego, legas, legaui, legatum. per mandare, & lassare in testamento.
Restituo, restituis, restitui, restitutum. per restituire.
Do, das, dedi, datum. per dare.
Commodo, commodas, commodaui, commodatum. per prestare, quod redditur idem.
Mutuo, mutuas mutuaui, mutuatũ per prestare, quod non redditur idem. sed de mutuo abunde dicemus in exercitamentis Grammaticis. significat enim, non dare mutuo, sed accipere. Valerius Maximus lib VI. cap. II. Ac potius praesidium a libertate, quam ab innocẽtia mutauit, quemadmodum & mutuor. C. Caesar. lib. III. Commentariorum de bello ciuili Pompeiano. Quammaximas potuerunt pecunias mutuati, perinde, ac suis satisfacere, & fraudata restituere uellent.
Dono, donas, donaui, donatum. per donare.
Addico, addicis, addixi, addictum. per destinare, ut ad dictus morti.
Indico, indicis, ixi ictum. per fare sapere denunciãdo.
Edico, edicis, edixi, edictum. per dare, unde edictum.
Indico, indicas, aui, atum. per mostrare, unde index.
Prodo, prodis, prodidi, proditum. per tradire.
Dico, dicis, dixi, dictum. per dire.
Refero, refers, retuli, relatum. per riferire.
Declaro, declaras, declaraui, declaratũ. ꝑ dichiarare.
Impendio, impendis, impẽdi, impensum. per spẽdere.
unde

unde impendium, ideſt impenſa.
Veto,uetas,uetui,uetitum. per uetare.
Suadeo,ſuades,ſuaſi,ſuaſum. per eſſortare a fare.
Perſuadeo,ſuades,ſuaſi, ſuaſum. per indurre a fare.
Promitto,promittis,promiſi,promiſſū p promettere.
Accommodo,accommodas,accommodaui,accommodatum.per acconciare,& adattare.
Reddo,reddis,reddidi,redditum. per rendere,
Augeo,auges,auxi, auctum. p accreſcere.
Accumulo,as,aui,atum. p accumulare
Conduplico,as,aui,atum. p radoppiare.
Impertio,impertis,tiui, tum. p far participe.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quartae ſpeciei? Quae poſt nominatiuū agentem,& accuſatiuum patiētem cum altero accuſatiuo conſtruūtur, ut ego doceo te Grammaticam.

Dic aliquot actiua quartae ſpeciei.

Flagito,poſco,peto,doceo,rogo, calceo,caelo,
Exoro,admoneo,moneo atque interrogo, cingo,
Induit,& ueſtit,cumq. exuo,poſtulat, oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quae poſſunt eſſe & quartae, & quintae ſpeciei?

Exuo,& accingo,cum ueſtio,calceo,cingo,
Induoq. , & quartae potes haec & dicere quintae.
Flagito,flagitas,flagitaui, flagitatum.
Poſco,poſcis, popoſci, ſine ſupino.
Peto,petis,petiui, petitum. p domādare.
Doceo,doces,docui,doctum. per inſegnare
Rogo,rogas,rogaui,rogatū.per domādare,& pregare
Calceo,calceas,calceaui,calceatum. per calciare.
Caelo,caelas,caelaui,celatum.per celare,& aſcōdere.
Admoneo,admones,nui, nitum. p ammonire.
Moneo,mones,monui,monitum. idē ſignificat.
Interrogo,interrogas,interrogaui,tū. p dimandare.

Exoro,exoras,exoraui, exoratũ per ottener pregãdo.
Admoneo,admones,admonui,admonitũ.ꝑ ãmonire.
Moneo, mones,monui,monitum. idẽ significat.
Interrogo,interrogas,interrogaui,interrogatum.per domandare.
Cingo,cingis,cinxi,cinctum. per cingere.
Induo,induis,indui,indutum. per uestire.
Vestio,uestis,uestiui,uestitum. idem significat.
Exuo,exuis,exui,exutum. per spogliare.
Postulo,postulas,postulaui,postulatũ. per domãdare.
Oro,oras,oraui,oratum. per pregare.

Inueniuntur ne aliqua uerba ex supradictis aliter construi,quam dictum est? Maxime,ut flagito, posco, peto,ut postulo hoc abs te, & postulo te furti. & doceo,& admoneo te de hac re, & frequentius admoneo te huius rei.item induo tibi, & multa huiusmodi. sed tu ab ijs,quae non sunt in usu frequenti, abstineas.peto tamen, & postulo abs te hanc rem magis utimur, quam te hanc rem.

DE QVINTA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE sunt actiua quintae speciei? Quae post nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem cum ablatiuo sine propositione construuntur, ut straui equum sella, & scribo librum calamo,& peto te hasta. caue dicas cum hasta. nam cum instrumentum significamus, tacemus praepositionem, ut uideo te oculis.

Dic aliquot actiua quintae speciei?
Inficit,& munit,tegit,atque irrito,leuoq.,
Educat,atque cibat,uacuoq., & farcio,lacto,
Pascit,alit,spoliat,sternit,petit,afficit, ornat,
Impleoq., & satio,saturo,lanio,laceroq.
Caedo,onero,exonero,uexoq.,& spargo, corono.
Possunt post quartum, purum sibi iungere sextum.

Quae possunt esse & quintae,& tertiae speciei?
Spargo,onero,fundo,figoq.,& sterno, leuoq.

Et si sunt quintae, ternae quoque saepe uidebis.
Inficio, inficis, infeci, infectum. per tingere.
Munio, munis, muniui, munitum. per fortificare.
Tego, tegis, texi, tectum. per coprire.
Irrito, irritas, irritaui, irritatum. per irritare.
Leuo, leuas, leuaui, leuatum. per alleggerire.
Educo, educas, educaui, educatum. per alleuare.
Cibo, cibas, cibaui, cibatum. ꝑ dar da mãgiare
Vacuo, uacuas, aui, uacuatum. per uotare, & uacuare.
Farcio, farcis, farsi, fartum, proprie quod saturo.
Lacto, lactas, lactaui, lactatum per allattare.
Pasco, pascis, paui, pastum. per pascere.
Alo, alis, alui, altum, uel alitum. per nutrire.
Spolio, spolias, spoliaui, spoliatum. per spogliare.
Sterno, sternis, straui, stratũ. per distẽdere, & spianare
Peto, petis, petiui, petitum. ꝑ andare adosso.
Afficio, afficis, affeci, affectũ. per indurre, & disponere ut sic ego afficio discipulos, ut libenter studeant. & afficior. per disponerse. Cic. in Laelio: Sic afficior interdum, ut Catonem, non me, loqui existimem, & sic sine ablatiuo. cum ablatiuo uero accipit significationem ab eo ipso ablatiuo, ut afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, maerore, uoluptate, idest dispono te ad haec omnia.
Orno, ornas, ornaui, ornatum. per ornare.
Impleo, imples, impleui, impletum. per impire.
Satio, as, aui, atũ. per satiare. unde satias pro satietas.
Saturo, saturas, raui, saturatum. per satiare. unde satur.
Lanio, lanias, laniaui, laniatum per strazzare. unde lanius, & lanista.
Lacero, as, aui, atum, per strazzare. unde lacesso, sis, iui, itum, & lacessitus, ut feci lacessitus iniuria, idest prouocatus.
Caedo, dis, caecidi, caesum per ae diphthõgum, cae, ꝑ uccidere. unde homicida, qui hominem. Patricida, qui patrem. & paricida, qui cognatum, alium ue occidit.

cidit.hinc etiam homicidium,patricidium, & participium producit autem penultimam caecīdí, a caedo,a cado.uero,corripit.Priſcianus lib. 1.& 11. per duplex tt patricipium ſcribendum cenſet.

Onero, oneras,onerauí,oneratum.per caricare.
Exonero,exoneras,exonerauí,ratum . per diſcaricare.
Vexo,uexas,uexaui,uexatum. per darimpazzo.
Spargo,ſpargis,ſparſi, ſum per ſparger.unde aſpergo.
Corono,coronas, coronauí , coronatũ per coronare.
Fundo,fundis,fudi,fuſum , per ſpandere , & riuerſare.
Figo,figis,fixi,fixum ,per ficcare.unde crucifixus.

De ſexta ſpecie uerborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſextae ſpeciei? Quae poſtnominatiuum agentem,& accuſatiuum patientem cum ablatiuo cum a,uel ab, uel e,uel ex, uel ſimili praepoſitione conſtruuntur, ut ego audiui, & didici multa a praeceptoribus meis,Romae a Gaſpare Veronenſi, Grammatico peregregio.Ferrariae a Baptiſta,Guarini filio, uiro utriuſq. linguae quamdoctiſſimo.

Dic aliquot actiua ſextae ſpeciei.

Audit,& edeſcit,uellit,mouet,amouet, arcet,
Accipio,retraho,cumq. exigo,ſeparo, ſoluo,
Haurit,habet,remouet,capit, atq. intelligit,aufert,
Atq. abigo,extirpo,eripio,& diuello, uetoq .
Suumoq. : praecipuos poſt caſus ſumere ſextum
Debent,praepoſitis tamen a,uel ab,irrita ut olim
Lapetionides accepit ab hoſpite dona .

Audio,audis,audiui,auditum. per audire.
Ediſco,ediſcis, edidici, ſine ſupino.p imparar a mẽte.
Vello,uellis uelli,uel uulſi, uulſum.per ſcarpire.
Moueo,moues,moui motum . per mouere.
Amoueo,amoues,amoui, amotum. per toglier uia.
Arceo,arces,arcui,arctum. per far ſtar da longe.
Accipio,accipis,accepi,tum.per togliere,& intẽdere.
Retraho,retrahis,retraxi,retractũ. per tirar indietro.
Exigo,exigis,exegi, exactum. per riſcotere.

Separo,

Separo,ſeparas,ſeparaui,ſeparatum. per ſpartire.
Soluo,ſoluis,solui,ſolutũ, per ſciogliere & dislegare.
Haurio,hauris, hauſi, hauſtum . per trar fora.uinum e dolio,aquam e puteo.ut Haurit aquam cribro , qui diſcere uult ſine libro . Accipitur etiam pro audio, ut Vocemq. his auribus hauſi.
Habeo,habes,habui, tum.per hauere , & ſcribitur per aſpirationẽ in principio nã habeo ſine aſpiratione facit in ſecũda perſona abis, & eſt neutrum,& eſt id quod diſcedo , ut Abi hinc actutũ in malã crucem.
Remoueo,remoues,remoui,remotum,per rimouere.
Capio,capis,cepi,captum. per pigliare.
Intelligo,intelligis,intellexi, intellectũ. per intẽdere.
Aufero,aufers,abſtuli,ablatum. per leuar uia.
Abigo,gis,abegi,abactũ . per ſcacciare. unde abactor.
Extirpo,extirpas,extirpaui,extirpatum.
Eripio,eripis,eripui,ereptũ.per togliere , & liberare.
Diuello , diuellis , diuelli , uel diuulſi , diuulſum.per ſcampare.
Veto,uetas,uetui,uetitum.per uietar, & prohibire.
Sumo,ſumis,ſumpſi,ſumptum, per togliere.

De ſeptima ſpecie uerborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſeptimae ſpeciei?Quae cõſtruũtur ante ſe cum nominatiuo agente , & poſt ſe cum datiuo patiente . ut Boni pueri libenter audiunt magiſtris,& parentibus ſuis .

Dic aliquot actiua ſeptimae ſpeciei?

Audio,& auſculto,recipit,benedico, timetq.,
Impero,& inuideo,metuo,interdico,iubetq.,
Haec quandoq. ſolent ſolo gaudere datiuo .
Audio,audis,audiui,auditum.
Auſculto,auſcultas,auſcultaui, tatum.per obedire.
Recipio,recipis,recepi,receptum,per promettere.
Benedico,benedicis,benedixi,ctum.per benedire .
Timeo,mes,mui,ſine ſupino.per temere, ne quid acci (dat mali.
Impero,as,aui,atum.per commandare.

Inuideo,inuides,inuidi,inuisum.per hauere inuidia.
Metuo,metuis,metui,sine supino. per hauer paura,ne quid accidat mali.
Interdico,interdicis,interdixi,interdictum.per interdire,& priuare,& uietare.
Iubeo,iubes,iussi,iussum. per commandare.

Sed audio,ausculto, timeo, metuo, recipio,benedico, magis neutra, quam actiua mihi uidentur, quia passiue his uti non possumus, sed impersonaliter sic, audio tibi,a me auditur tibi.sic benedicitur tibi, timetur uitae Pamphili:quod etiam Diomedi placet & hoc quando tantum cum datiuo construuntur. nam timeo tibi suspendium, uel mortem: iubeo tibi hoc, uel illud: inuideo tibi doctrinam: non sunt septimae speciei. Et notandum dici timeo, & metuo te,ne scilicet noceas mihi. timeo, & metuo tibi, & de te,ne tibi accidat mali.Virgilius.Caroq. oneri timet.Terent. Eius uitae timeo. M.Tullius ad Trebatium. Quo quidem unico ualde mehercule de te timueram.Timeo, & metuo a te,ne propter te quid cuiquam accidat mali. Terentius.Hei metui a Chryside.

DE OCTAVA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

Quae sunt actiua octauae speciei? Quae construuntur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo uero cũ infinito, aut cum obliquo, aut sine, ut ego credo esse indoctus:& ego credo me esse indoctum.

Sed notandum,quod cum sermo non reflectitur ad eum,qui est agens, sed ad alium facit transitionem,necesse est uti obliquo: ut ego spero liberos meos fore & doctos, & bene moratos: cum uero reciprocus est, hoc est eadem res & agit, patitur, obliquo & uti, & non uti possumus pro arbitrio nostro.ut puto esse bonus:& puto me esse bonum.tu credis esse doctus: & tu credis te esse doctum. Caesar semper optauit euadere rex Romanorum: & Caesar semper optauit se

euadere

euadere regem Romanorum. Catullus ſcripſit ad M. Tullium eſſe peſſimus poeta: & Catullus ſcripſit ad M. Tullium ſe eſſe peſſimum poetam.

Dic aliquot actiua octauae ſpeciei.

Spero, & deſpero, cupio, ſcio, neſcio, duco,
Autumat, atq. putat, credit, deſiderat, optat.
Haec infinitum cum obliquo, aut abſq. requirunt:

Spero, ſperas, ſperaui, ſperatum. per ſperare.
Deſpero, deſperas, deſperaui, deſperatũ. per diſperare
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. per deſiderare.
Scio, ſcis, ſciui, ſcitum. per ſapere.
Neſcio, neſcis, neſciui, neſcitum. per non ſapere.
Duco, ducis, duxi, ductum.
Autumo, autumas, maui, matum.
Puto, putas, putaui, putatum. per penſare.
Credo, credis, credidi, creditum. per credere.
Deſidero, deſideras, deſideraui, deſideratum.
Opto, optas, optaui, optatum. per deſiderare.

De nona ſpecie uerborum actiuorum.

Quae ſunt actiua nonae ſpeciei? Quae & ante ſe, & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur, ut doceo, ſedens, oro aſtans, adoro ſupplex, & huiuſmodi.

De decima ſpecie uerborum actiuorum.

Quae ſunt actiua decimae ſpeciei? Quae ante ſe cũ nominatiuo conſtruuntur, poſt ſe uero abſolute ponuntur. ut amo, lego, & huiuſmodi. ut Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat. Item, ſi legis, cantas. ſi cantas, male cantas.

DE CONSTRVCTIONE. uerborum paſſiuorum.

Quid eſt uerbũ paſſiuũ? Quod ab actiuo formatur adiectione r litterae, ut amor ab amo doceor a doceo. Quot ſunt ſpecies uerborum paſſiuorum? Decem, quot & actiuorum.

Omnia uerba paſſiua quomodo conſtruuntur? A

fronte cum nominatiuo patiente, a tergo uero cum ablatiuo agente cum praepositione a uel ab, uel simili, uel cum datiuo, loco ablatiui, ut tu amaris a me, uel tu amaris mihi, pro a me. Virgil. in Bucolicis. His tibi Grynaei nemoris dicatur origo, tibi, pro a te.

Quomodo, cuius speciei sint passiua, cognoscũtur? Si tantum nominatiuum patiẽtem, & ablatiuum cum praepositione agentẽ admiserint, erũt primae speciei. Verum si post rem agentem, & patientem, aliquem habuerint casum, illius erunt speciei, cuius actiua unde formantur. nam sicut ego amo Deum, est primae speciei actiuorum, ita Deus amatur a me, est primae speciei passiuorum. & sicut, ego non aestimo te unius assis, est secundae speciei actiuorum: ita, tu non aestimaris a me unius assis, est secundae speciei passiuorum. & sic in singulis. casus enim qui neq. agens est, neq. patiens in actiuis, non mutatur in passiuis: sed tantum mutantur res agens, & patiens, ut ego scripsi litteras tibi, litterae scriptae fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego spolio te ueste, tu spoliaris a me ueste. ego audio multa abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quae datiuum in nominatiuum cõuertunt, ut Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. ego inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiusmodi orationes, Caprae pascuntur herbas, & herbis.

Sed passiua cum accusatiuo figurate construuntur, ut ledor manum, fractus sum pedem, pascuntur siluas, & summa Lycaei.

Quae octauae sunt speciei, quomodo cõstruuntur? Sic. ego credo esse bonus. ego credor a me esse bonus. ego puto te esse doctissimum, tu putaris a me esse doctissimus. & similiter in ceteris.

Quae sunt nonae, quomodo construuntur? Sic. Doceor sedens, uerberor inuitus, feror insignis, scribor heres.

Quae sunt decimae, quommodo cõstruuntur? Sic. Doceor, uerberor, C. Caesar cum occideretur, curabat ut honeste caderet.

Dic aliquot uerba passiua?

Verberor, & uendor, donor, doceor, spoliorq.,
Audior, & iubeor, nec non credor, uideorq.,
Mutuor, & debent patientem admittere rectum,
A, uel ab, & sextum medijs admittere agentem.
Post tamen hos casus, sua quos actiua, sequuntur.
Verberor, uerberaris, uerberatus sũ. per esser battuto
Vendor, uenderis, uenditus sum. per esser uéduto.
Donor, donaris, donatus sum. per esser donato.
Doceor, doceris, doctus sum. ꝑ esser insegnato.
Spolior, spoliaris, spoliatus sum. ꝑ esser spogliato
Audior, audiris, auditus sum. per esser audito.
Credor, crederis, creditus sum. per esser creduto.
Iubeor, iuberis, iussus sum. per esser commandato.
Videor, deris, uisus sũ. per esser ueduto, & per parere.
Mutuor, mutuaris, mutuatus sum. per toglier imprestito. Sed est potius deponens, & mutuo neutrum: de quibus (ut dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia uerba in or carere praeteritis perfectis, & sex ijs, quae a praeteritis perfectis inclinãtur, eorumq. loco poni participium praeteriti temporis, & substantiuum uerbum, ut amatus sum, uel fui. eram, uel fueram essem, uel fuissem. sim, uel fuerim. essem, uel fuissem. ero, uel fuero. amatũ esse uel fuisse.

QVAE sunt, quae dicũtur uocatiua? Dicor, uocor, nominor, nuncupor, appellor, quae uolunt & a fronte, & a tergo nominatiuum. ut uocor Aldus.
Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus sum.
Appellor, appellaris, appellatus sum.
Dicor, diceris, dictus sum.
Vocor, uocaris, uocatus sum.
Nominor, nominaris, nominatus sum. per chiamarsi.

DE VERBORVM NEVTRORVM. & deponentium constructione.

Quid est uerbum neutrum? Quod in o desinit, & passiuum in or proprie habere non potest. sum igitur cum compositis, similiter, odi, noui, coepi, memini, a-busiue neutra esse dicuntur. item si dixeris aror, erit per prosopopoeiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in constructione esse ut neutra, hoc est neutra primae speciei, & deponentia primae speciei, eandem habere constructionem. & neutra secundae speciei, & deponentia secundae speciei etiam eandem & sic in ceteris, atq. ideo simul de utrisque tractabimus.

Quid est uerbum deponens? Quod in or naturaliter desinens, deponit alteram significationem, idest uel actiuam, uel passiuam.

Quae deponentia deponunt significationem passiuam? Quae sunt primae, secundae, tertiae, quartae, & septimae speciei.

Quae deponũt actiuã? Quae sunt quintae, & sextae.

Quot sunt species uerborum neutrorum? Septem. Quot sunt species uerborum deponentium? Similiter septem.

De prima specie uerborum neutrorum.

Quae sunt neutra primae speciei? Quae & a fronte, & a tergo nominatiuum postulant, ut ego sum indoctus, ut euasisti uir magnus.

Dic aliquot neutra primae speciei?

Sum, fio, incedo, euadoq., & uiuo, uoloq.
Primae sunt species, regitur cum rectus utrinq.
Quandoq. ipsa dies mater, quandoq. nouerca est.

Sum, es, est, fui, sine supino	per essere.
Fio, fis, factus sum, uel fui.	per essere fatto, & diuentare
Incedo, incedis, incessi, incessum.	per andare.
Euado, euadis, euasi, euasum.	per diuentare.
Viuo, uiuis, uixi, uictum.	per uiuere.

Volo

Volo,uolas,uolaui,uolatum. per uolare.

DE PRIMA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Quae sunt deponentia primae speciei? Quae cū nominatiuo utrinq. construuntur,ut tu luctaris vnctus.

Dic aliquot deponentia primae speciei?

Proelior,& luctor,proficiscor, digladiorq.,
Et iocor,& gradior,ratiocinor,atq. reuertor.
Primae sunt species regitur cum rectus utrinq.
Grassor ergo armatus semper,sed luctor inermis:
Digladiator nudus:cautus ratiocinor , impar.
Troilus infelix puer est congressus Achilli.

Proelior,proeliaris,proeliatus sum. per combattere.
Luctor,luctaris , luctatus sum. per giocar alle brazza.
Proficiscor,proficisceris,profectus sum. per andare.
Digladior,digladiaris,digladiatus sum. per fare alle spadazzate.
Iocor,iocaris,iocatus sum.per giocare, & trepare.
Gradior,gradieris,gressus sum. per andare.
Ratiocinor,aris,atus sum. per far conto, e ragione.
Reuertor,teris,sus sum.per ritornare.inuenitur & reuerto.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Quae sunt uerba neutra secundae speciei? Quae cū nominatiuo patiente , & ablatiuo agente construuntur,ut ego careo pecunia,nec dicas pecuniae: Egeo tamen & indigeo,etiam genitiuo iunguntur. memini genitiuo,& accusatiuo & infinito etiam,ut memini legere. satago genitiuo tātū. abstineo genitiuo,accusatiuo, & ablatiuo. sed abstineo est actiuum,ut ait Priscianus.

Dic aliquot neutra secundae speciei?

Deficit,indigeo,careo,memini, satagoq.,
Affluit atq. egeo,uacat,atq. exubero,abundo.
His ablatiuum tantum coniungito casum.
Indiget,atq. egeo sextoq. & da genitiuo.

At memini & quarto caſu,& coniunge ſecundo.
Sed ſatago patrium tribuas tantummodum caſum.
Quae poſſunt eſſe & ſecunde, & tertiae ſpeciei?
Affluo,deficio,nec non his adijce abundo
Neutrorum tertiae ſpecies ſunt, atque ſecundae.
Deficio,deficis,defeci,defectum. per mancare, & non hauere.
Indigeo,indiges,indigui,ſine ſupino.per biſognare,et hauere di biſogno.
Careo,cares,carui, caritum, uel caſſum. per mancare & non hauere.
Memini defectiuum. per ricordarſe, ut memini huius rei,& hanc rem.
Satago,ſatagis , ſategi , ſatactum.per eſſere diligente.
Affluo,affluis,affluxi,affluxum. per abondare.
Egeo, eges,egui,ſine ſupino.idem quod indigeo.
Vaco,uacas,uacaui,uacatum.idem quod careo, & deficio.
Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum. per abondare.
Abundo,abundas,abundaui, abundatnm . idem quod affluo,
Abſtineo, abſtines,abſtinui,ſine ſupino.per aſtenere.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Quae ſunt deponentia ſecũdae ſpeciei?Quae nominatiuum agentem,& ablatiuum patientem poſtulant. in quo tantum a neutris ſecundae ſpeciei differunt: illa enim nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem,haec autem nominatiuum agẽtem , & ablatiuum patientem poſtulant , ut Vtere uirtute . potior tamen iungitur etiam genitiuo,& accuſatiuo: obliuiſcor uero & reminiſcor, & recordor genitiuo , & accuſatiuo: fungor uero,& ueſcor, & utor. & abutor apud ueteres etiam accuſatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo : abutor tamen,etiam accuſatiuo : miſereor, melius

melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia ſecundae ſpeciei?

Fungorq., & potior, ueſcor, fruor, utor, abutor,
Nec non defungor caſu coniunge Latino.
Iunge tribus potior, quarto, & ſexto, atq. ſecundo.
Et debet patrium miſeretur ſumere tantum.
Et patrium, & quartum reminiſcitur, obliuiſcor.
Attamen & ueſcor, utorq., & fungor, abutor,
Quarta etiam docti ueteres iunxiſſe leguntur.

Fungor, geris, functus ſum. per uſar officio, & dignita.

Potior, potiris, uel poteris, potitus ſum. per ottenere coſa deſiderata.

Veſcor, ueſceris, ſine praeterito, & ſupino. ꝑ uſar cibi.

Fruor, frueris, fretus, uel fruitus, uel fructus ſum. per pigliare piacere, & diletto, uſando. Cicero in Hortenſio. Amoenitate ſumma perfructus. fretus idem eſt quod confiſus. Quinctilianus. Tua fretus humanitate, id egeram.

Vtor, uteris, uſus ſum. per uſare. homini autem adiunctum, per conuerſare. Cic. lib. 1. Epiſt. famil. Aulo Trebonio utor ualde familiariter.

Abutor, abuteris, abuſus ſum, eſt perperam, & male uti, & nimis licenter.

Defungor, defungeris, defunctus ſum. per uſar compitamente, ut defunctus eſt uita, ideſt finiuit officium uitae. Virgil. Pelagi defuncte periclis.

Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus ſum. per diméticarſi.

Reminiſcor, reminiſceris, ſine praeterito, & ſupino, per ricordarſi.

Miſereor, miſereris, miſertus ſũ. ꝑ hauer miſericordia

Recordor, recordaris, recordatus ſum. per ricordarſi.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Quae ſunt neutra tertiae ſpeciei? Quae cum nominatiuo agente, & datiuo patiente conſtruuntur, ut ſcalae haerent parietibus, & tu ſeruis Deo.

Seruit,

Dic aliquot neutra tertiae speciei?

Seruit,obest,noceo,placet,atq. incumbo, licetq.,
Officio,caueo,studeoq.,& consulit, haeret,
Obuio,& occurro,atq. obtempero, obedio, paret,
Et faueo,& lateo,atq. ignosco,indulgeo , parco,
Intersum,soluo,desumq.,& debeo, cedo,
Assentit.species cum casu haec tertia dandi est.

Seruio,seruis,seruiui,seruitum. per seruire.
Obsum,obes,offui,sine supino.
Noceo,noces,nocui,nocitum. per nocere.
Placeo,places,placui , placitum. per piacere.
Incumbo,incumbis,incubui, incubitum. per dar opera,& attendere con diligentia.
Liceo,lices,licui, licitum. per essere licito.
Officio,officis,offeci,offectum. per nocere.
Caueo,caues,caui,cautum. per guardarsi.
Studeo,studes,studui,sine supino. per studiare.
Consulo,consulis,consului,consultum. per dare consiglio.
Haereo,haeres,haesi, haesum. per accostarsi.
Obuio,obuias,obuiaui,obuiatum. per scontrare.
Occurro,occurris,occurri,rsum idē quod eo obuiam.
Obtempero , obtemperas, obtemperaui , obtemperatum. per obedire.
Obedio,obedis,obediui,obeditum. idem significat.
Pareo,pares,parui,sine supino. idē quod obedio.
Faueo,faues,faui,fautum . per fauorizare.
Lateo,lates,latui,latitum. per ascondere.
Ignosco,ignoscis,ignoui, ignotum. per perdonare.
Indulgeo,indulges,indulsi, indultum. per concedere.
Parco,parcis,peperci,uel parsi,parsum. ꝑ perdonare.
Intersum,interes,interfui,sine supino. per essere presente.
Soluo,soluis,solui, solutum. per pagare.
Desum, dees, defui,sine supino. per mancare.
Debeo,debes,debui,debitum. per essere obligato.

Cedo

Cedo,cedis,cessi,cessum. per dar luogo.
Assentio, assentis,assensi, assensum. per consentire.
Assentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE TERTIA SPECIE VERRVM DEPONENTIVM.

Quae sunt deponentia tertiae speciei? Quae nominatiuum agentem, & datiuum patientem postulant,ut ego suffragor tibi,tu uero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiae speciei?

Suffragor,dominorq.,& foeneror, atq. refragor,
Blandior,& medeor,nec non assentor, adulor,
Gratulor,irascor,famulor,minitorq., minorq.,
Obsequor,auxiliorq.,aduersor,polliceorq.,
Insidior.dandi gaudebunt omnia casu.

Suffragor,suffragaris,suffragatus sum.per dar la uoce, o la ballotta in fauore.
Dominor,dominaris,atus sum. per signoreggiare.
Foeneror,foeneraris,foeneratus sum. ꝑ dare ad usura
Refragor,refragaris, refragatus sum. per dar la uoce. o la ballotta contra.
Blandior,blandiris,blanditus sum.per accarezzare,& lusingare.
Medeor, mederis,caret ptõ & supino. per medicare.
Assentor,assentaris, assentatus sum. per andare a uerso,& compiacere.
Adūlor,adulāris,adulātus sum, penultima producta, per lusingare,& accarezzare.
Gratulor,gratularis,gratulatus sum.est gaudere bono alieno,ut gratulor tibi.
Irascor,irasceris,iratus sum. per corucciarsi.
Famulor,famularis,famulatus sum. per seruire.
Minitor,minitaris,minitatus sum.per minacciare fortemente.
Minor,minaris,minatus sum. per minacciare.
Obsequor,obsequeris,obsecutus sũ. per ãdar'a uerso.
Auxilior, auxiliaris,auxiliatus sum. per aiutare.

Aduersor, aduersaris, aduersatus sum. per esser contrario.
Polliceor, ceris, citus sum. per prometter spontaneamente.
Insidior, insidiaris, insidiatus sum. per aguaitare, & far insidie. Iniurior autem, & contrarior, ego non memini legere apud idoneos, sed, fui tibi iniurius, affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduersabor & refragabor illi.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Quae sunt uerba neutra quartae spaeciei? Quae cũ nominatiuo agente, & accusatiuo patiente construuntur, ut ego aro terram: & habent passiuum in tertijs personis in utroq. numero, ut terra aratur, & terrae arantur.

Quare non habent passiuum in primis, & secundis personis uerba neutra quartae speciei? Quia semper habent accusatiuum tertiae personae. quapropter cũ fit cõuersa locutio, accusatiuus tertiae personae, in nominatiuum tertiae transmutatur, & debet concordare cum uerbo, quod erit item tertiae personae, ut ego aro terram, terra aratur a me, tu seminas agros, agri seminantur a te. si liceret dicere ego aro te, uel tu aras me, liceret facere conuersam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia nõ licet, ergo nec per passiuum licebit. qui autẽ dicit aror: seminor facit (ut dixi) prosopopoepiam, qua poetae utuntur.

Dic aliquot neutra quartae speciei;

Semino, tundo, & aro, colit, & sero, consero, planto,
Ventiloq., & pulso, pinso, & trituro, pitisso,
Condio, uelo, meto, texo, suo, dissuo, filo,
Sarcio, meio, puto, uanno, uolo, digero, poto,
Prandet, edit, comedit, sorbet, coquo, cõcoquo, ceno,
Excerno, sitio, sapio, neo, spumo, merendo,
Decoquit, atque bibo, e uadoq., moloq., uoroq.

His hominem quartum nunquam coniunge notante.
Semino,ſeminas, ſeminaui,ſeminatum per ſeminare.
Tundo,tundis,tutudi, tunſum. per piſtare.
Aro,aras,araui, aratum. per arare.
Colo,colis,colui,cultum. per coltiuare.
Sero,ſeris,ſeui, ſatum. per ſeminare.
Conſero,conſeris,conſeui,conſitum per ſeminare, & piantanre.
Planto,plantas,plantaui, plantatum. per piantare.
Ventilo,uentilas,uentilaui,uentilatum per uentilare.
Pulſo,pulſas,pulſaui,pulſatum.per battere, & ſonare.
Pinſo,pinſis,pinſui,piſtum. per piſtare, & macinare.
Trituro, trituras,trituraui,trituratum, penultima producta. p battere all'ara.
Pitiſſo,pitiſſas,aui,atum per guſtare, tentandi gratia.
Condio,condis,condiui,conditum. per far ſaporito.
Vello,uellis,uelli,uel uulſi,uulſum. per ſcarpire.
Meto,metis,meſſui,meſſum. per metere.
Texo,texis,texui,textum. per teſſere.
Suo,ſuis,ſui,ſutum. per coſire.
Diſſuo,diſſuis,diſſui,diſſutum. per diſcoſire.
Filo,filas,filaui,filatum. per filare.
Sarcio,ſarcis,ſarſi, ſartum.per coſire,& repezzare.
Meio,meis,ſine praeterito & ſupino.per orinare.
Puto,putas,putaui,putatum. per potare.
Vanno,uannas,uannaui, uannatum. per criuellare.
Volo,uis,uolui,ſine ſupino. per uolere.
Digero,digeris,digeſſi, digeſtum. per padire.
Poto,potas,potaui, potatum. per beuere.
Prandeo,prandes,prandi,& pranſus ſum.per diſnare.
Edo,edis,edi,eſum, per mangiare.
Comedo,comedis,comedi,comeſum, uel comeſtum, per mangiare.
Sorbeo,ſorbes, ſorbiui, uel ſorpſi,ſorptum, & ſorbitum per ſorbire.unde ſorbillo. Terentius Cyathos ſorbilans,paulatim hunc producam diem.

Coquo,

Coquo,coquis, coxi,coctum. per cuocere.
Cõcoquo,cõcoquis,concoxi,concoctum. per padire.
Ceno cenas,cenaui,cenatum. per cenare.
Excerno,exernis,excreui, excretum. per andare del corpo.
Sitio,ſitis,ſitiui, ſititum. per hauer ſete.
Sapio, ſapis, ſapiui,ſapitũ. per ſapere di buõ, o di ree.
Neo,nes,neui,netum. per filare.
Spumo,ſpumas,ſpumaui,ſpumatũ. per far la ſchiuma.
Merendo.merendas,merendaui,merendatum. per merendare.unde merenda,poſt meridiem cibus.
Decoquo,decoquis,decoxi, decoctũ. per conſumare. & fallire. unde decoctor qui abſumptis bonis nõ eſt ſoluendo.dicitur uulgo e fallito.Catullus.Decoctoris amica Formiani.
Bibo,bibis,bibi,bibitum. per beuere.
Euado,euadis,euaſi, euaſum. per euitare. ut euaſi periculum.
Molo,molis, molui.molitum. per macinare.
Voro uoras,uoraui,uoratum. per diuorare.

DE VERBIS EXCEPTAE ACTIONIS.

Quae ſunt uerba exceptae actionis?Ea in quibus nõ ponitur nominatiuus, ſed ſubauditur Deus, propter ea non inueniũtur niſi in tertijs perſonis, & cõſtruuntur cum accuſatiuo patiente, ut pluit magnos imbres. ĩuenies apud hiſtoricos pluiſſe lapidibus, & carnibus: & pluunt glandes, & ſaxa apud poetas:ſicut ego pluo, fulmino,cum Deus loquens introducitur.

Dic uerba exceptae actionis?

Grandinat,atq. pluit,ningit, tonat, atq. coruſcat,
Fulgurat adiungas,& fulminat,atq. ſerenat,
Luceſcit,noctеſcit,& adueſperaſcit,atq. dieſcit.
Hoc eſt & fit lux,& ueſpera,noxq., diesq.
Et quarto,ſextoq. pluit ſeruire uidebis.
Saxa pluit,carnes:ſaxisq.,& carnibus olim.

Saxa

Vulnera, qui diro impulsi, caecoq. furore,
Aedipodionios foedarunt sanguine muros.
At qui Anchisiadem, nec densior aëre grando.
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
Grandinat, grandinauit, grandinatũ. per tempestare.
Pluit, pluuit, & pluit ꝑ syncopem, plutum. per piouere.
Ningit, ninxit, ninctum. per neuigare.
Tonat. tonuit, tonitum. per tronizare.
Coruscat, coruscauit, coruscatum. per lampezare, & splendere.
Fulgurat, fulgauit, fulguratum. idem est quod coruscat.
Fulminat, fulminauit, fulminatum. per dare della saetta, & il trono.
Serenat, serenauit, serenatum. per rasserenare, & far sereno.
Lucescit, sine praeterito, & supino. per far di. dicitur et illucescit: illuxit autem, compositum est ex in, & luxit, quod a luceo est praeteritum.
Noctescit, sine praeterito, & supino. per far notte.
Aduesperascit, sine praeterito & supino. per farsi sera.
Diescit, sine praeterito, & supino. per far di.

De quarta specie uerborum deponentium.

Quae sunt deponentia quartae speciei? Quae nominatiuum agentem, & accusatiuum patientem postulant, ut ego sequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartae speciei.

Arbitror, ulciscor, fateor, sequor, aggrediorq.,
Solor, consolor, praedor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miserorq.,
Metior, & metor, dignorq., precorq., locorq.,
Aucupor, & uenor, furor, reor, atq. recordor,
Alloquor, aspernor, scrutor, nanciscitur, atq.
Praestolor, operior, lucrorq., & sciscitor: istis

Accusatiuum patientem, iungito uerbis.
Arbitror, arbitraris, arbitratus sum. per giudicare.
Vlciscor, ulcisceris, ultus sum. per far uendetta.
Fateor, fatearis, fassus sum. per confessare.
Sequor, sequeris, sequutus sum. per seguitare.
Aggredior, aggrederis, sus sum. per assaltare.
Solor, solaris, solatus sum. per consolare.
Consolor, consolaris, consolatus sum, penul. producta, idem est quod solor.
Praedor, praedaris, praedatus sum. per robare.
Percontor, percontaris, tatus sum. per domandare.
Opinor, opinaris, opinatus sum. per hauer opinione.
Deprecor, deprecaris, deprecatus sum. per rimouere pregando.
Populor, popularis, populatus sum. per guastare.
Liceor, liceris, & licitor licitaris. per accrescere il precio all'incanto.
Meditor, meditaris, meditatus sum. per pensare, essercitare, cantare.
Miseror, aris, miseratus sum. per hauer compassione.
Miseratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miseretur qui miserum subleuat, inquit Festus.
Metior, metiris, mensus sum. per misurare.
Metor, aris, tus sum. per disponer, & locare cō ordine
Dignor, dignaris, dignatus sum. per far degno.
Precor, precaris, precatus sum. per pregare.
Loquor, loqueris, locutus sum. per parlare.
Aucupor, aucuparis, aucupatus sum. per uccellare.
Venor, uenaris, uenatus sum. per cacciare.
Furor, furaris, furatus sum. per robbare.
Reor, reris, ratus sum. per credere, & pensare.
Recordor, recordaris, recordatus sum. per ricordarsi
Alloquor, alloqueris, allocutus sum. per parlare.
Aspernor, aspernaris, aspernatus sum. per dispreggiare.
Scrutor, aris, atus sum. per cercare con diligenza. Ter.

Nanciſcor, nanciſceris, nactus ſum. per trouar per uentura.
Praeſtolor, praeſtolaris, praeſtolatus ſum. per aſpettare.
Quem praeſtolare Parmeno hic ante oſtium?
Opperior, opperiris, oppertus ſum. per aſpettare.
Lucror, lucraris, lucratus ſum. per guadagnare.
Sciſcitor, ſciſcitaris, ſciſcitatus ſum. per ſpirare.

De quinta ſpecie uerborum neutrorum.

Quae ſunt neutra quintae ſpeciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine praepoſitione, uel accuſatiuum cum ob, uel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem. ſed frequentior uſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoq. conſtruitur. doleo caput, mihi dolet caput. Cicero. Dolent tibi oculi. Ouidius. Tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintae ſpeciei?

Gaudeo, cum caleo, rubeo, nigretq., uiretq.,
Et tepet, & friget, ſtupet, & cum turgeo floret,
Albeoq. & liqueo, cum maereo, ſplendeo, pollet,
Aegrotat, pallet, madeo, tumeo, doleoq.,
Pingueoq. annumeres, & macret, & horret, & ardet,
Aretq., & ſextum, aut quartum cum propter habebũt.

Gaudeo, gaudes, gauiſus ſum, per rallegrarſi.
Caleo, cales, calui, ſine ſupino. per ſcaldarſi.
Rubeo, rubes, rubui, ſine ſupino. per arroſciarſi.
Nigreo, nigres, nigrui, ſine ſupino. per annigrirſi.
Vireo, uires, uirui, ſine ſupino. per rinuerdirſi.
Tepeo, tepes, tepui, ſine ſupino. per intepidirſi, & eſſere tepido.
Frigeo, friges, ſine ſupino. per raffreddarſi, & hauer freddo.
Stupeo, ſtupes, ſtupui, ſine ſupino. per ſtupirſi.
Turgeo, turges, turſi, turſum. per gonfiarſi.

Floreo,flores,florui,ſine ſupino. per fiorire.
Albeo,albes,albui, ſine ſupino. per imbianchirſi, & eſſer imbianchito.
Liqueo,liques, ſine praeterito,& ſupino. per manifeſtarſi.
Maereo,res, ſine praeterito,& ſupino. per attriſtarſi.
Splẽdeo,ſplẽdes,ſplẽdui,ſine ſupino. per riſplendere.
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,aegrotas,aegrotaui,egrotatũ. ꝑ ammalarſi.
Palleo,lles,llui,ſine ſup.per impallidirſi,& eſſer impallidito.
Madeo,des,madui,ſine ſupino.per bagnarſi.
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. per gonfiarſi.
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. per dolerſi.
Pingueo,pingues, pingui, ſine ſupino. per ingraſſarſi.
Macreo,macres,macrui, ſine ſupino. per ſmagrirſi.
Horreo,horres,horrui,ſine ſup. per hauer tremore.
Ardeo,ardes,arſi,arſum. per abbrucciarſi.
Areo,ares,arui,ſine ſupino. per ſeccarſi.

De quinta ſpecie uerborum deponentium.

Quae ſunt deponentia quintae ſpeciei? Quae cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente ſine praepoſitione conſtruuntur,uel cum accuſatiuo cum ob, uel propter,ut laetor bonis litteris,uel propter bonas litteras.

Dic aliquot deponentia quintae ſpeciei.

Laetorq., & ſtomachor,triſtor,bacchorq., querorq.,
Atq. uerecundor,delector,glorior,atq.
Crapulor,indignor,morior,iraſcor. habebunt
Sextũ ue aut quartũ.quarto,ob propter ue praeibunt.

Laetor,laetaris, laetatus ſum. per rallegrarſi.
Stomachor,ſtomacharis, chatus ſum. per corucciarſi.
Triſtor,triſtaris, triſtatus ſum. per attriſtarſi.
Bacchor,baccharis, bacchatus ſum.per infuriarſi. ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus ſum. per lamentarſi.
Verecũdor,uerecũdaris,datus ſum. per uergognarſi.

Delector,

Delector,delectaris,delectatus sum. per dilettarsi.
Glorior,gloriaris,gloriatus sum. per gloriarsi.
Crapulor,ris,crapulatus sum. per imbriacarsi di cibi.
Indignor,indignaris,indignatus sum. par disdegnarsi.
Morior,moreris, & moriris, mortuus sũ. per morire.
Irascor,irasceris,iratus sum. per adirarsi.

De sexta specie uerborum ueutrorum.

Quae sunt neutra sextae speciei? Quae cum nomiminatiuo patiente, & ablatiuo agente construuntur cum praepositione a uel ab, ut factus sum a Deo. discipulus uapulat a magistro. Quinctilianus. Testis in reũ interrogatus an ab reo fustibus uapulasset, & innocens. inquit: Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, sed sic semper, Exulo Romae, Venetijs. Virgilius. Longeq. ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Apuleius tamen de Deo Socratis. Quae omnes turbellae, tempestatesq. procul a Deorum caelestium tranquillitate exulant. Et aliquando magno licebit uirtus. Horatius sermone v i. Vnius assis non nunquam pretio pluris licuisse. Item. paruo hac tempestate uaeneunt libri. Valerius. Fecit, ne hostilium locus castrorum minoris uaeniret. Quinctilianus lib. x i i. Respondit a ciue se spoliari malle, quam ab hoste uaenire. Item. Nupsit Glycerium Pamphilo. Ouidius.

Si qua uoles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem. ducere nolim.
Quaeritis, uxori nubere nolo meae.

Da neutra sextae speciei.

Vapulat, & uaenit, nec non licet, exulo, nubo,
Et cum compositis fio, & passiua sequuntur.
A Xerse ut Medo, qui uinxerat Ennosigaeum
Diris compedibus, Caurusq. & uapulat Eurus.

Vapulo,uapulas,uapulaui,uapulatũ. per esser battuto
Vaeneo,uaenis,uaeniui,uaenum. per esser uenduto.
Liceo,lices,licui, licitum. per esser apprezzato.

Exulo,exulas,exulaui,exultatum.per esser bandizato.
Nubo,nubis,nupsi,& nuptus sum.per esser maritato. sed proprie mulierum est,quae quia apud antiquos cũ uiris tradebantur, nubere capita, hoc est opperire & uelare,pudoris gratia,solebãt, nubere dictae sunt,hoc est maritari,flameis obnupta facie. Vnde Claudianus. Flamea sollicitum praeuelatura pudorum. uel ut ait Festus.Boni ominis caussa, quia flameo assidue uteretur uxor flaminis,cui non licebat facere diuortium. Abusiue enim dictum est,Nupsit amicus.

De sexta specie uerborum deponentium.

Quae sunt deponentia sextae speciei? Quae nominatiuum patientem, & ablatiuum cum praepositione agentem postulant, ut Horatius natus fuit a patre libertino.

Dica liquot deponentia sextae speciei.

Nascitur,atq. oritur patiorq.,adiunge renascor.
Et gaudent sexto,Patre ut sum natus ab Aldo.
At patior poterit casum quoq. sumere quartum,
A saxo ut pateris non paruam Sisyphe poenam.

Nascor,nasceris,natus sum. per nascere.
Orior,oriris,uel oreris,ortus,sum. idem significat.
Patior,pateris,passus sum. per patire.
Renascor,renasceris,renatus sum. per rinascere.

De neutris septimae speciei.

Quae sunt neutra septimae speciei? Quae nominatiuum agentem postulant,& post se non regunt casum sine praepositione, ut eo ad aream diui Marci: uenio a delubro Virginis. nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis, ut eo domum, uenio domo. sunt etiam quae absolute ponuntur, ut dormio, uiuo. Peto tamen accusatiuo iungitur sine praepositione. Virgilius. Hinc portum petit. Idem ut Italiam laeti, Latium petamus.

Dic aliquot neutra septimae speciei?

It, meat, incedit, tendit, petit, ambulo, pergo.
Transeoq., & curro, discedo, accedo, remigro,
Sto, iaceo, sedeo, surgo, ruo, salto, quiesco,
Dormioq., & uigilo, uiuo, labo, ludit, hioq.,
Intereo, accumbo, sudo, pereoq., cadoq.,
Et ualeo, atq. oleo, nato, no, sonat, occĭdo, consto.
Si admittunt casum, non solum admittere debent,

Eo, is, iui, itum.
Meo, meas, meaui, meatum.
Incedo, incedis, incessi, incessum.
Tendo, tendis, tetendi, tensum.
Peto, petis, petiui, petitum.
Ambulo, ambulas, ambulaui, ambulatum.
Pergo, pergis perrexi, perrectum. per gire, & andare.
Transeo, transis, transiui, transitũ. per passare.
Curro, curris, cucurri, cursum. per correre.
Discedo, discedis, discessi, discessum. per partirsi.
Accedo, accedis, accessi, accessum. p' approssimarsi.
Remigro, remigras, graui, gratum. per ritornare.
Sto, stas, steti, statum. per star in piedi.
Iaceo, iaces, iacui, sine supino. per giacere.
Sedeo, sedes, sedi, sessum. per sentare.
Surgo, surgis, surrexi, surrectum. per leuare suso.
Ruo, ruis, rui, rutum. per ruinare.
Salto, saltas, saltaui, saltatum. per saltare.
Quiesco, quiescis, quieui, quietum. per riposare.
Dormio, dormis, dormiui, itum. per dormire.
Vigilo, uigilas, uigilaui, uigilatum. per uigilare.
Viuo, uiuis, uixi, uictum. per uiuere.
Labo, labas, labaui, labatum. per uacillare.
Ludo, ludis, lusi, lusum. per giocare.
Hio, his, hiaui, hiatum. per sbadacchiare.
Intero, interis, interiui, interitum. per morire.
Accumbo, accumbis, bui, bitum. per sentare a tauola.
Sudo, sudas, sudaui, sudatum. per sudare.

Pereo,peris,periui,peritum. per morire.
Cado,cadis,cecidi,casum. per cascare.
Valeo,uales,ualui,ualitum.per esser sano, o malato.
Oleo,oles,olui,olitum.per saper di buono,o di reo.
Nato,natas,natani,natatum. per nodare.
No,nas,naui,natum. idem significat.
Sono,sonas,sonui,sonitum. per sonare.
Occĭdo,cĭdis,occĭdi,occāsum.pe.breui.per cascare.
Consto, constas, constiti, constitum, uel constatum. per esser manifesto.

Quae uerba Grammatici appellant neutra passiua? Fit,solet, & gaudet, confido, atq. audeo, fido.quia in praeteritis perfectis,& ijs,quae a praeteritis perfectis deriuantur,retinent litteraturam passiuorum,in ceteris uero neutrorum.
Fio,fis,factus sum. per esser fatto.
Soleo,soles,solitus sum. per esser usato.
Gaudeo,gaudes,gauisus sum. per rallegrursi.
Confido,confidis,confisus sum. per confidarsi.
Audeo,audes,ausus sum. p hauer ardiméto.
Fido,fidis,fisus sum. per fidarsi

Quomodo construuntur? Varie. nam fio construitur ut uapulo.soleo infinito semper iungitur, ut soleo legere.gaudeo dictum est iungi ablatiuo agenti, ut tu me rallegri,gaudeo te.Confido,& fido datiuum postulant,ut non confido tibi.Audeo accusatiuo,uel infinito iungitur,ut audeo magnum nefas, & audeo con uiciari tibi.Virgil.Audetq. uiris concurrere uirgo.Ouidius.Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum, Thracia nocturno tangere castra dolo.

De septima specie uerborum deponentium.

Quae sunt deponentia septimae speciei? Quae nominatiuum agentem postulant, & post se non regunt casum sine praepositione, ut non nisi doctus reuertar in patriam. nisi iungantur nominibus aduerbialiter positis. tunc enim tacemus praepo-

ſitionem, ut reuertor Romam, proficiſcor domo. Sunt quae abſolute poni poſſunt, ut iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimae ſpeciei.

Laborq., & gradior, uenor, piſcorq., iocorq.,
Altercor, luctor, proficiſcitur, atq. cachinor,
Proelior, & graſſor, lacrymor, ſcortorq., ſed inde
Nugor, conuerſor, ſpatiorq., & ruſticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. iſtis
Si dederis caſum, non ſolum iungito uerbis.

Labor, laberis, lapſus, ſum. per traſcorrere, & caſcare.
Gradior, graderis, greſſus ſum. per andare.
Venor, uenaris, uenatus ſum. per cacciare.
Piſcor, piſcaris, piſcatus ſum. per peſcare.
Iocor, iocaris, iocatus ſum. per ſcherzare, & treppare.
Altercor, altercaris, altercatus ſum. per contendere.
Luctor, luctaris, luctatus ſum. per giocare alle brazza.
Proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum. per andare.
Cachinor, cachinaris, cachinatus ſum. p rider molto.
Proelior, proeliaris, proeliatus ſum. per combattere.
Graſſor, graſſaris, graſſatus ſum. per aſſaltare.
Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum. dicitur & lacrymo. per lacrimare.
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. per meretricare.
Nugor, nugaris, nugatus ſum. per cianciare.
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. per conuerſare.
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. per andar a ſpaſſo,
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. per ſtar in uilla.
Digredior, digrederis, digreſſus ſum per partirſi.
Conor, conaris, conatus ſum. per sfoszarſi in uano.
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. per far conto, unde ratiocinor dicitur lo Abachiſta.
Auguror, auguraris, auguratus ſum. per indouinare.

Et quoniam tam neutra, quam deponentia ſeptimae ſpeciei iunguntur tũ caſibus cum praepoſitione, tum

tum aduerbijs localibus, tum nominibus positis aduerbialiter, ut eo, uenio, trāseo, gradior, proficiscor, & huiusmodi: operaepretium uidetur hic de aduerbijs localibus studiose cōscribere. nō poterit enim quisquā horum uerborū septimae spēi bene scire cōstructionē, ipsisq. uti, Latinè loquēs, si nesciat, quonā modo iūgātur aduerbijs, ac nominibus, quae ponūtur aduerbialiter.

DE ADVERBIIS LOCALIBVS.

Quot sunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quo, qua, unde, quorsum, & quousq. Vbi significat statum in loco. Quo, motum ad locum. Qua, motum per locum. Vnde, motum de loco. Quorsum locum uersus. Quousq., usq. ad locum, uel usq. ad tempus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA IN LOCO?

Hic, istic, illic, intus, foris, usquā, nusquam, ibi, ibidem, ubiq. alibi, alicubi, sicubi, necubi, ubiuis, ubilibet, ubi ubi, ubicunq., utrobiq., superius, inferius, & ubi.

Quae differentia est inter hic, istic, illic? Hic significat locū apud primā personam, quae loquitur. Istic, locū apud secūdam, quae audit. Illic, ab utraq. remotum. Et sic huc, istuc, illuc: hac, istac, illac: hinc, istinc, illinc: eodem modo hic, haec, hoc: iste, ista, istud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam personam, iste, ad secundam, ille, ad tertiam.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA AD LOCVM.

Huc, istuc, illuc, intro, foras, usquam, nusquam, siquo, nequo, aliquo, utroq., quocunq., quoquo, quouis, quolibet, eo, eodem, supra, infra, & quo.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM PER LOCVM?

Hac, istac, illac, intus, foras, siqua, nequa, alia, aliqua, utraq., quacunq., ea, eadem, & qua.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM DE LOCO?

Hinc,

Hinc, istinc, illinc, intus, foris, sicunde, necunde, aliunde, alicunde, undiq., undecunq., utrinq., undeuis, undelibet, inde, unde, superne, inferne, caelitus, funditus, radicitus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA LOCVM VERSVS?

Horsum, istorsum, illorsum, siquorsum, nequorsum, aliorsum, aliquorsum, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, uel leuorsum, utroq. uersum, & quorsũ.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA VSQVE AD LOCVM.

Hactenus, hucusq., istucusq., illucusq., eousq., & quousq.

DE NOMINIBVS QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina urbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo casu ponuntur? In genitiuo si sint primae, uel secundae declinationis, ut sum Patauij, fui Romae. Si uero tertiae, uel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: ut tu fuisti Carthagine. ego eram Venetijs, Pisis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum in quo casu ponuntur? Similiter in ablatiuo, ut solui Venetijs. trãsiui Roma, Brundusio. tu uenis Florentia, Carthagine.

Ad locũ in quo casu ponuntur? In accusatiuo, ut eo Romã, Tibur, Venetias, Sermonetã, Bassianũ, Carpos.

Ad interrogationem per quorsum, in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum uersus: quod postpositum, inclinat sibi praeposita nomina, ut, Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam uersus profectum te esse constaret, scripsi ad te has litteras.

Ad interrogationem per quousq., in quo casu ponuntur? In accusatiuo cum usq., ut usq. Romam.

Possumus ne huiusmodi nominibus proprijs addere praepositionẽ? Maxime, ut uado ad Albẽ, uenio ab

Roma, quod & usu approbatorũ facile ostendi potest. Cicero in Verrinis. Ea die Verres ad Messanam uenit. Salust. in Catilinario. Iam tũ Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicetur, Venio a Roma, & a domo, sum in Roma, & ĩ domo. Fabius. In domo furtũ factũ ab eo, q domi fuit. Plurima sibi exẽpla facile q uolet, inueniet, sed frequẽs usus gaudet breuitate, & demit praepõne.

Quae appellatiua ponuntur ut propria? Domus, hu mus, rus, & militia. Sed humus, ego non nisi in loco, & de loco memini legere: & militia, in loco tantum. ut Stratus humi, Surgit humo, fui militiae. Item rus in lo co magis in datiuo, quam in ablatiuo ponitur. Terentius. Ruri se continebat. Poetae tamen propter metrum etiam rure dicunt. Inuenies etiam belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de Officijs. Praeterea, quibuscunq. rebus uel domi, uel belli poterunt, remp. augeant imperio, agris, uectigalibus.

Adijciuntur ne adiectiua hmõi nominibus, cũ ponun tur aduerbialiter? Non: nisi meus, tuus, suus, noster, & uester, & alienus. nã, sum domi meae, & tu es domi alie nae, dicimus: sũ domi magnae, tu es domi pulchrae & regiae, nõ dicimus: sed in domo magna, & ĩ domo pul chra, & regia. Itẽ. eo Venetias, ditiores Patauio, uel Pa tauiũ maius Venetijs: ego quia id genus orationis non memini legere, nõ dicerẽ, sed ad Venetias ditiores, ad Patauiũ maius. Legi tamẽ apud Ouid. in Heroidibus. Atq. aliquis doctas iam nunc eat inquit Athenas. sed potest tacuisse praepositionẽ, ut Virgil. Italiã fato pro fugus Lauinaq. uenit: nam Propertius addidit, cũ ait, Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum, regionum, insularum, mon tium, appellatiua, & propria hominũ, & belluarũ: item appellatiua rerũ omnium in loco, in quo casu ponuntur? In ablatiuo cũ praepositione in, uel simili, ut sũ in templo, sub tecto, super lapide. Ad locum in quo casu ponuntur? In accusatiuo cũ praepositione ad, uel simi

li, ut

li, ut eo ad templũ, in Cyprum, uersus Italiã, quod melius postponitur, ut Italiam uersus. Vsq. uero, ponitur cum alia praepositione, ut eo usq. ad templum, usq. in Cretã. Ad locum utimur etiã supinis in um sine praepositione, & gerũdijs ĩ dum, cum praepositione, ut eo lectũ, & ad legendum. De loco in quo casu ponuntur? In ablatiuo cũ a, uel ab, uel e, uel ex, uel simili praepõne, ut uenio ex agro, reuertor a tẽplo, uel e foro domũ.

Per locũ in quo casu ponunt̃? In accusatiuo cũ per, ut trãseo per forũ, per areã diui Marci, per Danubiũ.

DE VERBORVM COMMVNIVM CONSTRVCTIONE.

Quid est uerbum commune? Quod in or naturaliter desinens, utranq. retinet significationem, actiuam scilicet, & passiuam. Quomodo construuntur uerba communia, quando actiuam habent significationem? Cum nominatiuo agente, & accusatiuo patiente, sicut uerba actiua: ut ego criminor te, sicut ego accuso te: tu largiris mihi libros, sicut tu donas mihi libros.

Quomodo construuntur uerba communia in significatiõe passiua? Cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cũ praepositiõe a, uel ab, uel simili, sicut uerba passiua: ut ego criminor abs te, sicut ego accusor abs te: libri largiũtur a me tibi. sicut tibi donãtur a me tibi.

Da uerba communia.

Largior, experior, ueneror, moror, osculor, hortor,
Criminor, amplector, nec non interpretor, atq.
Hospitor. haec nunc sunt communia uerba, sed olim
Multa alia antiquis communia uerba fuerunt,
Vt meditor, solor, frustor, reor, aggredior q.,
Fare, obliuiscor, dignor, stipulor, dominor q.,
Metor, & affector, testor, detestor, abutor.
Quae actiue, quarto, passiue, iungito sexto.
Largor, giris, gitus sum. per donare, & esser donato.
Experior, experiris, expertus sum. per prouare, & esser prouato.

Vene-

Veneror,ueneraris,ueneratus ſum.per honorare, & eſſer honorato.
Moror,moraris,moratus ſum.per ritardar,& eſſer ritardato.
Oſculor,aris,oſculatus ſum.per baſar, & eſſer baſato.
Hortor,hortaris,hortatus ſum.per confortar,& eſſer confortato.
Criminor,criminaris, criminatus ſum. per incolpar, & eſſer incolpato.
Amplector, amplecteris, amplexus ſum. per abbracciar,& eſſer abbracciato.
Interpretor,aris, atus sũ.per eſponer, & eſſer eſpoſto.
Hoſpitor,aris,tus ſum.per albergar, & eſſer albergato
Meditor,aris,tus ſum.per eſſercitar, penſando.
Solor,ſolaris,ſolatus ſum. per conſolare.
Fruſtor,fruſtaris,fruſtatus ſum, per ingannare.
Reor,reris,ratus ſum. per penſare,& credere.
Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum. per aſſaltare.
For,quod non eſt in uſu,faris,fatus ſum. per parlare.
Dignor,dignaris, dignatus ſum. per degnarſi.
Obliuiſcor,obliuiſceris,oblitus ſum. per diméticarſi.
Stipulor, ſtipularis,ſtipulatus ſum. per dimandare.
Dominor,dominaris,dominatus sũ.per ſignoreggiare
Metor,metaris,metatus ſum. per metter per ordine.
Affector,affectaris,affectatus ſum.per imitare.
Teſtor,aris,atus ſum.per teſtificare,& far teſtamento.
Deteſtor,aris,atus ſum. abominor, & quaſi precando auerto.
Abutor,abuteris,abuſus ſum. per mal uſare.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM IMPERSONALIVM.

Quid eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos,nec perſonas habet.

Quot ſunt neutra uerborum imperſonalium? Duo, actiuae uocis, & paſſiuae.

Actiuae uocis imperſonalia quomodo deſinunt? In

t,ut poenitet,placet,intereſt.

Paſſiuae uocis impersonalia quomodo deſinunt?In tur,ut amatur.

De imperſonalibus paſſiuae uocis.

A quibus uerbis deriuantur paſſiuae uocis imperſonalia? A uerbis in o, quae nominatiuum agẽtem poſtulant,ideſt a uerbis actiuis,a neutris tertiae, quartae,& ſeptimae ſpeciei.Ab ijs autem, quae habent nominatiuũ patientem ut egeo,gaudeo,uapulo,non deriuantur:nec ab ijs neutris,quae prae ſe infinitum admittũt, niſi a paucis.Virgilius.Sic placitum.Plinius tamẽ lib. x.cap.xxvii.indigetur uſus eſt. Nunquam conſpectis, niſi cũ praeſidio earum indigetur. ſed tu eorum, quae non ſunt in frequenti uſu, abſtineas.

Quomodo conſtruuntur imperſonalia paſſiuae uocis?Cum ablatiuo agente cũ praepoſitione a,uel ab:ut a me ſtudetur, ideſt ego ſtudeo: a te dormitur, ideſt tu dormis.poſt ſe uero regũt caſum uerborũ ſuorũ, ſi a neutris tertiae,& ſeptimae ſpeciei deducta fuerit,ut ſeruio tibi,a me ſeruitur tibi:eo ad templũ, a me itur ad templũ.nam quae ab actiuis ueniunt,ego nõ memini legere cũ caſu patiente. non enim legi unquã apud doctos,quales eſt,amatur Socratẽ, aratur terram: ſed paſſiue ſemper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Graecos quidem fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire,qui legerit.Illud enim apud Priſcian. λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν, hoc eſt, dicitur Diogenem Cynicum, ſi non ſubauditur ποιῆσαι ἢ τύψαι, uel aliud infinitũ,Graeci nõ approbãt. negãt enim dici apud ſe, στέργεται Σωκράτην, hoc eſt, amatur Socratem. docetur uero Grãmaticam,& petitur gratiam ita dicitur,ut donatur tibi turbatur agris, a me accipitur a te.nõ enim in his pati aliquid ſignificamus.Ponuntur frequentius abſolute,ut amatur,ſtatur.Sed, quare nõ liceat dicere amatur Socratem, oſtendimus in fragmentis noſtris.

Ante ſe an habere poſſint ablatiuum, poſſumus ne au-

auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epistolis, Sed nihil est a me inseruitum tẽpori. Idem in officijs. Occurritur autem nobis & quidem a doctis, & eruditis. Caesar in Commentarijs. Cum ab hostibus constanter, & non timide pugnaretur. Liuius. Et Roma inde frequenter migratum est, a parentibus, ac propinquis nuptarum. sed haec omnia sunt a neutris tertiae, & septimae speciei. An etiam quae ab actiuis, & neutris quartae deriuantur, habere possint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, nisi quod apud Plautum legitur. Si opulento petitur pauperioris gratiam, pauper timet. ubi opulento datiuus est pro ablatiuo positus. sed dici posse & Donatus, & Diomedes, & Priscianus docen , quibus ego facile accedo.

Quam significationẽ habẽt haec uocis passiuae impersonalia? Actiuam semper. nam quid aliud est, a me amatur, quam ego amo? a te curritur, quam tu curris? Et notandum nihil id genus impersonalibus esse posse, quod patiatur.

Dic aliquot impersonalia passiuae uocis.

Scribitur, & legitur, ferturq., auditur, amatur,
Prandetur, bibitur, statur, seruitur, aratur.
Prae se quae sextum, dandi ue admittere casum
Debent, post casus uerborum cuncta suorum.
Itur ut ad generum Cereris sine uulnere paucis.
Regibus, & sicca & crudeli morte tyrannis.
Ac tacite ad gelidum miseris descenditur orcum,
Atq. ibi Iunoni stygiae seruitur ab illis.
Siqua fides, uanis sed tu ne crede poetis.
Non tamen inuenies, pulchrum certamen Orestis.
Cum Pylade a nobis legitur, certamen ut hic sit
Quartus: nec, terras mihi bobus aratur, & agros.
Atq. his consimiles apud egregios auctores.
Sed plerunq. solent non ullum admittere casum,
Vt turbatur agris, statur, dormitur, amatur.
Scribitur, scribebatur, scriptum est, uel fuit. si scriue.

Legitur

Legitur, legebatur, lectum est uel fuit. si lege.
Fertur, ferebatur, latum est, uel fuit. si porta.
Auditur, audiebatur, auditum est, uel fuit. si alde.
Amatur, amabatur, amatum est, uel fuit. si ama.
Prandetur, prandebatur, pransum est, uel fuit. si disna.
Bibitur, batur, bitũ est, uel fuit. si beue. Statur, batur, statum est, uel fuit. si sta. Seruitur, batur, uitum est, uel fuit. si serue. Aratur, batur, aratum est uel fuit. si ara.

De impersonalibus actiuae uocis.

Impersonalia actiuae uocis quot species habent? Sex.

De prima specie impersonalium.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis primae speciei? Quae ablatiuũ agẽtem cũ praepositione a uel ab, & datiuũ postulãt, ut io faccio bene alli miei amici, li quali satisfano a me. per neutrũ dicimus, ego bene facio amicis meis, qui satisfaciunt mihi. per impersonale uero, a me benefit amicis meis, a quibus satisfit mihi. hoc est bonum, idest bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius speciei uerba esse semper impersonalia. nõ. n. licet dicere benefio, malefio, satisfio: quoniã ĩ his, bene, male, satis, uim habere uidẽtur nominatiui tertiae ꝑsonæ, & datiuus neq. agẽs esse, neq. patiẽs.

Dic impersonalia actiuae uocis primae speciei.

Cum benefit uerbo, nec non male iunge, satisq.,
Et bene fit facies, necnon malefitq., satisfit.
Quae debent sextum, casumq. admittere dandi.

Benefit, benefiebat, nefactum est uel fuit. el si fa bene.
Malefit, lefiebat, malefactum est, uel fuit. el si fa male.
Satisfit, satisfiebat, fatisfactum est, uel fuit. el si satisfa.

De secunda specie impersonalium actiuae uocis.

Quae sunt impersonalia secũdae speciei? Quae ante se infinitũ loco nominatiui postulant, & post se genitiuum, ut legere bonos libros interest scholasticorum. Excipiũtur mea, tua, sua, nostra, & uestra: pro mei, tui, sui, nostri, & uestri ut docere meos scholasticos interest mea. Dicimus etiam, Cuia interest, sicut cuius. ut

haec quoq. intersunt tua, cuia, uel cuius studere. maxime interest. sed quãdo nominatiuũ habent, sunt persosonalia, ut hoc mea primum nõ parui refert, & tu etiã cogita quid cuiusq. intersit. Et notandum horum uerborum nominatiuum sẽper neutri generis esser oporteret quemadmodum Laurẽtius Valla praestãti uir ingenio docet, cui ego facile assentior, quia nusquam aliter memini legere quam cum nominatiuo neutri generis Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro XVIII. cap. XXI. Plurimum enim refert cuiusq. soli ratio. Idem in prooemio primi libri, Multumq. apparatus interest apud inuitatum hospitẽ, & oblatum. Sed an uerbum aliquod sit impersonale, ostendimus abunde in fragmentis Grammaticis.

Interest quando est personale quot modis construitur? Quattuor, & quattuor habet significationes. Iungitur enim genitiuo, & significat quod uulgo dicimus appertenere, ut questa cosa si appartiene a te solo. hoc tua solius interest, idest ad te solum pertinet. Item iungitur datiuo, & significat essere presente, ut io son stato presente alle tue nozze, ego interfui nuptijs tuis. Quando uero sic dicimus, da Roma a Napoli sono cẽtomiglia. e di qui, ouero dalla piazza al palazzo, sono ducento passi: Roma Neapolim intersunt centum millia passuum, idest centum milliaria: & hinc uel e foro ad praetorium intersunt ducenti passus: significat distantiam, et quanto e da uno luogo ad un'altro. quod fit melius per distat, ut Roma Neapoli distat centum millibus passuum: & hic locus, uel area a praetorio distat ducentis passibus. Item & per abest. Plancus in epistola ad Ciceronem. lib. x. Ventidius bidui abest ab eo. Lepidus ad forum Voconij castra habet, qui loces a foro Iulij quattuor & uigiti millia passuũ abest.

Est notandum per interest, miliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera uero ibi collocare nos oportet, ubi ea, quae & de loco, & ad locum sunt, collocamus.

locamus. Per diſtat uero & abeſt ponuntur milliaria, uel paſſus, & huiuſmodi tam in accuſatiuo, quam in ablatiuo. Res autem quae diſtat, uel abeſt, ideſt ea unde ſermo incipit, in nominatiuo collocanda eſt Ea uero unde diſtat, uel abeſt ſic ponitur, ut ea quae de loco ſunt. Ouidius.

Sulmo mihi patria eſt. claris uberrimus undis.

Millia qui nouies diſtat ab urbe decẽ. Valerius Maximus, Eueſtigioq. Epidauri Romanorum legatos in templum Aeſculapij, quod ab eorum urbe quinq. millibus paſſuum diſtat, perductos, ut quidquid inde ſalubre patriae laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo iure ſumerent, benigniſſime inuitarunt. Aliquando autem ſignificat differentiam; & conſtruitur ſic, Inter hominem, & belluam multum intereſt, ideſt magna differentia eſt. & inter te & me, uel nihil, uel parum intereſt. ideſt uel nulla, uel parua differentia eſt. Item ſic, ſapiens intereſt a ſtulto, & ſtulto: utrunq. enim dicimus. Teren. Homini homo quid praeſtat? ſtulto intelligẽs quid intereſt? ideſt quae differentia eſt? Item ſic apud eundem, Hõc pater, hõc dominus intereſt. Dicimus etiam non refert, & non intereſt utrum domi ſis, an foris, id eſt non monta, & non importa. Valerius Maximus, Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcam. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non? Dicimus etiam cum genitiuo ſic, magni, parui, tanti, & quanti intereſt, & refert. Cicero, Magni enim intereſſe uidebatur ad eam neceſſitudinem. Idem, Permagni intereſt, quo tempore haec epiſtola tibi reddita ſit. Et cum nonnullis aduerbiis, ut magis, minus, plus, maxime, minime, & ſimilibus.

Praeterea tua diſcipuli intereſt libros legere, ſunt, qui negant dici latine: ſed tua, qui es diſcipulus. ſed de his in fragmentis.

Dic imperſonalia actiuae uocis ſecundae ſpeciei.
Intererat, refert, ſpeciei uerba ſecundae.

Ante infinitum uoluerunt, post genitiuum.
Quinq. tamen sexto, sed erunt pronomia casu.
Interest, intererat, interfuit.
Refert, referebat, retulit. per appartenersi.

De tertia specie impersonalium actiuae uocis.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis tertiae speciei? Quae infinitũ prae se loco nominatiui postulant, post se uero datiuum, ut, ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero sunt personalia. ut litterae non placent stultis.

Et notandum dici posse, mihi placet esse bono, & mihi placet esse bonum. sed cum accusatiuo subauditur me, ut sit, mihi placet me esse bonum. Ouidius in Heroidibus. Quo mihi commisso non licet esse piam? idest me esse piam. Et in primo μεταμορφώσεων, Sed nocet esse deũ, idest me esse deum nocet mihi. Martia.
Dicunt Earinos tamen poetae.
Sed Graeci, quibus est nihil negatum.
Et quos ἆρες ἄρες decet sonare.
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Dic impersonalia actiuae uocis tertiae speciei.

Accidit, atq. uacat, praestatq., placetq., libetq.,
Euenit, & restat, conducit, sufficit, atq.
Contingit, constat, cum suppetit, expetit, & cum
Conuenit, atq. licet, nec nonliquet, ante requirunt,
Haec infinitum, sed post uoluere datiuum.
Accidit, accidebat, accidit. per accader, & intrauenire.
Vacat, uacabat uacuit. per hauer ocio, & tempo.
Praestat, praestabat, praestitit. per esser meglio.
Placet, placebat, placuit. per piacere.
Libet, libebat, libuit. idem significat.
Euenit, eueniebat, euenit. per cadere, & interuenire.
Restat, restabat, restitit. per restare.
Conducit, conducebat, conduxit. per esser utile.
Sufficit, sufficiebat, suffecit. per bastare.

Cõtingit,gebat,contigit.per accadere,& intrauenire.
Constat,constabat, constitit. per esser manifesto.
Suppetit,suppetebat, suppetiuit.per uenire in mente.
Expedit,expediebat,expediuit. per esser utile.
Conuenit,conueniebat,conuenit.per conuenire.
Licet,licebat,licuit, & licitum est. per esser licito.
Liquet,liquebat,licuit. per esser manifesto.

De impersonalibus actiuae uocis quartae speciei.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis quartae speciei? Quae infinitum prae se loco nominatiui postulant,post se uero accusatiuum patientem, ut incubuisse litteris iuuat me. Cum nominatiuo autem sunt actiua,ut litterae iuuant me, at te delectant diuitiae. Oportet,rarissime legitur personale. Terentius. Quaeque solent,quaeque oportent.

Dic impersonalia actiuae uocis quartae speciei.

Dedecet,atq. decet,iuuat,& delectat,oportet,
Atq. etiam offendit,laedit quoq. connumerabis.
Hinc infinitum,quartum inde his adijce, sicut
Non dormire diu,populos cui cura regendi,
Consultumq. uirum decet,& cui plurima curae.
Et quod ait mulier,uarium, & mutabile semper,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

Dedecet,dedecebat, dedecut. per esser dishonore.
Decet,decebat,decuit. per esser honore, & conuenire.
Iuuat,iuuabat,iuuit. per giouare.
Delectat,delectabat,delectauit. per dilettare.
Oportet,oportebat, oportuit.per esser necessario.
Offendit,offendebat,offendit. per nocere.
Laedit,laedebat,laesit,idem quod offendit.

Quare addidisti huic speciei, laedit, atq. offendit? Quia possunt habere prae se infinitum loco nominatiui,post uero accusatiuum,ut iuuat, delectat, & cetera. at scribere laedit stomachum. & bibere merum saepe offendit cerebrum. Quare quaecunq. uerba infini-

tum ante se loco nominatiui habere possunt, inter im personalia connumerãda sunt, ut legere fecit me multa scire. scribere plurimos interemit. Item multis obest amittere tẽpus, & studere profuit mihi. Virgilius, Saepe etiam steriles incendere profuit agros. Item uirtuti incumbere, est quam optimum. Horatius, Scribendi recte, sapere est & principium, & fons. Item, Te imposuisse mihi non latet, non fallit me. Virgilius.

Nec me adeo fallit ueritum te moenia nostra,
Suspectas habuisse domos Carthaginis altae.

Sic pertinet, attinet, attingit, & spectat cum infinitiuo impersonalia sunt, & post se accusatiuum cum ad praepositione requirunt, ut studere pertinet ad me. Horatius epistolarum primo.

Res gerere, & captos ostendere ciuibus hostes
Attingit solium Iouis, & caelestia tentat.

Res gerere, est loco nominatiui. Inueniuntur etiam uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur, permittitur. Virgilius.

Si datur Italiam, socijsq. & rege recepto,
Tendere, ut Italiam laeti, Latiumq. petamus.

Valerius Maximus, si tamen acta excellentissimorum uirorum humiliter aestimare sine insolentiae reprehensione permittitur.

De impersonalibus actiuae uocis quintae speciei.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis quintae speciei? Quae genitiuum, uel infinitum ante se postulant: post uero, accusatiuum. ut, peccatorum, uel peccasse poenitet me. Apud antiquos erant etiam personalia. Terentius, Hei mihi non te haec pudent? Lucanus, Quem saeua pudebunt. Atq. ideo dixit quidam bonorum morum doctus magister, quem non legere solum, sed ediscere quoq. pueros uelim, Quod pudeat socios prudens caelare memento.

Et notent hic pueri eum quem pudet, taedet, miseret, poenitet, poni in accusatiuo: eum uero cuius pu-

det, taedet, miseret, poenitet, in genitiuo: ut me pudet, taedet, miseret tui. poenitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua uulgari. Io ho uergogna, ricresci mento, misericordia di te. Io mi pentisco de' miei peccati, & sic uno modo construuntur. Cum uero sic dicitur, Tu mi rincresci, tu non hai misericordia di me, uariatur constructio: me taedet tui, te nō miseret mei. & hoc quia me taedet tui nō est, tu mi rincresci, sed io ho rincrescimento di te. sic me pudet tui, non est, tu mi uergogni, ouero fai uergogna, sed io ho uergogna di te, tu mi rincresci, tu mi fai uergogna, dicendum, tu afficis taedio, tu afficis me dedecore.

Dic impersonalia actiuae uocis quintae speciei.

Depudet, & tedet, miseretq., pigetq., pudetq.,
Distaedet, necnon. & poenitet, & miserescit.
Haec infinitum poscunt, casum ue secundum
Ante, sed a tergo quartum sibi uerba dederunt.

Depudet, debat, depuduit per non hauer uergogna.
Taedet, taedebat, pertaesum est uel taeduit. per hauere rincrescimento.
Miseret, Miserebat, misertum est. per hauere misericordia.
Piget, pigebat, piguit, & pigitum est (ut Gellius tradit) per attristare.
Pudet, pudebat, puduit. per hauer uergogna.
Distaedet, bat, distеduit, sicut pertaedet, pertaeduit. per attristarsi molto.
Poenitet, poenitebat, poenituit. per pentirsi.
Miserescit, miserescebat. sine praeterito. dicimus & miserescor. per hauer misericordia.
Virg. His lacrymis uitam damus, & miserescimus ultro.

De impersonalibus actiuae uocis sextae speciei.

Quae sunt impersonalia actiuae uocis sextae speciei? Quae, & ante se, & post se infinitum postulant. ut, discere bonas litteras debet in-

 teresse

teresse tua. Discere incipit placere mihi. Scribere solet nocere lipposis. Furari desinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo potest prodesse, modo obesse. a quibus orationibus si remoueantur debet, incipit, solet, desinit, potest, infinitum secundum post uerbum positum, transit in uerbum finitum, sic, Discere bonas litteras interest tua. Discere incipit placere mihi. Scribere nocet lipposis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile discent pueri latine loqui per haec uerba incipit, desinit, debet, solet, potest, si prius absq. illis cōponat orationem, sic, Peccare displicet bonis, studere iuuat studiosos, amare deum interest omniū. deinde inserant, quod placuerit ex ijs uerbis, & uerbū finitum in infinitum conuertant. sic, Peccare solet displicere bonis. Studere potest iuuare studiosos. Amare deum debet interesse omnium. Postulant igitur haec uerba & ante se, & post se infinitum cum iunguntur infinitis uerborum impersonalium actiuae uocis secundae, & tertiae, & quartae speciei. Cū uero iunguntur infinitis uerborū impersonalium actiuae uocis primae, & quintae speciei. Item infinitis impersonalium uocis passiuae, prae se admittūt casum infinitiuorum, quibus adhaerent. ut, A te satis fit mihi. A te potest satis fieri mihi. Lectionis taedet pueros. Lectionis solet taedere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te seruitur mihi, A te solet seruiri mihi, idest, Ego incipio legere, tu soles seruire mihi. habēt enim impersonalia uocis passiuae significationem actiuam Prisciano auctore, ut supra est dictum. sed caue dicas, A me uult legi, A te uult seruiri mihi, Me uult taedere tui. quia uult, non est unquam impersonale. quare autem non sit, in fragmentis nostris disputamus. Quamobrem dicendum sic est, ut etiam Priscianus affirmat, Ego uolo a me legi: tu uis a te curri, idest ego uolo legere, tu uis currere. Item ego uolo me taedere tui, tu uis te poenitere peccatorū, pro eo quod est, Ego uolo tui me

taedeat,

taedeat,tu uir peccatorum te poeniteat.Nam persona uolens semper esse in nominatiuo debet, ut ego uolo a me benefieri tibi, tu uis a te seruiri mihi, & ita in ceteris generis eiusdem.

Dic impersonalia actiuae uocis sextae speciei?
Incipit,atq. potest,& desinit,& solet,& uult.
Et debet,quae sunt ueluti quibus ipsa cohaerent.
Sed uolo nonnunquam tu impersonale uocabis.

Incipit iucipiebat, incoepit.	per cominciare.
Potest,poterat,potuit.	per potere.
Desinit,desinebat,desinit.per lassar stare,& cessare.	
Solet,solebat,solitum est.	per solere.
Vult,uolebat,uoluit.	per uolere.
Debet,debebat,debuit.	per deuere.

De constructione infinitorum.

Infinita uerborum personalium quomodo construuntur? Prae se cum accusatiuo: post uero cum casu uerborum suorum.ut, Quia ego amo uirtutem, placet ibi. Me amare uirtutem placet tibi. Quoniam ego amor abs te,est mihi gratissimum: Me amari abs te,est mihi gratissimum. Et aduerte, ut semper nominatiuum uerbi finiti,in accusatiuum ante infinitū conuertas,ut ego amo,me amare. ego amor, me amaris, nos amauimus,nos amauisse.nos amati sumus, nos amatum fuisse, uel nos amatos fuisse. sed sic per participium. Nos amabimus,nos amatum ire,uel nos amatum esse:& idē significant,ut ostendimus in fragmentis; nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omnibus addendum est aliud uerbum, ut sit perfectus sensus. nam me amari, uel nos amari abs te,nisi addideris placet mihi,& huiusmodi,imperfectū est. Et sciendum infinita eorum uerborum, quae & a fronte, & a tergo similes casus habent, similes pariter utrinq. casus admittere.ut, Quia tu euasisti doctus,gaudeo, gaudeo te euasisse doctum. uides euasisse, num habere casum uerbi sui euado, idest nominatiuum, sed accu

satiuum

satiuum potius. quoniam & prae se habet similem casum, id est accusatiuum. Item tibi placet, quia euasisti diues, tibi placet euasisse diuiti. si autem dixeris diuitem, subaudies te, ut tibi placet te euasisse diuitem. discipuli interest, ut sit bonus: discipuli interest esse boni, & bonum, & subaudies ipsum.

De infinitis uerborum impersonalium.

Infinita impersonalium quomodo construuntur? Et ante, & post cum casu uerborum suorum, ut gaudeo equidem plurimum, quod mihi acciderit studere bonis litteris: mihi accidisse studere bonis litteris gaudeo plurimum. Laetor quod te iuuet uirtuti incumbere. Laetor te iuuare uirtuti incumbere. Volo quod a te scribatur: uolo a te scribi. Credo quod a te ibitur in Germaniam, & seruietur Maximiliano Caesari. Credo a te itum iri in Germaniã, & seruitum iri Maximiliano Caesari. Illud tamen notandum, minus Latine dici, credo quod ibis, & similia: utimur uero nos huiusmodi interdum orationibus exempli gratia, ut facilius pueri intelligant.

Quid interest inter infinita impersonalium & passiuorum? In infinitis impersonalium pati nihil significamus, ut Amari a me uolo, id est ego uolo amare. a te incipit legi, id est tu incipis legere. hic enim nulla est res patiens. In infinitis uero passiuorum aliquid pati ostendimus, ut uolo te amari a me, id est uolo quod tu ameris a me.

Spero tibi hanc rem praesidio futurum, dicitur ne congrue? Maxime. est enim futurum indefinitum, liberum undiq., & in promiscuũ, neq. numeris praeseruiens, neq. generibus, quod Graeci appellant ἀπαρέμφατον. simile est, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt ne infinita ante se suppositum uerborum suorum? Regunt pro imperfecto indicatiui posita, ut ego amare te, pro amabam, tu legere Virgilium, pro le

gebas

gebas. nos amare uirtutem, pro amabamus. Virgilius, Nos procul inde fugam trepidi celerare recepto Supplice sic merito, tacitiq. incidere funem, ideſt nos celerabamus, incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non praetermittendum duxi ſic finitum uerbum in inficitum conuertere, credo quod tu es, aut eras indoctus, credo te eſſe indoctum. ſcio quod tu iuiſti, aut iueras Romã, ſcio te iuiſſe Romã. credo quod nemo imponet mihi, credo neminem impoſiturum eſſe mihi. Et eodem modo per paſſiuum: ſed, ut dixi, minus culte & Latine dicitur per finitum uerbum cum coniunctione quod.

DE GERVNDIIS.

Amandi, amando, amandum, quae pars orationis ſunt? Liber reſpondere illud Horatij in poetica de uerſibus elegis, Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt. aliqui enim neq. nomina eſſe uolunt, quia regunt tranſitiue: neq. uerba, propter caſus, quos habent: neq. participia, quia ſunt ſine tempore: neq. aliquam ex octo orationis partibus, ſed partem potius per ſe. aliqui affirmant eſſe uerba participialia, aliqui uero nomina participialia. ſed & de gerundijs, & de ſupinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot caſus habent? Tres, genitiuum, accuſatiuum, ablatiuum, ſi modo ſunt nomina.

Quam ſignificationem habent? Tam actiuam, quam paſſiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quam eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alij ſenſerint, quod nunc ne confundamus pueros, praetermittimus. in fragmẽtis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. ſatis ſit nunc unum exemplum ex Iuſtino, Athenas quoq. miſſus erudiendi gratia, ideſt ut erudiretur.

Quo-

Quomodo construuntur? Ante non regunt: sed post uolunt casus uerborum suorum quae actiuam habent significationem. nam in passiuo absolute ponuntur. non enim legi, quale est, urit femina uidendo a maribus, sicut utuntur equi uidendo feminas. Nec, eo ad uidendum ab amicis, & cognatis, sicut eo ad uidédum amicos, & cognatos: quod etiam per supinum dicimus, eo uisum amicos dici potest & ad uidendos amicos. Sed quando iunguntur substantiuis, passiuam habent significationem, & non sunt gerundia, sed nomina, quae participia esse desiuerũt amissione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundum est Romam, tibi scribendum est litteras. Nobis legendum est hodie Homerum. pro ego iturus sum Romam, tu scripturus es litteras, nos lecturi sumus hodie Homerum. Virgilius, Pacemq. ab rege petendum. Lucretius, Aeternas quoniam poenas in morte timendum. Columella in Epistola ad Siluinum, Vt Poeticis numeris explerem georgici carminis omissas partes, quas, tu ipse Virgilius significauerat, post se memorandum reliquit. Cum uero si dicimus, Scribendae sunt mihi litterae, legendus est mihi hodie Homerus: item eo ad uidendos amicos, uaco scribendis litteris: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo legere, ad imitationem Graecorum dicimus. M. Tulius in epistolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius, Et quid habet super ea re dicere & significat possum, ut etiam apud Graecos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non possum dicere. non possum studere. non possum ire. non possum uenire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali sine uitio copulari, sic, Composui ego hunc librũ instituendi puerorum gratia. Gellius libro XVI, capite VIII. Siue magis admonendi, quam aliorum docendi gratia. Plautus, Nominandi tibi istorum magis,

quam

quam edundi copia. Cice. Dolebas etiam Stoicos no strос Epicureis irridendi sui facultatē dedisse. Liuius, Non enim uereor ne quis hoc me uestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.

DE SVPINIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

Amatum amatu, quae pars orationis sunt? Quinctilianus, Supina in u, uerba esse participialia dicit. Diomedes etiam in um.

Supina quam significationem habent? In um actiuam semper, in u uero tantum passiuam. ut eo amatum, idest ut amem, tu es dignus amatu, idest ut, ameris.

Quomodo construuntur? Cum casibus uerborum suorum quae in um desinunt, & semper adiunguntur uerbo significanti, aut clam indicanti motum, ut eo petitum ius postliminij, & seruitum tibi. Virgilius, Aut Graijs seruitum matribus ibo.

In u uero supinum, non regit casum, immo ipsum regitur, sed a nominibus adiectiuis nulla interposita praepositione, ut hoc est turpe dicto, idest ut dicatur. miserabile uisu, idest cum uidetur. sic optimum factu, idest ut fiat. tu es dignus amatu, idest ut ameris. Multa a doctis conscripta sunt iucunda cognitu, idest ut cognoscantur. & haec res est obscoena aspectu, idest cum aspicitur. Inuenitur etiam ultimum supinum regi a uerbo, sed rarissime, quod ego uix semel, atq. iterum legi. M. Cato in libro de re rustica, Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. Statius in primo Achilleidos, Quem tunc uenatu rediturum in lumine primo Opperiens. In fragmentis Grammaticis ostendam supinum in um, accipi etiam passiue, ut contumelia factum itur, idest datur opera ut fiat contumelia: & in u actiue, ut surgo cubitu, idest a cubatione.

DE

DE COMPARATIVIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

Quid est comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, uel aliquo participe sensu positiui, magis aduerbium significat, ut albior, magis albus: sapientius, magis, plus sapienter. ulterior, magis ultra quam ille qui est ultra. & debet exarari comparatiuum per a, sicut uerbum comparo.

Quot sunt gradus comparationis? Tres. Positiuus, comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem positiuus id omne, unde comparatiua & superlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & superlatiua? A quattuor. A nomine adiectiuo, quod possit incrementa & diminutiones accipere, ut doctus doctior doctissimus, magnus maior maximus. ab uno uerbo detero. deterior deterrimus a praepositionibus ut post posterior postremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, ultra ulterior ultimus, infra inferior infimus, supra superior supremus, extra exterior extremus, ante anterior, sine superlatiuo, prope propior proximus? Ab aduerbijs, ut pridem prior primus saepe saepius saepissime, diu diutius diutissime.

A quo casu formantur comparatiua? A primo desinente in i, addita or, ut docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participiis, ut amans amantior? Non. nã si amantior deriuaretur ab eo quod est amans deum: dici posset sum amantior deum, quam tu, quia potest comparatiuum habere omnem casum positiui sui. quod quia non dicimus, sed potius, sum amantior dei, quam tu, constat deriuatum ab eo quod est amans dei. Ouidius

Non illo melior quisquam, nec amantior aequi.
Vir fuit, aut illa reuerentior ulla deorum.

Quae non formant in usu frequenti comparatiua? Quae ante us, uel is uocalem habent, ut pius, tenuis, & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum alte

ra alteri est contraria. regulae autem hae sunt.

I positum inter duas uocales, efficitur consonans, praeterquam in paucis quibusdam, ut Aeneius, Rhodopeius, Troius, Priameius, Peneius.

Item comparatiuum superare debet positiuum suũ una syllaba. Si igitur pijor, egregijor, & huiusmodi dices, contra alteram harum necesse est facias. Nam si uoles pijor esse bissyllabũ, ubi i sit consonans, erit contra eam regulam, quae uult positiuum a cõparatiuo superari: quod non fiet, si pijor erit bissyllabũ, ut positiuum pius. Rursus si uoles pijor esse trisyllabum, ubi inter duas uocales i & o sit uocalis, non seruabitur regula, quae uult inter duas uocales esse consonanté. atqui non erit, si piior trisyllabum fuerit: ob has igitur contrarias regulas, nõ formare aiũt Grãmaticos ab huiusmodi nominibus comparatiua, sed assumere magis ad uerbium, & cõplere usum comparatiui, ut magis pius, magis tenuis. sed ego id fieri existimo euphoniae, idest boni soni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiuscemodi adiectiuis cõparatiua. M. Tullius Rhetoric. lib. I I. Sed illae tenuius, & acutius & subtilius tractãtur. Plin. Secundus, Vinũ omne dulce quo tenuius, eo odoratius. Iuuenalis, Egregius cenat, meliusq. miserrimus horũ. egregius pro magis egregie, de tracta i, ut sit tetrasyllabum propter metrum.

Quae sunt anomala? Bonus melior optimus. malus peior pessimus. magnus maior maximus, paruus minor minimus. multum plus plurimum. nequã nequior nequissimus. sinister sinisterior sinistimus. dexter dexterior dextimus. & quae a facio, dico, loquor, componuntur, ut magnificus magnificentior magnificentissimus, maledicus maledicentior maledicentissimus. magniloquus magniloquentior magniloquentissimus. quae tamen magis a magnificens, maledicés, magniloquens deriuari uidentur. Ocior non habet positiuum latinum, sed Graecum ὠκύς.

Quomodo

Quomodo construuntur comparatiua? Cum ablatiuo utriusq. numeri, ut candidior cygnis, edera formosior alba. Potest etiam alium habere ablatiuum significantem excessum, ut Polyphemus erat maior Vlysse centum vlnis. Nec non omnem casum positiui sui, ut Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit lõge plenior librorum alijs illius aetatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus. Virgilius, Iouis omnia plena. Terentius, Plenus rimarum sum. Iuuenal. Plus aloes, quam mellis habet. quia multum aloes dicimus. Ouidius, Reuerentior ulla deorum. quia reuerens deorum dicimus. Cicero, Propius urbem mouetur. quia prope urbem dicimus. Similiter, sum ulterior pontem quam tu, & citerior alpes. quia ultra pontem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum quam? Minime. nam cum dicimus, sum doctior quam tu, subauditur sis. Sic etiam in alijs casibus subintelligitur uerbum quod praecedit, ut apud Ouidium, Mitius inueni, quam te, genus omne ferarum. subauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Lucceium. Ita que etiam hoc fortiorem me puto, quam te ipsum praeceptorem fortitudinis. subintelligitur putem. Similiter iudico te doctiorem, quam illum: seruio tibi libentius quam illi: indigeo tui, magis quam illius. subauditur iudicem, seruiam, indigeam. Illud autem Virgilij, Aut grauiora timet, quam morte Sichei, concisum est, idest quam ea, quae in morte Sichei acciderũt uel quam abundat, ut ait Seruius quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quam Caesare?

Ad bonam comparationem quot requirũtur? Quinque. Res comparata, ut Homerus. res cui comparetur, ut Hesiodo. accidens, ut doctior. & quod uterq. terminus sit accidentis particeps. quare mala comparatio est, Cygnus est albior coruo. Item quod alter altero sit magis particeps accidentis. quia omnis com-

paratio id agit,ut alterum praeferat.quae aequat,similitudo est potius,quam comparatio. auctores Seruius & Diomedes.

Quod modis fit abusio in comparatiuis? Tribus, Constructione,quando partitiue ponuntur, nec construuntur more cõparatiuorũ, ut maior horũ est caritas.Formatione,cũ substantiua, & pronomina comparantur,ut Neronior, senior,iunior,ipsior. unde etiam ipsissimus inuenitur apud antiquos ad imitationem Graecorum. Aristophanes, ἐκεῖνος ὄντως εἰ σύ, ναί. ἐκεῖνος αὐτός, αὐτότατος. Significatione, cum tantum significant quantũ positiuum suum,ut senior pro senex. uel minus,ut tristior,parum tristis. uel contrarium,ut dulcior,idest minus amarus: ut mare Ponticum dulcius est,quam cetera maria,idest minus amarum.

Quando non solet comparatiuum iungi ablatiuo? Cum fit comparatio inter duo: quia tunc iungitur genitiuo, ut Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica,O maior iuuenum, dixit,ad duos scribens.

Quando post comparatiuum non solet sequi nominatiuus cum quam? Cum inter duo fit comparatio, ut manuum aptior dextra, & non quam manus. Item cum qui,quae,quod,uel negatiua dictio regitur a comparatiuo,ut Pompeius, quo Caesar fuit felicior,uicit multos reges,& nõ quam qui. & nullo homine sis peior, & non quam nullus. Nisi cum sic dicimus. Longe equidem maiora sunt animalia,quae in aquis degunt, quam quae in terris:& hoc quia ante quae,subauditur ea, uel illa. M. Tullius in epistolis. Sed cum leuiora non multo essent quae audirentur,quam quae uiderentur,idest quam ea,quae uiderentur.

DE SVPERLATIVIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

QVID est superlatiuum? Quod ad plures sui ge-

neris comparatum, superponitur omnibus, ut. M. Varro doctissimus Romanorum, idest doctus praeter Romanos omnes. A quo casu formantur? A primo desinente in i, addita s, & simus, ut docti doctissimus, forti fortissimus. a pulcher, matur, & similibus in er desinentibus formantur a nominatiuo addita rimus, ut pulcher, pulcherrimus. matur, maturrimus. Vetus item ueterimus facit.

Quae sunt anomala? Bonus, melior, optimus, & cetera quae diximus in comparatiuis. Senex, iuuenis, adolescens, licet habeãt comparatiuum, non tamen etiam superlatiuum habẽt. Item quae a nominatiuo in bris ueniunt, ut celebris, celeberrimus. & pauca quae in limus desinunt, cum compositis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, simillimus, quorum positiua designãt literae, quae sunt in nomine fagus. sũt qui agilissimus & gracilissimus dici tantum uelint.

Quot sunt terminationes superlatiuorum? Octo, simus, rimus, quae sunt frequentissimae. limus, ximus, timus, remus, simus, nimus.

Quomodo construitur superlatiuum? Cum genitino plurali, uel singulari nominis collectiui, ut maxime Graiugenum, & o Danaum fortissime gentis Tytide. & cum casu positiui sui, ut tu es moribus omnium ornatissimus, & proxime Hispaniam Mauri sunt.

Esset ne bona comparatio, Socrates est fortissimus asinorum, & tigris est luporum uelocissima? Non. quia cum superlatiuum redoleat naturã partitionis, in qua semper pars trahitur a toto, quod esse debet cum parte eiusdem generis uel speciei; sequeretur Socraté esse eiusdem speciei cum asino, & per consequens asinum, & tigrim lupum, quod est falsum.

Perdoctus quomodo facit comparatiuum? Longe, uel multo doctior, quamdoctissimus.

Quare non dicimus perdoctus, perdoctior, perdoctissimus? Quia per neq. iungitur comparatiuo, neque

que ſuperlatiuo,ſicut quam pro ualde nunquam poſiti uo iungitur niſi poſt per,ut per quam doctus: poſt oppido,ſane,admodũ,ualde, nimus, ut oppido quam eruditus, ſane quam pulcher, admodum quam elegans ſcortum.Item habeo ualde quam paucos nummos.

Quando utendum eſt comparatiuo? Cum aliquem uel ſuo,uel alieno generi comparamus, & ad unum,& ad plures tam ſui generis quam alieni, ut fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & uelocior homine leo,& idem tigribus eſt non immanior,ut docent Donatus,Seruius,Priſcianus,& uſus etiam auctorum comprobat. Martialis.

Hic totus uolo rideat libellus,
Et ſi nequior omnibus libellis:

Plinius de marmoribus.Pretioſiſſimi quidem generis Lacedaemonium uiride cunctisq. hilarius.Ouidius in ſecundo μεταμορφώσιον, Tanto uirginibus praeſtantior omnibus Herſe.quae & ipſa erat uirgo .Virgilius in primo Aeneidos Pygmalion ſcelere ante alios immanior omnus. ad ſceleratos omnus conferens Pygmalionem,comparatiuo eſt uſus.Statius in octauo, & melior ſis quaeſo deis, Amphiaraus dicit ad Plutonẽ. Non placet deis eſſe datiuum. ſibi enim orabat Amphiaraus,ut parceret Pluto,& eſſet melior,quam ceteri dei, qui ſe abſorbi a terra fuerant. nam quae cura illi de deis? ſibi enim timebat,non dijs, quod ſequentia indicant, Si quando nefanda huc, aderit coniux, illi funeſta reſerua ſupplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quam ceteri dii, & ſume ſupplicia de Heriphyle uxore ſcelerata. Lactantius. Omnes ſibyllae unum deum praedicant, & maxime Erythrea, quae celebrior,& nobilior inter ceteras habetur. Vallae tamen ad plura ſui generis cõparatiuum referri non placet, cum nec apud Graecos id fiat. Illi enim ſic dicunt, Ἀχιλλεὺς ἀνδρότερος τοῦ αἴαντος, καί ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν τρώων, ἑλλήνων

δὲ ἰσχυρότατος. non dicerent Graeci, Achilles fuit fortior Graecis, ſed Graecorum fortiſſimus, ſicut Ομηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiã σοφώτερος.. Sed ego in hoc refragor ingenioſiſſimo lae, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiuſdem generis uſi comparatiuis, tum quia ſolent in multis initium capientes a Graecis ab anguſto in effuſum dilatare. ſicut fecerunt etiam in ſexto caſu ſecundum uetuſtiſſimos Graecorum Grammaticos. Sextum enim caſum illi. ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, ideſt a me, a te, a ſe dicebant, quem Latini in omnibus fere caſualibus ſeruauere. Similiter imperſonalia in paucis Graecis accepta, apud nos frequentiſſima ſunt. Illi ſpondeum, uel dactylum in ſecundo, uel quarto loco iambici uerſus raro poſuerunt, Latini uero ſaepiſſimae. S. quoq. apud Graecos rariſſime uim conſonanti amittit, carminis neceſſitate: noſtri uero, ſed uetuſtisſimi, ſubtrahebant eam frequentisſime, ut opuſt pro opus eſt apud Plautum. quanquam nunc exoleuit. hoc idem feciſſe eos arbitror in comparatiuis, ut cum Graeci ad plura ſui generis non niſi ſuperlatiuo uſi inueniantur, noſtri et comparatiuo, & ſuperlatiuo utantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro ualde, & facile pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiũguntur? Tam comparatiuo, quam ſuperlatiuo. Cicero. Quanto es maior, tanto te geras ſummiſſius. Catullus ad M. Tullium Ciceronem:

Diſertiſſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. poſt alijs erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit peſſimus omnium poeta,
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quinctilianus. Declamandi ratio ut eſt ex omnibus nouiſſime inuenta, ita multo eſt utiliſſima. M. Tullius.

Sed

Sed ego neq. eis assentiebar, neq. disputationum inuen tori, & principi lõge omnium in dicendo grauissimo, & eloquentissimo Platoni. Item. Totius Graeciae faci le doctissimum Platonem. Amant etiam iungi cum alius, aliter, secus, ante, post, & ceteris quae super latio nem quandam significant, quaeq. diuersitatem, ut praecipuus, dissimilis, alienus. ut docet Laurẽtius Valla. Ouidius. Quantoq. ratem qui temperat anteit remigis officium. Quinctilianus. Quanto alius fuit ille infelicissimi iuuenis affectus. Terentius. Verum multo aliter euenire intelligit. Salustius. Multo praestabat beneficij, quam maleficij inuentorem esse. Inuenitur etiam tantum post quanto, & tanto post quantum. Ouidius. Quanto dux milite maior, tantum ego te supero. Virgilius. O praestans animi iuuenis quantum ipse feroci Virtute exuperas, tanto me impensius aequum est Consulere. quod fit, quia alterum positiuo, seu uerbo comparatiuo alterum debet cohaerere. Quo, & eo pro tanto, & quanto, inueniuntur frequentissime posita. Fabius. Quo quisq. ingenio minus ualet, hoc se magis attollere, ac dilatare conatur. idem. Erit eo obscurior, quo quisq. deterior.

DE RELATIVIS.

QVID est relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas, in relatiuum substantiae, & accidentis.

Quod est relatiuum substantiae? Quod refert antecedens substantiuum.

Quod est relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quod est relatiuum substantiae? Duplex, substantiae similitudinis, & diuersitatis.

Quod est relatiuum substãtiae similitudinis? Quod idem cum suo refert antecedente.

Quae sunt relatiua substantiae similitudinis? Qui,

quae, quod, is, suus, ipse, sui, ille, idē. vt Plato, qui fuit doctissimus suae ipsius aetatis philosophorum, docuit Aristotelem, & is idem Socratis discipulus fuit.

Quod est relatiuū diuersitatis? Quod refert antecedens diuersum a consequente, cum quo concordat, sed sub eodem genere, uel specie. Quamuis enim discordet ab antecedente, tamen, eiusdem esse uel generis, uel speciei cum consequente refert. Nam si dico, amo laurum, & ceteras arbores: significo quidem laurum esse arborem, sed diuersam a ceteris arboribus. non enim idem laurus, quod ceterae arbores. Itē Placet mihi accipenser, & alij pisces: ostendo quidem accipenserem esse piscem, sed differre a ceteris, specie. Nec dicas igitur, Iudaei crucifixerunt Christum inter duos alios latrones: quia sic loquens, diceres Christū fuisse latronem. Caue igitur ne decipiaris in huiusmodi relatiuis substantiae diuersitatis, nec unquam eis utaris, nisi antecedens eiusdem esse uel generis, uel speciei, cum eo quod consequitur, uelis ostendere.

Quae sunt relatiua substātiae diuersitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum, nam ceter, uel ceterus non legi.

Relatiuum substantiae, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, si accidentis fuerit. illud enim cum consequente concordat in numero, casu, & genere, ut Polyphemus erat altus, quanta est turris diui Marci. Si uero fuerit substantiae, in duobus, in numero & in genere: praeter suus & relatiua substātiae diuersitatis, quae cum consequente cōcordant, quemadmodum ea, quae sunt accidentis, ut cliens rogat patronum, ut defendat caussa suam. antecedens huius relatiui, suam, est cliens, & tamen non cōgruit cū substantiuo sequente, quod est, caussam, in numero, casu, & genere. Salustius. Leones & alias feras. antecedens huius relatiui, alias, est leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem esse feram. sic

apud

apud Virgilium. Tum casus, atq. alijs intexens suauibus herbis. Infertur casiam esse herbam.

Qui, quae, quod, concordat ne semper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo substantiua ponitur, quorum sequens sit proprium nomen, sequenti (ut Seruius docet) accommodatur, ut apud Salustium. Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. & in sacra pagina. Semini tuo, qui est Christus. Si uero sequens fuerit appellatiuum nomen, potest tam cum consequente, quam cum antecedente congruere, ut rosa, quae, uel qui est flos candidissimus, mihi ad modum placet. Marcus Tullius. Homines enim sunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium uides, quae terra dicitur: iisq. animus datus est ex illis sempiternis ignibus, quae sidera, & stellas uocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti respondere relatiuum, quando sequens substantiuum sit proprium nomen. Valerius Maximus. Antea senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.

DE RELATIVIS ACCIDENTIS.

Relatiua accidentis, quae sunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex non memini legere apud auctores. quotulpex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis quae habet antecedentia? Bonus, malus, sapiens, demens, stultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera significantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & similia, ut tui crines sunt nigri, qualia Aethiopum corpora: & facies Aethiopum est nigra, quales sunt pennae coruorum. eius redditiuum est talis.

Quantus quae habet antecedétia? Magnus, paruus, longus, breuis, latus, angustus, altus, profundus, & id genus cetera, ut formica est parua, quantus est culex. eius redditiuum est tantus.

Quae sunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quatuor, quinque, sex, septem, octo, nouem, decem, uiginti, centum, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuum est tot. dicimus & totidem.

Quotus quae antecedentia habet? Primus, secũdus, tertius, quartus, quintus, decimus, quinquagesimus, centesimus, millesimus. ut tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meae. Ponitur etiã quotus pro quot Martialis. Dic quotus es, quanti cupias cenare? pro quot estis. sed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem significantia, per quae respondemus interrogati, ut quota hora est? prima, aut secunda, aut tertia. Si sic igitur respondeamus necesse est quare si haec nomina praecesserint, nõ licet ea referre per quotus? ut eo cubitum hora tertia, quota, uel ut tu. hoc & si nusquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum aetatis agebat Cato, quando Graecas discebat litteras? licet respondere sexagesimum, & per huiusmodi nomina: sic etiam licere arbitror ex contrario haec eadem nomina per quotus referre, sic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardissime surgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam sexta quota ille saepe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus

Quotennis (de quo meminit Priscianus: nam apud auctores non legi, sed sic ubique, quot annos natus es? quotum annum aetatis agis? quot annorum es?) quae habere antecedentia potest? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, uel quadrimus, quinquennis. decennis, ulterius non legi, ut hoc uinum est bimum, aut decenne, quotannis est filius tuus,

vel melius,quot annos natus eſt filius tuus?

Quotenus(quo uſus eſt M. Tullius ad Atticum dicens .In ripa neſcio quotenorum iugerum) quae habere antecedentia debet?Singuli,bini,terni, uel trini, quaterni,uel quatrini,quini,ſeni,ſepteni, octoni, noueni,deni,uiceni,quinquageni,centeni,milleni.eſt autem quotenus relatiuum diuiſiuum in pares numeros, ut boues bini,& quaterni trahuntur aratrum,quoteni equi carrucã . Vtimur etiam his nominibus ſic . Iulius Caeſar legauit uiritim trecẽtos ſeſtertios, ait Trãquillus,hoc eſt trecẽtos uiris ſingulis. Auguſtus uero.Cohortibus urbanis quingenos legionarijs , trecenos nũmos,hoc eſt ſingulis quingentos & trecentos, nã ſi dixiſset,legauit populo trecẽtos ſeſtertios,tantũ trecentos toti populo eſſe legatos intelligeremus : ſed quia trecenos dixit , ſingulis trecentos ſignificauit legatos. Sic,dato diſcipulis tuis omnibus binos colaphos,hoc eſt duos ſingulis:Item . uiri ſobrij , ac modeſti cum diſcumbunt,bibunt ad ſummũ trinos cyathos uini, hoc eſt tres ſinguli.Praeterea nomina quae tantũ in numero multitudinis inflectũtur , his nominibus cõiunguntur . ut dedi ad te binas aut ternas , aut quaternas litteras,cum tu unas tantum miſeris:pro duas,aut tres,aut quattuor epiſtolas,cum tu unam epiſtolã miſeris. nec dicas duas litteras,aut binas epiſtolas.Sic binas aedes ternas nuptias:pro duas domos,tria cõnubia dicendũ.

Quotuplus quae habet antecedentia ? Simplus , duplus,triplus, quadruplus,centuplus . ut ſi dediſti obolum mendico propter Deum,accipies centuplum:quotuplum non accipies,ſi pro te impendiſti.ſed hunc poſtremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illuſtres auctores .

Quotuplex quae habet antecedentia ? Duplex : triplex , quadruplex . ut habeo triplicem ueſtem , ideſt trium generum , quotuplex non eſt tibi,ſed neq. hoc legi apud illuſtres.

υυυυυυυυυυ

Solutio accidit pedi, cum lõga ſyllaba ſoluitur in duas breues.unde ſpondeus -- recipere poteſt tres ſo lutiones. nam ſi ſoluas primã, faciet anapaeſtum υυ-, ſi ſecundam, dactylum -υυ. ſi utranq., proceleuſma ticum υυυυ. Dactylus uero unam tantum. ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, qa pedes aut ſimplices, aut du plices, aut heteroplici ſunt. ſimplices sũt quattuor di ſyllabi, octo triſyllabi, qui nullã alterius pedis admi-ſſionem habent. Duplices uero ſunt ſedecim, qui e di ſyllaborum pedum geminatione cõſtant, qui et com binati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autẽ e diſyl labis, cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: e triſyllabis aũt cum triſyllabis, quattuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATTVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

PYRRHICHIVS, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemõ, & ductor dicitur, conſtat e duabus breuibus temporum duum, ut dĕŭs. Recipit proportionem aequam unius ad unum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥίχη ſaltationis genere. uel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo, de quo meminit Pauſanias in libro ter tio. Tripudians autẽ, quia tripudiis aptus: unde & Ci neſias cognominatus eſt, quia uelox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, Graece κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in ulti-mo loco uerſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος Hegemon autem, quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν. enim ductor: pro quo male egaeon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, qu de aricmetrica ſcribunt, quo niam ante breue eſt factum quam longum, ſicut unus numerus ante, quam duo inuentus eſt.

Spondeus

Spondeus qui & Pontificus dicitur, pyrrhichio cō trarius, constat e duabus longis temporum quattuor, ut haerēs —. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & solutiones tres. Soluitur enim in anapaestū ◡◡–. in dactylum –◡◡. in proceleusmaticum ◡◡◡◡. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν idest a libatione, quia in templis, spondaicis carminibus uehantur, ne libantes sonum abominosae uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, con stat e breui, & longa, temporum trium, ut dĭēs ◡–. Recipit proportionē duplam unius ad duo, & solutionē unam in tribrachyn ◡◡◡. dictus παρὰ τὸν, ἰαμβίας τὸ ὑβρίζειν quod est contumeliosum esse, quod Iambe puella Cererem de filia sollicitā male tractarit. est autem uersui maledico habilis. alij παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, idest ab emittenda sagitta: quoniam ii, qui iaculantur e breui recessu, in ex tensum passum proferuntur, ut fortiore nixu relictum confirment, ideoq. iambum e breui & longa esse compositum.

Trochaeus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur, cōstat e longa & breui, temporum triū, ut mā tĕr –◡. Recipit proportionem duplam duorum ad unum & solutionem unam in tribrachyn ◡◡◡. Dictus trochaeus παρὰ τὸ τρέχειν, quod est currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt, ac in orbē, ut tro cus. simili ratione rutilus dictus est. Chorius autem, χορεῖος Graece dicitur, quod choreis: Cordax, quod lasciuae saltationi aptus sit.

Sed notandum Choreum eundem esse & cum tro chaeo, & cum tribracho apud antiquos Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus, inquit, uocatur, cum duo extremi chorei sunt. idest e singulis lōgis, & bre uibus. Contra paulo inferius inquit, Ne iambus quidem, qui est e breui, & lōga, aut par choreo, qui habet tres breues, sed spatio par, nō syllabis. Quinctilianus

Sed distributiuum, partitiuum, diuiduum, synonyma esse existimo.

Quot in partitione esse debent? Tria, pars, totum, & quod pars regat totum, ut litterarum tuarum unae sunt eloquentiae, alterae humanitatis & amoris plenae. fit etiam partitio per Prolepsin, de qua dicemus, cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne significat id, quod omnis, seu cũctus? Non, sed unum quemuis de multis. vt Accipe quemlibet horum librorum, idest unum quemuis, & non quenque seu omne. Poetae tamen pro omnis ponere uidentur. Ouidius. Pollicitis diues quilibet esse potest. quilibet, idest unusquisq. sed proprie particularis est dictio. Quilibet igitur & nullus, non sunt cõtraria, ut putant Dialectici aetatis nostrae: sed omnis, & nullus.

DE CONSTRVCTIONE NOMINATIVI ET CETERORVM CASVVM

NOMINATIVVS, & ceteri casus iunguntur genitiuo possessiue, ut M. Tullius Romanae eloquentiae princeps, atq. is idẽ patriae uerus pater. & T. Liuium lacteo eloquentiae fonte manantem Patauinitatem quandam redolere dixit Asinius Pollio. Item adiectiua nonnulla genitiuum admittunt, ut plenus rimarũ, diues opum, diues pictai uestis, & auri, peritus, doctus iuris, ignarus, inscius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, sui profusus. Non est aduersus impudẽtes, & improbos uelitandum, quia tantisper similis, & cõpar eorum fies, dum paria & consimilia dicas.

Datiuo iungũtur adiectiua sic. facilis, utilis amicis, grauis, damnosus hostibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini. & multa huiusmodi.

Accusatiuo iunguntur adiectiua sic. populabundus agros, osus, perosus inimicos, expectem, qui me nunquam uisurus abisti. & cetera in rus, cum participia esse desinunt amissione tẽporis, & accusatiuo iungũtur.

Ablatiuo iunguntur ſubſtantiua ſic. homo doctrina ſeria, florenti uir facundia, egregia indole puer, praeſtāti corpore nymphae, uirgo egregia forma, atq. aetate integra. Hercules magna ui heros, atq. conſilio. nihil iſtac opus eſt arte. Dicimus etiam Dux nobis opus eſt. Adiectiua ſic, plenus fide, clarus, inſignis fama. Ennius ingenio nobilis, arte rudis, ſecūdus ab rege, & nulli pietate ſecundus, alienus a uitijs, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, laſſus labore aſsiduo, & laſſus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE PARTICIPIIS.

QVID eſt participium? Pars orationis declinabilis, partem nominis capiens, partemq. uerbi. Quare inuentum eſt participium? Vt loco uerbi obliquis caſibus intranſitiue adiungatur. quia cum non poſsint obliqui caſus adiungi uerbis intranſitiue, loco uerbi ſubit participium, ut Priſcianus ait. ut bonus homo loquebatur: boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquētem audiui, a bono homine loquente accepi, quia non licet dicere, boni hominis loquebatur: loco uerbi loquebatur, ſubit loquentis participium. Item, ut oratio breuior ſit, & dilucidior, omisſis relatiuis, aduerbijs, coniunctionibus, ut homo pauca loquens, inter ſapientes connumeratur, ideſt homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, ideſt poſtquam cenatus ſum. & legens diſce, pro lege, & diſce. Item ueniens uidi, ideſt cum uenirem.

Quod autem in hac oratione, mulieres ornant ſe, ne uidentes homines eas derideant, neceſſario participio ſit utendum, ut Valla docet, & Sypontinus, qui a Valla accepit, mihi non uidetur. non enim ſic ea reſoluenda eſt oratio. Mulieres ornant ſe, ne homines eas uideant, & derideant, quia ſic neceſſe eſſe uti participio, quoniam uident eas omnino homines: ſed ſic. Mulieres ornant ſe, ne qui uidēt homines, uel ne cum

uident

uident homines,eas derideant: uel per passiuum, ne a quibus uidentur hominibus,derideantur: uel, ne cum ab hominibus uidentur,sint illis ludibrio.nam ne homines uidentes,non est, ne homines uideant: sed, ne qui uident homines,uel ne cum uident homines.

Quot sunt terminationes participiorum? Septem. ns,ut amans,legens:rus,vt amaturus: tus,sus, xus,uus, & dus,ut amatus,uisus,implexus, mortuus, amandus:

In ns participia,unde formantur? A prima persona praeteriti imperfecti indicatiui modi, mutãdo bã,uel bar in ns,ut amabam,amans:legebam,legens: osculabar,osculans: sequebar,sequẽs: eo, is cum compositis, mutat bam in ens,ut ibam,iens:quibam, quiens.

In rus, unde formantur? Ab ultimo supino addendo rus,ut amatu,amaturus:uisu, uisurus: pexu, pexurus. Orior tamen etsi habet supinum ortum, unde ortus,participium tamen facit oriturus. Horatius in epistolis. Nil oriturum alias,nil ortum tale fatentes.

In tus, sus,xus, unde formantur? Ab extremo supino addendo s.ut amatu,amatus: uisu, uisus: impexu, impexus. A morior tamen debuit esse moritus, quod proportio magis exigebat,Prisciano teste, quia supinum est moritum, quod etiam indicat moriturus: sed facit mortuus geminato u,quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus,unde formantur? A genitiuo sui praesentis participij,mutando tis in dus, ut amans, amantis:legens,legentis, osculans,osculantis: tis in dus fit amandus, legendus,osculandus.

A verbo actiuo quot participia deriuantur? Duo alterum praesentis, & praeteriti imperfecti tempori in ns,ut amans,idest qui amat,uel amabat:alterum futuri in rus,ut amaturus, idest qui amabit.

Quae actiua non habent participium in rus? Quae deficiunt supinis,& sunt haec,

Compesco,cerno,renuoq., & respuo,lingo,

Sugo,

Sugo, refello, timet, lambo, urgeo, & ambigo, caluo,
Visoq., cum metuo, posco, linquo, arceo, disco.
Et cum compotis sunt haec sine cuncta supinis.

Compesco, escis, escui. per rifrenare, & constringere.
Dispesco, dispescis, dispecui. per spartire. Plinius: Africam ab Aethiopia dispescens.
Renuo, renuis, renui. per rinunciare.
Respuo, respuis, respui. per rifiutare.
Lingo, lingis, linxi. per leccare.
Sugo, sugis, suxi. per sugare.
Refello, refellis, refelli. per negare, e riprēder'il falso.
Linquo, linquis, liqui, supinum esset secundum analogiam lictū, unde derelictum. per abbādonare. de quo Priscianus. Eandem seruāt etiam regulam, liqui, lictū, & ex eo composita reliqui, relictum.
Lambo, lambis, lambi. per leccare.
Vrgeo, urges, ursi. per constringere.
Ambigo, bigis, sine praeterito, & supino. per dubitare.
Caluo, caluis, calui. per ingannare.
Viso, uisis, uisi. per andare a uedere.
Terent. Visam si domi est. Cetera dicta sunt in actiuis.

A VERBO passiuo quot participia descendunt? Duo, alterum praeteriti perfecti, & plusquamperfecti tēporis in tus, uel sus, uel xus, ut amatus, uisus, pexus, idest qui amatus, visus, pexus fuit, uel fuerat, uel per actiuum, quem amaui, vel amaueram, uidi, uel uideram, pexui, uel pexueram. Alterum futuri in dus, ut amandus, idest qui amabitur, uel quem amabo.

Quae habent unum tantum participium, idest futuri in dus? Quae deficiunt supinis. Quare? Quia cum participium praeteriti temporis inclinetur a supino, & supinum non fuerit, nec participia erunt, quae a supino nascuntur. & sunt ea, quae paulo ante carminibus complexi sumus.

A VERBO neutro quot participia descendunt? Duo,

unum praesentis, & praeteriti imperfecti temporis, in ns, ut seruiens, idest qui seruit, uel seruiebat: alterum futuri in rus, ut seruiturus, idest qui seruiet, uel a quo seruietur.

Quae neutra habent quattuor participia? Quae habent passiuum in tertijs personis, ut semino, tundo, & aro, & cetera, ut seminans, & seminaturus in actiua significatione, & seminatus & seminandus in passiua.

Quae neutra habent tria participia? Haec.
Prandeo, ceno, meret, nuboq., & iuro, quiesco,
Et placeo, & pateo, tituboq., & gaudeo, fido,
Fio quoq., & soleo, atq. assuesco, atq. audeo iunge.
habent enim participiũ praesentis, praeteriti, & futuri in rus, ut prandeo, prandens, pransus, & pransurus: ceno, cenans, cenatus, & cenaturus. & sic reliqua sed prandeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamẽ uel nullum habet proprium participium, uel unum tantum fiens, quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etsi Priscianus ponit. & Diomedes rarissimum dicit. Factus enim est a supino factu, quod a facio est, cuius passiuum fuit facior apud ueteres. futurus a sum est potius, ut ait Diomedes: quamuis a suo antiquo uerbo esse uideatur. Quod uero non sit futurus a fio, profuturus ostendit a prosum, & defuturus a desum fiendus uero barbare dicitur. pro eo docti faciendus utuntur.

A sum etiã ens, quo usus est Caesar. & Graeci ὤν dicunt, non est in usu frequenti, nisi apud Dialecticos, & Philosophos aetatis nostrae. A sum uero composita carent participijs, praeter absum, absens: praesum, praesens: possum, potens: quod tamen, nomen esse uult Diomedes.

Quae participia praeteriti temporis tam actionem quam passionem significant? Pransus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pransus, & cenatus sum ficos, & fici pransae, & cenatae

sunt

ſunt a me. potaui & potus ſum aquam: & aqua pota eſt a me. ego iuraui & iuratus ſum numina: & numina iurata fuerunt a me.
Mereo, meres, merui & meritus ſum. per meritare, & militare.
Iuro, iuras, iuraui, & iuratus ſum. per giurare.
Pateo, pates, patui, & paſſus ſum. per eſſer manifeſto. ſed paſſus a patior etiam & a pandor, eſt participium.
Titubo, bas, titubaui, & titubatus ſum. per uacillare.
Quae neutra non niſi unum habent participium? Quae carent ſupinis, & ſunt haec.
Strideo, ſterto, rudo, ſtridit, micat, aeſtuo, gliſco,
Et conquiniſco, & quando pat parco, peperci,
Scandoq. cum ſcalpo, ſcabit, & pauer, horreo mãdo,
Pſallo, luo, atq. tremo, ſatagoq., & obedio, dego,
Micturio, horreſcoq., & cetera talia, praeter
Parturio, eſurio, & per ui quaecunq. ſecundae,
ut caleo, fuerint. ſed habent tamen iſta ſupinum.
Gum placeo, noceo, libeo, careo, pateoq.,
Torret, olet, ualeo, paretq., doletq., Latetq.,
A luo etiam eſſet lutum per analogiam, unde dilutum uinum a diluo, in quo miſta eſt aqua. & a ſcalpo, ſcalptum, Priſciano teſte. nec dicas ſcolpo per u. non enim dicimus ſculprum, & ſculpellum per u, ſed per a ſcalprum, & ſcalpellum, quare ſcalpta marmora dicendum, non ſculpta.
Oſus, ab odi eſſe, uidetur. Sed oſus, exoſus, peroſus nomina ſunt ſecundum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur, Plautus in Amphitryone: Oſaſum inimicos meos. Virgilius. Lucemq. peroſi. Ouidius. Tedas exoſa iugales. Valerius Maximus de Scaeuola. Peroſus enim credo dexteram ſuam, quod eius miniſterio in caede reges uti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt. Vſurpantur a neutris quandoq. indus participia. Ouidius. Quae uenit indigne poena dolenda uenit. Idem.

Virq. mihi dempto fine carendus abeſt.
Strideo,ſtrides,ſtridi. per gridare.
Sterto,ſtertis,ſtertui. per ronfare,o roccare. Sternui vero eſt a ſternuo : & ſignificat, quod vulgo dicimus, ſternutare. Propertius. Sternuit omnem Amor. Columella. Donec ſternuat ouis.
Rudo, rudis, rudi. per gragliare : ſed rudunt etiam funes. vnde rudentes dicti, vt Stridorq. rudentum.
Strido,ſtridis,ſtridi. idem quod ſtrideo.
Mico, cas,cui. p giocare alla morra. ideſt ad digitos, vt baiuli ſolent. Marcus Tullius officiorum tertio. Dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices.
Aeſtuo,aeſtuas,aeſtuaui,aeſtuatũ. p hauer grã caldo.
Pſallo,pſallis,pſalli. per cantare.
Conquiniſco conquiniſcis,conquexi. per inchinare, e quaſſare il capo.
Scando,ſcandis,ſcandi. per montare,& aſcendere.
Dego,degis,degi. per viuere.
Mando,mandis,mandi. per ſchizzare con li denti.
Scabo,ſcabis,ſcabi. per grattare.
Scalpo, ſcalpis, ſcalpſi. idem eſt quod ſcabo, & per ſculpire.
Paueo,paues,paui. per hauer paura.
Luo,luis,lui. per patire la pena, & purgare la colpa.
Gliſco gliſcis,ſine praeterito & ſupino. per creſcere. Lucilius apud Gelliũ. Luna alit oſtrea implet & echinnos: muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipſa quae creſcente Luna gliſcunt, deficiente Luna contra deficiunt.
Tremo,tremis,tremui per tremare.
Furo,furis,inſaniui. per diuentar matto.
Luceo,luces,luxi. per lucere.
Pelluceo,pelluces,pelluxi. per lucer molto.
Torreo,torres,torrui,toſtum. per arroſtire.

A VERBO communi quot participia deriuantur?

Duo,

Duo, in actiua significatione tãtum, in ns, & in rus, ut largiens, qui donat, uel qui donabat: largiturus, qui donabit. unum praeteriti perfecti tam in actiua, quã in passiua, ut largitus, qui donauit, & qui donatus est. Vnũ in passiua tãtũ in dus, ut largiẽdus, q donabitur.

A VERBO deponenti quot participia deriuantur? Tria: praesentis, praeteriti perfecti, & futuri in rus, vt sequens, secutus, & secuturus.

Quae deponẽtia habent quattuor participa? Quae communia olim fuerunt, significantq. actionem, ut loquendus, sequendus, utendus. Ouidius. Multa rogant utenda dari. Valerius Maximus. Etiam tribunus militum adulandus erat. Ft sciendum inueniri aliquando participia praeteriti temporis a deponentibus uerbis actionem significãtibus, passiuam habere significationem. Virgilius. Vno graditur comitatus Achate. Idẽ. Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius. Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.

Ab impersonalibus sũt ne participia? Minime nisi a taedet, pertaesus. Suet. Quasi pertaesus ignauiam suam. Leges etiam poenitens, & poenitẽdus: pudẽs, & pudendus: pigendus, libens, decens, quae tamen magis nomina. Quin & pertaesus ignauiam suam, ausim dicere nomen cum accusatiuo figurate, ut Lucemq. perosi. quia non habet pertaesus casum uerbi taedet, cũ dicitur, pertaesus ignauiam suam. non enim dicimus, ille taedet ignauiam suam, si taedet inuenitur un quam cum nominatiuo. sed potius, illum taedet ignauiae suae, vel, si licet cum nominatiuo, (ego enim nõ memini legere) ignauia taedet illum, ut ne plus, minus ve faxit, quod postea nos pigeat, apud Terẽtium. & Hei mihi non te haec pudent? & quem neq. pudet quidquam. & An non poenitebat te auctorem flagitij, quod fecisset adolescens? apud eundem. & Quem saeua pudebunt, apud Lucanum. Quare cum

accusatiuus ignauiam nõ regatur a pertaesus ratione uerbi taedet, quoniã nec per impersonale licet dicere, illum taedet ignauiã: nec per personale, ille taedet ignauiam: quia potius esset dicendum, ignauia taedet illum: sicut, quod postea nos pigeat, & non quod nos pigeamus, & sic in ceteris, ut ostendimus: pertaesus non est participium, sed nomen potius accusatiuo figurate adiunctum, ut osus, ex osus, perosus.

Quot modis participia transeunt in uim nominis? Tribus, Constructione, quando non habent casum sui uerbi, ut Abundans lactis, nomen est; abundans lacte, participiũ. Acceptus illi, nomen est: acceptus ab illo, participiũ. Virgilius. Quam diues pecoris niuei, quã lactis abundans. Patiens inediae, nomẽ est: patiẽs inediam, participium. Doctus, Grãmaticae, nomẽ est: doctus Grammaticam, participium. Praefectus urbis, nomen est: praefectus urbi, participium. quare & comparationem asciscunt, ut abundantior, acceptior. Compositione, quando componuntur cum dictionibus, cũ quibus eorum uerbum componi non potest, ut indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo. Temporis uel amissione, cum non significant tempus ut Amandus est optimus quisq., idest amari dignus: uel mutatione, ut in participiis in rus, cum resoluuntur per praeteritum imperfectũ subiunctiui. Ouidius. Expectem qui me nunquam uisurus abisti? idest qui eo animo discessisti, ut me nõ amplius uideres? Valerius Maximus, Experiri enim uolui, si tibi propositũ ex sententia parum cessisset, quam aequo animo me ferro esse interemptura, idest quam aequo animo me ferro interimere auderẽ. Seneca de naturalibus quaestionibus. Nullam autem mẽtionem fecit cometarũ, nõ praetermissurus, si quid explorati apud illos comperinet. non praetermissurus, idest ita affectus, ut non praetermitteret.

Participium quem casum postulat ante se? Nullum quo-

quoniã nulla orationis pars regit ante se praeter uerbum. Post se quomodo construitur? Cum casu uerbi sui, ut tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus, gaudebis. ego, qui indigeo doctrinae, incũbo litteris, indigẽs, ego doctrinae incumbo litteris, ad amo te, qui mihi inseruis, adamo te inseruientem mihi, nõ uidi quẽquam, qui sit studio nihil cõsecutus. neminẽ vidi studio nihil consecutum. o puer, qui praestas con discipulos omnes ingenio, tene memoria illud Isocratis, ἐὰν ῆς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθὴς: o puer praestans ingenio cõdiscipulos omnes, &c. nobis qui gaudemus uirtute, multi inuident: nobis uirtute gaudentibus multi inuidẽt. seruire Deo praeter cetera, inter est omnium, qui uiuunt: uiuentium omnium interest praeter cetera seruire Deo.

In quid resoluitur participium? In relatiuum, & uerbum: ut amans, idest qui amat, uel amabat. Non nunquam resoluitur in uerbum, & dum, uel postquã, uel, & uel, quoniam, uel cum, & similia, ut praeceptore legente, discipuli discunt. idest dum praeceptor legit. & hoc dicto interijt, idest postquã hoc dixit, uel cũ hoc dixisset, excessit e uita. Item legẽs disco, idest lego, & disco, & ueniens uidi, idest cum uenirem.

Quando participio uti nõ licet? Cum in nominatiuo esse relatiuum non potest, ut io allegrante te, son piu pouero di Codro. ergo quo tu gaudes, sum pauperior Codro: & la Grammatica insegnata da me a te, ti fara honore & utile. Grammatice, quam doctus fuisti a me, erit tibi honori, & commodo. Itẽ, la camisa spogliata a te dal tuo famiglio, andara a lauare al fiume di Po. la tua nutrice. indusiũ, quo tu spoliatus fuisti a tuo ministro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua. & li libri miei da essere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, mãdaro alla cittade di Venetia, o a Roma al piu presto. Libros meos, quibus duo muli onerabantur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbẽ

Venetias,uel Romam.Dic per oneror quando eſt ter tiae ſpeciei, ut ſcribor,dicor.Libros, q onerabũtur a mulione tuo duobus mulis,mittam breui ad urbẽ Venetias,aut Romam. & ſic licet dicere per participiũ. Libros meos onerãdos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias uel Romam.Praeterea non licet uti participio,quando nõ eſt,ut io ho hauto molte volte compasſione a Ouidio bãdezato in Põto: ſaepe ſum miſeratus Ouidium,qui exulauit in Ponto.Itẽ, tu impari certamente uolontieri la Grammatica ſtudiata da me, ma non fai frutto: diſcis tu quidẽ non inuitus Grammaticam,cui ego ſtudui,ſed nõ proficis. In his non uſi ſumus participijs,quia nec exulo habet exulatus,nec ſtudeo,ſtuditus, atq. ideo diximus per relatiuum & uerbum.

Dic vulgaria participiorũ omnium?Amãs,amãte, chi ama,o chi amaua.Amaturus,da amare, chi amara, e per douere amare, eſſendo per amare, & hauendo ad amare.Amatus,amato,chi e ſtato,o chi era ſtato amato,eſſendo ſtato amato. Amandus, da eſſer amato,chi era amato,e per eſſer amato, hauẽdoſi ad amare,o hauendo ad eſſere amato, eſſendo per eſſere amato.& ſic in ceteris.

Participium abſolute in quo caſu ponitur?In ſeptimo ſi reperitur, ut ſtudiando io Greco & Hebraico, tu andaui a ſolazzo. ſtudente me Grecis, ac Iudaicis litteris,tu deambulabas,id eſt,dum uel donec ego ſtudebã.Si uero non reperitur, dicimus per uerbũ, & dũ uel donec,uel poſtquã,ut uenuta la eſtate, molti ſi amalano.poſtquã uenit aeſtas,plurimi aegrotãt.& partita la inuernata,uiẽ la primauera.ubi diſceſſit hiẽs, uer aduenit.hic nõ licet dicere per ſeptimũ caſũ,quia uenio,& diſcedo nõ habẽt participia ꝑteriti tẽporis. quãquã apud uetuſtiſſimos inuenitur diſceſſus,& alia quae nunc penitus exoleuerunt,ut interitus, oblitus.

Quare etiã hic ſeptimus caſus appellatus eſt a nõ-
nullis

nullis ablatiuis in cõſequẽtia? Quia neceſſario huiuſ modi ablatiuos conſequi aliquid debet, ut ſole oriẽte, fit dies, id eſt ſolis eorum ſequitur dies. & Graecis, Ilion obſidẽtibus, uicti sũt Iliẽſes, id eſt propter obſidionẽ Graecorũ ſecuta eſt uictoria de Iliẽſibus. Quã do aũt ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, nõ eſt neceſſe me ſtare, dũ tu ſedes: nõ erit igitur ablatiuus in cõſe quẽtia: niſi in cõſequẽtia dicitur, quia cõſeq omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel ſeptimũ caſũ, uel ablatiuũ abſolute poſitũ.

Quae participia poni poſſunt abſolute ĩ ablatiuo? Praeſentis, & praeteriti imperfecti. i. in ens. praeteriti perfecti, & pluſquãperfecti, id eſt in tus, ſus, xus. quae frequẽtiſſime inueniuntur in ſeptimo caſu. exẽpla ultro ſe offerũt, ſiquis inquirat, ut Te ueniẽte die, te decedente canebat. & Sublata beneuolẽtia, amicitiae nomẽ tollitur, & huiuſmodi infinita. Item futuri in rus, ut Facturo me copiam bonorum librorum ſtudioſis omnibus, coeperunt omnes gaudere mirum in modum, id eſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus lib. I. Facile uẽturo Caeſare praedam Ignauae lique re manus, id eſt, cum eſſet uenturus Caeſar. Valerius Maximus lib. I. Id luce proxima conſulibus ſacrificio uel expiaturis, ſi poſſet auerti: uel, ſi certum deorum etiam monitu uiſum foret, executuris, hoſtiarũ exta ſomnio congruerunt. In dus quoq. ſic, uoluẽdis aſſidue bonis libris, quam plurima memoratu digna diſcuntur, id eſt uoluendo libros, uel dum uoluuntur. Marcus Tull. in prooemio primi libri officiorum. Orationem autem Latinam efficies legendũ noſtris pleniorem, id eſt legendo noſtra, uel cum legẽtur noſtra. ſed haec, cũ amittunt tẽpus, non ſunt participia.

DE PATRONYMICIS.

QVID eſt patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formam Graecam, ſignificat filium, uel nepotẽ, filiã uel neptem primitiui ſui,

vt hic Priamides, Priami uel filius, uel nepos. Haec Primis, filia, neptis uel Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ny quam patronomicum per ὀμικρόν? Quia quae componuntur ab ὄνομα, mutant primum ο μικρὸν in ω μέγα, secundum uero in y ψιλὸν. sic ab ἱερὸς, & ὄνομα. Hieronymus, quod sacrum nomen interpretatur, a σὺν & ὄνομα, Synonymum.

Non ne etiam ab aliis, quam a patribus patronymica deriuantur? Quidni? sed raro, & abusiue, ut a matribus, sicuti est Iliades, Iliae filius Romulus. Latoides, Λητόος, idest Latonae filius Apollo. ab auis maternis, ut Atlantides, Mercurius, filius Maiae Atlantis. A fratribus, ut Phaethontiades, sorores Phaethontis. A regibus siue conditoribus, ut Aeneade. Romulidae, id est Romani. Thesidae, Cecropidae, idest Athenienses. Et sciendum multa inueniri huius formae gentilia, ut Hemonis, Thessalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, ut Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Possunt ne deriuari patronymica a proprijs patrũ Latinis, ut Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & similibus dicendum est filius, uel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per possessiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis possessiua inueniuntur apud Latinos usurpata, ut Aemilianus Scipio, idest Aemilij filius Octauianus Caesar, idest Augustus Octauij filius. dicitur & Octauius. Virg. Lusimus Octaui. A nominibus tamen patrũ Latinis Romanũ poetã posse existimo, si contigerit, patronymica inclinare, si Graecã habere potuerint inflexionem (quia Graece patronymica formari debẽt) nec aliter apud Graecos, quam apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iuppiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare nõ licet, quia non sic, sed κρόνος, ζεὺς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσειδῶν

δαι Graece dicuntur. A Petrus igitur Petrides esse po-
test patronymicum, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου Grecae
potest declinari, atq. inde πετρίδης deriuari patrony-
micum. sic ab Antonius, Antoniades, a Cicero, Ci-
ceronides esse possunt patronymica, quia ὁ Ἀντώνιος
τοῦ Ἀντωνίου, ὁ Κικέρων τοῦ Κικέρωνος, Graece licet infle-
ctere, indeq. Ἀντωνιάδης, Κικερωνίδης deducere patro-
nymica.

Vtendum ne est patronymicis in prosa oratione?
Nequaquam. sed in carmine duntaxat. inueniuntur ta-
men usi patronymicis etiã historiographi, quod ipsis
quoq. licentia uti concessum fit. quare Herodotus
apud Graecos fabulas etiã commiscet historiis. quod
tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis. Et quidquid
Graecia mendax audet in historia.

Quot sunt terminationes patronymicorum mascu-
lini generis? Tres, ιδης, ut πηλεΐδης: ων, ut πηλείων: αδιος,
ut, ὑῤῥάδιος, quarum prima, qua sola poetae Latini
utuntur, communis est, altera Ionica, Aeolica tertia.
habent enim Graeci quinq. linguas, Communem, Io-
nicam, Doricam, Atticam Aeolicam.

Quomodo formantur Graece? Sic. Si genitiuus
Graecus desiuit in ῶς, uel in ῆς, uel in οῦς, uel in οῦ: si
nec ante οῦ est ἰῶτα, nec quae in οῦ genitiuum faciunt,
primae sunt declinationis, in ιδης communiter for-
matur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς τοῦ πηλέως, ῶς in ιδης,
πηλείδης, & per synaeresin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς,
τοῦ πηλῆος, ῆος in ιδης πηληΐδης a genitiuo Ionico. Ho-
merus. μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος. πηληϊάδεω pro
πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοσθένης,
τοῦ Δημοσθένους, οῦς in ιδης. Δημοσθενίδης, ὁ Ἀγαμέμ-
νων, τοῦ Ἀγαμέμνονος. ος in ιδης, Ἀγαμεμνονίδης ὁ πρία-
μος, τοῦ πριάμου, οῦ in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος. τοῦ
πανθόου, οῦ in ιδης, πανθοΐδης, & per syneresin, παν-
θοΐδης.

Sin autem ante οῦ est ἰῶτα, uel in οῦ mittentia geni-

tiuum

tiuum primae ſunt declinationis,cõmutant ȣ in αδῆς, ut ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, οῦ in αδῆς, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, τοῦ αἰνείου, οῦ in αδῆς, αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, οῦ in αδῆς, ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ Ιπποτης, τȣ̃ Ιππότου, οῦ in αδῆς, Ιπποτάδης.

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δῆς? Primae τῶν ἰσοσυλλάβων ut ὁ πηλάδης, τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης, τȣ̃ πριαμίδου.

Patronymica feminina quot terminatiões habẽt? Tres, ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetae utuntur, ut Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quomodo formantur patronymica feminina? In ας, & in ις formantur a ſuis maſculinis, remota δη, ut Ιλιάδης, Ιλιάς. πριαμίδης, πριαμίς. πηλείδης ſine ſynaereſi, πηλεϊς. uel Ionice, πηλνῒς ἀπὸ τȣ̃ πηλνΐδȣ.

In i pauca admodum ſunt, ut Νηρίνη, ἀδραςίνη, ἀκρισιώνι, αἰητίνη, αἰκεανίνη, ἀπὸ τȣ̃ Νηρέως, ἀδράςȣ, ἀκρισιώνος, αἰητȣ̃, ὠκεανȣ̃.

Cuius declinationis ſunt patronymica feminina? In ας, & in ις, quintae, ut ἡ πηλιὰς, τῆς πηλιάδος, filia Peliae, uel neptis. ἡ πριαμὶς, τῆς πριαμίδος. In νη uero, ſunt ſecundae τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης.

Qui neſcit Graecas litteras non ne a nominibus Graecis Latino more inflexis, formare patronymica poteri? Non profecto, quanquam poſſe docent omnes fere Grãmatici aetatis noſtrae. nã quomodo Thesēis, Aenēis, penultima longa, & huiuſmodi patronymica, a maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabunt Graecarũ litterarũ rudes? Quod ſi a Theſeides, Aeneides facta diaereſi, Theſeis, Aeneis deducent, penultima corripietur, quia eſt ε̄ ψιλὸν uocalis ſemper breuis apud Graecos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης αἰνηΐδης. q̃ a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (ut ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηῒς, αἰνηῒς, δη abiectione.

abiectione: unde nos Theseis, Aeneis accepimus penultima lõga. Nec me praeterit αἰνείδης melius ab αἰνειάδης esse ἀποβολῇ τοῦ α, quod a genitiuo αἰνείου formatur, quam ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nusquã enim legitur, ut doctissimi quoq. dicuut, αἰνεύς. Vnde apud Virgilium. Aeneadasq. meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus Aeneadum? ab αἰνειάδης est, a diphthongo ει, ι exclusa, ut Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, ut Achilleis, Orpheis, & similia a Graecis in εύς, quae si quis fuerit penitus expers litterarum Graecarum, nesciet formare.

Adde quod Achillides, a datiuo Achilli Latine formaret Graecarũ litterarũ rudis, penultima correpta, sicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanticum tetrasyllabum propter complexioné penultimam producat Praeterea a Latona, Latonades faceret patronymicum, qui nesciret Latonã Graece ἡ Λητώ, τῆς Λητόος, Λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priscianus.

Statius primo Thebaidos,

Dum morior, depelle globum: fors aequa merentes
Respicit, ardentem tenuit reuerentia caedis
Latoidé. Oui. Praeteritas cessasse ferũt Latoidos aras.

Αρχίου εἰς τοὺς τέσσαρας ἀγῶνας ĩ epigrammaticis. Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδου Latoidę. Eodẽ modo si a Dido, Mãto. Sappho, Calypso, & similibus patronymica formarit, decipietur. Nã Diodonides, Mãtonides, Sapphonides, Calypsonides dicet, cũ sit dicendum Didoides, Mãtoides, Sapphoides, Calypsoides, a Graecis Διδοΐδης, Μαντοΐδης, Σαπφοΐδης, Καλυψοΐδης. quae a genitiuis Διδόος, Μαντόος, Σαπφόος, Καλυψόος formãtur, mutatione τοῦ ος in ιδης.

Praeterea huiusmodi nomina uix ausim ego declinare ut Iuno, sed Graece. Neq. enim, ait Quinctilianus, Iam Calypsonem dixerim, ut Iunonem. Quan-

quam

quam secutus antiquos. C. Caesar, utitur hac ratione declinandi. Quamobrem discendae sunt a pueris nostris necessario Graecae declinationis.

Qui Latine haec patronymica declinare, ipsisq. ut uoluerit, quomodo poterit? Vertendae sunt Graecae litterae in Latinas, nec non diphthongi uel in nostras diphtongos, uel in uocales longas, & quod Graeci πριαμίδης, αἰνειάδης, Ἠλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης. Item πριαμὶς, νηρίνη, ἠλιὰς, μενοιτίας, πηληῒς, θησηΐς, dicũt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menoetiades, Pelides, Thesides. Priamis, Nerine, Helias, Menoetias, Peleis, Theseis dicamus. Sed duo nouissima, & cetera id genus, penultimam modo producunt, modo corripiunt. Nam si a πηλεΐδης, θησεΐδης, facta diaeresi, πηλεῒς θησεῒς deducuntur, quae nos in Latinum uertentes Peleides, Theseides sine synaeresi, & Peleis, Theseis dicimus, corripiunt, sin uero a πηληΐδης, θησηΐδης, quae a genitiuis, πηλῆος, θησῆος, Ionice formantur, ut supra est dictum, πηληῒς, θησηῒς deriuantur, producunt. Sed penultima breui raro legi apud Rom. hmõi patronymica, penultima uero lõga saepissime. Statius.
Viue precor, nec tu diuinam Aenēida tenta. Ouidius.
Et tamen ille tuae felix Aenēidos auctor,
Transtulit in Tyrios arma, uirumq. toros. Idem.
Sumpserit Aenĕidem, genitrix ibi prima requiret,
Aenĕadum genitrix unde sit alma Venus. Idem.
Res quoq. tanta fuit, quantae subsistere summo
Aenĕidos Vati grande fuisset onus. Idem.
Vtq. celer uenias, uiridus Nereidas oro. Idem.
Nerĕi te uereor, tua fulmine saeuior ira est. Martialis.
Lusit Nerĕidum facilis chorus aequore toto. Statius.
Tum uisa procul de littore mater Nerĕis.

In his Aeneis, Nereis penultima & pruducta & correpta deprehenduntur. Sed de Aeneis (ut supra dixi) alia ratio est. nam cum corripitur, est quia ει diphthongus diuiditur per diaeresin ab αἰνεΐδης, quod est ab αἰ-

νεάδης remota α. cum uero producitur, fit, quia ε in ι conuertitur ἰωνικῶς, sic αἰνεῖς, αἰνηὶς, unde nos Aeneis penultima correpta. Plerunq. tamen legi penultima producta. Iuuenalis.

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam?
Vexatus toties rauci Thesēide Codri? Martialis.
Brisēis uultum quamuis auersa iaceret. & sic fere ubiq.

Praterea quae apud illos primae sunt declinationis, apud nos itidem primae sint, ut ὁ θησείδης, τοῦ θησείδου, hic Thesides, huius Thesidae. Quae item apud illos secundae declinationis sunt, apud nos Graece declinantur, commutatis tautum litteris Graecis in nostras, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης, haec Nerine, huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ῑ ψιλὸν: sicut ῶ μέγα, duples ō μικρὸν, esse existimo: & non i, sed e sonare debere. Quare dictiones Graecas, in quibus est η littera, perperam nunc pronunciari ostendemus in fragmentis Grammaticis. Item quae apud Graecos quintae sunt declinationis, nos in nostram tertiam transferamus, ut ἡ προιτὶς, τῆς προιτίδος, haec Proetis, huius Proetidis. Quare hinc etiam colligimus necessariam esse litterarum Graecarum cognitionem hominibus nostris.

Inueniuntur ne poetae & addere, & detrahere syllabas patronymicis? Maxime. Virgilius. Tum Phaetontiadas musco circundat amarae. Corticis, pro Phaetontidas. Ouidius. Sedit Atlantiades, pro Atlātides. Virgilius. Scipiadas duros bello, pro Scipionidas. Idem. Sit satis Aeneide telis impune Numanum oppetiisse tuis, pro Aeneade. nam Aeneus, a quo deriuari uidetur, non inuenitur.

Quare poetae modo detrahunt, modo addunt patronymicis syllabas? Propter metrum, & maxime quādo breuis syllaba inter duas longas comperitur, quae esse in heroico uersu nō potest, ut in Atlātides, Phaetontides.

tontides, quod Graeci faciũt. Homerus. Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro πηλείδου. Si quisquam est qui ubi non nisi Latine instituimus pueros, Graece formasse patronymica nos accuset, nec sit nescius id nobis necessario factũ esse, quia Latine formari nõ possunt, ut supra est dictũ. tum quia uolumus, & Graece & Latine simul institui adolescentulos, ita tamẽ, ut a sermone Latino aetate nostra incipiant, nec multo post una & Romanis litteris, & Graecis incumbãt, sed nunc potissimum, ubi eas orationis partes, quae inflectũtur, declinare Latine didicerint. quod si asseruarit diligenter, cum ad patronymica nostra uentum fuerit, quaecunq. ibi a nobis conscripta sunt, facile intelligent. Vtrum autem sic institui pueros sit necessarium nec ne, uiderint docti. Nos certe per necessarium non arbitramur solum, sed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

FACTVRVS etiam operaepretium mihi uideor, si de figuris hoc loco, quae a Graecis σχήματα appellantur, breuiter scripsero, atq. id tantum attigero, quod puerorum institutionem facere uideatur.

Quid est figura? Quinctilianus inquit. Figura est, sicut nomine ipso patet, cõfirmatio quaedam orationis, remota a communi. Idem. Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Possumus etiam sic definire. Figura est uitium cum ratione necessitatis, ornatus ue gratia permissum.

In quot partes diuiduntur figurae? In duas. nã aut τοῦ λόγου sunt, idest uerborum, uel dictionis, uel elocutionis, uel sermonis, uel orationis: aut τῆς διανοίας, id est cogitationis, & sensus. Τῆς διανοίας figuras, quorum esse aiunt? Oratorum tantum. Τοῦ λόγου; Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in tres partes, in figuras dictionis, elocutionis, constructionis. Illud nõ

esse

esse silentio praetereundum censeo, figuras omnes pe nes quinq. Graecorum linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias enim relictis proprijs uersatur in tropis. Doris, in singulis partibus orationis nunc adiectioni, nũc breuitati studens, facit barbarismos. Atthis breuitate gaudens admittit soloecismos. Aelois supra modum copiosa est, amatq. per circuitũ uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellãt. Communis est, in qua omnes idem seruiunt. Sed aduertendum in primis est, ut Barbarismus & Soloecismus euitentur.

Quid est barbarismus? Pars orationis uitiosa in cõmuni sermone, in poemate uero metaplasmus dicitur. Ante Augusti Caesaris aetatem an barbarismum dixerint qui pure, atq. integre locuti sunt, se non inuenisse Gellius scribit: apud antiquos enim non barbare, sed rustice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & rusticus sermo, qui nunc barbarismus appellatur.

Quid est soloecismus? Impar, & inconueniẽs compositura partium orationis. σχῆμα λόγου, si eum docti fecerint, dicitur. Ab Asino Capitone, & eiusdem aetatis alijs, imparilitas, a uetustioribus Latinis stribiligo dictus est. nam στρεβλοῦν, deprauare est, & στρεβλός, prauus. Gellius uero neq. soloecismum, neq. barbarismum, sed sicut βάρβαρον, ita σόλικον, legisse se apud Graecos in noctibus refert. Idem, antiquiores nostros soloecum facile dixisse, meminit soloecismum uero haud scire an unquã dixerint. Quod si ita est, neq. apud Graecos, neq. apud Latinos probe dici soloecismum putat. sed aut imparilitatem, aut soloecum, sed nunc & barbarismum, & soloecismum dicimus.

Vnde Soloecus dictus? A Solis urbe Ciliciae, quod eius incolae Atheniensibus uitiose loqui uisi sint: & σολοικίζειν, qui ita loquerentur dicti.

Quo-

Quomodo ruſtice,& barbare quis loquetur?Si barbaris uocabulis uſus fuerit . ut ſi dixerit treguam, & guerram,pro induciis, & bello . Item ſi dictiones inuertat,ut ſi pro diſciplina,diſciplinam dixerit, & ſtexae fillae,pro ſtellae fixae?& aliquibus penultima longa cum debeat corripi . & annona, & idolum penultima breui,cum ſit producenda.

Vitia oris,& linguae in quibus eſſe litteris poſſunt? In ſingulis. nam ſi craſſe ἰῶτα pronunciauerit quis,iotaciſmum faciet. Si uero L, lambdaciſmum . Item ſi m plus aequo pronunciarit,faciet metaciſmum. Praeterea a uocis gracilitate Iſchnoteſia eſt. a nimio uero hiatu uocis , Platiaſmos.

Chiloſtomia autem fit, cum in ſummis labiis uox ſcinditur. Omnia igitur quae plus aequo,minus ue ſonantia ab eruditis auribus reſpuuntur, cuitanda ſunt.

Quomodo Soloecum,aut, ut nunc dicimus, ſoloeciſmum quis faciet?Si loquetur incongrue,ut ſi dixerit quale eſt,pater mea, mater meus, Virgilius ſcripſerunt, ego doceo tibi Grammaticam.

In quo a ſoloeciſmo differt barbariſmus? Hic in dictione tantum fit. ille uero in oratione.

DE FIGVRIS DICTIONIS.

Syncopa de medio tollit, quod epentheſis auget:
Extinxti ut te meq. ſoror magna induperatrix.
Troiugenumq. dolos noſtri Mauortis in antro.
Apocope eum tollit finem , quem dat Paragoge,
Vt fateri magicas me inuitam accingier artes
Troius heu do meae miſeram me occiderit hoſpes?
Apponit Protheſis caput id,quod Aphaereſis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere Diuos.
Corripit ut ſteterunt ducendam Syſtola uocem.
Ectaſis Italiam producit corripiendam.
Dicit & inſanis uitam dederitis in undis.
Romane at dices & dederitis, & dederitis.

Aulai,

Aulai in medio libare Diaeresis, atq.
Virgilius cecinit rus, siluasq., duces.
Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
Nunc quoq. te saluo persoluenda mihi.
Estq. Synaereseos deiectus fulmine Phaethon.
Fixerit Aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Grãma tibi Antithesis pro grãmate ponit, ut olli
Inquit subridens hominum sator, atq. deoru m.
Mnecat Ecthlipsis, uocalem sed Synaloephe.
Littora multum ille & terris iactatus & alto,
Atq. ea diuersa penitus dum parte geruntur.
Metathesis est ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE FIGVRIS CONSTRVCTIONIS.

Prolepsis, quae Latine dicitur praesumptio, est pronunciatio rerum ordine secutarum. uel est, cum ante numerus redditur, quam personae definiuntur. ut,
Continuo reges, ingenti molle Latinus,
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Auratis bis sex radij fulgentia cingunt,
Solis aui speciem, bigis it Turnus in albis,
Biba manu lato crispans hastilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romanae stirpis origo,
Sidereo flagras clypeo, & Caelestibus armis,
Et iuxta Ascanius, magnae spes altera Romae:
Procedunt Castris. per hanc autem figuram, si plurale uerbum praeponitur ante utrunq. quod sequitur, nominatiuum praecedere in congregatione oportet. ut. duae aquilae deuolauerũt, haec ab oriente, illa ab occidẽte. uel, altera ab ortu solis, altera ab occasu. Sin ad ea, quae diuiduntur, singulare uerbum sequitur genitiuum, singulare diuidẽdo procedere oportebit. ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Praeterea singulare modo in singularia, mõ in pluralia licet diuidere. ut humanũ genus aliquod bonũ, aliqnod malũ est. humani generis ali-

qui boni,aliqui praui. Et rurſus plurale nunc ĩ plura
lia,nunc in ſingularia hominũ,aliqui boni, aliqui ma
li.duarum auium,altera uolatilis, altera nõ.Si nomi
natiuus igitur procedit: uerbum in cõgregatione po
nitur:ſin autẽ genitiuus,in iis quae diuidũtur. Quod
ſi & congregationem, & eius partes obliq. proferre
uolumus, neceſſe eſt loco uerbi uti participio obli-
qui caſus, & ad aliam perſonã facere tranſitionẽ, ut
aquilarum uolantium, alterius ab oriente, alterius
ab occidente ſimilis eſt celeritas.Et per datiuũ,Aqui
lis uolantibus,huic oriens, illi relinquitur occidẽs.
Et per accuſatiuum,aquilas uolantes, hanc oriens,il
lam miſit occidens. Veteres tamen interdum pro ge
nitiuo plurali,nominatiuũ legimus propoſuiſſe. Ho-
merus Ὀδυσσείας μ. οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὴν εὐ-
ρὺν ἱκάνει, τὸν δ᾽ ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσ-
σεῦ, hoc eſt, Duo ſcopuli, alter ad caelum uſq. la-
tum peruenit, alterum uero ſcopulum humiliorem
uidebis Vlyſſes ubi ſecundum artem genitiuo utendũ
fuiſſet τῶν δὲ δύο σκοπέλων. σολοικοφανὲς. igitur fecit.
Quemadmodum Ἰλιάδος γ. Ἄμφω δ᾽ ἑξωμένω γεραρώ-
τερος ἦεν ὀδυσσεὺς, hoc eſt, ambo uero ſedentes, ho
noratior Vlyſſes erat. ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ᾽ ἑξομένοιν, am-
borum autem ſedentium, honoratior Vlyſſe erat.
quale eſt apud Horatium in poetica. O maior iu-
uenum. ad duos enim Piſones ſcribebat. de hoc
uero abunde in comparatiuis. Item Ἰλιάδος π.
Νεστορίδαι δ᾽, ὁ μὲν οὔτασ᾽ Ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρί. Ἀντίλο-
χος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. Ἤριπε δὲ προ-
πάροιθε. Μάρις δ᾽ αὐτοσχεδὰ δουρί. Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε
κασιγνήτοιο χολωθεὶς, Στὰς πρόσθε νέκυος, τοῦ δ᾽ ἀντί-
θεος Θρασυμήδης, Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι. Ne-
ſtoridae autẽ, Antilochus acuto telo percuſſit Aty-
mniũ ferro adacto in Ilia. cecidit uero ille corã. ſed
Maris,propinquus lancea inuaſit Antilochũ ira, ger
mani cauſſa percitus,aſtans ante mortuum,hunc au-

tē Deo ſimilis Thraſimedes,celeriter percusſit, ante
quam ille ferirer pro τῶν Νεστοριδῶν, ὁ μὲν Ἀντίλοχος
οὔτασ᾽ Ἀτύμνιον, Μάριν δὲ ἀντίθεος, Θρασυμήδης, Ne-
Neſtoridarum Antilochus percuſſit Atymniū, Deo
uero ſimilis Thraſymedes Maridem. Similiter ſi quis
dicat, duo fratres,alter facilis,alter durus eſt; uitium
facit,cum ſit dicēdum, duorum fratrū, aut e duobus
fratribus alter facilis,alter durus. Tale eſt etiam illud
Liuii,ut Priſcianus refert,Periti religionū,iurisq. pu
blici,quando duo ordinarii conſules eius anni, alter
morbo,alter ferro periiſſet,ſuffectum conſulem nega
bant recte comitia habere poſſe,cum ars ſic exigeret,
Quando duorum ordinariorum conſulū .aut ex duo
bus ordinariis conſulibus alter morbo,alter ferro pe
riiſſet.aut ſic, Quando duo ordinarii cōſules eius an-
ni periiſſent,alter morbo,alter ferro.quae eſt praesū
ptio frequentiſſima,ut illa Ὀδυσσείας α. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Αἰ-
θίοπας μεθεκίαθε τῆλοθ᾽ ἐόντας. Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δε-
δαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσσομένου ὑπερίονος,
οἱ δ᾽ ἀνιόντος. Sed ille Aethiopas pertit qui procul
sūt. Aethiopas,qui diuiſi sūt in duas partes ultimi ho
minum,alteri in occidēte,alteri in oriente. Et illa in
Iphigenia in Aulide. κατεῖδον δ᾽ αἴαντε συνέδρω, τόν
τε Οἰλέως Τελαμῶνός τε γόνον τῆς Σαλαμῖνος στέφανον.
Vipi duos Aiaces confidentes, alterū Oilei, alterū
Telamonis filiū Salaminae decus. Apollonius in pri-
mo περὶ συντάξεως illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ
μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, ſic mutat, οἱ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου.
ἱκάνουσιν ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου.
duo perueniunt ſcopuli, alter uſq. ad caelum, alter
uſq. ad olympum. quod poeta noſter, praeſumptio
ne dimiſſa,ſic mutauit in primo Aeneidos. Geminiq.
minantur in caelum ſcopuli. In huiuſmodi igitur con
ſtructione tam diuiduorum, quam κατὰ πρόληψιν,
Graeci articulis ſubiunctiuis utuntur, ut ἀετοὶ διέ-
πτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ᾽ ἀνατολῶν ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ.

τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροὶ, καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν Τελαμώνιος, ὁ δὲ Οἰλέως υἱος ἐγένετο. Nos uero aut pronominibus, aut nominibus, ut duae Aquilae deuolauerunt, haec ab ortu ſolis, illa ab occaſu: uel altera ab ortu, ſolis, altera ab occaſu, & hominum hi boni, illi mali ſunt. uel aliqui boni, aliqui mali ſunt. & duorũ Aiacũ hic Telamonius, ille Oilei filius fuit: uel alter Telamon, alter Oileis filius fuit.

In Prolepſi quinq. eſſe plerunq. oportet, Cõgregationẽ, ut Reges: Partes, ut Latinus, Turnus, Aeneas, Aſcanius: uerbũ, ut procedũt: partiũ determinationes, ut Latinus, Turnus, ab una parte, Aeneas, Aſcanius, ab altera: ordo, ut praecedat congregatio, ut reges: ſequant partes, ut Latinus, Turnus, & Aeneas, Aſcanius,

Eſt autem Prolepſis duplex. Explicita, in qua omnia inueniuntur quae in Prolepſi eſſe oportet, ut equi concurrunt, hic a dextra, ille a ſiniſtra parte hippodromi. emplicita eſt, in qua tacetur aliquid, ut homines inuident alter alteri, deeſt, & alter alteri. Item, alter alterius onera portate, deeſt & alter alterius, ut portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc eſt, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouid. Alter in alterius iactantes lumina uultus, Quaerebant taciti noſter ubi eſſet amor. Deeſt & alter in alterius.

Aliam eſſe Prolepſin dicit Diomedes, cũ id quod poſterius accedit, ante tẽpus aſcribitur, ut Lauinia uenit littora. Lauinium enim nondum erat cum in Italiam uenit Aeneas. Et apud Saluſtium. Montem ſacrum, atq. Auentinum inſedit, qui mons ob hoc, quod illum plebs inſederat, poſtea ſacer dictus eſt.

DE SYLLEPSI.

Syllepſis quae Latine conceptio, & cõprehẽſio dici poteſt, eſt diuerſarum clauſularum uel per unũ uerbũ, uel per adiectiuũ pluralis numeri cõglutinata concluſio, ut ſunt nobis mitia poma, Caſtaneae molles, & praesſi copia lactis, ideſt poma mitia, caſtaneae molles,

les,& copia lactis pressi sunt nobis, ut pluralis numerus concipiat singularē, ita tamen ut pluralis praecedat.nam aliter esset Zeugma.ut, Amaryllidi & lac,& castaneae placuerunt. & Nihil ne te nocturnū praesidium palatii, nihil horum ora, uultusq. mouerunt? quod exemplum in Zeugmate ponit Diomedes,& hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepsin, Ferdinandus rex, & Elisabeth Regina Hispaniae homines quā iustissimi Bethycam,quae Granata nunc dicitur, urbem & maximam,& munitissimam, & bellicosissimam, opulentissimamq. decem ab ipsius annos obsessam,& nūquam antea a Christianis debeliatam, atq. ideo summis laudibus, summoq. honore dignissimi, anno a natiuitate IESV CHRISTI DEI Opti. Max. millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo,quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.

In Syllepsi quinq. esse oportet, Dictionem concipientem,dictionem conceptam:coniunctionem, uerbum,uel adiectiuum pluralis numeri,& quod respondeatur dictioni concipienti,ut Rex, & Regina Hispaniae principes optimi.dictioni concipiens,Rex, concepta, Regina, adiectiuum pluralis numeri, optimi: coniunctio,& responsio adiectiui ad regem:

Quot sunt species Syllepseos? Septē. Est enim prima Syllepsis in genere, quae fit cum masculinū genus cōcipit femininum & neutrū. ut Rex,et Regina iustissimi:dominus, & mancipia pugnaces. Aut, cum femininū cōcipit neutrū,ut Hic leges,& plebiscita coacte.

Secunda Syllepsis est in numero,cum pluralis numerus concipit singularem,ut milites, & imperator fortissime pugnauerunt.

Tertia Syllepsis est in persona:nam prima & secunda persona possunt concipere tertiam,neutram uero harum tertia.Ego enim & ille deambulamus,& tu,& ille deambulatis,dicimus,ille autem & ego deambulant,aut ille & tu deambulant,non dicimus.& quem-

admodũ prima, & ſecunda poſſunt concipere tertiã, ita prima ſecundam: ſed non cõtra. nam ego & tu deambulamus dicimus, non etiam deambulatis.

Quarta Syllepſis eſt in caſu, quae fit cũ nominatiuus comprehendit ablatiuum cum praepoſitione cum ut Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt, ideſt Quirinus, & frater Remus.

Quinta Syllepſis eſt indirecta, quae fit quando uerbum concordat cum ablatiuo cum praepoſitione cũ, & ablatiuus concipit nominatiuum, ut Hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis. & Iphitus, & Pelias mecum diuellimur inde.

Sexta Sydepſis eſt implicita, quae fit quãdo demõſtratis mare, & femina per diſtributiuum, & partitiuũ nomen maſculini generis, comprehenditur etiam femina, ut Vterq. horum eſt iuſtus. & apud Virgilium. Eſt mihi nanq. domi pater eſt iniuſta nouerca, Bisq. pie numerãt ambo pecus, alter & hoedos. alter, ideſt nouerca. Eodem modo nullus homo currit, eſt Syllepſis implicita, ubi nullus comprehẽdit etiam feminã. quare, qui dicũt, omnis homo currit, & nullus homo currit non eſſe contraria, errant, quoniam nullus con plectitur etiam feminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis, in ea quae dicit, omnis homo currit.

Septima Syllepſis eſt in male cohaerentibus, ſeu in improprie comprehenſis, quae fit quando plura cõcipit uerbum, ita tamen ut uni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium. Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem. Ipſe trahit. trahit licet nepotis tantũ ſit, tamen & ſuperiora concludit, ſed καταχρηστικῶς. Eadem eſt figura apud Homerum. Ἰλιάδος ι. ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα, βορέης, καὶ ζέφυρος, τώτε θρήκηθεν ἄητον. ut duo uenti piſcoſum mare concitant, Boreas, ac Zephyrus, qui ſpirant a Thracia. Vbi quod Boreae tã

tum eſt, Zephyro quoq. attribuit, qui flat ab Occaſu. Item Ιλιάδος τ. τὼ δὲ δύω σκώζωντε βάτην ἄρεος θεράποντε. Τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος Ὀδυσσεύς, ἔγχει ἐρειδονένω. ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά, Duo autem claudicantes ibant miniſtri Martis, Tydidesq. bellicoſus, & diuus Vlyſſes, haſta firmantes greſſum: adhuc enim moleſta erant illis ulcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyſſi quoq. attribuit; ſolus enim Diomedes claudicabat, pedis plãtam uulneratus. Vlyſſes auté in latere uulnus acceperat. Sũt fortaſſe et aliae Syllepſeos ſpecies, ſed ego nõ plures ſeptem inueni, & ne has quidem quaeſiuiſſem, niſi legiſſem apud Seruium. Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem. Ipſe trahit, ſeptimã eſſe Syllepſin. & apud Fabiũ multas praeſumptiones. Primam item, ſecundã, & tertiã reticentiam apud Donatum, & uſq. ad ſextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atq. ego ſcripſi, accipiantur Syllepſeos ſpecies, neſcio. ſic equidem tandiu ſentiam, donec, aut ipſe melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE ZEVGMATE.

Zeugma, eſt unius uerbi, uel adiectiui uiciniori tam ſingularis, quam pluralis numeri reſpondentis cõcluſio, ita coniuncta diuerſis, ut neceſſe ſit per ſupplemẽtum ſingulis reſpondeatur, ut caeli & terra mouenda eſt, uel caeli mouendi ſunt & terra, ideſt caeli mouendi ſunt, & terra mouenda eſt. Item, Hebraei ſunt & ego, ideſt ipſi Hebraei ſunt, & ego ſum Hebraeus. Item, erraui ego & uos. ideſt ego erraui, & uos erraſtis. Et, nihil ne te nocturnũ praeſidiũ palatii, nihil urbis uigiliae, nihil timor populi, nihil cõcurſus bonorum omniũ, nihil hic munitiſſimus ſenatus habẽdi locus, nihil horum ora, uultusq. mouerũt? ideſt praeſidium mouit, uigiliae mouerunt, timor populi mouit, bonorum concurſus mouit, munitisſimus habendi ſenatus locus mouit, ora & uultus mouerunt.

Fabius συνζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum unum ad uerbum plures sententiae referuntur, quarũ unaquaeq. desideraret illud, si sola poneretur. Volũt etiam esse zeugma cum remotiori uerbum, adiectiuũ ue respondet, si sit id, quod remotum est, numeri tantum singularis, ut ego & tu & praeceptor erraui, idest ego erraui, & tu errauisti, & pceptor errauit. quẽ loquendi modum apud approbatos nõ memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in persona, ut nõ ego solum, sed etiam tu errasti praeceptor. in genere, ut caeli & terra mouẽda est. in numero, ut nihil ne te hic munitissimus senatus habendi locus, nihil horum hora, uultusq. mouerunt?

Quinq. esse oportet in zeugmate, diuersa substantiua, ut caeli & terra. coniunctionem, ut &. uerbum, adiectiuum ue tam singularis, quam pluralis numeri, ut mouenda est. & quod uerbum, uel adiectiuum uiciniori respondeat, ut caeli & terra mouenda est, uel caeli mouendi sunt & terra.

In quot differt zeugma a Syllepsis? In zeugmate uerbum, uel adiectiuum ita uiciniori respondet, ut singulis postea reddendũ sit, & tã singularis, quam pluralis numeri esse potest. Per Syllepsin uero contra: nam nec uiciniori respondet nec numer esse singularis potest, nec ut singulis, ut in zeugmate reddatur oportet, sed omnia ab uno uerbo, uel adiectiuo cõcipiũur, atq. ideo σύλληψις a Graecis, a nostris conceptio appellatur. Dices enim per zeugma, Sociisq., & rege recepto, & rege recepto & sociis, & recepto rege & sociis, & rege sociisq. receptis, idest rege recepto, et sociis receptis. Item. Hic illius arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus, & arma, & hic currus & arma fuerunt, idest hic currus fuit, & arma fuerunt. Per Syllesin uero, Sociisq. & rege receptis: & hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo, capite ultimo. De motu, & uoce

Deo-

Deorum immortalium humanis oculis, auribusq. ꝑcepto: legendum eſt ut etiam antiqui habent codices, De uoce, & motu percepto. eſt enim Zeugma,

Quot ſunt ſpecies Zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum uerbum proponitur. ut ſi erraui ego, & tu. Meſozeugma, cũ interponitur, ut ſi ego erraui, & tu. Hypozeugma, cum poſtponitur, ut ſi ego, tu quoq. erraſti.

DE SYNTHESI.

Syntheſis fit in uitio uocali, cum uerbum uel adiectiuum diſcordat in uoce ab eo, cui redditur, & cõcordat in ſignificato, ut pars in fruſtra ſecant, & gens armati.

Tria eſſe oportet in ſyntheſi. unum ſubiectum. uerbum, uel adiectiuum. & quod id ipſum uerbũ, uel adiectiuum ita reſpondeat ſubiecto, ut ab eo diſcordet in uoce, & concordet in ſignificato, ut anſer foeta.

Fit autem Syntheſis in genere tantum, in numero tantum, in genere & in numero ſimul. In genere tantum, ut Praeneſte ſub ipſa. In Eunnchum ſuam, Centauro uehitur magna, In numero tantum ut turba ruunt, Pars in fruſtra ſecant. In numero & in genere ſimul, ut gens armati. turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando uulnera paſſi.

DE ANTIPTOSI.

Antiptoſis fit cum caſus pro caſu ponitur, ut ſermonem quem audiuiſtis non eſt meus. ſermonem pro ſermo. Item. Populo ut placerent, quas feciſſet fabulas. febulas pro fabulae. Et Vrbem quam ſtatuto ueſtra eſt. urbem pro urbs.

In Antiptoſi autem tria eſſe oportet. unum ſubiectum, ut urbem. unũ uerbum, ut eſt. & quod caſus pro caſu ponatur, ut urbe pro urbs & nota produci pro in Antiptoſi, ſic enim ſcribitur Graece ἀντίπτωσις eodem modo in monoptotum, diptotum, triptotum, & huiuſmodi penultima producitur.

DE

DE EVOCATIONE.

Euocatiuo fit cum prima persona uel secunda euocat ad se tertiam, ut ego Virgilius scribo, tu Cicero oras, nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et Troes te miseri uentis maria omnia uecti. Oramus. idest nos Troes oramus.

In Euocatione quattuor esse oportet, dictioné euocantem primae: uel secũdae personae. dictionem euocatam tertiae personae. uerbum primae, uel secundae personae. & absentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE.

Appositio est immediata coniunctio substantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius, ut Ignauum fucos pecus a praesepibus arcent.

Tribus modis fit Appositio: restringendae generalitatis gratia, ut animal equus currit. ad remouendam aequiuocationem, ut comedi canem piscem. ad proprietatem attribuendam, ut Caesar uir magno ingenio.

DE SYNECDOCHE.

Fit Synecdoche cum ponitur pars pro toto, ut Aethiops albus dentes, mulier trunca manum. fit etiam per uerba, ut expleri mentem nequit Dido. Item. doleo caput. cum uero ex uno plures intelligimus, ex parte totum, ex specie genus, ex praecedentibus sequentia, uel contra, est alia Synecdoche, quae est significatio pleni intellectus capax, cum plus, minus ve pronunciat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoscitur, ut Puppesq. tuae, pubesq. tuorum, a puppibus enim naues significat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto, ut, ingens a uertice pontus In puppim ferit. non enim tótum pelagus, sed pars pelagi ferit in puppim. Idem, fontéq. ignéq. ferebant. In hac figura plurimum ualet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius saepe sic dicit. Romanus proelio uictor. & Virgilius. Hostis ha-

bet

bet muros. Idem. & armato milite complent. pro Romani uictores. hostis pro hostes. milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutum, Populo, inquit, imposuimus, & oratores uisi sumus. cum de se tantum loqueretur.

Tria esse oportet in Synecdoche, cum est figura constructionis totum, ut Aethiops. partem, quae semper sit casus accusatiui, ut dentes adiectiuũ, ut albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo, ut Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine laesus.

Et notandum, quod, cum dicimus, Oculos suffusa nitentes, & id genus per participium, non est Synecdoche, sed Graeca constructio.

ALDI MANVTII ROMANI

INSTITVTIONVN

GRAMMATICARVM

LIB. IIII.

IN TENVI re esse laborem hunc nostrũ, & ullis pompae futurã gloriam, ut de se Terentianus ait, cũ de litteris, & syllabis, ac metris scripturus esset, certo scio. sed mihi tantummodo curae est, quocunq; possim modo, prodesse studiosis bonarum litterarum. Quod si nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. Quam ob rem hoc libro quaedam non inutilia de metricis pedibus primũ perbreuiter, deinde de syllabarum quantitate, inde denuo de pedibus copiosius, postea de quibusdam metrorum generibus scripturi sumus, quibus absolutis non nihil de accentibus, ac distinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes est sublatio ac positio duarũ, aut triũ, amplius ue

ne syllabarum spatio comprehēsa. dicitur autem pes ī metro, quia pedis officio fungitur. sicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipsa cum scandūtur, quibusdam quasi pedibus incedere uidentur. hinc etiā scandi dicuntur metra, quia tractando singulos metri cuiusq. pedes, ueluti scalarum gradus uidemur ascendere, ac gradatim uicissim īcedere mouēdis pedibus. scansionem praeterea definiunt esse legitimam metri in singulos pedes distinctionem, & dimensionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi sūt, ex quibus maxime unumquodq. metrum constat, suntq. metri cuiusq. proprii, & peculiares, ut spōdeus & dactylus in heroico. nothi uero qui rarissime metrum ingrediuntur, ut anapaestus, & proceleusmaticus in eodem heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero esse constat, ex quibus disyllabi quattuor, trisyllabi octo, te trasyllabi sexdecim. Quoniam autē duobus signis, quae Graece μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas syllabae ostenditur, sciendum breuem syllabam hoc signo ostendi ᴗ, longam uero hoc –, quibus etiam singuli pedes notantur in hunc modum.

DE PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichius constat ex duabus breuibus ᴗ ᴗ Dĕă.
Spondeus, ex duabus longis – – Mūsaē.
Iambus, ex breui, & longa ᴗ – Dĭēs.
Trochaeus, ex longa, & breui. – ᴗ āldŭs

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tribrachus ex tribus breuibus ᴗ ᴗ ᴗ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis – – – Vīrtūtī.
Anapaestus ex duabus breuibus, & longa ᴗ ᴗ – Vĕnĕrī.

Dactylus

Dactylus, ex longa, & duabus breuibus
 -ᴗᴗ Cārmĭnă.
Bacchīus, ex breui, & duabus longis
 ᴗ-- Quĭrīnō.
Palimbacchius, ex duabus longis, & breui
 --ᴗ Aūgūſtŭs.
Amphimacrus, uel creticus, ex extremis longis
 -ᴗ- Dēmŏphōn.
Amphibrachus, ex extremis breuibus
 ᴗ-ᴗ ĕrāſmŭs.

DE TETRASYLLABIS PEDIBVS.

Proceleuſmaticus, ex quattuor breuibus
 ᴗᴗᴗᴗ ărĭĕtĕ.
Diſpondeus, ex quatuor longis
 ---- Fōrtūnātī.
Epitritus primus, ex iambo, & ſpondeo
 ᴗ--- Arīſtārchō.
Epitritus ſecundus ex trochaeo, & ſpondeo
 -ᴗ-- Ārchĭmēdēs.
Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo
 --ᴗ- Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochaeo
 ---ᴗ Mātūtīnŭs.
Paeon primus, ex trochaeo, & Pyrrichio
 -ᴗᴗᴗ Lētĭtĭă.
Paeon ſecundus, ex iambo, & pyrrhichio
 ᴗ-ᴗᴗ Hŏrātĭŭs.
Paeon tertius, ex pyrrhichio, & trochaeo
 ᴗᴗ-ᴗ ălĕāndĕr.
Paeon quartus, ex pyrrhichio, & iambo
 ᴗᴗᴗ- Cĕlĕrĭtās.
Antiſpaſtus, ex iambo, & trochaeo
 ᴗ--ᴗ ălēxāndĕr.
Choriambus, ex trochaeo, & iambo
 -ᴗᴗ- aēthĕrĕō.

Ionicus

Ionicus a minore, ex pyrrhichio, & ſpondeo
υυ-- Dĭŏmēdēs.

Ionicus a maiore, ex ſpondeo, & pyrrhichio
--υυ Pērtērrĭtŭs

Diiambus, ex duobus iambis
υ-υ- Plătōnĭcī.

Ditrochaeus, ex duobus trochaeis
-υ-υ Dūlcĭōră.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν
υυ θεός.

Σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν
-- ἥρως.

Ἴαμβος, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς
υ- ἐρῶς.

Τροχαῖος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας
-υ ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν
υυυ πρίαμος.

Μολοττὸς, ἐκ τριῶν μακρῶν
--- ἡρώδης.

Ἀνάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς
υυυ ἑκάβη.

Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν
-υυ ἥλιος.

Βακχεῖος, ἐκ βραχείας καὶ δύο μακρῶν
υ-- ἀχιλλεῦς.

Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας
--υ ἥφαιστος.

Ἀμφίμακρος, ἐκ κρητικὸς τούτω ἐναντίος
-υ- ἡγεμῶν.

Ἀμφίβραχυς, ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ βραχείας
υ-υ ἔρανος.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Προκελευσματικὸς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
υυυυ φιλόσοφος.
Δισπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν
---- ἡρακλείδης.
Επίτριτος πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
υ--- ἀριστείδης.
Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
-υ-υ εὐρημήδης.
Επίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας
--υ- δημοσθένης.
Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
---υ μισάνθρωπος.
Παίων πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
-υυυ στησίχορος.
Παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
υ-υυ φιλόστρατος.
Παίων γ, ἐκ μόνος τρίτης μακρᾶς
υυ-υ κλεόβουλος.
Παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς
υυυ- δόριμεν.
Αντίσπαστος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
υ--υ ἀλέξανδρος
Χορίαμβος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρῶν
-υυ- εὐφορίων.
Ιωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος, ἐκ δύο βραχειῶν καὶ δύο μακρῶν
υυυ- διομήδης.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν
--υυ δημήτριος.
Διΐαμβος, ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
υ-υ- κορίνθιος.
Διτρόχαιος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας.
-υ-υ δημοφῶντα.

Ante quam de ſyllabarum quãtitate ſcribere inci piamus, admonere uoluimus diſcipulos, ut litterarũ

diuiſiones

diuisiones,ac diphthongos, & quidquid de litteris,& syllabis in primo harum institutionum libro a nobis scriptum est,& saepe,& accurate legant. Nam quantũ inde emolumenti sit futurum, ex his Quinctiliani uerbis licet cognoscere. Nequis igitur tanquam parua fastidiat Grammatices elemẽta de litteris,non quia magnae sit operae consonantes a uocalibus discernere, ipsasq. eas in semiuocalium numerum, mutarumq. partiri,sed quia interiora uelut sacri huius adeũtibus apparebit multa rerũ subtilitas, quae non modo acuere ingenia puerilia,sed exercere altissimã quoq. eruditionem,& scientiã possit. Haec ille & uere,& docte, ut omnia. Sed iam de ipsa syllabarum quantitate tractemus:non ut a ante b, ante c,& huiusmodi minutiores regulas doceamus (Id enim tum quia difficillimũ est regulis comprehendere,tum etiam quia perterrere potius, & confundere ingenia uidetur, praetermittimus) sed generales tantum regulas,& quae facile teneri memoria possint, conscribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarum aliae breues,aliae longae, aliae cõmunes,quae etiam ambiguae,& ancipites dicuntur. Breues sunt,quae correptam uocalem habent,& non desinunt in duas cõsonantes,uel in aliud, quod possit producere:longae uero,quae longam, & sunt aut natura, aut positione: communes,quae uocalem habent ancipitem, hoc est, quae & longa, & breuis esse in metro potest. nam in prosa oratione non itidem. de quibus suis locis abunde dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabae omnes aut primum,aut medium, aut ultimum locum tenent. Qui in primo loco positæ sunt, octo cognoscuntur modis,Positione,uocali ante alteram uocalem, deriuatione, cõpositione,praepositione,diphthongo,regula,exemplo.

Positione syllaba semper longa est. fit autem sylla-

ba positione longa modis septem. Primo cũ correpta uocalis in duas definit consonantes, ut, ēst īn Carphatio Neptuni gurgite uates, ēst in spondeūs. Altero, cum correpta uocalis excipitur a duabus consonantibus, ut āgrĭcŏla incuruo terram molitos aratro. āgrĭ cŏ, dactylus. Tertio, cum correpta uocalis definit in duplicem consonanté. ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia somnus habebat. nōx ĕrăt, dactylus. Quarto, si sequens syllaba a duplici incipiat, ut, āxem hŭmĕro torquet stellis ardentibus aptum: āx hŭmĕ, dactylus. Quinto si definit in consonantem, & excipiatur ab i uel u non uocalibus, ut, āt Vĕnŭs obscuro gradientes aere sepsit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et āb Iŏuĕ principium. Musae. āb iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta uocalis definit in consonanté, & sequens item a consonante incipit tam in eadem dictione, quam in diuersa. In eadem, ut ārmă, uĭrumq. cano. ārmă uĭ, dactylus. In diuersa, ut, āt Rēgina graui iandudum saucia cura. āt rē, spondeus.

Septimo, si inter duas uocales i fuerit, uim habent duplicis consonantis, ut Trōiă quĕ nunc stares. Idem etiã facit u in praeteritis perfectis, ut amāui, replēui, petīuis, audīui, & in deductis ab eis, ut amāuerã, replēuerã, petīuerã, audīuerã, & sic in id genus ceteris. Notãtur bĭiŭgus, & quadrĭiŭgus, & huiusmodi, in quibus i consonans inter duas uocales non facit positionem.

Notandum liquidas mutis subditas, nec nõ x duplicem, & s semiuocalem c p t mutis praepositã, in eadé posse dictione positionem facere. ut āgricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēstiti, rēscij, rēspui. In diuersa uero non posse ex trochaeo spondeum facere, praeter mutis praepositam sequente uocali uel natura uel positione longa, ut, ūndē scire potes percūssā spumat arena. Sed de his plura dicemus, ubi de communium syllabarum modis tractabimus. Quĕ tamen coniunctio saepe inuenitur producta apud Virgiliũ in principio

S secundi

ſecundi pedis, quod uidetur factum poſitione mutae, & liquidae, quae ſequũtur ſtatim in altera dictione, ut Lappaeq. trĭbŭliq., & Tribulaq. trăhĕaeq. Et fontes quē flŭuĭosq. uoco, & Terrasq. trāctusq. maris. Et, Drymoq. Xanthòq., Ligeaq., Phyllodoceq. quē trĭbŭ, quē trăhĕ, quē flŭuĭ, tres dactyli. quē, tră, quē Xān, duo ſpondei, idq. ad imitationem Graecorum Eſiodus, δωτώ τε, πρωτώ τε, φέρουσά τε, δυναμένη τε. τε̄, πρω̄, ſpondeus Homerus, οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔτ᾽ αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δε̄ ξᾱν, ſpondeus, Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη. τε̄, σπᾱρ, ſpondeus. Idem, εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτῃ: δε̄ φθο̄γ, ſpondeus. Seruius autē ſuper eo uerſu Aeneidos tertio, Liminaq. lāurusq. dei: ſic ait, Quĕ, breuis eſt ꝓ lõga poſita, quod hac oratiõe defenditur, aut qa omnia monoſyllaba ad artē nõ pertinent, & his licenter uti poſſumus: aut certe, qomne μόριον ideſt particula, quae ſui ſubſtantiã non habet, membrũ putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt Liminaq., quaſi una pars orationis eſt. Poteſt etiã que finalitatis ratione, uel produci, uel corripi. Hæc Seruius ſed & id potuit feciſſe. Virg. Graecos imitatus, apud quos liquentes etiam aliquãdo inueniũtur ꝓducere antecedētē breuē. Homerus, πολλὰς δ᾽ ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν Ηρώων αὐτοὺς δ᾽ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. τοῡς δε̄, ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κονάβησε θεὸς δ᾽ ὑπὸ μέλος ἄεισε. με̄λο̆ς ᾰ, dactylus, ε̄ producta ratione λ liquidae. Theocritus, ἁδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ᾽ ἁ βῶς, ἁδὺ δὲ χ᾽ ἁ σύριγξ. χὠ βωκόλος, ἁδὺ δὲ χἠγών. ο̄μο̄, ſpondeus producta prima ſequente μ liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia ὁ μόσχος maſculine, quoſcunq. uidimus, codices habent: tum etiam, quia in praecedenti Ecloga maſculine legitur, ἁδὺ δὲ χ᾽ ὡ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ᾽ ἁ βῶς. Id Perſius quoq. uidetur imitatus in illo choliambo, Cantare credas pegaſeium mēlos, ubi mēlos producit primam ratione liquidae. Quãquam Po

litianus in Miscellaneis, Nectar, non melos legendum censet, tum quia sic in antiquissimo codice scriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit unquam legere apud Graecos μέλος prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronensis homo accuratus, ac doctus, & qui non urbes solum, sed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia, est enim studiosissimus bonarum litterarum, & amantissimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. senex, sudauit, & alsit, multa etiam legit, multos libros, eosdemq. castigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quae hominis est erga studiosos beneuolétia, imprimendos dedit. is in quibusdam Persij antiquis codicibus nectar legisse dicit, ad meq. unum attulit in membrana mirae antiquitatis, ubi scriptum est pegaseium nectar, & supra scriptum minutioribus litteris, uel melos. Sed si, ut plurimi habent codices, mēlos legatur, non repugnat syllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quaecunq. pedem generabit,
Longa fit a geminis, quibus indita consona uis est,
Seu pariter iunctae, fuerunt ue in parte sequenti,
Seu sunt diuisae, finemq., caputq. tenentes.
Exemplis manifesta magis reddenda uidentur.
Pōst quam res, prior est iunctis adiuta duabus.
Subiectis aeque fiet, cum dicimus āgros.
At tu sume pedum, diuisas cernis utrasq.
Dactylon haec eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis aeq. tertia claudet.
NVNC ăgĕ, nēscĭō quis, nec non & bēLGĭcă collo.
Vda etiam quocunq. loco seu subdita detur,
Libera seu, uerbo quasi consona curret in uno.
ārMă, uĭrūmquĕ cănō, dūRIS ăgRestibus ārmă.
Si sit longa prior, mox hanc correpta sequatur.
Vocalis uerbi pariter cum fine resistens.

Syllabaq. adiaceat geminis exorta sonoris,
Non semper uideas spondeon posse creari,
Quia mutas ita coniungi natura recusat,
Vt pariter poni possint in parte sequenti,
Vdas nec possis unquam praeponere mutis,
Nec tempus praestant udae cum subijciuntur
Nominis in capite, aut uerbi: Superest igitur quid,
Vt sint diuisae, subduntur quando Trochaeo,
Vnam detineat sequitur qua syllaba primam,
Atq. ita uocalis superet non sola trochaeo,
Altera succedat, qua proximus exoritur pes,
ēt quīs cuiq. dolor uicto, quae gloria palmae.
Pōstquām res Asiae, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut uocalis remanens in fine trochaei,
Et uerbi finem faciat spondeon & edat,
Vnicus efficiet casus, si, qui sequitur pes,
Nascatur certis, quas debet habere, sonoris,
Dum caput obtineat fortissima littera uerbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCALEM.

Vocalis ante alterā uocalem in latinis dictionibus, semper fere corripitur. Virgilius, Māgnă lŭes commissa tibi. Idem, Sūm pĭŭs Aeneās. Idē, fŭĭmūs Troēs, fŭĭt Ilium. In graecis uero nominibus saepe inuenitur producta. Virgilius, Pīĕrĭdes uos haec facietis maxima Gallo, Dicite Pīĕrĭdes. Dīă Camilla, Aegle Nāĭădum pulcherrima. Hesiodus, μοῦσαι πιερίηθεν, πῑĕρĭ, dactilus. Homerus, δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης. εἰς ἀλαδῖαν. δῖος ὀ. δῖος ἀ. δῖος ὀ, tres dactyli: δῖαν trochaeus. Theocritus, καὶ νύμφαν ἄχρηβος ἐὼν ἔτι ναίδα γάμειν. ναΐδα, dactylus. Sic āer, īapetus, īapetionides, Lāodamia, īo Lāertes, Tȳas, pīerus, & alia id genus multa producūt, primam, quia graeca sunt. ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θύας πίερος. Notandum fī in fio produci. Martialis, Esse uides lignum, ferues nisi lumina, fīēt De candelabro magna lucerna tibi. Iuuenalis, Sic fiunt octo mariti.

ti. Nisi cum post e sequitur r, tunc enim corripitur fi. Iuuenalis. Quid fĭĕri non posse putes.

DE PRIMIS SYLLABIS DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Deriuatiui tanta est syllaba, quanta & primitiui. ămor corripit primam, quia deriuatur ab ămo, cuius etiam prima corripitur. Virgilius, Nymphae nōstĕr ămor Libethrides. Idem, Et me Phoebūs ămat. Sed hic modus habet exceptiones duas: quarum prima est, A breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a uŏco. Lex lēgis, a lĕgo. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a tĕgo. Lāterna, a lăteo. Sēculum, a sĕquor, uel ut alij, a sĕne. Vōmer, a uŏmo. Iūmentum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Pētus, a pĕto. Fōmes & fōmentum, a fŏueo. Rēmus, rēmexi rēmigium, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a uĭreo. Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a uĭtium, quod a uĭto. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus a iŏcus: uel si per u placet scribere, a iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus. a nŏuem. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bĭs decem. Brāchium a βραχύς Cēpa, uel a κέφαλη uel a căput. Tōtus, a tŏt. Trīnus, a trĭbus. Ītalia, ab ἴταλός. Mācero, a măcer. Nēquā, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus. Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro ters. Iūgerum, a iŭgo. Grādiuus a grădu. Rēte, a rĕtineo.

Secunda est, A longis deducta primam corripiunt. Dux dŭcis, a dūco. Dicax, maledĭcus, causidĭcus, a dīco. ărena, & ărista ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fīo, & dicitur ut fiat. quod dictum est. perfĭdus, a fīdo. Stăbulum, & stăbilis, a stō. Titulus, a tūtando. nam tutulus antiquis. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio. Dĭsertus, a dīssero. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a uādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uīs. Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum, a sīgnum Pŏsui, a pōno. Gĕnui, a gīgno. Tĭgillus, a tīgnum. Strĭgilis, a strīngo. Fărina,

a fărre. ŏfella, ab ōffa. Săgax, a sāga. ăcerbus. ab ācer adiectiuo. Lōtium, a lōtu. Fătuus, a fātu. Cŭrulis, a cūrru. Lĭgula, a līngua. Martialis, Quamuis mē lĭgŭlam dicant equitesq. patresq., Dicor ab indoctis lingula Grammaticis. Vitium a uīto. ŏdium, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Compositio syllabarum quantitatē demonstrat accentu. nam si nescias in pŏtens & pĭus quanta sit prima, cognosces ex compositis impŏtens, atq. impĭus esse breuem, quod ostendit accentus in antepenultima, quia in poly syllabis dictionibus apud Latinos, si penultima breuis fuerit, accentus in antepenultima esse debet, qui locus est acuti dūtaxat. in ămo igitur, & lĕgo lĕgis cognosces primam esse breuem, ex adămo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo, relĕgo, quoniam acuunt antepenultimam. Contra Sōlor, Clāmo Lēgo lēgas si cōponantur, penultima longa pronuncianda sunt, ut consōlor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod ostendit accentus in penultima, quia si penultima longa fuerit uel positu, uel natura, in ea esse accentus debet aut acutus, aut circunflexus, exceptis quibusdam perpaucis dictionibus, quae in ultima accentum habent, ut dicemus in hoc eodem libro, cū de accentibus tractabimus. Nam quanta est simplicis syllaba, tanta & compositi esse debet, praeter innŭba, pronŭba, deiĕro, peiĕro, cognĭtus, agnĭtus, infĭo, suffĭo, maledĭcus, causidĭcus penultima correpta, a nūbo, iūro, nōtum, fīo, dīco, quae primam producunt. Notatur semisŏpitus antepenultima breui, quae in sōpitus longa est. Ouidius, Thesea praesumit sēmĭsŏpita manus. Virgilius, Hunc ego sōpītum somno. Ambītus praeterea penultimam producit. Ouidius, Iussit & āmbītae circūdare littora terrae. ad differentiam nominis ambĭtūs. Lucanus, Letalisq. āmbĭtūs urbis. sic comītium antepenultimam producit ex con & ĭtūm compositum. & Conuītium

tium,ex con & uĭtium.quanquam alij a uocibus quăſi conuocium:alij a uicis, in quibus primo habitŭ eſt,dictum conuitium tradunt. quod ſi eſt per c ſcribendum eſt.

DE PRIMIS SYLLABIS PRAEPOSIONE COGNOSENDIS.

Praepoſitione cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primo,praepoſitione quanta eſt in appoſitione, tāta etiă in cōpoſitione eſſe debet.ut ĭn hoſté,ĭnermis:sŭb Ilio alto,sŭbigit.Secūdo ab,ad,ob,ſub,in,re,con, cū iacio cōpoſita producūtur,ut ābiicio,ādiicio,ōbiicio,sūbiicio,rēiicio,cōniicio,a in i mutata,ſicut i fit in uerbis ĭſilio,incipio.Virg.Rēiĭcĕ,ne maculis infuſcet uellera pullis.Idē, Quantum uere nouo uiridis ſe sūbiĭcĭt alnus.Idé,Eripe me his inu cte malis, aut tu mihi terrá iniĭcĕ.Illud autem eiuſdem, Tityre paſcentes a flumine rĕĭcĕ căpellas,rĕ correpta in rĕĭcĕ, factum eſt abiectiōe alterius i,ut fiat proceleumaticus rĕĭcĕ că. Quotieſcunq. igitur huiuſmodi praepoſitiones cū uerbo iacio cōpoſitae corripiūtur,fit abiectiōe alterius i, ut apud Lucanū,Cur ŏbĭcis Magno tumulū.Statius, Tāla manū,reĭcitq. canes.Silius, Arietat in primōs,ŏbĭcitq. immania mēbra. Quod autē non cōponantur ab icio ſeu ico, (trunq. enim uerbum legitur apud grammaticos)ſed ab iacio, oſtēdit praeteritū in eci,ut rēieci,īnieci,sūbieci.(Nā ab icio,ſeu ico,cōpoſita,rēieci, īnieci,sūbieci facerēt,quod nuſquā legitur) Vir.Strepitusq. Acherōtis auari sūbiēcit pedibus.Terē.inieci, ſcrupulū. Praeterea nō liceret eas unquā producere, cū fere ſemper producātur poſitione. Obijces etiā & ſubijces gemino ii debere ſcribi ait Gellius ſuper eo Virgilij uerſu, Qua ui maria alta tumeſcāt obiicibus ruptis.Tertio,E,de,prae,ſe,in cōpoſitione producuntur,ut ēdiſco,dēdoceo,praēfero,sēduco.niſi iterdū ſequēte uocali,ut apud Vir.ūndă dĕhiſcés.& ſudibūſue praĕuſtis.& Dōnă dehīc auro grauia.Notādū prĕmo,

 prĕcor,

prĕcor, deprĕcor, prĕces, interprĕs, interprĕtor, prĕtium, prĕhendo, comprĕhendo, unde per synaeresin prendo, comprendo, non esse, a prae praepositione, & propterea corripi. Quarto, Di, ubiq. producitur, ut dīduco. praeterquam in dĭrimo, & dĭsertus. Virgilius, Dixitq., & proelia uōcē dĭremit. Horatius, Foecundi calices quem non fecērē dĭsertum. Quinto, Pro, semper producitur, ut, Prō dulci Ascanio ueniat. Et super Garamantas, & Indos Prōfērēt imperium. Excipiuntur, Prŏcella, prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiscor, prŏcuro, prŏpero, prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus, prŏfundum, prŏfiteor, prŏfessus, prŏpago, prŏfusus, prŏpino, prŏfugio. Virgilius, Creberq. prŏcellis Africus. Idem, Italiam fatō prŏfugus Lauinia uenit. Idem, Imperium Dido tyria regit ūrbē prŏfecta. Ouidius, Risit, & his inquit facito mea tēla prŏcures. Idem Solaq. formosam cūlpā prŏfessa facit. Item, si componantur cum dictione incipiente a uocali. Virgilius, Oramūs, prŏhĭbe infandos a nauibus igneis. Prŏpheta corripitur, quia Graecum est, προφήτης. Sexto, Rĕ ubiq. corripitur, ut Fertq., rĕfertq. soror. Excipitur refert cum distare, aut interesse significat. Iuuenalis, Quid refert, dictis ignoscat Mutius, an non? nec mirū tūc produci, non enim a re praepositione, sed nomine componitur. Repperi, reppuli, rettuli, relligio, relliquiae in metro gemina scribenda sunt consonante, ut re breuis praepositio positu intendatur. In prosa uero oratione non itidem. Inueniuntur etiam redduco, & rellatus, re positione ꝓducere. Horatius, Dij tibi dēt capta classem rēddūcere. Troia. Lucretius, Rēdūcit Venus, ēt rēddūctā Daedala tellus. Terentius in Phormione, Quod ab illo allatum est, sibi esse īd rēllatum putet. ubi Donatus ait, Et geminauit ll, ut Relliquias Danāum est enim senarius iambicus, Lucretius, Id rursum coeli rēllatū membra receptant. Sic puto, littera, littus, quattuor, terra in metro geminant consonātes;

ut producant primam positione, quae naturaliter breuis est. nam in līttera, uel a lino liui lītum, uel quasi legitera dicta sit, quia legenti iter prebeat, li breuis est. Lītus a lītando dicitur, quod corripit primam. Quattuor simplici t debere scribi, ostendit quăter ab eo aduerbium. Virgilius, o tĕrq., quăterq. beati. Tĕra a tĕrendo dicta est, prima correpta. Quamobrem in prosa oratione, simplici, meo indicio, consonante scribēda sūt quatuor haec, lītera, lītus, tĕra, quătuor ut prae seferant a breuibus deducta esse, etsi omnes fere aliter sentiant. qui error hinc ortus est, quia cum in carmine geminent consonantem, idem etiam in prosa faciendum existimant. Adde quod in augurum libris tĕra simplici r scribi solebat.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo syllaba longa est semper. Virgilius, Phoēbē grauis Troiae semper miserata labores. Idē, Siquis mihi paruulus āulā luderet aeneas. Idem, āudiīt eūrōtas, iussitq. ediscere lāurōs. Interdum uero sequēte uocali corripitur, ut praĕuro, praĕeo. Qua de re multa dicturi sumus in cōmunium syllabarū modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognosci possunt primae syllabae modis septem. Primo, omne praeteritum disyllabum producit primam. ut ēmi lēgi lāui fōui. praeter bĭbi, a bibo. Dĕdi, a do. Fĭdo, a findo. Scĭdi, a scindo. Stĕti, a sto. Tŭli, a tollo, cū suis compositis. Quae duobus his tribrachis comprehēduntur, ut facilius memoria teneri possint, Bĭ Dĕ Fĭ Scĭ Stĕ Tŭ. Fūi autem, & rūi, & sim ilia, quia uocalem ante uocalem habēt, corripiunt primam, ut supra diximus. Illud hoc loco nolui praeterire, disyllaba praeterita ideo producere primam, ne minorū tēporum sit praeteritum, quam praesens, quod rarissime inuenitur Prisciano auctore. Debet enim praeteritū

uel

uel plurium temporũ eſſe, quam praeſens, ut lĕgō, lēgī: uel totidem, ut uĕnĭō uēnī. Pauciorum autem rariſſime inuenitur, ut fĭndō fĭdī, Scīndō ſcĭdī. Virgil. Diffĭdĭt, & multa porrectũ oſtendit arena. Luc. Qua mare tellurē ſubitis ău̇t obruit undis, ăut ſcĭdĭt. Mart. ūnguēntūm fătĕōr bŏnūm dĕdīſtī Cōnuīuis hĕrĕ, sēd nĭhīl ſcĭdīſtī. Antiqui etiã ſciſcidi protulerunt. Ennius in Menalippa, ut Priſcianus citat. Cum ſaxum ſcicide rit Langueo & liqueo, langui & licui pares habent in praeſenti, & in praeterito ſyllabas. Corripiunt enim penultimam praeteriti, idq. uſus comprobat. Ouid. Impoſito fratri moribunda relangŭĭt ore. Idem, Nectare corpus dēlĭcŭit. Idem, Dēlĭcŭīt, ſtagnumq. ſuo de nomine fecit.

Secũdo, praeterita geminantia, primam corripiũt, ut cĕcĭdi a cădo, cecīdi a caēdo. pĕpendi, tĕtendi, tŏtōdi, mŏmordi, pĕpĕri fĕfelli, tŭtŭdi, tĕtigi, pŭpŭgi, & ſimilia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tōdo, tango, pundo, diſco. Et notandum, compoſita ſeruare ſimplicium, tēpora, ut cădo cĕcĭdi, concĭdo, concĭdi, occĭdo occĭdi, penultima correpta. cǣdo cecīdi, cōcīdo, concīdi, occīdo occīdi, penultima producta. Antiquiſſimi tamen a tundo compoſitum praeteritũ etiam producebant, ne a praeſenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priſcianus citat, Viroſq. ualētes Cōntūdit crudelis hiems. Nam hic corripuit, Infit o ciues quae me fortuna fero ſic Cōntŭdĭt, indigno bello cōfecit acerbo. Sed huiuſmodi a tundo praeteritum, nō memini legere, niſi correpta tŭ ſyllaba. Virgilius, & lapſa ancilia caelo ēxtŭdĕrat. Horat. Quod regũ tumidas cōntŭdĕrīt minas. Idem, Non auſpicatos cōntŭdīt impetus. cōntŭdĕrīt choriambus cōntŭdĭt dactylus.

Tertio, omne ſupinum diſyllabũ producit primã, ut motūm, crētum, lātum. praeter a queo quiui quĭtũ. Terentius, Nām cūm cōmpreſſa'ſt nātă, fōrma īn tĕnĕbrīs nōſcī nōn quītāſt'. quĭtā'ſt, iambus. eſt enim

quater-

quaternarius iambicus. A ſino ſini sĭtum. Virgilius, Sed te uīctă sĭtu. A cieo cies ciui cĭtum. Statius, ēxcĭtŭs, & longam pridem indignantia pacem Corda tumor. Nam a cio cis quartae, producitur ci. Virgilius, ēxcĭtum ruit ād pōrtum. A ſero ſeui sătum. Ouidius. Sōlĕ sătus Phaeton. A lino liui lĭtum. Virgilius, Et paribūs lĭtă corpora guttis. Ab eo iui ĭtum. Idem, Mōrte ŏbĭta. A Do dedi dătum. Idem, Hoc mihi sōrtĕ dătum. A reor, rătum. Idem, Nos abiĭſsĕ răti. A ruo rui rŭtum. Ouidius. Dīrŭtă marte tuo. Quae ut facilius teneri memoria poſſint, comprehédi quattuor pyrrhichijs, & ſyllába, ſic, Qui Si, Ci Sa, Li, Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A ſto ſteti ſtatum. Quod tamen producitur ſecundum Priſcianum. Sic enim praecepit, Stĕti uero Stātum ſupinum penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in ſecundo, Cōnſtātura fides ſuperum. Deinde addit, Eſt tamen in hoc quoq. notandum, quod nomina ab eo deriuata, ă penultimam corripiunt, & antepenultimam, ut Stătus ſtăta ſtătum. Stabilis. Lucanus in x, Quorūm ſtătă tempora ſtatus. Idem in u, Quam non ſtăbili. Haec ille. Notandum praeterea a Statum compoſita ĭ penultimam corripere, aſtĭtum, praeſtĭtū, conſtĭtum, ā uero producere. Aſtātum, praeſtātum, conēſtātum, tanquam illa a Stĕti, ſtĭtum, haec a Stāui ſtātum ueniant. Quemadmodum a Sonŭi Sonĭtum, a Sonāui Sonātum, licet Staui praeterito, & Stĭtum ſupino non utamur.

Quarto, Quanta eſt praeſentis prima ſyllaba, Quāta item praeteriti perfecti, ac ſupini, tanta etiam eorū eſt, quae ab illis naſcuntur. Sed notandum quinq. haec producere. Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini: Da uero tam penultimam, quam antepenultimam ubiq. corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dátur, Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dărĕ, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod manife-

manifestius accentu, qui in antepenultima est compo sita ostendunt, circundāmus, circundăbam, circundăbo, circundăte, circundăre, circundătus, sic pessundămus, pessundăbam, pessundăbo, pessundăre. Genui, genitum, & posui, positum cum deductis, primam corripiunt, etsi gigno, & pono producunt.

Quinto. propriorum nominũ primae, & mediae syllabae ponuntur indifferenter, ubi non fuerit certa regula, aut si non alier eis poetae approbati usi fuerint.

Sexto. Bĭ & Trĭ in compositione corripiuntur, Bĭuium. Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps, Trĭuium, Trĭcorpor, Trĭdens, Trĭcuspis.

Septimo. Dictiones per synaeresin, aut crasin producuntur, ut Nīl a nĭhĭl. Mī, a Mĭhi, Cōgo, a Cŏăgo, Phaēthōn, a Phăĕthon. Nam detrimentum litterae, syllabae ue, productione compensatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognoscuntur primae syllabae, si deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. ut si nescias in Pecus atq. Apis quanta sit prima, scies esse breuem ex approbato aliquo, ut ex illo Virgilij, Quis cultus habendo Sīt pĕcŏri, ātq. ăpĭbus quanta experiētia parcis: Eodem modo, Si nescias quanta sit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognosces esse longam ex illo Virgilij, Iūnipĕri grauis umbra, nocēt & frūgĭbŭs umbrae. Tenendi sunt igitur memoria quãplurimi optimorũ poetarũ uersus, ut Virgilij, Horatij, Ouidij & aliorum illustrium, ad quos recurramus, ut quemadmodum illi usi fuerint syllabis, & nos utamur. Et quoniam infinitum prope esset, quas semper aut corripuerint, aut produxerint poeta, colligere, eas tantum, quibus indifferẽter usi inueniuntur, quotquot potuimus, hic subiunximus. hae uero sunt, Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Cratis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenae, Gradiuus, Hinulus, Hymen, Italus, Lycas, Liquor,

quor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo; Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, reppuli, Reijcio, Sychaeus, Sicani. ſed haec primam ſyllabã indifferẽtem habere inueniuntur, mediam uero haec, Aegeon, Bebryces, Bathaui, Cybele, Cyane, Connubium, Contudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porſena, Porſenna, Pharſalia, Syphacem. Id ita eſſe oſtendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVN COMMVNIVM AVCTORITATES.

Et penitus toto diuiſos ŏrbĕ Brĭtannos. Virg.
Nam quid Brītānnis caelum differre putamus? Lucr.
Quanquam & Capadoces faciant equitesquĕ Bĭthyni. Iuuen.
Bīthy̆no, Prygioue ſatũ, ſed quẽ ſua noto. Valer. flac.
Hīs Căcūs horrendũ Tiberino gurgite monſtrũ. Oui.
Cācūs áuentinae timor, atq; infamia ſyluae. Idem.
Fertilis eſt Melite ſterili uicīnă Cōſyrae. Idem.
Et bellare Tabas docilīs, Cōſyraq. parua. Sil.
Huc Licus, huc ſagaris, Peneusq., Hiſpanīsq., Crăthisquĕ. Ouid.
Crāthīs, ĕt hinc Sybaris ueſtris cõterminus oris. Idẽ.
ūt Crĭtĭci dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber eſt Crĭtĭcĕ qui malus eſt. alij tamen Cretice. Mar.
Illic bellaci confiſus gĕntĕ Cŭretum. Lucan.
Celme Ioui, largoq. ſatōs Cūretas ab imbri. Ouid.
Tergeminăq. Hecatē, tria uirginis ōră Dīanae. Virg.
Exercēt Diana choros, quam mille ſecutae. Idem.
Hi tibi Nomẽtum, & Gabios, urbĕmq. Fidenã. Idẽ.
Viuat Fidēnis, & agello cedo paterno. Iuuen.
Et genus a magno ducentem fŏrtĕ Grădiuo. Ouid.
Grādiuumq. patrem, Geticis qui praeſidet aruis. Virg.
ātq. Hĭāŭli pellis totos operibat amantes. Prop.

Vitas

Vitas Hīnūlēē me similis Cloe. Hor.
Hy^men o Hy^menaē ē Hy^mē,ades o Hymenæe. Cat.
Hinc Augustus agēns ītālos ī proelia Caesar. Vir.
Coniecto sternit iaculo,uolat ītālā Cornus. Idem:
Fiet uti cibus omnis & aridus ēt līquŏr ipse. Lucr.
Pondus uti saxis color ignis, līquŏr āquarum. Idem.
Crassaq. conueniūnt līquĭdis,& līquĭda crassis. Idem.
īndē Ly^cam ferit exectum iam matre perempta. Vir.
Protinus Antaeū,ēt Ly^cā prima agmina Turni. Idē.
Cum subito assurgens fluctu nimbŏsūs ŏrion. Idem.
Ensifer ŏrīon aequore mersus erit. Ouid.
Cūr obĭcĭs Magno tumulum, manesq. uagantes. Luc.
ŏbĭĭcĭunt portas tamen, & praecepta facessunt. Virg.
Praestat Trinacrij meta lustrārē Pachini. Virg.
E qbus imbriferos uersūs Pāchinus ad austros. Oui.
Haud metuam magni dixīssē pălatia caeli. Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ūt pēlatia cernas. Sil.
Siluarumq. aliae flexos prŏpāginis arcus. Geor. 2.
Esse sinet nimium uobis Rōmānā prŏpago. Virg. 6.
Nō sine me est tibi partus honos tua bēllā Py^rene. Ti.
Nubiferae colles,atq. aeriām Py^renen. Luc.
Risit & his inquit facito mea tēlā prŏcures. Ouid.
Prŏcūrate uiri, & pugnam sperate parati. Virg.
Impia dementis uulgi, & uix tōtā prŏfudit. Sil.
Has postquam maestō prŏfūdit pectore uoces. Cat.
Discere,tanquam habeas tria nomina, qūandŏ prŏpinat. Iuuen.
Cenat,prŏpīnat,poscit,negat,innuit,una est. Mart.
Vteris ore aliter,nimĭa quē rūbigine captus. Idem.
Exesa inuenies scabrā rūbigine pila. Virg.
Solaq. culminibus fērali carmine bubo. Virg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixērē fēralia lucem. Ouid.
Et graue magnanimi robur mirārē Rūtīlī. Ouid.
Famae Rūtĭlium suae relinquas. Mart.
Vincla recusantum,& sera sub nŏctē rūdentum. Virg.
Findor,ut Archadiae pecuaria rūdērē dicas. Pers.

Eiectam

Eiectam classem, socios a mōrtĕ rĕduxi. Virg.
Rĕddūcit Venus, & rĕddūctum Daedala tellus. Lucr.
Esse fidem, digitis ad fontem saepĕ rĕlatis. Ouid.
Id rursum caelī rĕlatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipsō allatū est, sibi esse īd rĕllatū putet. Ter.
At qui condiderat, postquam non rĕppĕrĭt aurum. Auson.
Aptauit collo quēm rĕpĕrit laqueum.
Quaeq. ferōs rĕpŭli doctis medicatibus ignes. Oui.
Rēppŭlĭt a Libycis immensum syrtibus aequor. Lucr.
Tityre pascentes a flumine rĕĭcĕ căpellas. Virg.
Rĕĭicĕ ne maculis infuscet uellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miseri post fātă Sychaei. Idem.
Huic coniūx Sychaeus erat ditissimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūsq. Sĭcanos. Idem.
Sīcāno praetenta sinu iacet insula contra. Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVCTORITATES.

Haec cētum gemini strictos Aegaeōnĭs enses. Claud.
Aegaeōnă sŭis immania terga lacertis. Ouid.
Bĕbrycĭs & Scythici proculi clemētia sacri. Val. flac.
Possessus Baccho saeua Bebrycĭs ĭn aula. Sil.
Vagionēs, Băthăuiq. truces, quos aerae recuruo. Luc.
Hic petit Euphratē iuuenis domitiq. Bathāuī. Iuue.
Hinc uiduaē Cybĕles, illinc sacraria Vestae. Mart.
Vel tu quae tardam mouisti funē Cybĕllēn. Pro.
Cōnnŭbĭo iungam stabili, propriamq. dicabo. Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connūbĭă nostra. Idem.
Speratum meritis diram qui cōntŭdĭt Hydram. Hor.
Virosq. ualentes cōntūdit crudelis hiems. Ennius.
Mergere fīcēdŭlas didicit nebulone parentes. Iuue.
Cerea quae patulo lucet fīcēdula lumbo. Mart.
Ionioq. marī, Mălĕaeq. sequacibus undis. Virg.
Destinet, & raucae circunsonat ira Malēaē. Stat.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Orīōnis ensem. Ouid.

Ensiferi

Enſiferi nimium fulget latus.Orīonĭs. Lucan.
Hanc ſpectare manum pōrsēnă non potuit. Mart.
Nec non Tarquinum eiectum Porsēnnă iŭbebat. Vir.
Phārsălĭam coeunt,pharsălĭă tecta frequentāt. Cat.
Compulimus dirūm Sy˘phācem , fractumq. Metello.
Claud.
Tolle tuū precor Annibalē,uictumq. Syphācĕm.Iuue.
Sīdŏnĭasq. oſtentat opes,urbemq. paratam. Virg.
Obſtupuit primo aſpectu Sidōnĭă Dido. Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba,quae in medio loco poſita eſt, ſeptem modis cognoſci poteſt. Poſitione. Vocali ante alteram uocalem. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Poſitione producitur media ſyllaba ut prima,ut Capīllus, fortīſſimus, pulchērrimus. Vbiq. enim poſitio producit ſyllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis ſyllabis diximus.

Vocali ante alteram uocalem, & in media dictione ſemper corripitur ſyllaba. Virg. Mōllĭă lŭtĕōla pingit uacīnĭā caltha. Idem, Addam cērĕă pruna. Idem, Cāſtănĕasq. nucēs mĕă quas Amaryllis Amabat. Ouid. Fīlĭŭs āntĕ dĭēm pătrĭos inquirit in annos. Priſcianus tamen refert antiquiſſimos produxiſſe etiam penultimā praeteritorū in ui ſyllabas, quae a praeſenti in uo ſyllabas deſinente proficiſcuntur, ut eruo erūi,arguo argūi,annuo annūi. Ennius, ānnūit ſeſe mecum decernere ferro. Virgilius contra corripuit,ānnŭĭt, & totū nutu tremefecit olympum. Id quod & nobis ſemper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tr•s. Quarum prima eſt,Genitiui,& datiui quintae declinationis ē uocalem purā producunt. Horat. Quarta iam parte diēi praeterita. Secunda,Gen ıtiui in ius communem habent penultimam in metro. Virg. Hic īllĭŭs arma. Idem, Quam noſtro īllīus labatur pectore uultus. Idem ūnĭŭs ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Idem,

Nauibus,infandum,amiſſis unīūs ŏb iram. Sic ipſius a ſolius, totius, & huiuſmodi, praeter alīus genitiuum ſemper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterīus penultima lōga protulit, Seſcuplo uel una uincet alterīūs ſingulum. Idem, Sub altĕrius conſonat uocabulo. Idem, nec altĕrīus indigēs opis ueni. Sunt enim duo extremi ſenarij Iambici, in quibus eſſe debet in ſecundo loco iambus, uel tribrachus. primus uero eſt trochaichus, in quo rīūs in ſexta ſede iambus eſſe non poteſt, quoniam trochaicum metrum non recipit iambum. praeterea, producere hic alterius penultimam ſic fit manifeſtius, ſi ex eo ipſo uerſu amoueas creticum, ideſt sēſcūplō, & facias iambicum. ut Terentianus praecipit. remanebit enim, uĕl ūnă uīncĕt āltĕrīūs sīngŭlūm. ubi ſi alterĭus correpta penultima dixeris, tĕ rĭ, eſſet pyrrhichius. Sed de his infra dicemus ſuo loco. In proſa uero oratione penultima producta ſemper pronunciari debent, praeter alterius ubiq. correptū. Tertia, poſſeſſiua in IVS, IA, IVM, producunt antepenultimā. Virg. Implerūt montes flerunt Rhodopēīae arces. Idē, Ecce trahebat paſſis Priamēīă Virgo Crinibus. Idē, Tu quoq. littoribus nr̄is Aenēīă nutrix. Mart. Venit ab Orpheo cultor rhodopēīūs haemo.

DE MEDIIS SYLLABIS deriuatione cognoſcendis.

Deriuatione media cognoſcitur ſyllaba, ſi quanta ſit in primitiuo conſideraueris. Nam ſi neſcias cto in Victōrinus quanta ſit. Item ſti in Iuſtīnianus, cognoſces ex Victōris & Iuſtīnus primitiuis, in quibus, cto & ſti producuntur. Eodem modo, ſi neſcias, Venĕreus, & Hectŏreus quantam habeāt antepenultimam, cognoſces ex Venĕris, & Hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile oſtendit. Sed quomodo penultimae & antepenultimae ī deriuatiuis dignoſci poſſint, infra, ubi de regula tractabitur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS diphthongo cognoſcendi.

Diphthōgo media ſemper producitur ſyllaba, quē admodum & prima. Horatius, Interdum tamen & uocem Comoēdia tollit. Idem, Effutire eu*a*s indigna tragoēdĭă uerſus. Virgil. O Meliboeē, Dĕus nobis haec ocia fecit. Idem, Damonis muſam dicemus, & Alpheſiboeī. Idem, prouehimur pelago uicina ceraū-nĭă iuxta. Idem, quas dira Celaēnō, harpy̅aēq. colunt aliae. Sed ū diphthongo impropria apud Graecos, utimur duntaxat in dictionibus graecis. Catullus Vellera uirgati custōdeībant, calathiſci. custodeībant, pro custodiebant, per ei diphthongum melus ſcribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS regula cognoſcendis.

Regula cognoſci poſsūt mediae ſyllabae tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut musārum, deābus, quārum, diērum, diēbus, rērum, rēbus, dom nōrum, quōrum, maiōrum, doctiōrū, ambōbus, duōbus I uero & V corripiuntur, ut trĭbus, manĭbus, uerŭbus, tribŭbus. Excipiuntur Samnīs, ſamnītis. delphīn, delphīnis. tellūs, tellūri. ſalūs, ſalūtis, & huiuſmodi, in quibus I & V incrementa producuntur ſecūdum ultimā nominatiui ſui. Secundo, Incrementa uerborum A E producuntur, Amāmus, amābā, amābo, amārem, amāre, amāmur, amābar, amābor, amārer, amāri. Doceāmus, uideāmus, & alia id genus: Praeter Dămus, dătis, dăbā, dăbo, & reliqua a do das, & compoſitis, in quibus A incrementum corripitur, ut ſupra diximus in quarto modo de primis ſyllabis, quae regula cognoſcuntur. Item, Amēmus, dēmus, dētur, docēmus, docētis, docēbam, docēbo, legēbam, audiēbā, amēris, uel amēre, docēris, uel docēre, docērer, docēremur,

cerēmur, audirētis, audirēmur, legerētis, legerētur, legerēmur, legerēmini, amauērunt, uel amauēre, docuērunt, uel docuēre, legērunt, uel legēre, audiuērunt, uel audiuēre. Sed cū sequitur R post E in deriuatiuis a praeterito perfecto indicatiui, corripitur E, amăuĕram, amăuĕrim, amăuĕro, docŭĕram, docŭĕrim, docŭĕro, lĕgĕrā, audĭuĕram. Et in futuris in bor, amăbĕris, docēbĕris. Et in optatiuo actiuo tertiae cōiugationis in toto singulari, & in tertia plurali, lĕgĕrem, lĕgĕres, lĕgĕret, lĕgĕrent. & in prima duntaxat persona passiui eiusdē optatiui, lĕgĕrer, & in infinitiuo, lĕgĕre. I uero & V corripiuntur, lĕgĭmus, cŭpĭmus, quaerĭmur, uŏlŭmus, pŏssŭmus. praeterquam in quarta coniugatione, audīmus, audītis, audīris, audīrer, audīre, & in uolo, & sum cum cōpositis, uelīmus, sīmus, possīmus, in quibus I producitur. Prima tamen persona pluralis praeteriti perfecti quartae coniugationis corripit penultimam audiuimus. Item in omni coniugatione, primae & secundae personae plurales praeteriti perfecti subiunctiui in rimus, & ritis corripiunt I penultimā: amauĕrĭmus, amauĕrĭtis: docuĕrĭmus, docuĕrĭtis, Legĕrĭmus, legĕrĭtis. Audiuĕrĭmus, audiuĕrĭtis. Eae ipsae uero futuri eiusdē modi producūt, Amauerīmus, amauerītis. Docuerīmus, docuerītis. Legerīmus, legerītis. Audiuerīmus, audiuerītis, quod fit, ut ait Diomedes Grammaticus, ut accentu praeteritū a futuro distinguatur. hinc illud apud Ouidium, Haustus aquae mihi nectar erit, uitamq. fatebor Accepisse, simul uitam dederitis in undis. Et in obscoeno carmine, Vtilis, haec, aram si dederītĭs, ĕrit. Ennius, Nō mi aurū posco, non mi preciū dederītĭs. Oui. Cum gelidā Thracē, & opertū nubibus Haemum, Et maris Ionij transierītĭs ăquas. Idem, Copia nec uobis ullo prohibente uidendis, Consulis, ut limē contigerītĭs, ĕrit. Sed an liceat etiā eam ipsam penultimam R I in rimus, & ritis corripere, differemus in ultimis syllabis in is desinentibus. Praeterea cū

post i subit u digamma in praeteritis perfectis indicati ui,& ab his deductis,producitur I,cupīui,cupīueram, audīui, audīueram. Idem etiam corripitur abiecto u per syncopam, Cupĭi,cupĭeram: Audĭi,audĭeram. Tertio, Supina in atum & itum, a praeteritis perfectis in aui,& iui producunt penultima n,amāui,amātum.uocāui,uocātum cupīui.cupītum.petīui,petītum. audīui,audītum.sepelīui,sepelītum.

Quarto, I in compositione medium corripitur, Agrĭcola,Ensĭfer,Centĭmanus,Omnĭpotens, Multĭuola est mulier,Magnĭficus, Causĭdicus, identĭdem,& similia. Cat. Nullus amans uere, sed idēntĭdem omniū, Ilia rumpens. Quantcunq. & qualicunq. ī producunt ratione genitiui,aut datiui in i. non enim seruatur i in ceteris casibus,ut in omnĭpotens, & alijs supra dictis, sed in genitiuo tantum quantīcunq., & in datiuo,uel ablatiuo qualīcunq. dicimus, ut in quantus,& qualis. nam sicut quantus quantī,quanto, quantum, & qualis in nominatiuo,& genitiuo,qualī,qualem: sic quantuscunq.,quantīcunq., quantocunq., quantuncunq., & qualiscunq. in nominatiuo, & genitiuo, qualīcunq. qualencunq. dicimus. Iuue. Quāntīcunq. domus constet. M. Manlius, Omne quidem signum sub qualīcunq. figura. Vbīq. quoq., & plerīq. producunt I. Vndĭq. uero corripit. Quinto, Media syllaba cum penultima est,accentu,quanta sit, cognosci potest. nam si in ea fuerit accentus,producitur, Romānus, Diuīnus,Idōlum, Theodōrus, Annōna, Poēta. Sinautem in antepenultimam,corripitur, Dómĭnus, prófŭgus,Littŏre, littóribus contrária, flúctĭbus undas. Píetas. Ergo in disyllabis dictionib. si nescias quanta sit prīma,accētu componendo cognosces. lĕgo,pérlĕgo:ámo,rédămo,pérămo,lĭgo,rélĭgo. Fĕro ,ádfĕro,réfĕro Plĭco, multiplĭco. Pŏtens omnipŏtens,Clāmo, exclāmo,proclāmo,cōclāmo. Prīmus,apprīme. Dōno, Cōdōno. Scrībo,descrībo: lĕgo,lēgas: relĕgo,relēgas.

Sexto

Sexto, Penultima syllaba in deriuatiuis, ante TAS corripitur, bonĭtas, Pĭetas, DVS, Florĭdus, Candĭdus, LVS, la, lum in diminutiuis, urcĕŏlus, uncĭŏla, aurĕŏlū. LIS in uerbalibus, ūtĭlis, stĕrĭlis a Graeco στέρηθαι, amābĭlis, fūtĭlis. MEN, a secunda & tertia coniugatione, mŏnĭmen, unde monĭmentum, rēgĭmen. nam a prima & quarta producuntur, oblectāmen, monīmen. Item ante CEN Tūbĭcen, lyricen, fidĭcen, praeter tībĭcen, pro tibiĭcen. Ante AL seruatur penultima primitiui, & ante TVS penultima participiorum: ceruīcal, a ceruīcis, tribūnal, a tribūs genitiuo. Anĭmal, ab anĭmo. hic ornātūs, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectīgal etiam producit penultimam a uehendo dictum.

Septimo Penultima in deriuatiuis ante GO producitur, Carthāgo, Virāgo, Calīgo, Lanūgo, Erūgo, praeter lĭgo. Ante DO, dulcēdo, libīdo, fortitūdo, Ante AR, Lacūnar, Puluīnar, Lupānar. Ante NAS, arpīnas, capēnas. Ante RIS, uel RE, militāris, militāre. Ante TIS, samnītis, uestrātis. praeter cērĭtis. Ante NVS, Romānus, terrēnus, Iustīnus, patrīnus, arietīnus, clādestīnus, mediastīnus. Silius, Ceu clandestīno traheretur foedere bellum Marc. Manlius, Et clandēstīnis surgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediāstīnus tacita prece rura petebas. Praeter Ianthĭnus, hyacinthĭnus, myrrhĭnus, crystallĭnus, adamantĭnus, bombycĭnus, Sandicĭnus, amethystĭnus, & huiuscemodi Graeca in ινος. Item, Diutĭnus. Pristĭnus, Crastĭnus, Ornotĭnus, Serotĭnus, oleagĭnus, fagĭnus. Mart. Coccina famosae donas & iănthĭnă moechae, Persius, Hic aliquis, cui circa humeros hyacĭntĭnă laena est. Iuuen. Grandia tolluntur crystăllĭnă, maxima rursus Myrrhĭnă. Propert. Colchis flagrantes adamāntĭnă sub iuga tauros. Iuuenalis, Causidicum uĕdunt amethystĭnă, nec scribas sine t. est enim uerbale a praeterito passiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι μεμέθυσται. unde μέθυστος, & cum α priuatiua ἀμέθυστος, ἀμεθύστινος.

Octauo, Ante BILIS, quacũque praecedente uocali si a supino formentur, sequũtur illius penultimã, amãtum, amãbilis. delectãtum, delectẽbilis. flẽtum, flẽbilis. delẽtum, delẽbilis, scĩtum, scĩbilis. audĩtum, audĩbilis. petĩtum, petĩbilis. cupĩtum, cupĩbilis. uendĩtum, uendĩbilis. mõtum, mõbilis. nõtum, nõbilis. uolũtum, uolũbilis. solũtum, solũbilis. Excipitur a stãtũ, stãbilis hăbilis sequitur uerbum hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dẽbilis, dẽbeo. făcilis, făcio. A genitiuo uero participij, corripiunt antepenultimam, uisi, uisĭbilis. sensi, sensĭbilis. intellecti, intellectĭbilis, ac si medium i haberent composita, ut magnificus, centĭmanus, omnĭpotens, ignĭuomus. Eodem modo si a secunda & tertia coniugatione aliunde quam a supino deducta fuerint, corripiunt antepenultimam. horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, conducĭbilis, concupiscĭbilis.

Ante BVNDVS, item a supino deducta, sequuntur illius penultimam errãtum errãbundus. uagãtum, uagãbundus. populãtum, populãbundus. cogitãtum, cogitãbundus. sitĩtum, sitĩbundus. morĭtum, morĭbundus. A secunda uero & tertia coniugatione aliunde quam a supino deducta, corripiunt antepenultimam, Rideo, rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis, ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In uniuersum, siquis uoluerit subtilius indagare, inueniet omnia secuta supinorum penultimam analogice tanquam a legĭtum, legĭbilis, horrĭtum, horrĭbilis. dŏctum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus. ridĭtum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭbundus, pro quo rubĭcundus b in c conuersa uocalitatis gratia. gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet utamur.

Praeterea producitur a ante BVLVM, conciliãbulum praeter stăbulum Ante CVNDVS, Irãcundus: & haec quoq. sequuntur supinum. sic iũcundus a iũtum, experĩmentum ab experĩtum: rudĩmentum a rudĩtum. ornãmentum ab ornãtum. mirãculum a mirã-

tum. uerēcundus autem producit e antepenultimam aliunde quam a supino deductum. Item, A ante CEVS, uel CIVS producitur. ordeāceus, gallinā-ceus. CVLVM, mirāculum. RIVS, ria, rium, sagit tārius, librārius, stataāria, armārium. Denarius & cetera a numerorum nominibus cōmunem habere inueniuntur. Martialis, Dēnāriis tamen hanc non emo Basse tribus. Et illud, Dilige dēnārium. Mart. Hanc uolo, qnam redimit totam denāriūs alter. Item E ante CVLA in diminutiuis Diēcula, uulpēcula. ante MEN TVM, incrēmentum ante FACIO uero communis est. calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. Alta tepēfāciet commista sanguine caede. Ouid. Thura liquēfāciūt, indutaq. cornibus aurū Victima uota facit. Clau. Sanguine quā largo Graecos cālēfēceri amnes. Idē, Interior glacies, quō liquēfacta noto. Itē o ante RIVS, ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Praetōrium.

Nono, ante CVLVM, corripitur ante penultima, uerrīculum. CIES, canīcies, TIVS, tia, tium. tribunītius, iustītia, sodalītiū, CVLVS, cula, culum in diminutiuis, ignīculus, anīcula, retīculū. Notātur, Multītius, Nouīuus, Redimīculum, Cutīcula, Canīcula, Tegitīcula, Cratīcula, suppositītius, antepenultima producta. Iuuenalis, Quid facient alijs, cum tu multītiā sumas? Idem, Iam sedet in ripa, retiumq. nouītiūs horret. Idem, Accipient te paulatim qui longa domi redimīcūlă sumunt. Idem, Semper & assiduo curata cutīcūlă sole. Persius, Scire erat in uoto, damnosa canīcūlă quantum Raderet. Mart. Dat ibi securos uigis tegetīcūlă somnos. Idem, Parua tibi incurua cratīcūlă sudet ofella. Idem, Hermes suppositītiūs sibi ipsi. Quotidianus quoque ti producit in hendecasyllabo illo apud Martialem, Cūltūs sīndōnē nōn quŏtidĭānā. Dilŭuium quoque, polŭuies, illŭuies, & cetera a luo corripiunt du. Praeterea Strimōnius, Pallădium, Adăgium haec Adăgio femini

num. Praesĭdium, offĭcium, iudĭcium, consĭlium, Exĭlium, Remĭgium, Augurĭum, Municĭpium, Monŭmentum, Munĭmentum, Contăgium, Praesăgium, Perĭculum, Solătium, ſuăuium, ueſtĭgium, faſtĭdium, conuĭuium. Iunŏnius, & id genus multa in IVS, IA, IVM, ſequuntur ſua primitiua. Strymŏnis, Pallădis, ăgo, adĭgo. nam Adăgium, quaſi ambăgium, & circumăgium dicitur quod per ora hominum circũagatur, ut illud, οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς, Non omnium eſt Corinthon ire nauibus. Praesĭdis, effĭcis, iudĭcis, Consŭlis, Exŭlis, Remĭgis, Augŭris, Municĭpis, Monĭmen, Munĭmen. contingis, praesăgis, perĭris, Solăris, Suăuis, Veſtĭs, Faſtĭdis, Conuĭua, Iunŏnis. Notantur Sidonius, ſidonia, ſidonium, & connubium, quorum alterum contra primitiui ſui penultimam. NV, communem habet, ut diximus in exemplis mediarum communium. Nam nubo primam ſemper producit, alterum uero graecum eſt σιδόνιος. Homerus, ὀδυσσείας θ᾽. αἰθίοπας θ᾽ ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβούς, quod & per ω magnum ſcribitur, ut βιστώνιος. Euripid. in Helena, σιδωνίαν δός, καὶ ξετμὸν ἐπιστάτας. De quo Stephanus σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ. Idem, ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται βιστωνὶς διὰ τοῦ ω, καὶ βιστώνιος ποιητικῶς.

DE MEDIIS SYLLABIS declinatione cognoſcendis.

Declinatione mediae ſyllabae cognoſci poſſunt, ſi antepenultima ſyllabam declinando fiat penultima. nã ſi neſcias, quanta ſit antepenultima in Amauĕrimus, legĕremus, carmĭnibus, tempŏribus, genĭtore, altitŏnante, domĭnorum, clandeſtĭnorum, perlĕgerunt, confŏdiſtis, flectendo cognoſces, ſi ex antepenultimam penultimam feceris, hoc modo, amáuĕrim, légĕrim, légĕrem, cármĭna, tĕmpŏra, génĭtor, altitŏnans, dómĭnus, clandeſtĭnus, perlēgi, confōdi.

DE MEDIIS SYLLABIS EXEMPLO COGNOSCENDIS.

Exemplo cognosces medias syllabas, quemadmodum & primas. Nam si neq. regula, neq. aliquo ex praedictis modis, quanta sit media syllaba cognosci potest ad alicuius approbati poetae auctoritatem recurrendum est. Medias uero modo breues, modo longas auctoritate. supra, ut quaeq. ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de ultimis syllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Syllabae quae in ultimo loco positae sunt, iisdem fere modis cognosci possunt, quibus & primae, & mediae Positione, amānt, legūnt, āt tū sume pedum, ūndē scīs sa coma. Diphthōgo, poetaē, haēc, heū. Declinatione, si declinaueris. nam si nescias in nominatiuo quanta sit ultima, cognosces plerunq. accentu in genitiuo crescente. nam in Latinis dictionibus, si in penultima genitiui crescentis fuerit accentus, longa erit ultima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiusmodi producunt ultimam, quia penultima genitiui crescentis producitur. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphīnis, Samnītis. Aduersatur huic regulae, palŭs, quod licet in genitiuo palūdis penultimam producat, tamen ultimam nominatiui corripit, quod obseruauit etiam Seruius in libello de syllabis, citans illud Horatij, Regis opus, sterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis. aliqui tamen sistolēn fecisse Horatiū dicunt: quod si esset, nō praeterijssent Acrō, & Porphyrius diligētissimi interpretes. Itē in Carmen, miles, sanguis, corpus, si nescias quanta sit ultima, cognosces in genitiuo cărmĭnis, mĭlitis, sánguĭnis, cŏrpŏris, esse breuem accentu in antepenultima. Excipiuntur masculina & feminina in or, doctŏr, doctōris, Sorŏr, sorōris. decŏr, decōris. honŏr, honōris. Item, neutra in AL, ut Animăl, animālis. ceruicăl, ceruicālis. Et in AR, ut Puluinăr puluināris, lupa

nār, lupanāris, & similia, quorū ultima nominatiui corripitur, licet penultima genitiui crescētis producatur accentu. Contra pār, păris. lār, lăris. uās, uădis. pēs, pĕdis. Cerēs, cerĕris. compōs, compŏtis. impōs, impŏtis. bōs, bŏuis. sūs, sŭis. grūs, grŭis: producunt ultimam nominatiui, licet penultima genitiui crescentis corripiatur. In Graecis autem dictionibus plerunque in genitiuo crescente accentus est in penultima, & tamē & ultima nominatiui, & penultima genitiui est breuis, Amaryllís: amaryllídos, Aeneís Aeneídos, Pallás pallàdos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognoscuntur ultimae syllabae modis undecim: Primo, A finita producuntur, amā, contrā, praeterеā, a poetā, a musā. Sed hic modus habet exceptiones tres, Prima est. Nominatiui, Accusatiui, Vocatiui in a corripiūtur, haec & o fabulă, Priamēĭă uirgo. hic & o prophetă. praeter uocatiuos a nominatiuis Graecis in as, hic Aeneās o Aeneā, & Graeca in a productum, Nemeā, tegeā, in quibus a producitur. Virgilius, Vigilás ne Deum gens Aeneā? uĭgĭla. Statius, Te Nemeā tĭbĭ lerna comas; larissaq. supplex poneret. Idem, Non tegeā nōn ipse Deo uocat alite felix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta, finalem habét indifferentem. Mart. Sexagīntā tĕrras cum limina mane senator. Virgilius, Trigintā māgnos uoluendis mensibus orbes. Tertia, Pută, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B. D. M. T finita corripiuntur. ut ăb, ăd, militŭm, capŭt. nisi aut positio, aut diphthongus, aut syncopa prohibeat, ut amānt, legūnt, āut, hāud, fumāt, obīt, pro fumauit, obiuit. Iuuen. Magnus ciuis obīt, ēt formidatus Othoni.

Tertio, C finita producūtur, fāc, dīc, dūc, halēc. praeter Nĕc, Donĕc, Lăc breuia. Oui. Părue (nĕc inuideo) sine me liber ibis in urbem. Idem, Dōnec ĕrunt fontes, sydera dōnĕc ĕrunt. Hic pronomen commune est.

Sed de hic & hoc differemus in ſexto modo communium ſyllabarum.

Quarto, E finita corripiũtur. Millĕ, omnĕ, ſcribĕ, penĕ, ritĕ, ponĕ, impugnĕ, & huiuſmodi aduerbia. Ouid. Pēnĕ puĕr caeſis abducta armēta recepi. Virg. Rītĕ se cũdarēt uiſus. Sed hic modus habet qnq. exceptiones. Quarũ prima, in E, a Graecis in η producuntur πηνελόπη, Penelopē, πασιφάη, Paſiphaē, ὦ ἀγχίση, ὦ ἀχίλλη, ὄφη, ὀδύση, o Anchiſsē, o Achillē, Orphē, Vlyſsē.

Secũda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quintae declinationis in E producuntur, ut huius, huic & a diē, fidē. Ouidius, Prima fidē uōcisq. ratae tentamina ſumpſit. Item ab hac famē. Tertia, imperatiua ſingularia ſecundae coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ uero, & cauĕ, cum corripiuntur, ſunt a ualo, & cauo tertiae coniungationis. Ouidius, Idq. quod ignoti faciũnt, uălĕ dicere ſaltem, Idem, Tū căuĕ defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta, monoſyllaba in e producuntur, tē, mē, sē, praeter quĕ, uĕ, nĕ pro an: nam quae relatiuum, & uae interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet, corripi tĕ. Lucretius, Accipe praeterea quae corpora tūtĕ nĕceſſe eſt. Idem, Tūtĕmĕt a noſtris iam quoquis tempore uatũ. Ennius, o Tite, tūtĕ Tăti tibi tanta Tyrāna tuliſti. Alphius Auitus, ut citat Priſcianus, Seū tūtĕ mālīs hōſpĭtēs, ſeū tūtĕ cāptīuōs hăbēs, ſunt enim dimetri iambici. Quinta, aduerbia in e a datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro ualidē, ferē a doctō, pulchro, ualido, fero. praeter benĕ & malĕ correpta. Ouidius, Laeta ferē laētus cecini tibi triſtia triſtis. Fermē etiam producitur, eiuſdem cuius & fere ſignificationis. Iuuenalis. Mobilis, & uaria eſt fermē nātura malorum.

Quinto, I finita producuntur. Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiones. Quarũ prima Datiui & uocatiui in i, quorum genitiuus ſingularis in os correptam apud Graecos deſinit, corripiũtur, huic

Palladĭ,

Palladī, Minoidī, o Phillī, Amarylī, Parī, Alexandrī. Statius, Pallădī littoreae celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theſeus qualem Mĭnōĭdī luctum. Ouidius, Phyˇllī face expectes Demophoonta tuum. Virgilius, Mirabar quid maeſta deos Amaryˇllī uŏcares. Ouidius, Bella gerant alij, tū Părī ſemper ama. Virgilius, Te Corydon o Alēxī, trăhit ſua quenq. uoluptas. Idem, Dāphnī, tŭum poenos etiam ingemuiſſe leones Interitum. Quos caſus a Graecis mutuati ſemper corripimus, Theocritus, δάφνιδι τῷ χαρίεντι συνήντετο βουκολέοντι Μᾶλα νέμων, ὡς φαντὶ, κατ᾽ ὤρεα μακρὰ μενάλκας. Idem, κ᾽ ἦφα, δάφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἀδέ τε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ᾽ ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται. Idem, κύπρι νεμεσσατά, κύπρι θνατοῖσιν ἀπεθής. Homerus, αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκ᾽ ἀτρεῖ ποιμένι λαῶν, Ατρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστῃ, αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ᾽ ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι. Idem, βάσκ᾽ ἴθι ἶρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἄνακτι. In quibus δάφνιδι ἀτρεῖ, ποιμένι, ἄρνιθυ, μ̄ μνενι, datiui in i breuem deſinunt, eſt enim tertia dactyli. Idem δάφνι τά, ἶρι τά, κύπρι νε uocatiui ſunt in i breuem deſinentes. eſt enim ſecunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Daphnidi, Tyndaridi & huiuſcemodi datiui producunt i, fit per communem modum, cum dictio in breuem deſinit, & eſt pedis prīncipium. quod eſt frequentiſſimum apud Homerum. Sed de hoc diſſeremus, ubi de communium ſyllabarum modo tractabimus. Secunda exceptio eſt, mĭhi, tĭbi, sĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichij ſunt, modo iambi. prima enim ſemper breuis eſt, ultima uero indifferens. in nĭsĭ & quăsĭ utraq. corripitur. ſunt enim duo pyrrhichij.

Sexto L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, Vigĭl, mĕl, Consŭl. Praeter Sōl, Pōl, nīl a nihil per ſynaereſin, ut mī a mihi, & barbara in el ſyllabam, ut Daniēl, quae producuntur.

Septimo, N finita producuntur, Paeān, hymēn, ēn,

quīn,

quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima est, forsăn, forsităn, tamĕn, attamĕn, ĭn, uidĕn, ăn corripiũtur. Virgilius, Fŏrsăn ĕt haec olim meminisse iuuabit. Idem, Errabunda bouis uestigia, fŏrsităn illum. Martialis, Quid ergo casta facit? Non dat. Nōn tămĕn illa negat. Ouidius, Nil mihi rescribas, āttămĕn ipse ueni. Virgilius, Quo te Moeri, pedes, an quo uia dūcĭt ĭn urbem? Catul. Sic certē uidĕn, ut perniciter exiluere. Horatius, Cōlchŭs ăn Assyrius, Thebis nutrītŭs, ăn Argis.

Secunda est, Neutra in E N ut nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod ostendit accentus in antepenultima in genitiuo crescente, nóminis, cárminis. Tertia, Nominatiui, accusatiui Graeci in on per o paruum, ut pelĭon, pylŏn, caucasŏn corripiuntur. Ouidius. Et quas ossa tulit, quasq. altus Pēlĭŏn, herbas. Idem, Nōs pylŏn, antiqui Neleia Nestoris arua Misimus. Idem, Cāucăsŏn appellant. Item accusatiui in I N, ut Alexĭn, Mart.

Tu licet & nostrum dixit Alēxĭn ămes. Et in A N a Graecis in A, ut Iphigeniăn, aeginăm. Ouidius.

Nescio quam dicunt Iphigeniăn ĭter. Stat.

Nanq. ferunt raptam patrijs aegīnăm ăb undis.

Nam a nominatiuo in as producitur, ut hunc Aeneān. Virgil. Aeneān, alacris palmas utrasq. tetendit.

Octauo, O finita, & corripi & produci possunt, ut Amo, scribo, amādo, uirgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima est, Datiui, & ablatiui in o, producuntur, ut huic & ab hoc Dominō, Templō Secunda, Monosyllaba in o, producuntur, Stō, Dō. Tertia, Graeca in magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō, Echō. praeter Ĕgŏ a Graeco ἐγὼ, quod nusquã memini legere productũ, apud approbatos, sed ubiq aut correptum, ut ille ĕgŏ qui quondam. aut per synaloephan, ut Stultus ego huic nostrae similem,

ſimilem. Nam Ouidij illud in epiſtolis, legendũ ſic eſt, Sed quid ego haec reuoco, dictis his omen abeſto. Itẽ apud Propertium illud, Thuſcus ego, a Thuſcis orior. Et apud eundem, Cum tibi nec frater, nec ſit tibi filius ullus, Frater ego, & tibi ſim filius unus ego. Sic item & illud, Sed quid ego haec, feſſosq. optatis demoror un dis? Quod ſi in ijs ipſis exemplis non fiat colliſio, defenditur magis uno ex modis communium ſyllabarũ quam quod producatur o, licet Probus produci poſſe dicat ſecundum naturam o litterae uocalis, quae in ultimo frequentius producitur, quam corripitur.

Quarta, Duŏ & ſciŏ cum compoſitis corripiuntur Virgil. Praetereã dŭŏ nec tuta mihi ualle reperti Capreoli. Idem, Sī dŭŏ praeterea talus Idea tuliſſet Terra uiros. Idem, Nūnc ſcĭŏ quid ſit amor. Idẽ. Nēſcĭŏ quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Quinta, Illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur. Sero autẽ, quando, ergo, profecto, indifferenter poni inueniũtur Statius, Sērŏ mĕmor thalami. Martial. Dic mihi cras iſtud Poſtume quāndŏ uĕnit. Idem, dic bene, dic neutrum, Dic aliquāndŏ mălĕ.

Nono, R finita corripiũtur. Caesăr, torculăr, pĕr, uĭr amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarum prima eſt, fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr, pār, cum compoſitis diſpār, compār, producuntur, cor uero cõmune eſt. Secunda, In er a Graecis in ηρ producuntur. ut aēr, cratēr, aethēr, charactēr. Graece enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Praeter patĕr & matĕr, quae ſemper corripiuntur, licet a Graecis ueniant πατήρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinq. diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maieſtās, puellās, amās. Sed haec regula duas habet exceptiones, quarũ prima eſt, Nominatiui in as quorũ genitiuus in dos deſinit, corripiũtur, ut Pāllăs ĕt inflexo quae terret Maenala cornu. Et,

nu. Et, Quattuor autumnos plēiăs orta facit.

Secunda, Accusatiui Graeci in as eorum nominum quae per os mittunt genitiuum, corripiũtur, ut āŏnăs in montes ut duxerit una sororum. Et, Permistos hē rōăs ĕt ipse uidebitur illis. Et, Super Garamāntăs, ĕt Indos Proferet imperium.

Es finita producũtur, ut pariēs, patrēs, docēs. Haec regula habet exceptiões tres. Quarũ prima est, Corripiẽtia penultimam genitiui crescẽtis, corripiuntur, ut diuĕs, milĕs, legĕs. Virg. Dīuĕs ĭnaccessos ubi solios filia lucos. Idẽ, impius haec tã culta noualia mīlĕs hăbebit. Oui. iām sĕgĕs est ubi Troia fuit. Praeter, Ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, spēs, terēs, q̃ ꝓducũtur.

Secunda est, Nominatiui Graeci plurales in es, corripiuntur. Virg. Nāīdĕs, indigno cũ Gallus amore periret. Idem, ārcădĕs o mihi tũ quam molliter ossa quiescent. Idem, Infandi Cyclōpĕs, & altis montibus errant. Idem, Thrācĕs ărant. Tertia, ĕs a sum cum compositis potĕs, adĕs modi tam indicandi, quam imperãdi, & penĕs, & inquiĕs, corripiuntur. Persius, Fūr ĕs ait Pedio. Iuue. Sī pŏtĕs illa pati. Virgil. Hũc ădĕs o Meliboee. Horat. Quēm pĕnĕs arbitriũ est & ius, & norma loquendi. Nã ab edo ēs producitur differẽtiae caussa.

Is finita corripiuntur, ignĭs, Păris. Haec regula habet exceptiones septem. Quarum prima est, Datiui. & ablatiui, & accusatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. sed quis & accusatiui in is, tum ut differant a nominatiuo singulari, tum etiam ut diphthongo longos esse significetur, per ei melius scribuntur, quod & antiquos fecisse legimus. Illud igitur sic, Tu calamos inflare leueis, ĕgŏ dicere uersus. Item, Queis ānte ora patrum. Item, Treis nŏtŭs arreptas in saxa latentia torquet. Secunda, producentia penultimam crescentis genitiui, producuntur, Delphīs, delphīnis. Samnīs, samnītis.

Tertia

Tertia, in is a Graecis in ους per ου diphthongum producuntur. ut Pyróūs, Simóūs. Ouidius, Interea uolucres Pyróūs, ēous, & aethon. Idem, Hac ibat Simóūs, hīc est sigeia tellus. quae licet penultimam corripiāt, tamen in ea accentus est acutus, quia integrae ad nos ueniunt. sed de his dicemus, ubi de accentibus tractabimus.

Quarta monosyllaba in is producuntur, ut uīs, sīs. Praeter, ĭs, quĭs nominatiuos, mĭs, tĭs, bĭs, quae corripiuntur. Iuuena. satyra quinta corripuit possis in eo uersu, Tam ieiuna fames? cum pŏsĭs hŏnestius illic. melius tamen defenditur extremis abiectione, ut corripiatur i per communem modum.

Quinta, Secūdae personae singulares in is quartae coniugationis producuntur, ut audīs, nescīs. Martial. Nēscīs heu nēscīs dominae fastidia Romae. quod ostē dit circunflexo accentu penultima primae et secūdae personae pluralis nescimus, nescitis. audimus, auditis. Quod si apud poetas aliquando is correptam inuenias (quod ipse non memini legere. nam illud apud Ouidium, sic legendum est. Nescio, an exciderint me cum loca) non propterea dixeris, communem eam esse syllabam Nec, quia Virgilius dixit, obstupuīt stĕtĕruntq. comae, propterea dicendum fuerit in stetērunt penultimam esse communem.

Sexta, Velīs cum compositis malīs, nolīs, producuntur: quare in plurali penultima in prima, & secunda persona producitur, uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secūdae personae singulares futuri subiūctiui ꝑducūtur. ut dedero dederīs, audiero audierīs. Ouidius, Da mihi te facilē, dederīs in carmīne uirēs. Horatius, Audieris hēres ergo nunc Damna sodalis. Idem, Miscuerīs ēlixa, simul conchylia turdis, Dulcia se in bilem uertent. unde in plurali, ut supra diximus in tractatu de medijs syllabis, producunt penultima

primae,

primae, & ſecũdae perſonae, dederimus, dederĭtis, audierĭmus, audierĭtis. Praeteriti uero ꝑfecti eaedẽ ſingulares corripiũtur, ut dederim dederĭs, audieri audierĭs Vnde in plurali prima, & ſecũda corripiũt penultimã, ut dederĭmus, audiuerĭmus: id quod ex Diomede Grãmatico licet cognoſcere, ſic enim inquit, Et in hac ſubiunctiua numero plurali uniformem declinationem praeteriti, & futuri temporis, accẽtus diſtinguit. Perfectũ enim acuto accentu declinatur, futurum circũflectitur. ſic, Praeterito cum dixerĭmus, Futuro cum dixerimus. Sed notãdũ inueniri apud auctores I S futuri ultimã in ſingulari, & R I penultimã in plurali etiam correptas. Virgilius in ſexto, Cum tu ſupplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non orãuĕrĭs urbes? Iuuenalis: Graeculus eſuriens in caelum iũſsĕrĭs, ibit. Idem, Si dĭxĕrĭs, aeſtuo, ſudat. orauerĭs, iuſſerĭs, dixerĭs, futuri ſunt temporis, & R I S corripitur. Horatius, in arte poetica, In uerbis etiam tenuis, cautusq. ſerendis, Dĭxĕrĭs egregie. hic dixerĭs futuri eſt temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur R I S. Idem in ſermonibus, Nam fruſtra uitium uitãuĕrĭs illud, Si te alio prauum detõrsĕrĭs. Vitãuĕrĭs, & Detõrsẽrĭs, futuri ſunt temporis, & R I S in utroq. corripitur. Eſt enim ſenſus, fruſtra laboraueris uitando aliquod uitium, ſi prauus in aliud deflectes. ut ſi dixeris, fruſtra uitaueris charybdim, ſi ĩ Scyllã incideris, ideſt fruſtra poteris uitaſſe Charybdim, ſi in Scyllã incides. Quod in prima ꝑſona fiet manifeſtius, Fruſtra uitauero Charybdim, ſi in Scyllam incidero. Si quis autem diceret ſub perſona C. Caeſaris, Fruſtra ſubegerim Gallias, niſi & Pompeium uicero, alia eſt figura loquendi: quod quia non facit ad rem, praeterimus. Satis fuerit oſtendiſſe ſecundam perſonã futuri ſubiunctiui ultima correpta etiam inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, penultimam pri-

mæ perſonae futuri ĩ numero multitudinis corripuit, Quas ob res ubi uĩdĕrĭmus nil poſſe creari de Nihilo, tũ quod ſequimur, iã rectius inde perſpiciemus. Illud autem Virgilii in ſexto, Nanq. ut ſupremam falſa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, noſti. rĭ in ēgĕrĭmus bene correpta eſt, quia non futuri eſt, ſed praeteriti temporis. Concludimus igitur, in praeterito IS & RI corripi ſemper in futuro uero, & corripi, & produci poſſe exempla cum RI producitur in futuro, adduximus ſupra, ubi de medis ſyllabis regula cognoſcendis diſſeruimus. Veruntamen in proſa oratione illas ipſas IS & RI in praeterito corripendas, in futuro producendas cenſeo, ut ſicut lego legĭs ultima correpta, legĭmus legĭtis penultima pronunciamus: ita legerim legerĭs ultima, legerĭmus, legerĭtis penultima breui pronunciemus. eodem modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, IS ultima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭm⁹ audiuerĭtis RI penultima corripiet. Praeterea ſicut amo amās, ultima, amāmus amātis penultima: doceo docēs ultima, docēmus docētis penultima: audio audīs ultima, audīmus, audītis penultima. longa dicimus ita contigero contigerīs ultima, contigerīmus contigerītis penultima: dedero dederīs ultima, dederīmus, dederītis penultima: docuero docuerīs, ultima, docuerīmus docuerītis penultima: Tranſiero tranſierīs ultima, tranſierīmus, traſierītis penultima ꝓducta dicamus. Quidam tamen RIS tunc produci aiunt a poetis, cum eſt principium pedis, nec aliter, & defendi uno ex modis ſyllabarum communium: RI autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur ſimul quattuor breues, licet unam producere propter metrum. Sed ut uidimus, Diomedes aliter ſentit, uult enim omnino produci eas in futuro, corripi in praeterito,

Os finita producũtur, ut dōs, honōs, hominos. Sed

haec

haec regula duas habet exceptiones. Quarum prima eſt, ŏs oſſis, corripitur.

Secũda, graeca in os per o paruum, ut Delŏs, Iliŏs, Chaŏs, huius Aeneidŏs, Tereŏs, corripiuntur. Ouidius, In chăŏs antiquum confundimur. Idem, Attamē ille tuae felīx aenēīdŏs auctor. Martialis, Flet Philomena nefas incaeſti Tērēŏs, & quae Muta puella fuit, garula fertur auis. Nam in os per ω magnum, ſemper producuntur, ut herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiũtur. Deŭs. Sed haec regula habet exceptiones quattuor. Quarũ prima eſt Genitiui ſingulares, & nominatiui, & accuſatiui, & uocatiui plurales producuntur, ut huius, hae, has, & o manūs. Secunda, Producentia penultimam genitiui creſcentis, producuntur, tellūs tellūris, uirtūs uirtūtis, ſalūs ſalūtis. Notatur, ut ſupra dixi, palŭs palūdis, in poetica, Regis opus, ſterilisq. diū pălŭs, aptaq. remis: quod defendi poteſt exclusiones litterae correpta u, quemadmodum Inſulae Ionio in magno. Tertia, Monoſyllaba in vs producuntur, plūs, thūs. mūs autem & sūs non ſolum quia monoſyllaba, ſed etiam quia Graece μῦς σῦς dicuntur, & υ ψιλὸν longa eſt, id quod etiam accentu circunflexo oſtenditur. Quarta, Graeca in ūs ut panthūs, melampŭs, Sappūs, amathūs producuntur. Apus tamen compoſita etiam corripiuntur. Horatius in epodis, Pōlyᵕpŭs, an grauis hirſutis cubet hircus in alis. Idem ſermonibus, Delectant, ueluti Balbinum Pōlyᵕpŭs Agnae. ſed tunc a Graecis in os ad nos ueniunt, nam Graece & πολύπȣς & πόλυπος, οἰδίπους & οἴδιπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum ſit per ſynaereſin πολύποος πολύπους. ut νόος νοὺς: alterum abiectione, πολύποος πόλυπος. componitur enim a πoὺς, & πoὺς a ϖρὸς ὀξυτόνως unde ποὸς ϖοὺς cum acuto accentu. uide Etymologicon in dictione πoὺς. Multa de Polypo apud Athenaeum habentur,

bentur, in quibus & haec, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπου φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνου, καὶ οἰδίπου, καὶ τρίπου. δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πούς, ὡς νόος νοῦς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικὸν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν. Αριστοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ' ἑκόντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν πολύπους μοι ἔθηλε, καὶ πάλιν, πηγαὶ λέγονται πολύπου πιλουμένου. ἀλκαῖος ἀδελφαῖς μοιχευομέναις, ἠλίγιον εἶναι νοῦνται πολύποδος ἔχ ν. αμ ψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολύπων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρώτιστα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ' ἐμαυτὸς, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς ποδὸς περὶ πόδα. Paulo post subiungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι, τε. καὶ ποτ' αἶναι τευθίδες χαλυσώδεις. βολβίτις γραῖαί τ' ἐριθακώδεες. ἀρχέστρατος δὲ φησι, πώλυποι ἔν τε φάσῳ, καὶ καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι, καὶ κέρκυρα τρέφει πολλοὺς. μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πώλυπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος εἰναλίῃ πούτ' ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχων πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΥΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρεύσας ποτὲ γωύνιχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήσας θηρὸς ἱμαντο πέδηι. Homerus quoq. in ος usus est nominatiuo in dictione ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος Ι, ἡ δ' ἄτη, σθεναρή τε, καὶ ἄρτιπος οὕνεκα πάσας. ubi notandum in illo Horatii, Polypus an grauis: & in illo eiusdem, Balbinum Polypus Agnae, po produci posse dorice, a πώλυπος per ω magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Persium, Quanquam aliqui & Pulypus, & Pulydamas per u legunt, p v, quoniam & πουλυδάμας, & πούλυπος per ου diphthongum apud Graecos cum μο producturi sunt, inuenitur.

Vndecimo, v finita producuntur oīa, fluctū, manū, tū,

tū,diū,cornū,genū,amatū. Sed notādum neutra in u in nomiuatiuo, accusatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo scribens, sic testatur, ut terminatus corripitur, ut cornū, genū, tonitrū. Quanquam Priscianus refragatur his uerbis. In u neutrorū, quae indeclinabilia sunt in singulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibusdā artium scriptoribus uideatur tēporum esse differētia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accusatiuum, & uocatiuum corripi, reliquos uero produci) Ego in usu pariter in omnibus ꝓduci inueni casibus haec nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim ī quacūq. parte terminatio in u desinēs, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. Dextraq. a poplite leuū Pressa genū, digitis inter se Pectine iunctis. Ecce enim hic accusatiuus est sine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoq. in primo Aeneidos, Nuda genū, nōdoq. sinus collecta fluenteis. quomodo enim sinus collecta accusatiuū iunxit nominatiuo, sic etiā nuda genu. haec Priscianus. Cui ego nō accedo primum, quia eam regulam, quod omnis in quacunq. parte terminatio in v desinēs producatur, ipse sibi uidetur finxisse. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter sentiūt, & ut ipse Priscianus testatur. Deinde quia pressa genū apud Ouidiū, & Nuda genū apud Virgilium, potest ꝓduci ratione communis syllabae, per eam regulā, quae dicit, In heroico uersu cuiuscunq. pedis syllaba prior, cum a superiore uerbo remāserit ꝓmiscue lōga erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniā in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicon tertio, Inualidūs, ētiāq. tremens, etiam īscius aeui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia est in fine dictionis, & pedis prima syllaba. Praeterea praeter Grāmaticorū Victorini, & Seruii auctorita

tem poteſt etiã v in nominatiuo corripi. ad imitationem Graecorũ, qui ὖ ψιλὸν in huiuſmodi nominibus corripũt, ut γόνυ apud Theocritũ in eo uerſu, ἀλλ' εὐθὺς μυξεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γό νυ, dactylus. νκ πρόχνυ apud Homerum ἰλιάδος I, πρόχνυ καθεζομένυ, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρὸ γόνυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione ο πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νῦ, πρōχνῠκᾰ, dactylus. ὖ ψιλὸν enim apud nos ſaepe in v mutatur, ut τὺ tu. μῦς mus. κῦμαι Cumae. δύο duo. γόνυ genŭ. Adde quod ibi Nūdă gĕnū, poteſt genu eſſe ſeptimus caſus. Nam, etſi uni dictioni non licet diuerſos caſus cõiungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, nõ licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem licet. Sic in uerbis, etſi me amas, tamen mihi ſemper noces. Item, Sed uos qui tandem? quibus aut ueniſtis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur neceſſe eſt genu caſus eſſe accuſatiui, quia ſequitur ſinus collecta fluentes, poteſt enim ſimul per nomen eſſe ſynecdoche cum caſu ſeptimo: per participium uero, Graece figura cum accuſatiuo, ac ſi dixiſſet, Rubra genis, nodoq. ſimus collecta fluentes. Eſſe praeterea ſeptimum caſum nuda genu colligitur etiã ex Probo, ubi ait, Nominatiuum ſingularẽ aptõti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, ut ſi facias hoc cornu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam haec nomina apud Virgilium in ſeptimo caſu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATVRA LONGIS.

Syllabae natura longa quinq. modis eſſe poſſunt. Primus eſt, cũ uocalis ſola eſt, & producitur ut ō ănĭmam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur, & Spē gregis, āh sĭlĭce in nuda cõnixa reliquit. & dicitur, is modus conſtat natura. Secundus eſt, cum diphthongus fuerit. de qua dicitur, conſtat diphthongo, ut ae.

oe,au,eu,ei. Tertius est,cũ praeponitur cõsonanti,ut ẽn ĕgŏ uicta situ. de qua dicimus incipit. Quartus est, cum postponitur,ut, Nẽ pĕtĕ connubiis natam socia re Latinis. de qua dicimus,sic terminatur. quintus est cum inter duas,plures ue ponit consonantes, ut,Sōl quī terrarum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM SYLLBARVM.

Cõmunium syllabarum modi sunt septẽ. Primus est cum correpta uocalis excipitur a duabus consonantibus,quarum prior sit muta,sequens uero liquida,ut cy in Cyclops. Est enim hic breuis apud Virgilium,uastosq. ab rūpē Cy̆clopas. longa uero hic apud eundem. At genus e syluīs Cȳclopum & montibus altis. Et pa in patres,est enim hic breuis, Albanīq̆. pătres, atq. altae moenia Romae. hic lõga,Per petui soliti patres considere mẽsis. ut A itẽ in Atlas, est enim breuis,Viribus inferior(quis enim par ĕsset ătlantis uiribus)hic longa,Constitit hesperio regnīs ātlantis in orbe idq. tantum in eadem dictione,ut in superioribus exemplis. In diuersis autem dictionibus muta cum liquida nõ potest producere antecedentẽ breuem,sed breuis,ut erat,remanet,ut Summa pete, aut summas defringe ex ărbŏrĕ plantas. Item,Et con iuratos caelũ rescīndĕrĕ fratres. Et, Tum multa in te ctis crepitans, salit hōrrĭdă grando. Et, Quam circũ extremae dextra, laeuāq̆. trăhuntur. id quod Terentianus sic praecipit.

Si mediam uocalis habet,quam consona,& uda
Excipiunt,nequeunt geminae uexare priorem.
ūndĕ trĕmor terris,aut hoc percūssā trĭdenti,
Dactylus efficitur. nam longa est reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat,quae subdita currit,
Sic manet ūndĕ brĕuis,sic & percūssā tridenti.
Syllaba si contra fortisq. & uiuida detur,
ūndē scire potes percussā spumat arena,

Reddet ſpondeos iuſta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndĕ pŭtato
Sic cecidiſſe, magis ſermone notabis in uno
Congruere, ut caſſae pariter ſint conſona, & uda.
Et ſolem geminum, ēt dŭplĭces ſe oſtendere Thebas.
ēt dŭplĭces mediam non poſſint reddere longam.
Reſpicis udarum, quauis modo fiet inanis,
Subiectae quoties, & iuris ſunt alieni.

Nõ poſſe ait mutã cum liquida producere antecedentis dictionis breuem, s uero litteram poſſe, C P T ſcilicet mutis praepoſitam, quod oſtẽdit eo uerſu, ūndē ſcīrĕ pŏtes, percūſsā ſpūmăt ărēna, ubi ūndē, cūſsā spondei ſunt. Idem etiam colligitur ex his eiuſdẽ uerſibus, in quibus docet praecedẽtis dictionis trochaeũ nunquam exire in ſpondeum adiumento conſonantium, quae ſequuntur, ſed in dactylum ſemper.

Quippe ubi ſola manet uerbi uocalis in imo,
Et breuis haec abſciſſa, aliam, comitemq. requirens,
Nullaq. conſona iuncta parat dare temporis auctũ,
Nil iam ſpondeo uideas ſupereſſe relictum.
Vel tu ruricolae primum decurre Maronis.
Liber & ālmă Cĕres & fērtĕ sĭmul Dryadesq.,
Munera uēſtră căno. & ſtudium cui prīmă frĕmenté
Fudit equum magno tellus percūſsă trĭdenti.
īpsĕ nĕmus. Tegeaēĕ fauens, oleaē quĕ Mĭnerua.
Diqᵕ. Dĕaeq. omnes, ſtudium quibus ārua tŭeri.
Quīqᵕ. nŏuas, & quīqᵕ. sătis, & quaēqᵕ. sĭbi mox.
Nec tibi regnandi ueniat tam dīră cŭpido.
ān nĕ nŏuum. tunc īpsĕ tĭbi plus pārtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris ſe glēbă rĕſoluit.
Et quid quaēqᵕ. fĕrat regio, & quid quaēqᵕ. rĕcuſet.
Bis decies, unumq. ſupra, niſi fallimur, ecce
Dactylon efficiet talis, quem dico, trochaeus,
Spondeum & nullum potuit dare uerſibus iiſdem.

Non niſi in eadem dictione inueniri liquidã poſt

mutam producere antecedentem breuem, sic idem Terentianus.

Vda igitur nunquam praebebit subdita tempus,
Praebebit uerbo deprensa, aut nomine eodem,
Rēplēt cum dico subiecta est uuida mutae.
ātlās ut Graeca, sic profero uoce latina.
Vda secunda ut nam nostra sic uoce sederet.
Exemplo sat erit, qui dixit membra pyrāchmōn
Tertia tūm cy̆cnus. & quarta frequentior his est.
Nam mutis docui subiectam hanc omnibus esse.
Fābrĭcĭum dixīt, sācrum, qui limite quādrēt.
āgrĭcŏla ēt uepres dixit saluere per ūtras.
Tempora sic praebent udae, cum subiiciuntur.

M tamen & N liquidas post mutas in Graecis tātū dictionibus inuenimus, ut sic dixerim, liquescere, & cassas fieri, quanquam M ne in dictione quidē Graeca apud nostros memini legere, sed N dūtaxat. Ouid. Piscosāmquē Genĭdon, grauidāq. Amathūta metallis. Martialis, Delectat Marium si pniciōsūs ĭchneumō. Idē, Quae capta en alio nupta Lacaenă cy̆cno? Seneca in Hercule furēte, Mundus puellae serta Gnosiacae gerit. In quibus uersibus sām quē Gnĭ, ōsūs ĭ, caē nă cy̆, tras esse dactylos uidemus, & tă cnō iăbū in quarto loco, atq. N udam nihil iuuare antecedentem breuem. Quod factum est ad imitationē Graecorum, apud quos μ & ν frequēter post mutas effluunt. Euripides in phoenissis, Ισότης ἔταξε. κα̉ ριθμὸν διώρισεν. Idem in iisdem, χλιδὰς τε θῆβας, τοῖν δ᾽ ἑλοῦ δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iisdem, τὰ μὲν παρ᾽ ἡμῶν πάντ᾽ ἔχεις, ἢ γοῦ τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὅς τις δ᾽ ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iisdem, ἀπωλόμεσθα δύω κακωσπεύδεις τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλευσ᾽ ὅπως δ᾽ ἔπλευσα θερμανεῖ πότμῳ. In eadem, καὶ πῶς, ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἔτι γὰρ τέκνα. Callimacus, Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ᾽ ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ᾽ οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὔτ᾽ ἀριθμητοί.

τοί. Cratinus in cleobulimis, ut citat Hephestion, ἔστιν ἀκμὼν, καὶ σφυρὰ νοάνια εὔτριχι πώλω. Idem in Panoptis, κράνια δισσὰ φορεῖν, ὀφθαλμοὶ δ᾽ οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ᾽ ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ῥίθμον in quarta sede senarii uersus Iambici, & πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & πότμω in sexta, sex sunt iambi. Item ἔστινα, dactylus in prima sede heroici uersus. Item δ᾽ οὐκ ἄρι, οὐδάρι, οὔταρι. δόντι τέ, bis duo dactyli.

N etiam post M inuenitur apud Graecos syllabã facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in Megaride, εὔυμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἦχη. εὔυ trochaeus. Est enim metrum trochaicũ quod in locis imparibus nõ nisi trochaeũ, uel tribrachyn suscipit. In εὔυμνος, sequentibus Y μν, communis est. Callimachus ut citat Hephestion, τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τῶς μὲν ὁ dactylus. ubi μν in μνημονικοῖσι, & in εὔυμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedent s breuꝭ ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius in prima ode, dixit, Euterpe ꝓhibet, nẽc Pŏlyᵕmnẽia, ubi LY in Polymneia corripuit, licet sequãtur m & n, quae poterãt positiones producere, ut ĩ illo Hesiodi, Τερψιχόρη τ᾽ ἐρατώ τε, πολύμνιά τ᾽, οὐρανίη τε. λῦμνιᾰ dactylus. est enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Asclepiadeum tetrametrũ constans spõdeo, duobus choriambis, & pyrrhichio sic, Eūtẽr, spondeus. pẽ cŏhĭbẽt, choriambus. nẽc pŏlyᵕmnẽ, iterum choriambus. ĭă, pyrrhichius. Idem quoq. sensisse uidetur Ouidius quinto fastorum, ubi ait, Dissẽsere Deae, quarũm Pŏlyᵕmneia coepit. rũm pŏlyᵕ, dactylus quanquã hic & pulymnia legi potest, ut sit spõdeus rũm pũ. ut illud apud Persiũ. Nec mihi Pŭlyᵕdămas, nec troiades Labeonẽ, pro Polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliad. χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μέν κε πύλας, καὶ τεί-

χεῖα δύω, πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, ut illud Virgilii, Venit & ūpĭlĭo, tardi uenere bubulci. upilio pro opilio. eodē modo fortasse apud Ouidiū Pulymnia tetrasyllabum, pro polymnia. Quāquam πωλύμνια, πωλυδάμας & huiusmodi per ω magnum scribunt Dores, ut πωλύπους Athenaeo teste, ut supra diximus in ultimis syllabis, quae in us desinunt, unde Polymnia, Polydamas primam possunt producere secundum Dores. sed magis placet, ut sit pētasyllabum polymneia, ad imitationes Horatii, cuius fuerat familiarissimus, de quo sic scripsit ī Tristibus, Detinuit nostras numerosus Horatius aures, Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. Aliqui tamē utrobiq. legunt polyhymnia, quod non placet. non enim cōponitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, sed ex πολὺ καὶ μνεία ut a memoria dicatur, cuius filias esse musas testatur Hesiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Graeci per unum υ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & prosa oratione scribant, sic πολύμνια προπαροξυτόνως, sicut & Hesiodus eo uersu protulit, πολύμνιά τ' οὐρανίη τε, & Gaza in tertio, ubi dicit, ἐξαιρείσθω τὰ εἰς μνια, καὶ τρια, πολύμνια ψάλτρια, τῷ ι γάρ: tamen puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, nusquam uel gemini ῡῡ in unum ῡ συναιρέσει. nam nusquam legitur geminum ῡῡ in unum ῠ contrahi, uel alterius ῡ abiectione, quoniam quae cōponuntur ex πολὺ, seruant υ, ut πολυειδής, πολύαινος, πολυυδρία, πολυΐστωρ. ex ει uero modo, ι modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & εὐγενία pro εὐγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ε, dicunt, ut in eodem libro de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρεὺς pro ἱερεὺς proferunt. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptumq; ut per i ab omnibus scribatur.

Quod

Quod autem μνεία per ει diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodorus in eo ipſo de orthographia libro, ubi ait, ἡ μνῖ πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι, μνεῖα τῇ ει. & etymologicon ubi legitur μνεία, μένω, μενία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνέια, καὶ συναιρέσει, μνεία. Ex πολὺ igitur, & μνεία πολύμνεια: & diſſoluta ει diphthongo, polymneia πεντασυλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in elegia factum legimus, quia per ει ſcribitur in penultima apud Graecos ſic ἐλέγεια, noſtri interdum diſſoluta ει diphthongo, elegia ει πεντασυλλάβως proferunt, antepenultima ꝓducta, Ouidius, Flebilis indignos Elegēiă ſolue capillos. Idem, Blanda pharetratos Elegēiă cantet amores. Sed plerunq. elegia τετρασυλλάβως dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegīă cōmis. Statius, Quas inter uultu petulans elegīă própinquat. A quo elegidium diminutiuum. Perſius, Sed ſiqua elegīdĭă crudi Dictarunt proceres. & ubiq. E & L E primae ſyllabae corripiuntur, & I a dipthongo ει producitur, ſic ĕlegus ſemper corripit primas ſyllabas. ĕlēgi igitur ĭ eo uerſu, Flendus amor meus ēſt, ēlēgī flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbum. Sunt praeterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neq. polymnia, licet repugnet ſyllaba, preſertim cũ praecedat, ſi neq. tibias, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, quod facile inuenitur. Virgilius, Sed neq. Medorum ſiluae ditiſſima terra, Nec pulcher Gãges. ſed non recte iudicant, primum quia non eſt quiſquã obſeruantior ſyllabarum Horatio. Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe hic tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllabam. Silius quoq. corripuit R A in theramneo, cum dixit. Ecce inter primōs thĕrămneo a ſanguine clauſi, mōs thĕră, dactylus, Phornutus, qui de natura deorũ ſcripſit, de Polymnia haec inquit, πολύμνια δέ ἐστὶ πολυύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἡ πολλὰς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα

περὶ

περὶ τῶν προγενεστέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖαι καὶ τῆς ἐκ τῶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. uult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ, καὶ ὕμνος, compo ni Polymnia. utcūq. igitur scripseris aut Polymneia aut Polyymnia apud Horatium (nam esse alterum ne cesse est) recte scripseris.

Duae praeterea mutae inueniuntur aliquando nō producere antecedentem breuem, ut M & N liquidae. Mart. Sardonicā smărăgdos, adamantas iaspidas uno portat ĭ articulo Stella Seuere meus. cās smără, dacty lus. aliqui tamē putant legendum smarados abiecto g propter metrū. quod nō placet. sic Homer. ὀδυσσείας δ, ὃς ἐνὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐνὶ κτή ματα κεῖται. μοῖς ἐνῖ, dactylus. nec obstant κτ in dictio ne ἥματα. Idem αἰγύπτιη τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄ-ρουρα φάρμακα. αἰγύπτῖ utrobiq. dactylus, licet id per συνεκφώνησιν seu συνίζησιν esse posset, quae fit modis quattuor, quorum unus est, cum syllaba breuis & lon ga pro una longa accipiuntur, ut hic τῖη τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες. μὲν θεοῖ spondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεῶ ἀχῖ dactylus. Theocritus, Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αἰγύπτῖ, dactylus. Aeschylus in supplicibus, ἤγειοθε βωμοὺς ἀστίκτους θεῶν ἕδρας. στίκ-τοὺς iambus in quarta sede senarii iābici. Herodianus etiam μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principiū praeteriti perfecti per cōsonātē praesentis, & ι, quia μν, πτ κτ inueniuntur in metris saepe efficere communem syllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obseruandum, quod quotiescunq. in carmi-ne inuenitur muta cum liquida indifferentem face-re antecedentem syllabam, esse eam syllabam natura breuē, & ꝑpterea in prosa oratione semper esse cor-ripiēdam, ut lūgŭbris, fūnĕbris, mulĭĕbris a mŭlĭĕris penultima correpta. Terēt. Neq. satis digna, qui com mittas primo partū mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius.

Item,

Itē impĭgere, pŏdăgra, thirăgra, tenĕbrae, latĕbrae, uolūcris, pharĕtra, & huiusmodi. Praeterea notandū uocales natura longas non posse unquam corripi se quēte muta cum liquida, sed produci semper & pro sa & carmine, ut salūbris, lauācrum, arātrum, simulā crum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delū brum, mātres, & huiusmodi, quia apud poetas nūquā leguntur penultima breui. aratrum tamen quidā pu tant corripere penultimam, quia Graece τὸ ἄροτρον ὀ μικρῶ scribitur. ego tamē semper legi penultima lon ga tanquā a supino deductum, ut lauācrum, delūbrū, simulācrū & cetera, quae supra diximus. Quod autē saluber producat penultimā, ꝓbatur hoc uersu Ouidii, Phoebe salūbĕr ădes. quem etiā Priscianus citat.

Secundus modus est, cum syllaba uocali lōga, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis sequit̄ nulla interposita consonāte, Est enim hic breuis, Te Corydōn ō ălexi, trahit sua quenq. uoluptas. & hic, Credimus, ān quī ămant ipsi sibi somnia fingunt. & hic, īnaŭlaĕ Ionio ī magno, quas dira Celaeno, Harpyiae q. colunt alias. & hic, Victor apud rapidū Simoenta sub īliō alto. hic autē lōga, Stant & iuniperi, & castaneaē hīrsutae. & hic, Et succus pecorī, ēt lac subducitur agnis. Item hic, Tŭnc ille Aeneas, quem Dardaniō ānchise. & hic, ō ĕgŏ quantum egi, quam uasta potentia nostra est. Quod ad Graecorum facimus imitationem. qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis sequente uocali, modo corripiunt, modo longas seruāt. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οἱ in ἄνδρα μοι corripitur sequente ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη sequente ε in ἐπεὶ, sunt enim duo dactyli, sic ἄνδρᾰ μοῐ, πλᾱγχθη̆ ἐ̆. Idem. τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ. οἶκόνδε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neq. οι in θεοὶ corripitur sequen-

te

te uocali υ in ὕπατε, neq. η in κρονίδη, quanuis sequatur οι in οἶκονδε. sunt enim duo spondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει τηλόθι πάτρης, in ἡμετέρῳ, ῳ longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, scanditur enim sic, ἡμετε dactylus, ρῳ ἐνι dactylus, οἴκῳ ἐν dactylus, ἄργει spondeus, τηλόθι dactylus, πάτρης spondeus. Sed Graeci in media quoq. dictione tam simplici, quam composita idem facere inueniuntur, sed raro. οι enim in hoc uersu apud Aeschylum in Niobe, corripitur, ἵστρος τοιαύτας παρθένους λοχεύεται, est enim uersus trimeter iambicus, & scanditur sic, ἵστρος spondeus, τοιαυ Iambus, τας παρ spondeus, θενους iambus, λοχευ iambus, εται iambus. suscipit enim in locis paribus. Iambum, tribrachyn, anapaestum. Citant autem hunc uersum Hephestion, & Priscianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἄειδε τοιαῦτα. & in hoc apud eundem νύμφα, καὶ προγένειος ἀπάγξασθαί με ποιησεῖς. Et Οὔτε τις ἐν ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοιαῦτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, τί σε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι: in quibus uersibus, ειδε τοι, σθαι μεποι, εργα τοι, της οιος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerum, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοιοι spondeus in quarta sede. Item αι hic apud Homerum corripitur, σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Item hic ἔδμεναι οἷα σύες χαμαιδευνάδες αἰὲν ἔδουσιν. δες χαμαι dactylus, ες χαμαι etiam dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὁ ἰλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτοι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αιας in utroq. spondeus. η etiam corripitur hic apud Homerum. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. εκτορυ, dactylus. hic uero longa apud eundem, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υιες α, dactylus. Sed, ut dixi, rarissime inueniūtur in media dictione correptae syllabae longae, presertim in Heroico hexametro.

Tertius

Tertius modus, est cum correptam uocalem in fine dictionis duae sequuntur consonantes, Quarũ prior est s littera mutis c p t præposita. Est enim hic breuis apud Virgilium, Pōnĭtĕ spes sibi quisq; suas. & hic apud Horatium, Linquimus insani ridētes praēmĭă scribae. Item hic apud Catullum, Testis erit magnis uirtutibus ūndă Scămādri. pōnĭtĕ, praēmĭă, ūndă scă tres dactyli. Eodē modo etiam apud Graecos. Homerus, ἀχλὴς ἀΐδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκιδάσθη. Idem, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ᾱμφῐ σκᾰμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione spes, & s & c & r in dictiōe scribae, non obstant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & praēmĭă sunt dactyli. Itē s, & c, in dictione scamādri, & σ & κ in σκεδάσθη & σκάμανδρον in utroq. uersu, non obstant trochaeis, qui praecedunt ūndă & ἔσσῐ & ᾱμφῐ, & δρε̄ς δε̆, quin adiunctis sca, & σκε, & σκα syllabis, fiant dactyli, ūndă scă, ἔσσῐ σε̆, ᾱμφῐ σκᾰ, δρε̄ς δε̆ σκᾰ. hic autem, quīsq̄. scire cupit, aut quīsq̄. scribere curat, Et hic, āntē Stesichorum uaten natura creauit. Et hic, ūndē scissa coma ē, aut ūndē spissa corona apud Terētianũ, (nā apud alios nō memini legere) lōga est. Quinq. .n. trochaei quīsq̆., & quīsq̆., & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus positiōe s semiuocalis, & c. & t, & p mutarũ, sequente uocali lōga, transiere in spondeos. Interdũ igitur s littera coniuncta mutis c, p, t, ut diximus, iuuat praecedētē breuem, interdum nō iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim suā frequenter amittere inuenitur apud uetustissimos tam sequenti uocali, quam consonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius, Campanus sonipes succussor nullus sequetur: nūllŭs sĕ, pro nūllŭ sĕ, dactylus. Item apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq. Contentus, atq. beatus, scitus, secunda loquens, in tempore commodus, & uerborum uir paucorum.

Dōctŭ

Dōctū fī.cūndūsū, t'ātquē bē ſcītū sē, quatuor dacty-
li. Et apud Lucretium, Nā fierent iuueniens ſubito ex
infantibus paruis. fāntībū, dactylus. Item in illo Alci-
noi epigrammate, Longe erit a primo quīſquīs sēcun
dus erit, Quīſquīsē, dactylus. Nam quiſquis ſecun-
dus, erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullum
Affixus noſtris tū dābīs ſupplicium. tū dābī, dactylus.
In illo etiam Virgilij abijcitur s cum ſua uocali, Aut
ouium foetus, aut urentes culta capellas, t'aūt ū, ſpon
deus. Et in illo eiuſdem, Inter ſe coijſſe uiros, & decer
nere ferro, r'ēt dē, ſpondeus, quemadmodum etiam ci
tat Priſcianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro,
in quibus & Anneus Seneca. Nec mirum s interdum
ſic uim ſuam amittere, cum aſpirationem etiam loco
ipſius in quibuſdā dictionibus Boeotes poſuerunt, mu
ha pro muſa dicentes, ut Priſcianus refert: quemadmo
dum cōtra, ipſa pro aſpiratione ſaepe inuenitur poſi
ta, ut ſemis, ſex, ſeptē, ſe, ſi, ſal, a Graecis ἥμισυ, ἕξ, ἑπτὰ,
ἕ, ἵ, ἅλς. Idem quoq. patitur s mudae praepoſita in
principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentē bre
uem, ut apud Ouidium, Velatus ueſte ſedebat In ſo-
lio Phoebus claris lucēntē ſmăragdis. cēntē ſmă, da
ctylus. Lucanus, Et ſuffixa mano foribus teſtudinis
inde Terga ſedēt crebro maculis diſtīnctā ſmăragdo.
ſtīnctā ſmă, dactylus. Stat. Sudor ibi arcano florē tras
īgnē ſmăragdos. īgnē ſmă, dactylus, Terentianus tamē
s ſemiuocalem mutae praepoſitam non iuuare inquit
antecedentem breuem, cum uocalis, cui una cum mu
ta adiungitur, breuis fuerit: contra, cum longa uel
natura, uel poſitu fuerit, iuuare. unde ſi trochaeus
praecedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quae ſe
quitur, producta: non fieri uero, ſi breuis illa fuerit,
ſed tranſire in dactylum. Si quis igitur dixerit, ſmȳr-
nā, Strēpsă, Spădā, Scōlus, Struthēă, Scōtuſſa ſmȳr-
nā, erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia,
quae ſequitur, uocalis, longa eſt. ſtrēpsă ſpă, dacty-
X lus.

lus.psă enim correpta remanet, quia tertia, quae sequitur, uocalis corripitur, dā ſcō, ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. theā ſcŏ, dactylus, nā ă corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. haec graece ſic ſcribuntur (ſunt enim urbiū, locorū ue nomina apud Stephanum) ἡ σμύρνα, ϛ σίφα τὰ σπάδα, ἡ σκῶλος, ϛ ρουθια, σκοτοῦσσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re uerſus ſubiungere,
Haereat ergo animo ſexta haec tibi uiuida, parsq.
Littera de numero, quam dixi, ſemiſonantum,
Quae tibi tres tantum poterit ſubiunger mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, uel ſtāmina dico,
Haec ſola efficiet, nudo, ut remanente trochaeo,
Spondeum geminae poſſint firmare ſonorae.
Exemplis an praua ſequar, uel recta probabo.
Quīſq. scīrĕ cŭpit, uel quīſq. sc rībĕrĕ curat.
āntē stārĕ dĕcet, cum dico, & ſeparo uerbum.
āntē s Tēsĭchŏrum uatem natura creauit.
Vltima uocalis remanens, finisq. trochaei,
Excipitur geminis, quas proximus exoritur pes,
Quae quanquam capite alterius uerbi teneantur,
Sufficiant retro uires, & tempus oportet,
Conſona quod debet geminata referre priori.
Nam cur ſpondeo credas non reddere tempus,
Quae tali poſitu, cum dactylus incidit, obſtant?
Incipe ſi dicas, & ſcire, & ſcribere iungas,
Creticus efficitur. Quas uiribus ergo nocebit,
Subdita praeteritae cur iiſdem uiribus aeq.
Tempora non praeſtet, cum ſit ſubiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, ut tempore duplo
Semiſonans iſtaec pariterq., & muta cohaerens,
Correptam retro nequeant augere Trochaei.
Nam niſi uocalis producta ſequatur utraſq.
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & ſtārē ſpūmĕūs amnis,
Tertia uocalis producta adiungitur illis,

Atq. inde accipiunt uires prosuntq. priori:
Si fuerit correpta, nihil praestare ualebunt,
Cum scăpulam, spătium, stĭmulū subiungo trochaeo.

Si quis igitur dicat, īncĭpĕ scīte puer iamq. īncĭpē scrībere uersus, Incipe in prima, & quarta sede non dactylum, sed creticum, idest amphimacrum faciet, secundum Terentianum, propter ī longum in scīte, & scribere post s, &c. idq. illud io heroico hexametro uitium dicit: non quod id non fiat aliquando, sed quod raro: de arte enim ille scribit, non de licentia: nam fecisse id antiquos, eosdemq. approbatos constat. Virgil. Pōnītē spēs sibi quisq. sua. nam pōnītē, ut ille ait, est creticus, quia sequitur s cum p muta & uocali longa, ut in dictione spēs. Horatius, Linquimus insani ridentes praēmīā scrībe. hic quoq. creticus, quia sequitur scri syllaba longa. Ouidius,
Spes bona dat uires, animūm quoq. spēs bona firmat,
Vīuĕrē spē uidi, qui moriturus erat. in utroq. uersu est creticus, quoniam sequuntur s & p cum uocali producta. Idem uitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam uersibus ostendit manifestius,
Consona si gemina est, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium sexta haec, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis sermone peracto,
Discretus, liberq. pedis compage secundi.
Sentiet accessum momenti, & temporis auctum.
Exemplo uersus unius utrunq. probabis,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrĕ glebas,
Tūndĕrĕ cum uerbi finem simul & pedis explet.
Nil obstant pedis alterius modo consona, & uda,
Syllaba si contra ueniat, qualem modo dixi,
Temporibus uitiatus erit pes integer ante,
Ante supinatas Aquiloni ostēndĕrē strāges.
Tertia si longa efficitur, pes creticus exit.

Idē uitiari metrū heroicū ab Anapaesto refert, &

tamen inuenitur interdū in heroico Anapaestus. Virgilius, Flūuĭōrum rex Eridanus. flūuĭō Anapaestus. Vitandum ergo est, quod uitium fuerit, quodq. ipsi quoq. poetarum principes rarissime licere sibi uoluerunt.

Illud praeterea operae pretiū subiūgere uisum est, s litteram ἀρκτικὸν στοιχεῖον appellari a Graecis, quod omnibus fere mutis, atq. etiam M liquidae praeponatur, ut σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, στέμμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα, σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quod suae cuiusdam sit potestatis. ἄσημον enim obscurum significat, & sine nota, seu signo. μοναδικὸν autem, solitarium. Nam cum ceterae semiuocales in quattuor liquidas L M N R, duasq. duplices diuidātur, ipsa sola quasi innominata & solitaria semiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortissima litera dicitur? An q̄a praeter ceteras consonantes, & praeponi potest aliis consonātibus in principio dictionis, ut scutum, spatium, stamen, scribo, strues, stlembus, splendidus: & supponi in fine, ut scrobs, frons, hyems, ars, puls, stirps, laus, Theseus? An quia in heroico hexametro potest ex trochaeo spōdeum facere, ut supra est dictum, cum id mutae liquidis adiunctae non queant? An quia apud Graecos tātae est potestatis, ut cū mutis praeponitur, nō possit fieri reduplicatio in praeteritis perfectis per consonantem praesentis, quemadmodum fit cum incipit uerbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλύνω πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. uel etiam a πτ κτ mutis, atq. μ ν liquidis, quod tamen in his tantū praeteritis fieri memini legere, κέκτημαι, a κτάομαι. πέπταμαι, a πτάομαι. πέπτωκα, a πτόω. μέμνημαι, a μνάομαι: sed tantū ε ψιλὸν praeteriti imperfecti augmentū, adsumant, quod a σίγμα & muta statim sequentibus sic producitur, & non liceat unquā esse breue, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. στρέφω ἔστρεφον ἔστραφα. eodem mo

do

do in ijs, quae a ζ ξ ψ incipiunt, propter σίγμα quae illis inest, ut ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλκα.

Quartus modus est, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quae in unam desinit consonātē, & est principium pedis, ut hic apud Virgilium, Inualidūs ĕtĭāmq. tremens, etiam inscius aeui. & hic apud Lucanum. Dum sanguīs ĭnĕrat, dum uis materna. & hic apud Virgilium, Pleiadās, hy˘ădas, claramq. Lycaonis arcton. licet ab Homerus acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε. τό τε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribūs ĭnhĭans spirātia consulit exta. dūs ĕ tĭ, guīs ĭn ĕ, dăs hy˘ă, būs ĭnhĭ, quatuor dactyli. Quod si post duos pedes, & semis, aut tres, & semis fiat, penthemimeri, atq. hephthemimeri datur, ut hic apud Virgil. Omnia uincit Amōr, ēt nos cedamus amori. & hic apud eundē, Ostentans artem paritēr, ārcumq. sonātem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quod autem correpta uocalis in nullam desinens consonantem, partem orationis terminet, & producatur, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: praesertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte scripserunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Graeci id faciunt. Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν. Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et, ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται: γᾱῐᾰ, τᾱῐᾰ, τᾱκαῐ ᾰ, tres dactyli. Illud uero, Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης in ε & ν desinit consonantem, ut illud καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμονος τάμον ἔξοχα πάντων, θεν ἴᾰ dactylus, & καῑ μῑν, spondeus. licet μῑν, & pedis, & dictionis sit finis contra regulam, nisi quis legat καῑ μῆν. Illud obiter hic admonuerim apud Priscianum in primo libro, ubī dicit, Apud Graecos tamen o quoq., i sequente producere licet antecedētem breuem, pro, νέστορα

δ'οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, reponendum esse carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε, ut ἰῶτα, sequatur o breuem, eamq. producat, sic τοῖᾰ. ut Priscianus ait. nam in δεινᾰ etsi θεν producitur sequēte I per communem regulam, quae talis est apud grammaticos Graecos, de communi syllaba; ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamen non respondet uerbis Prisciani, qui de o loquitur. ubi notandum non quacunq. sequente uocali produci dictionis antecedentis extremam syllabam, sed ἰῶτα tantum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod est, Ex modis, quibus breuis syllaba in longa uertitur, primus hic est: Cum breuis syllaba partem terminat orationis, et quae sequitur dictio, a uocali incipit, non quacunq. uocali, sed iota.

Quintus modus est, cum correptam uocalem susci pit z, quae cum possit praecedentem uocalem breuē producere, interdum pro simplici accipitur consonā te. ut apud Virgilium, nemorōsă zăcynthos. rōsă ză, dactylus. nam in hoc producit, Mezenti ducis exuuias. Quod ad Graecorum imitationem factum est, nam hic pro simplici accipitur consonante apud Homerum, οἳ δὲ ζάκυνθον ἔχον. hic uero pro duplici apud eundem ὑλήεσσά τε ζαθέην. οἵ δε ζᾰ τε ζᾰθε, duo dactyli. sed in primo dactylo δε breuis remanet, licet sequatur ζ: in secundo uero τε quae natura breuis est, producitur sequente ζ. Theocritus autem primam in ζάκυνθος produxit, & pro duplici posuit. αἰγιώταν τε κρότωνα, καλὰ πόλις ἁ ζάκυνθος. ᾱζᾱ, spondeus. X quoq. inueniuntur ꝓ simplici cōsonāte positum. Lucanus. Talis fama canit tumidū sup̄ aēquŏră Xerxē. Terētia.

Nanq. etiam duplex, quae nobis una relicta eſt,
Principium uerbi quoniam proferre Latini
Non ualet, & tantum uocalis ſubdita currit
Cum graecum inciderit nomen, quo poſſumus uti,
Si poſt dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt oſtendere uerſus.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră Xerxes.
Sanguine turbatus miſcebat līttŏră Xanthus.
Līttŏră pes longa conſtat, breuibusq. duabus:
Tempora nec laedit duplex, quin dactylos extet.
Pro duplici contra gemina eſt ſi conſona, laedit.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră SCIRON.

Sextus modus eſt, cum pronomen hīc c littera terminatum uocalis ſtatim ſequitur. Eſt enim breuis in hoc apud Virgilium, Sōlŭs hĭc inflexit ſenſus. & in hoc apud eũdem, Hīc uĭr hĭc eſt, tibi quem promitti ſaepius audis. Sōlŭs hĭc, dactylus. hĭc uĭr hĭc, dactylus. Lõga in hoc apud Martialẽ, Hīc ēſt pampineis uiridis modo Veſtius umbris. Terentianus tamẽ Sōlŭs hĭc, Creticum eſſe dicit, & per cc geminum, & e ſcribendum, excludiq. E, non etiam c, quoniam nulla conſonans excluditur, praeter M, cum inter duas ponitur uocales, quam per circuitum duodecimũ Alphabeti locum tenere inquit. Idem quoq. de neutro hoc ſentit. hocce enim ſcribẽdum cenſet. Verba eius ſunt,

Creticus in noſtris, ſi laeuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis eſt,
īnſŭlaē ionio in magno, quas dira Celaeno.
Creticus offendit pes primus, & aſperat aures:
Dabo & latentem, ſed notandum creticum,
Sōlŭs hīc inflexit ſenſum, nam primus & iſtic
Pes longiorem tertiam dat ſyllabam,
cc geminum quoniam ſermonit regula poſcit,
Vt fiat hicce plena uox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec conſona pellitur ulla,
Niſi quae duabus obſtat una uocibus,

Cum uenit in medium, uocesq. oblimat adhaerens,
Bissenus istam litteram monstrat locus.
Aut geminum in tali pronomine si fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis est,
Hŏc īllud germana fuit, sed & Hŏc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iste Tribrachys.

Cui sententiae accedit Priscianus, qui in decimotertio de casibus pronominũ, sic ait, Quãuis reliquis quoq. casibus uetustissimi addebant eandem CE syllabam, hicce huncce hocce. Vnde uocali quoq. sequente per synalœpham manentibus duobus cc, solebant producere hoc, ut Virgilius in secundo Aeneid. Hocc' erat alma parens, ꝙ me per tale, per hostus Eripis. Sed scriptorum negligentia praetermisit unũ c. Haec ille. Quod si quis uoluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur sequente uocali, ut Sŏlŭs hĭc inflexit sensum. & cum præcedunt dictionem a consonante incipientem, ut Hic pietatis honos? & Hoc Riphaeus, hoc ipse Dymas esto. nam hoc idẽ & Terẽtianus sentire uidetur. Sed cum praeponũtur dictioni, quae a uocali incipit, & ꝓducuntur, per cc geminum scribenda sunt, exclusa E per synaloepham, ut apud Ouidium, En ait, en hicc' est nostri contemptor. & apud Virgilium, Hocc' opus hic labor est, nam si essent per apocopam, corriperentur, &, Hic ēst, non spondeus esset, sed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret. sed Tribrachys, quos pedes nõ recipit metrum Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione uel duplicem haberi, uel simplicem dicit. Nam si corripitur, uel praecedit dictionem ab uocali incipiẽtem, fit per apocopen. cum uero producitur sequente uocali, fit tantum synaloepha. quãquam Seruius primo Aeneidos aliter sentit.

Septimus modus est, cum correpta uocalis in unã desinit consonantem sequente aspiratione, quæ tanquam littera positionẽ facere posse nõnullis uidetur,

ut i illo Virgilij, Terga fatigamus hasta, ut mūs liā, sit spondeus, & mus producatur propter aspirationem quae sequitur, cū potius id caesurae semiquinariae dā dum sit. Item apud eundē, Graius homo infectos linquēs profugūs Hyměnaeos, &, Ille latus niueum molli fultūs hyăcintho ut gūs & thūs producantur sequēte aspiratione in hymenaeo, & hyacinthos, cū potius producantur, quoniam u uocalis desinit in consonantem in fine dictionis, & est principium pedis in utroq. dactylo gūs hyme, & tūs hyă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui septimum modum superfluum dicunt.

Haec de syllabarum quantitate occupatissimi scripsimus, & propterea multa consulto praetermisimus. quae ad rem facere uidebantur. Quanquam siqui haec quoq. accurate legerint, adeo se profecisse sentient, ut quod didicerint, nunquam poeniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quaedam dicamus non inutilia studiosis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS VNICVIQ. PEDI.

PEs in metro, est compositio syllabarum cum certa obseruatione, temporum sublationem, & positionem recipiens, quae ἄρσις, ac θέσις graece dicuntur. Fit autē pes e duabus pluribusue syllabis. Nam ex una syllaba etiam si longa fuerit, pes fieri nō potest, quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breuis, quod pulchre sic Terentianus,

Vna longa non ualebit edere ex sese pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis utrinq. sit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit sonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Graeci uocarunt, alteram contra θέσιν

Pedi accidunt septem, Sublatio, Positio, Proportio, Numerus syllabarum, Tempus, Resolutio, Figura.

ἄρσις, & θέσις quae Latinae sublatio, & positio dicũtur, accidunt pedi, quoniam sustollere primam partem pedis, deprimere secundam oportet.

Proportio in pede aut est aequa, aut dupla, aut sesquipla, quam & sesquialteram nunc dicunt, sed non recte: aut tripla, aut epitrite, aut superbipartiens tertias, aut epitetarte, aut epipente, aut dupla epitrite.

Aequa est in iis pedibus, qui soluti tot tempora habent in sublatione, quot & in positione, ut sunt pyrrhichius, spõdeus, dactylus, Anapaestus. Pyrrhichii.n. ἄρσις unum tempus habet, & θέσις unum, ut dĕŭs. spondei autem, & dactyli, & anapaesti sublatio duo habet tempora, & positio totidẽ, ut hērōs, Tītўrŭs. flŭŭĭōs.

Dupla proportio est, quoties altera pars alterã duplo uincit, unde & nomen accepit, ut in iambo, & trochaeo, & ambobus ionicis. Iambi enim sublatio unũ tempus habet, positio duo. Trochaei uero contra, sublatio duo habet tẽpora, positio unum. Ionici itẽ minoris sublatio duo tẽpora habet, positio quattuor. Ionici aũt maioris contra, sublatio quattuor habet tẽpora, positio duo. ut dĭēs, mātĕr. Dĭŏmēdēs. Prōsērpĭnă.

Sesquipla proportio est, quoties altera pars alterã continẽt & eius dimidium, idest totum & semis, ut in paeanibus, qui habent quinq. tempora, quorum altera pars sunt duo, tria altera. tria igitur, & duo in se cõtinẽt, & alteram duorum partem. ut Caēcĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs, Mĕnĕlāŭs, Prĭămĭdēs. haec a Graecis ἡμιόλιος dicitur, de qua Aristoteles in Rhetoricis sic, ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων· τρία δὲ πρὸς δύ' ἐστίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἐνδέχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος. οὗτος δέ ἐστιν ὁ παιάν. Huic fingere nomen Latinos uoluisse inqt Gellius decimo septimo lib. quoniã id absurde futurum. ait enim, Quale fieri nomen hemiolios posset? Est autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiumq. eius, ut tres ad duo, quinde-

cim

cim ad decem,triginta ad uiginti.

Tripla proportio eſt,quoties una pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius ſublatio unum tẽpus habet.Poſitio tria,ut Lātīnūs.Epitrite proportio eſt,quoties una pars continet alteram, & tertiam partẽ eius,ut in epitritis,quorum una pars quattuor habet tempora , altera tria.ut ărīſtīdēs ⏑ – – –: ārchĭmēdēs – ⏑ – – : Dēmŏſthĕnēs – – ⏑ –: Cōnſtāntīnŭs – – – ⏑. Gellius autem ſic de hac proportionem dicit,Epitritos autem eſt , qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam,ut quattuor ad tres,duodecim ad nouem,quadraginta ad triginta.

Superbipartiẽs tertias ꝓpoſitio eſt , cum una pars cõtinet alterã,& duas tertias eius, ut ĩ anticyprio pede ſyllabarum quĩq., & octo tẽporum cuius ſublatio tria tẽpora hẽt,poſitio quĩq.ut uērbĕrātūrŭs – ⏑ – – ⏑.

Epitetarte ꝓportio eſt,cum una pars cõtinet alterã,& quartã partẽ eius,ut in meſobrachyſyllabarum quinq. & tẽporum nouẽ,cuius ſublatio quattuor habet tempora , poſitio quinq. ut cōnuērbĕrātōs –⏑–.

Epipẽpte proportio eſt, cum una pars cõtinet alteram, & quintã partem eius,ut in caniocretico ſyllabarum quinq , tẽporum undecim.cuius ἄρσις ſex tempora habet , θέσις quinq. , ut āmāmēntārĭūs – – – – ⏑ –.

Dupla ſuper tertia proportio eſt , cum maior pars continet minorem bis, & alteram eius partem , ut in Muſico e ſyllabis quinq. , penultima & antepenultima longis,ceteris breuibus temporum ſeptem, cuius ſublatio duo tempora habet , poſitio quinq. , ut pŏpŭlābūndŭs ⏑ ⏑ – – ⏑.

Haec nos de ꝓportionibus, quae pedib. accidunt. Sed M.Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum eſſe pedum proportiones dicit his uerbis,Pes enim,qui adhibetur ad numeros,partitur in tria,ut neceſſe ſit partem pedis aut aequalẽ eſſe alteri parti,aut altero tanto,aut ſeſqui maiorem. Ita fit aequalis dactylus,

ctylus, duplex iambus, ſeſqui paean. Et paulo inferius, Sed ita factos eos pedes eſſe, ut in eis ſingulis modus inſit, aut ſeſquiplex, aut duplex, aut par. Idem quoq. Fabius Quinctilianus ait, his uerbis, Rhythmus aut par eſt, ut dactylus, aut ſeſquiplex, ut paean: cuius uis eſt e longa & tribus breuibus, quiq. ei contrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo, tẽpora tria ad duo relata, ſeſquiplũ faciunt, aut duplex, ut iambus: nam eſt e breui & longa, quiq. eſt ei contrarius. Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuiſionum habere formas, quae pertineant ad Grammaticos aequam, dup am, ſeſquiplã. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non ſunt maiores quattuor ſyllabis, hoc eſt duarum ſyllabarum, quattuor pedes, trium, octo, quattuor, ſedecim. Idem uidetur ſentire Terentianus, cum ait,

Vna porto bis feriri quando poterit ſyllaba,
Temporum momenta ſane lege certa diuidunt,
Aut enim quantũ eſt in ἄρσεις, tantum erit tempus θέσει
Altera aut ſimplo uiciſſim temporis duplum dabit,
Seſquipl uel una uincet alterius ſingulum.

Vbi obiter notandum accepiſſe ſyllabã in eo uerſu, Vna porro bis feriri, quãdo poterit ſyllaba, pro comlpexione non litterarum, ſed ſyllabarum, ideſt pro pede. In conmentariis Hepheſtionis tres eaſdem proportiones pedes habere ſcribitur his uerbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος – ∪ ∪. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τον αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασιονος τροχαῖος – ∪, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασιων, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος ∪ – –, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος, latine aequalis ratio, διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος ſeſquila, ſiue, ut Capella inquit, ſuperdimidia dici poteſt. Harum autem prima

proportio-

proportio dactylica, secunda iambica, tertia paeanica nominatur. Illud non praeterierim, Sesqui non significare unquam totum, seu integrum neq. per se, neq. compositum, sed dimidium tantum. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiungitur, significat etiã semis, ut sesquipes, sesquilibra, sesquimẽsis. Varro lib. primo de re rustica, Annus est diuisus in quattuor partes totus, & idem subtilius sesquimẽses in octo. Idem in eodem, Vt nuces integras uno modio comprehendere possis, quod putamina suo quaeq. habeant loco natura cõposita, cum easdem si fregeris, uix sesquimodio comprehendas. Caue igitur dicas sesquialtera, sesquitertia, sesquiquarta, & huiusmodi: sed uel Greacis utere nominibus, ut Gellius dicit, & Macrobius facit: uel superdimidium, supertertium, superquartum, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politianus super ea re sẽserint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut supra recitaui, partem pedis aut aequalem esse alteri parti, aut altero tanto, aut sesqui maiorem. sesqui, idest dimidio. Apud Vitruuium igitur & sesquialterum. & ternarium, & quintarium, & huiusmodi latina, puto perperam legi, nec esse Vitruuii. Boetius etiam meo iudicio in his dictionibus lapsus est.

Numerus syllabarum accidit pedi, quia aut duarũ syllabarum pes est, ut dĕŭs. aut trium, ut dŏmĭnŭs. aut quattuor, ut īmpĕrātŏr. aut quinq., ut ălphĕsĭboēŭs. aut sex, ut Māxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo, ad summum duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius, ⏑⏑. Tria iambus, ⏑⏑⏑. Quattuor spondeus, ⏑⏑⏑⏑. Quinq. Paeanes, ⏑⏑⏑⏑⏑. Sex Ionici, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Septem Dasius, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Octo Ameboeus, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Nouem Probrachys, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Decem Molossospondeus, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Vndecim Creticomolossus, ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑. Duodecim Dimolortus. ⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑⏑.

υυυυυυυυυυ

Solutio accidit pedi, cum lõga ſyllaba ſoluitur in duas breu*ες*.unde ſpondeus -- recipere poteſt tr*ες* ſolutiones. nam ſi ſoluas primã, faciet anapaeſtum υυ-, ſi ſecundam, dactylum -υυ. ſi utranq., proceleuſinaticum υυυυ. Dactylus uero unam tantum. ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, qa pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt. ſimplices sũt quattuor diſyllabi, octo triſyllabi, qui nullã alterius pedis admiſtionem habent. Duplices uero ſunt ſedecim, qui e diſyllaborum pedum geminatione cõſtant, qui et combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici auté e diſyllabis, cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: e triſyllabis aũt cum triſyllabis, quattuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATTVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

PYRRHICHIVS, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemõ, & ductor dicitur, conſtat e duabus breuibus temporum duum, ut dĕŭs. Recipit proportionem aequam unius ad unum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥιχῆ ſaltationis genere. uel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo, de quo meminit Pauſanias in libro tertio. Tripudians auté, quia tripudiis aptus: unde & Cineſias cognominatus eſt, quia uelox eſt παρὰ τὸ κινῶ moueo, Graece κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in ultimo loco uerſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος Hegemon autem, quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν. enim ductor: pro quo male egaeon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, qui de aritmetrica ſcribunt, quoniam ante breue eſt factum quam longum, ſicut unus numerus ante, quam duo inuentus eſt.

Spondeus

Spondeus qui & Pontificus dicitur, pyrrhichio cõtrarius, constat e duabus longis temporum quattuor, ut haērēs — —. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & solutiones tres. Soluitur enim in anapaestũ ◡◡–. in dactylum –◡◡. in proceleusmaticum ◡◡◡◡. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν idest a libatione, quia in templis, spondaicis carminibus uehantur, ne libantes sonum abominosae uocis audirent.

Iambus qui & Daunius, & Gradarius dicitur, constat e breui, & longa, temporum trium, ut dĭēs ◡–. Recipit proportionẽ duplam unius ad duo, & solutionẽ unam in tribrachyn ◡◡◡. dictus παρὰ τὸν, ἰαμβίειν τὸ ὑβρίζειν quod est contumeliosum esse, quod Iambe puella Cererem de filia solicitã male tractarit. est autem uersui maledico habilis. alij παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, idest ab emittenda sagitta: quoniam ii, qui iaculantur e breui recessu, in ex tensum passum proferuntur, ut fortiore nixu relictum confirment, ideoq. iambum e breui & longa esse compositum.

Trochaeus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur, cõstat e longa & breui, temporum triũ, ut mā tĕr –◡. Recipit proportionem duplam duorum ad unum & solutionem unam in tribrachyn ◡◡◡. Dictus trochaeus παρὰ τὸ τρέχειν, quod est currere, quia metra trochaica uolubiliter incedunt, ac in orbẽ, ut trocus. simili ratione rutilus dictus est. Chorius autem, χορεῖος Graece dicitur, quod choreis: Cordax, quod lasciuae saltationi aptus sit.

Sed notandum Choreum eundem esse & cum trochaeo, & cum tribracho apud antiquos Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus, inquit, uocatur, cum duo extremi chorei sunt. idest e singulis lõgis, & breuibus. Contra paulo inferius inquit, Ne iambus quidem, qui est e breui, & lõga, aut par choreo, qui habet tres breues, sed spatio par, nõ syllabis. Quinctilianus

in nono de compositione inquit, Tres breues Choreũ quẽ tribrachyn dici possunt, qui choreo trochaei nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomẽ chorei trochaeo quoq. inditum, quod choriambus e chorio, & iambo compositus, e quattuor syllabis constat, prima & ultima longis, ceteris breuibus. Quapropter cũ pro trochaeo ponitur, uidetur differẽtiae caussa, scribendũ pro I, excluso e, quando & Terentianus fecit in eo uersu. χὅρῐὂς idem nuncupatur a magistris plurimis, Item in eo. Nam qui χὅρῐōς dicitur, & τροχαῖος idem est: χόριος in primo uersu, est tribrachys; est enim metrum trochaicum quod in prima sede admittit uel trochaeum, ut tribrachyn. in secundo autẽ, est anapaestus, est enim metrũ sotadicum, quod in secunda sede non nisi anapaestum suscipit. Idem quoq. facit in hoc hexametro heroico, Praemonuī chŏrĭon dici, quem saepe trochaeum Dicimus.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν Graeci appellant, constat e prima longa, & duabus breuibus, temporũ quattuor, ut Rōmŭlŭs. - ∪ ∪. Recipit proportionem aequam, duorum ad duo, & solutionem unam in proceleusmaticum ∪ ∪ ∪ ∪. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸν, hoc est a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores ceteros, ita dactylus tres habet syllabas, longiorem primam, breuiores ceteras.

Anapaestus, qui & antidactylus dicitur, quod sit dactylo contrarius, constat e duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut nĕbŭlaē ∪ ∪ -. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & unam solutionem in proceleusmaticam ∪ ∪ ∪ ∪. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id est παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρός τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, sono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachysyllabus, & choreus dicitur,

tur, conſtat e tribus breuibus, temporum trium, ut dŏmĭnŭs ᴗᴗᴗ. Recipit proportionem ſubduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Moloſſus qui & canius, & hippēus, & uertunnus, & extēſipes, &, trimacrus dicitur, tribracho contrarius, conſtat ex tribus lõgis, temporum ſex, ut aēnēās, ———. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, & ſolutiones ſeptem in ionicum a minore ᴗᴗ——. ionicum a maiore ——ᴗᴗ. in choriambum —ᴗᴗ—. in meſomacrum ᴗᴗ—ᴗᴗ. in parapaeona —ᴗᴗᴗᴗ in pyrrhichanapaeſtum ᴗᴗᴗᴗ—. in dichoreum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ. Dictus moloſſus, quia Moloſſi, id eſt Theſſali ad bellum procedentes, huius modulata compoſitione utebantur. hippēus uero ἀπὸ τῶν ἵππων. equeſtri enim pugnae cõueniens, modulabatur. & producit penultimam, quia Graece ſic ſcribitur ἱππεῖος trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & ſcolius, & ianius, & amphibreuis dicitur, conſtat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quattuor, ut lĭbēllŭs ᴗ—ᴗ. Recipit proportionem ſubtriplam unius ad tria. & ſolutioné unam in proceleuſmaticum ᴗᴗᴗᴗ. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ μακράν. media enim longa utrinq. breui includitur ſyllaba. Scolius autem, quia habiliter cõponitur ſcolio, quae eſt ſpecies citharae, uel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Suidam.

Amphimacrus qui & menſalis, & feſcenninus, & creticus dicitur, conſtat ex extremis lõgis, media breui, temporum quinq., ut hērcŭlēs —ᴗ—. Recipit proportionem ſubſeſquiplam duorum ad tria, & ſolutiones tres in paeana primum ᴗᴗᴗ—. in paeana quartum ᴗᴗᴗ—. in orthium ᴗᴗᴗᴗ. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν. id eſt a duabus utrinq. longis breuem mediam amplectentibus. Creticus uero, quia Cretenſes ſaltãdo, eius rhythmica

mica compositione utebantur.

Bacchius, qui & oenotrius dicitur, constat è breui, & duabus longis, temporum quinq. ut ătēnaē ᴗ--. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutiones tres, in paeana secundum ᴗ-ᴗᴗ. in paeana quartum ᴗᴗᴗ-. in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ. Dictus ἀπὸ τῆς βάκχης, aptus enim baccantibus. Fabius tamen & terentianus, Bacchium contra, è duabus longis, & ultima breui constare dicunt, ut infra post Terentiani carmina de pedibus, ostendemus. hic autem sequimur communem scriptorum opinionem tam Graecorum quam Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, constat è duabus longis, & breui, temporũ quinq. ut Rōmānŭs --ᴗ. Recipit proportionem subsesquiplam, duorum ad tria, uel contra, & solutiones tres in paeana primum -ᴗᴗᴗ. in paeana tertium, ᴗᴗ-ᴗ. in orthium ᴗᴗᴗᴗᴗ. Dictus palimbacchius, quia contrarius est bacchio. πάλιν enim hoc loco contra significat, ut παλινῳδία ἐναντία ᾠδὴ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπὼν τοῖς προτέροις. a nobis recantatio dici potest, cum quę diximus, retractamus. & παλίντονα τόξα arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem uertunt cornua. significat etiam rursus, & retro, unde Palinurus. Mar. Ninxisti currente semel Pauline carina, Meiere his iterum iam palinurus eris. παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE SEXDECIM PEDIBVS QVATVOR SYLLABARVM.

Procleusmaticus constat è duobus pyrrhichiis, id est è quattuor syllabis breuibus, temporũ quattuor, ut phĭlŏsŏphŭs ᴗᴗᴗᴗ. Recipit proportionem aequam duorum ad duo, & nullam solutionem. dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, idest a cohortatione, & iussu nautico, qui ob celeritatem est aptissimus.

Dispondeus constat è duobus spōdeis, id est è quat

tuor longis, temporum octo. ut ōrātōrēs- - - -. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & solutiones decem, in spondeo dactylum - - - ⏑ ⏑. in ameboeum - - ⏑ ⏑ - in choriobacchium - ⏑ ⏑ - -. in diphyem ⏑ ⏑ - - - in latiochoreum - - ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. in politicananestum - ⏑ ⏑ ⏑ - in choreobacchium ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ - - indi dactylum. - ⏑ ⏑ - ⏑ ⏑. indiantidactylum ⏑ ⏑ - ⏑ ⏑ -. in anapaestodactylum ⏑ ⏑ - - ⏑ ⏑. Si soluas igitur singulas longas dispondei, fient pedes quattuor è quinq. syllabis, si binas fient sex, è sex syllabis: pluras autem duabus nón licet soluere, ne fiat pes plurium, quam sex syllabarum, & transeat in solutam orationem, unde molossuspondeus non nisi quinq. admittit solutiones. hac eadem quoq. ratione, hexasyllabi pedes non soluuntur, quia cum sint sex syllabarum omnes, si soluas, creabitur pes maior sex syllabis: quod, ut supra dixi, non licet.

Diiambus constat è duobus iambis, id est è quattuor syllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut prŏpīnquĭtās ⏑ - ⏑ -. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tras in periambum ⏑ - ⏑ ⏑ ⏑. in pyrrhichanapæstum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ -. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.

Ditrochaeus qui & dichorius a Cicerone dicitur, constat è duobus trocheis, id est è quattuor syllabis, prima & tertia longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut cāntĭlēnă - ⏑ - ⏑. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tras, in Parapaeona - ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. in Hegemoscolium ⏑ ⏑ ⏑ - ⏑. in dichoteum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.

Antispastus constat ex iambo, & trochaeo, id est è quattor syllabis, prima & ultima breuibus, & mediis longis, temporum sex, ut ălēxāndĕr ⏑ - - ⏑. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tras, in periambum ⏑ - ⏑ ⏑ ⏑. in Hegemoscolium ⏑ ⏑ ⏑ - ⏑. in dichoreum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. dictus παρὰ τὸ

ἀντισπᾶν. quod est distrahere, quia iambus, & trochaeus, ex quibus componitur, inter se contrarij sunt.

Choriambus constat e chorio, idest trochaeo, & iambo, hoc est, e quattuor syllabis, prima & ultima lõgis, & medijs breuibus, temporum sex, ut nōbĭlĭtās –∪∪–. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & solutiones tres, in parapoeona –∪∪∪∪. in pyrrhichanapaestum ∪∪∪∪–. in dichoreum ∪∪∪∪∪∪. dictus, quod ex chorio, & iambo constet.

Ionicus a minore cõstat ex pyrrhichio, & spondeo, idest ex quattuor syllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum sex, ut Dĭŏmēdēs ∪∪––. Recipit proportionem subduplam duorũ ad quattuor, aut cõtra, & solutiones tres in mesomacrum ∪∪–∪∪. in pyrrhichanapaestum ∪∪∪∪–. in dichoreum. ∪∪∪∪∪∪.

Ionichus, maiore constat e spondeo, & pyrrhichio, idest e quattuor syllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum sex, ut Dēmētrĭŭs ––∪∪. Recipit proportionem duplam quattuor ad duo, & solutiones tres in parapaeona –∪∪∪∪. in messomacram ∪∪–∪∪. in dichoreum ∪∪∪∪∪∪.

Paean primus constat e trochaeo, & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, prima longa, & ceteris breuibus, temporum quinq., ut āmbrŏsĭŭs –∪∪∪. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam, in orthium ∪∪∪∪∪. dictus paean, quod eo laudes Apollinis canerent, quem paeana nũcupabant, uel ab inuentoris nomine. dicitur & paeon per o, sed apud Aristotelem & Ciceronem, & Quintilianum, & Pollucem paean per a legitur.

Paean secundus constat ex iambo & pyrrhichio, id est e quattuor syllabis, secunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinq., ut pŏtēntĭă ∪–∪∪. Recipit proportionem sesquiplam trium ad duo, uel contra, & solutionem unam in orthium ∪∪∪∪∪.

Paean tertius cõstat ex pyrrhichio, & trochaeo, hoc est

est e quattuor syllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinq., ut ālĕāndĕr ∪∪-∪. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel cōtra, & unam solutionem in orthium ∪∪∪∪∪.

Paean quartus constat e pyrrhichio, & iambo, hoc est e quattuor syllabis, ultima longa, & ceteris breuibus temporum quinq., ut Dŏmĭnĭcī ∪∪∪-. Recipit proportionem sesquiplam duorum ad tria, uel contra, & solutionem unam, in orthium ∪∪∪∪∪.

Epitritus primus constat ex iambo, & spondeo, idest è quattuor syllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum septem, ut pŭēllārēs ∪---. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, uel contra, & solutiones sex, in iambodactylum ∪--∪∪. in cyprium ∪-∪∪-. in dasium ∪∪∪--. in scoliochoreum ∪-∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪-∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪-∪. dictus, quoniam ex iambo, & spō deo constat, idest è quattuor, & tribus inter quae est proportio supertertia, quae graece ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus secundus constat è trochaeo, & spondeo, idest è quattuor syllabis, secunda breui, & ceteris longis, temporum septem, ut cōndĭtōrēs -∪--. Recipit proportionem ἐπιτρίτην seu supertertiam trium ad quattuor, & solutiones sex, in choreodactylum -∪-∪∪. in strophum -∪∪∪-. in dasium ∪∪∪--. in dactylochoreum -∪∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪-∪∪. in choreantidactylum ∪∪∪∪∪-.

Epitritus tertius constat è spondeo & iambo, idest è quattuor syllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum septem. ut cōncōrdĭaē --∪-. Recipit proportionem ἐπιτρίτην seu supertertiam, quattuor ad tria, & solutiones sex, in symplectum --∪∪∪. in strophum -∪∪∪-. in Dochimum ∪∪-∪-. in dactylochoreum, -∪∪∪∪∪. in choreantidactylum, ∪∪∪∪∪-. in anapaestochoreum ∪∪-∪∪∪.

Epitritus quartus constat è spondeo, & trochaeo,

ideſt è quattuor ſyllabis, ultima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut Cōnſtāntīnŭs ---∪. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam quattuor ad tria, & ſolutiones ſex in ſymplectum --∪∪∪. in doriſcum -∪∪-∪. in muſicum ∪∪--∪. in dactylochoreum -∪∪∪∪∪. in choreoſcolium ∪∪∪∪-∪. in anapaeſtochoreum ∪∪-∪∪∪.

DE DVOBVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Orthius conſtat è pyrrhichio, & choreo, ideſt è quinq. ſyllabis breuibus, ut phĭlŏsŏphĭăm ∪∪∪∪∪. Recipit proportionem ſubſeſquiplam duorum ad tria, & nullam ſolutionem.

Moloſſoſpondeus conſtat è ſpondeo, & moloſſo, id eſt è quinq. ſyllabis longis, temporum decem, ut faſtī dīuīſtī -----. Recipit proportione ſubſeſquiplam quattuor ad ſex, & ſolutiones quinq., in caniodactylum ----∪∪. in caniantidactylum ---∪∪-. in latiobacchium --∪∪--. in dactylocanium -∪∪---. in antidactylocanium ∪∪----. plures quinq. non recipit ſolutiones, quia ſi quis ſoluat duas longas excedet per ſex ſyllabas, quod, ut ſupra diximus, non licet.

Probrachys conſtat ex iambo, & moloſſo, ideſt è quinq. ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporū nouem, ut hŏnōrāuīſtī ∪----. Recipit proportionem ſubduplam trium ad ſex, & ſolutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum ∪—∪∪. in bacchiantidactylum ∪--∪∪-. in ſcoliobacchium ∪-∪∪—. in choreocanium ∪∪∪---.

Hyperbrachys conſtat ex trochaeo, & moloſſo -∪---. ideſt è quinq. ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut uērbĕrāuīſtī -∪---. Recipit proportionem ſubduplam trium ad ſex, & ſolutiones quattuor in creticodactylum -∪--∪∪. in creticantidactylum -∪-∪∪-. in dactylobacchium -∪∪∪--.

in choreocanium ∪∪∪–––.

Mesobrachys constat à spondeo, & bacchio, idest e quinq. syllabis, media breui, & ceteris longis temporum nouem, ut dīuĕrbĕrāstī ––∪––. Recipit proportionem hypepitetarten, siue subsuperquartã, quattuor ad quinq., & solutiones quattuor, in latiodactylum ––∪–∪∪. in latiantidactylum ––∪∪∪–. in dactylobacchium –∪∪∪––. in anapaestobacchium ∪∪–∪–∪.

Spondeocreticus cõstat è spondeo, & cretico, hoc est è quinq. syllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuĕrānt –––∪–. Recipit proportionem hypepitetartẽ quattuor ad quinque, & solutiones quattuor, in caniochoreum –––∪∪∪. latiantidactylum ––∪∪∪–. in dactylocreticum –∪∪–∪–. in anapaestocreticum ∪∪––∪–.

Calotibus constat è spondeo, & palimbacchio, hoc est ex ultima breui, & ceteris longis, temporum nouem, ut cōnclāmāuērĕ ––––∪. Recipit proportionem subsuperquartam, quattuor ad quinq., solutiones quattuor in caniochoreum –––∪∪∪. in latioscolium ––∪∪–∪. in dactylolatium –∪∪––∪, in anapraestolatium ∪∪–––∪. Sed hic pes, forte melius calotypos, quod sit oblongus in speciem funis. κάλως enim, funis, & τύπος. & λω per ω magnum scribendum καλώτυπος.

Parapaeon constat è trochaeo, & choreo, idest è quinque syllabis prima longa, & ceteris breuibus, temporũ sex, ut mū̆ltĭlŏquĭŭm –∪∪∪∪. Recipit proportionem aequam, trium ad tria, & unã solutionem, in dichoreum ∪∪∪∪∪∪. Et dicitur parapaeon quod sit plus quam paeon, qui constat è quattuor syllabis, prima lõga, ceteris breuibus. Parapaeon uero quinq., prima longa, ceteris breuibus. παρὰ enim hoc loco significat praeter, quod sit praeter paeonem, idest supra paeonem, & plusquam paeon. unde παρα-

 φωνεῖν

φρονεῖν desipere est, & plusquam sapere: παραβαίνειν praeterire. sic apud nos praeter Terētius. Quae mihi tum lamentari praeter ceteras uisa est. & qui erat forma praeter ceteras honesta, & liberali, idest supra ceteras.

Pariābus constat ex iambo, & choreo, idest è quinq. syllabis, secunda longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut ărĭstŏtĕlĭs ∪ – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem aequam trium ad tria, & unam solutionem, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Mesomacrus constat è pyrrhichio, & dactylo, idest è quinq. syllabis, antepenultima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut Hĭērōnyᵘmŭs ∪ ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Hegemoscolius cōstat è pyrrhichio, & amphibracho, idest quinq. syllabis, penultima longa, & ceteris breuibus, tēporum sex, ut fămĭlĭārĭs ∪ ∪ ∪ –. ∪. Recipit proportionem subduplam, duorum ad quattuor, uel contra, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pyrrhichanapaestus cōstat è pyrrhichio, & anapaesto, idest è quinq. syllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum sex, ut phĭlŏsŏphĭaē ∪∪∪∪–. Recipit proportionem subduplam duorum ad quattuor, & solutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Diphyes constat è pyrrhichio, & molosso, idest è quinq. syllabis, prima & secunda breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut pĕrămāuīstī ∪ ∪ – – –. Recipit proportionem subtriplam duorum ad sex, uel contra, solutiones tres in anapaesto dactylum ∪ – – ∪ ∪. in diantidactylum ∪∪–∪∪–. in choreobacchium ∪ ∪ ∪ ∪ – –.

Choriobacchius constat è trochaeo, & bacchio, id est è quinq. syllabis, secunda, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntēs – ∪ ∪ – –. Recipit proportionē superbipartientē tertias, triū

ad quinq., & ſolutiones tres in didactylum -∪∪-∪∪ in politicanapaeſtum -∪∪∪∪-. in choreobacchium ∪∪∪∪--.

Ameboeus conſtat e ſpondeo, & anapaeſto, ideſt e quinq. ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis temporum octo, ut cēnātŭrĭūnt --∪∪-. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreū --∪∪∪∪. in polyticanapaeſtum -∪∪∪∪-. in diantidactylum ∪∪-∪∪-.

Spondeodactylus conſtat e ſpondeo, & dactylo, ideſt e quinq. ſyllabis, ultima & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs ---∪∪. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum —∪∪∪∪. in didactylum -∪∪-∪∪. in anapaeſtodactylum ∪∪--∪∪.

Symplectus conſtat è ſpondeo, & choreo, ideſt e quinq. ſyllabis, prima & ſecunda longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut haērēdĭpĕtă --∪∪∪. Recipit proportionem epitriten, quattuor ad tria, & ſolutiones duas, in dactylochoreum -∪∪∪∪∪. in antidactylochoreum ∪∪-∪∪∪.

Iambodactylus conſtat ex iambo, & dactylo, ideſt è quinq. ſyllabis, ſecunda & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hŏnōrārĭŭs ∪--∪∪. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ∪-∪∪∪∪. in choreodactylum ∪∪∪-∪∪.

Muſicus conſtat e pyrrhichio, & palimbacchio, id eſt è quinq. ſyllabis penultima, & antepenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pŏpŭlābūndŭs ∪∪--∪. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinq., & ſolutiones duas, in anapaeſtochoreum ∪∪-∪∪∪. in choreoſcolium ∪∪∪∪-∪.

Daſius cōſtat è pyrrhichio, & bacchio, ideſt è quinq.

que ſyllabis,ultima & penultima lõgis, & ceteris bre uibus.temporum ſeptem, ut ŏpĭtŭlāntēs ◡◡◡--. Recipit proportionem altero tãto,& ſeſquimaiorẽ duorum ad quinq. & ſolutione duas in choreodactylum -◡◡--◡◡ in choreanti dactylum ◡◡◡◡◡-.

Dochimus conſtat è pyrrhichio, & cretico,ideſt è quinq. ſyllabis, ultima, & antepenultima longis,& ceteris breuibus. tẽporum ſeptem, ut hy̆ăcīnthĭnăs ◡◡-◡-. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinq., & ſolutiones duas in anapaeſtochoreum ◡◡-◡◡◡. in choreantidactylum ◡◡◡◡◡-.

Choreo dactylus conſtat è trochaeo & dactylo,id eſt è quinq. ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus,temporum ſeptem,ut uērbĕrāntĭbŭs -◡-◡◡. Recipit proportionẽ hypepitriten triũ ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum -◡◡◡◡◡. in choreodactylum ◡◡◡-◡◡.

Spondeoſcolius conſtat è ſpondeo, & amphibracho, ideſt è quinq. ſyllabis, ultima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis,temporum octo,ut dī-uērbĕrāntŭr --◡-◡.Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor,& ſolutiones tres, in latiochoreum --◡◡◡◡. in dactyloſcolium -◡◡◡-◡. in anapaeſtoſcolium ◡◡-◡-◡.

Periambodes conſtat ex iambo, & bacchio,ideſt è quinq. ſyllabis, prima, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut ĭmāgĭnāntēs ◡-◡--. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias,trium ad quinq., & ſolutiones tres, in ſcoliodactylum ◡-◡-◡◡. in ſcoliantidactylum ◡-◡◡◡-. in choreobacchium ◡◡◡◡--.

Cyprius cõſtat ex iambo,& anapaeſto,ideſt è quinque ſyllabis,ſecunda & ultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ărīſtŏtĕlēs ◡-◡◡-. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor,&

ſolutiones

ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ᴗ-ᴗᴗᴗᴗ. in choreantidactylum ᴗᴗᴗᴗᴗᴗ-.

Anticyprius cõſtat è trochaeo,& palimbacchio, id eſt è quinq. ſyllabis, ſecunda, & ultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut uērbĕrābāmŭr -ᴗ--ᴗ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinq., & ſolutiones tres, in creticochoreum -ᴗ-ᴗᴗᴗ. in dactylobacchium -ᴗᴗᴗ--. in choreocanium ᴗᴗᴗ---.

Iambocreticus conſtat ex iambo, & cretico, ideſt è quinq. ſyllabis, prima, & penultima breuibus,& ceteris longis,temporum octo, ut ĭmāgūncŭlīs ᴗ--ᴗ-. Recipit proportionem ſuperbiparientem tertias, trium ad quinq., & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ᴗ--ᴗᴗᴗ. in ſcolianapaeſtum ᴗ-ᴗᴗᴗ-. in chocreocreticum ᴗᴗᴗ-ᴗ-.

Doriſcus cõſtat è trochaeo, & amphibracho,ideſt è quinq. ſyllabis, prima, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pīgmălĭōnĭs -ᴗᴗ-ᴗ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor,& ſolutiones duas, in dactylochoreum -ᴗᴗᴗᴗ. in choreoſcolium ᴗᴗᴗᴗ-ᴗ.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt e quinq. ſyllabis,ſecunda & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut ĭmāgĭnāmŭr ᴗ-ᴗ-ᴗ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor,& ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ᴗ-ᴗᴗᴗᴗ. in choreoſcolium ᴗᴗᴗᴗ-ᴗ.

Antiperiodicus cõſtat è trochaeo & cretico, ideſt è quinq. ſyllabis, ſecunda & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo,ut lībĕrālĭtās -ᴗ-ᴗ-. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias trium ad quinq.,uel contra,& ſolutiones tres in creticochoreum -ᴗ-ᴗᴗᴗ. in politicana paeſtum -ᴗᴗᴗᴗ-. in choreocreticum ᴗᴗᴗ-ᴗ-.

Strophus conſtat è trochaeo,& anapaeſto,i.è quinque

q. ſyllabis,prima, & ultima longis, & ceteris breuibus,temporum ſeptem,ut mūltĭlŏquĭī – ⏑ ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem hypepitriten, trium ad quattuor, & ſolutiones duas,in dactylochoreum – ⏑ ⏑ ⏑ ⏑.in choreantidactylum ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ –.

Antiſtrophus conſtat ex iambo,& palymbacchio, ideſt è quinq. ſyllabis, prima, & ultima breuibus, & ceteris longis,temporum octo,ut ămāuīſsēmŭs ⏑ – – – ⏑, Recipit proportionem ſuperbipartiētem tertias,triū ad quinq. & ſolutiones tres, in bacchiochoreum ⏑ – – ⏑ ⏑ ⏑. in diſcolium ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑. in choreolatium ⏑ ⏑ ⏑ – – ⏑.

DE QVATTVOR ET SEXAGINTA PEDIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexaſyllabi,qui heteroplici dicuntur,naſcuntur è triſyllabis geminatis. ſunt autem numero quattuor,& ſexaginta.horum nullus reſoluitur, quoniam pedes non amplius quam ſex ſyllabas habent.

Dichoreus conſtat duobus choreis, ideſt è ſex ſyllabis breuibus, temporum ſex, ut rĕsĕcuŭĕrĭtĭs ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑ ⏑. Recipit proportionem aequam, trium ad tria.

Dicanius conſtat è duobus moloſſis, ideſt,è ſex ſyllabis lōgis, temporū duodecim, ut cīrcūnuōlāuērūnt – – – – – –. Recipit proportionem aequam, ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat è duobus anapaeſtis, ideſt è ſex ſyllabis,tertia,& ultima lōgis,& ceteris breuibus, temporum octo, ut ăgămēmnŏnĭās ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Didactylus conſtat è duobus dactylis, ideſt è ſex ſyllabis,prima, & quarta longis, & ceteris breuibus. temporum octo,ut bēllĭgĕrāntĭbŭs – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑.Recipit proportionem aequam,quattuor contra quattuor.

Diſcoſius conſtat è duobus amphibrachys, ideſt è ſex ſyllabis,ſecūda,& penultima longis,& ceteris breuibus,temporum octo, ut căcātŭrĭēbām ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑, Recipit proportionē aequā quattuor aduerſus quattuor.

Dicreticus

Dicreticus conſtat è duobus amphimacris, ideſt,è ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima breuibus, ceteris longis,temporum decem,ut ōccŭpārīſsĭmō -◡--◡-. Recipi proportionem aequam quinq. ad quinq.

Dibacchius conſtat è duobus bacchijs, ideſt è ſex ſyllabis,prima & antepenultima breuibus.ceteris longis,temporum decem, ut rĕdārgūtĭōnēs ◡--◡--. Recipit proportionem aequam quinq. aduerſus quinq.

Dilatiuus conſtat è duobus palimbacchijs, ideſt è ſex ſyllabis,tertia,& ultima breuibus, ceteris longis, ut prōnūncĭābāmŭs --◡--◡. Recipit proportionem aequam quinq. ad quinq.

Choreocanius conſtat è tribacho, & trimacro,ideſt è ſex ſyllabis,tribus breuibus,totidem longis,temporum nouem, ut sŭbŏnĕrāuērūnt ◡◡◡---. Recipit proportionem ſubduplam trium contra ſex.

Caniochoreus conſtat è trilongo,& tribreui,ideſt è ſex ſyllabis,tribus longis,totidem breuibus, temporum nouem , ut cōnſĕruāuĕrĭmŭs ---◡◡◡. Recipit proportionem duplo maiorem ſex aduerſus tria.

Choreātidactylus conſtat è tribreui, & anapaeſto, ideſt,è ſex ſyllabis,ultima longa, ceteris breuib. temporum ſeptem,ut ărĭĕtĕ lăbānt ◡◡◡◡◡-. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quattuor.

Anapaeſtochoreus cōſtat ex anapaeſto, & tribreui, ideſt,è quinq. ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuib. temporum ſeptem,ut uălĭtūdĭnĭbus ◡◡-◡◡◡.Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria.

Choreodactylus conſtat è tribreui, & dactylo, ideſt è ſex ſyllabis,quarta longa,ceteris breuibus, temporum ſeptem,ut uărĭĕtātĭbŭs ◡◡◡-◡◡. Recipit proportionē ſupertertiam, trium ad quattuor, uel cōtra.

Dactylochoreus cōſtat è dactylo,& tribreui, ideſt è ſex ſyllabis,prima longa,ceteris breuibus, temporū ſeptem,ut dīſĕcŭĕrĭtĭs -◡◡◡◡◡.Recipit proportionem ſupertertiam,quattuor ad tria,uel contra.

Choreoſcolius

Choreoſcolius cõſtat è tribreui, & amphibracho, id eſt è ſex ſyllabis, penultima lõga, ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut rĕfĕcŭĕrāmŭs ∪∪∪∪–∪. Recipit proportionem ſubſupertertiam, trium ad quattuor, uel contra.

Scoliochoreus cõſtat ex amphibracho, & tribreui, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda longa ceteris breuibus, tẽporũ ſeptẽ, ut ămārĕ pātrĭăm ∪–∪∪∪∪. Recipit proportionem ſupertertiam, quattor ad tria, uel contra.

Choreocreticus cõſtat è tribreui, & amphimacro, id eſt è ſex ſyllabis, antepenultima, & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut sĕcŭīt ārbŏrēs ∪∪∪–∪–. Recipit proportionem ſupertertiam trium ad quattuor, uel contra.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui, ideſt, e' ſex ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut īnſulaē ſpŏrădēs, –∪–∪∪∪. Recipit proportiouem ſuperbipartientem tertias, qninque ad tria, uel contra. maior enim continet minorem, & duas partes eius.

Choreobacchius conſtat è tribreui, & bacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, ultima & penultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut lĕgĭtĕ lĭbēllōs ∪∪∪∪––. Recipit proportionem ſuperbipartientẽ tertias, triũ ad quinq., uel contra.

Bacchiochoreus conſtat è bacchio, & tribreui, id eſt è ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut ăchīllēs uălĭdŭs ∪––∪∪∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinq. ad tria, uel contra.

Choreolatius conſtat è tribreui, & palimbacchio, id eſt è ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut mŭlĭĕr ōrnā tă ∪∪∪––∪. Recipit proportionem ſuperbipartientẽ tertias, trium ad quinq., uel contra.

Latiochoreus cõſtat è palimbacchio, & tribreui, id eſt,

eſt, è prima & ſecunda longis, ceteris breuibus, tẽporũ octo, ut fōrmōsă mŭlĭĕr --∪∪∪∪. Recipit ꝓportionẽ ſuperbipartientẽ tertias quattuor ad tria, uel contra. Caniantidactylus conſtat è trilongo, & anapaeſto, id eſt, è ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānōs dŏmĭnōs ---∪∪-. Recipit proportionem ſeſquiplã, ſex ad quattor, uel contra.

Antidactylocanius conſtat ex anapaeſto, & trilongo, ideſt, è ſex ſyllabis, prima, & ſecunda breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cŏrўdōn īnfēlīx ∪∪----. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad ſex, uel contra.

Caniodactylum conſtat è trilõgo, & dactylo, id eſt è ſex ſyllabis, ultima & penultima breuibus, ceteris longis, tẽporũ decẽ, us Rōmānī Caēsărĭs ----∪∪. Recipit proportionẽ ſeſquiplã, ſex ad quattuor, uel cõtra.

Dactylocanius conſtat è dactylo, & trilongo, id eſt, è ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut cāndĭdă lībērtās -∪∪---. Recipit proportionem ſeſquiplã, ſiue ſuperdimidiã, ſiue ἡμιόλιον, quattuor ad ſex, uel contra.

Canioſcolius conſtat è trilongo, & amphibracho, id eſt, è ſex ſyllabis, ultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut māiēſtās Cătōnĭs ---∪-∪. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quartuor, uel contra.

Scoliocanius conſtat ex amphibracho, & moloſſo, id eſt è trimacro, ſeu trilongo, ſeu hippio, id eſt, è ſex ſyllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decẽ, ut Mărōnĭs aēnēās ∪-∪---. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad tria, uel contra.

Caniocreticus conſtat è moloſſo, & cretico, hoc eſt è ſex ſyllabis, penultima breui, ceteris longis, tẽporũ undecim, ut cōncōrdēs prīncĭpēs ----∪-. Recipit proportionẽ epipépten ſeu ſuperquintã, ſex ad quinq.

uel

uel contra. maior enim continet minorem, & quintam eius partem.

Creticocanius constat ex amphimacro, & trimacro, idest è sex syllabis, secunda breui, ceteris longis temporū undecim, ut prīncĭpēs cōncōrdēs -υ----. Recipit proportionem superquintam, quinq. ad sex, uel contra.

Caniobacchius constat e molosso, & bacchio, idest è sex syllabis, antepenultima, breui, ceteris longis, tēporum undecim, ut cōnstāntēs Cătōnēs. ---υ--. Recipit proportionem superquintam, sex ad quinq., uel contra.

Bacchiocanius cōstat e bacchio, & molosso, idest, e sex syllabis, prima breui, ceteris longis, temporum undecim, ut Ăthēnīs uīrtūtēs υ-----. Recipit proportionem superquintam, ad sex quinq., uel contra.

Caniolatius constat e molosso, & palimbacchio, id est, ex ultima breui, lōgis ceteris, temporum undecim, ut māiēstās rēgālĭs-----υ. Recipit proportionem super quintam, quinq. ad sex, uel contra.

Latiocanius constat e palimbacchio, & molosso, id est, e sex syllabis, tertia breui, longis ceteris, temporum undecim, ut rōmānă māiēstās--υ---. Recipit proportionem subsuperquintam, quinq. ad sex, uel contra.

Anapaestodactylus constat ex anapaesto, & dactylo, idest, e sex syllabis, tertia & quarta longis, ceteris breuibus, tēporum octo, ut flŭuĭōs trāĭcĭt υυ--υυ. Recipit proportionē aequam quattuor ad quattuor.

Politicanapaestus constat e dactylo, & anapaesto, idest e sex syllabis, prima, & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs-υυυυ-. Recipit proportionem aequam quattuor ad quattuor.

Anapaestoscolius cōstat ex anapaesto & amphibrachio. i. e sex syllabis, tertia, & penultima lōgis, ceteris breuibus, temporum octo, ut pŏpŭlōs rĕgēbăt υυ-υ-υ.

Recipit

Recipit proportionem aequã, quattuor ad quattuor.

Scolianti dactylus conſtat ex amphibracho, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Că̆tōnĭs ă̆nĭmōs ᴗ-ᴗᴗᴗ-. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Anapaeſtocreticus conſtat ex anapaeſto, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, penultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut uĕnĕtī prīncĭpēs ᴗᴗᴗ-ᴗ-. Recipit proportionem ſubſuperquartam, ſiue, ut Graece dicam, ὑπεπιτετάρτων. quattuor ad quinq., uel contra. maior enim pars continet minorem, & quartam eius partem.

Creticantidactylus conſtat ex amphimacro, & anapaeſto, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouẽ, ut prīncĭpēs uĕnĕtī -ᴗ-ᴗᴗ-. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Anapaeſtobacchius conſtat ex anapaeſto, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, prima, ſecũda, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut uĕnĕtōs pŏtēntēs ᴗᴗ-ᴗ--. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Bacchiantidactylus conſtat e bacchio, & anapaeſto ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Mĕnālcās rĕcŭbāns ᴗ--ᴗᴗ-. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Anapaeſtolatius conſtat ex anapaeſto, & palimbacchio, ideſt e ſex ſyllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouẽ, ut flŭuĭī trānāntŭr ᴗᴗ---ᴗ. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Latiodactylus cõſtat e palimbacchio, & anapaeſto, ideſt e fex ſyllabis, prima, ſecunda, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut rīdēntŭr ĭnŏpēs --ᴗᴗᴗ-.

--∪∪∪-. Recipit proportioné superquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Dactyloscolius constat e dactylo, & amphibracho, idest, e sex syllabis, prima, & penultima longis, ceteris breuibus, temporũ octo, ut praēmĭă pĕtēdū -∪∪∪-∪. Recipit proportioné aequam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus cõstat ex amphibracho, idest e sex syllabis, secunda, & antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Plătōnĕ dōctĭŏr ∪-∪-∪∪. Recipit proportionem aequam, quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus cõstat e dactylo, & amphimacro, idest e sex syllabis, prima ultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Māxĭmŭs Hērcŭlēs. -∪∪-∪-. Recipit conditionem superquartam, quattuor ad quinq.

Creticodactylus cõstat ex amphimacro, & dactylo i. e sex syllabis, prima, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, tẽporum nouem, ut Hērcŭlēs īnclўtŭs -∪--∪∪. Recipit proportionem aequã, quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius constat e dactylo & bacchio, idest, e sex syllabis, prima, penultima, ultima lógis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cāllĭdŭs ŭlўsēs -∪∪∪-- Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Bacchiodactylus constat e bacchio, & dactylo, idest e sex syllabis, secunda, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut ŭlȳssēs cāllĭdŭs ∪---∪∪. Recipit proportionem superquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Dactylolatius cõstat e dactylo, & palimbacchio, idest e sex syllabis, prima, penultima, antepenultima lõgis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fīlĭŭs āldīnŭs -∪∪--∪. Recipit proportionem superquartam, quattuor ad quinq., uel contra.

Latiodactylus constat e palimbacchio, & dactylo. idest e sex syllabis, prima, secunda, quarta longis, ceteris

teris breuibus, temporum nouem,ut āldīnă fīlĭă --υ-υυ. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor,uel contra.

Scoliocreticus conſtat ex amphibracho, & amphimacro, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, antepenultima, ultima longis,ceteris breuibus,temporum nouem.ut ămīcŭs Hērcŭlēs υ-υ-υ-. Recipit proportionem ſuperquartam,quatuor ad quinq.,uel contra.

Creticoſcolius cōſtat ex amphimacro,& amphibracho,ideſt e ſex ſyllabis,prima,tertia, penultima longis,ceteris breuibus,temporum nouem,ut pōrtĭaē cătōnĭs -υ-υ-υ. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor, uel contra.

Scoliobacchius conſtat ex amphibracho, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, ultima longis,ceteris breuibus,temporum nouem,ut cătōnē mĭnōrī υ-υυ--.Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinq.,uel contra.

Bacchioſcolius cōſtat e bacchio, & amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia,penultima longis, ceteris breuibus,tēporum nouem, ut lĭbēllī plātōnĭs υ--υ-υ. Recipit proportionem ſuperquartam,quinque ad quattuor,uel contra.

Scoliolatius conſtat ex amphibraco, & palimbacchio,ideſt e ſex ſyllabis,ſecunda,antepenultima, penultima longis,ceteris breuibus, temporum nouem, ut pŭēllă fōrmōsă υ-υ--υ. Recipit proportionem ſuperquartam,quattuor ad quinq., uel contra.

Latioſcolius cōſtat e palimachio,& amphibracho, ideſt e ſex ſyllabis,prima,ſecunda, penultima longis, ceteris breuibus,temporum nouem, ut fōrmōsă pŭēllă --υυ-υ. Recipit proportionem ſuperquartam, quinq. ad quattuor,uel contra.

Creticobacchius cōſtat exāphimacro, & bacchio, ideſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & antepenultima breuibus, ceteris longis,temporū decē.ut īnsŭlaē mărīnaē -υ-υ--.

-υ-υ--. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinq.

Bacchiocreticus cõſtat e bacchio,& amphimacro ideſt e ſex ſyllabis, prima, & penultima breuibus, ceteris longis,temporum decem, ut pŭēllaē cāndĭdaē υ---υ-. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinq.

Creticolatius cõſtat ex amphimacro, & palimbacchio,ideſt e ſex ſyllabis,ſecunda,& ultima breuibus ceteris longis,temporum decem,ut Hērcŭlēs fōrmōsūs -υ---υ. Recipit proportionem aequam, quinq ad quinq.

Latiocreticus conſtat e palimbacchio,& amphimacro,ideſt e ſex ſyllabis, tertia & penultima breuibus, ceteris longis,temporum decem, ut Rōmānĕ pōntĭfēx--υ-υ-. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinq.

Bacchiolatius conſtat e bacchio,& palimbacchio, ideſt e ſex ſyllabis,prima,& ultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Ăchīllēs fōrmōsūs υ----υ. Recipit proportionem aequam, quinq. ad quinq.

Latiobacchius cõſtat e palimbacchio & bacchio,id eſt e ſex ſyllabis,tertia,& quarta breuibus,ceteris longis,temporum decem ut lōngaē uă Săcērdōs--υυ-- Recipit proportionem aequam,quinq. ad quinq.

Etymologiam,cauſſamq. nominis quorundã ex ſupra dictis pedibus quæſiui diligẽter apud auctores,ſed nihil inueni praeter nomen. Nam Pygmõ,ſiue,ut aliqui ſcribunt,Pygmaeon,Diphyes, Periambodes, Periodicus,Strophus,Doriſcus, Ameboeus,Symplectus Cyprius,Dochimus, Canius,Latius, habentur quidẽ apud Diomedem. Dochimi autem Cicero etiam, & Quinctilianus meminere, ſed nullã dicũt cauſſam nominis. An igitur aliq ex ipſis aliter ſcribãtur,quã nos excudendos curauimus.uideant doctiores. Nos quod

po-

potuimus dedimus, meliora daturi si habuissemus.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui, & pariambus, & Dibrachys, & Cinesias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, & Tripudians dicitur ◡◡ Dĕŭs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros, & Pontificius dicitur – – Mūsaē.

Iambus, qui & Daunius dicitur ◡– Sălūs.

Trochaeus, qui & Corius, & Cordax, & Mutulus dicitur –◡ āldŭs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABI. VIII.

Tribrachys, qui & Choreus, & Trochaeus, & Pygmô, & Brachisyllabus, & Tribreuis dicitur ◡◡◡ gĕnŭă.

Molossus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extensipes, & Vertunnus, & Canius diciur – – – ālcīdēs.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur ◡– – ăchīllēs.

Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur – –◡ Hērōăs.

Dactylus, qui & Politicus dicitur –◡◡ Tītyrŭs.

Anapaestus, qui & Antidactylus dicitur ◡◡– rĕcŭbāns

Amphibrachys, qui & Ianius, & Scolius dicitur ◡–◡ Lătīnŭs.

Amphimacrus, qui & Creticus, & Mensalis, & Fescenninus dicitur –◡– Hērcŭlēs.

DVPLICES PEDES QVADRATI. XVI.

Proceleusmaticus	◡◡◡◡	cŏlĕ dĕŭm.
Dispondeus	– – – –	uērē iūrā.
Paean Primus	–◡◡◡	uīuĕ pĭŭs.
Paean Secundus	◡–◡◡	Tĭmē dĕŭm.
Paean Tertius	◡◡–◡	Fŭgĕ scōrtă.
Paean Quartus	◡◡◡–	cŏlĕ pĭōs.
Epitritus primus	◡– – –	Dĭēs fēstōs.
Epitritus secundus	–◡– –	ūsquĕ sēruā.
Epitritus tertius	– –◡–	sōdēs căuē.

Epitritus quartus	- - - u	dīcās fālsă.
Ionicus a minore	u u - -	Fŭgĕ lītus.
Ionicus a maiore	- - u u	Vītā mălŭm.
Antipastus	u - - u	ămā pācĕm,
Choriambus	- u u -	Vōluĕ lĭbrōs.
Diiambus &	u - u -	ămā pĭōs.
Ditrochæus, qui &		
Dichorius,		
Catatrochaeus dicitur	- u - u	Mēntĕ Chrīstŭm.

HETEROPLICI PEDES PENTASYLLABI. XXXII.

Orthius	u u u u u	bŏnă sĕquĕrĕ.
Molosso spondeus	- - - - -	Lēgēs ōbsēruā.
Parapaean	- u u u u	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	u - u u u	Lūpās iŭuĕnĭs
Mesomacrus	u u - u u	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoscolius	u u u - u	Săcră fĭdēlĭs
Pyrrhichanapaestus	u u u u -	Făcĕ uĕlŭtī
Probrachys	u - - - -	pătrēs mōnstrārūnt
Hyperbrachys	- u - - -	Sēmpĕr ōbsēruāns
Mesobrachys	- - u - -	Cārōs părēntēs
Paralegobrachys, qui &		
Sōdeo creticus dicitur	- - - u -	Sānctī ceū iūbēnt
Hypobrachys, qui &		
Calotibos dicitur	- - - - u	Vīuēs lōngaē uūs.
Symplectus	- - u u u	Foelīx pŏpŭlŭs.
Iambodactylus	u - - u u	Bŏnō prīncĭpĕ.
Musicus	u u - - u	Pĭŭs ālbērtŭs.
Dasius	u u u - -	Bŏnă mŏnēntī.
Periambodes	u - u - -	Pătrī sŏdālī.
Diphyes	u u - - -	Bŏnŭs āuscūltā.
Choriobacchius	u u - - -	Cēdĕ pŏtēntī.
Ameboeus	- - u u -	Pārē dŏmĭnĭs.
Spondeodactylus	- - - u u	Vēntrī prīmĭtŭs.
Antiperiodicus	- u - u -	Īndĕ lūxŭi.
Spondeoscolius	- - u - u	Īraē rĕsīstĕ.
Choriodactylus	- u - u u	Cūnctă tūrpĭă.

Perio-

Periodicus	∪ – ∪ – ∪	Căuē mŏdēſtŭs.
Dochimus	∪ ∪ – ∪ –	Cŭpĕ līttĕrās.
Strophus	– ∪ ∪ ∪ –	Bēllă fŭgĭās.
Antiſtrophus	∪ – – – ∪	Mălōs uītāndŭm.
Cyprius	∪ – ∪ ∪ –	Mălī pĕrĕānt.
Anticyprius	– ∪ – – ∪	Fūrtă uītāndŭm.
Iambocreticus	∪ – – ∪ –	Tŭōs ērŭdī.
Doriſcus	– ∪ ∪ – ∪	ūſquē ſtŭdēndŭm.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLLABIS COMPOSITI LXIIII.

Dichoreus	∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪	Plăcŭĭt Hĕlĕnă.
Dicanius	– – – – – ∪	Trōiānō fōrmōsō.
Diantidactylus	∪ ∪ – ∪ ∪ –	Gĕnĭtō prĭămō.
Didactylus	– ∪ ∪ – ∪ ∪	Lēuĭă cārmĭnă.
Diſcolius	∪ – ∪ ∪ – ∪	Cănēbăt Hŏmērŭs.
Dicreticus	– ∪ – – ∪ –	Mīlĭtēs īnclyᵘtī.
Dibacchius	∪ – – ∪ – –	Lătīnī fŭērūnt.
Dilatius	– – ∪ – – ∪	Vīrtūtĕ laētārĕ.
Choreocanius	∪ ∪ ∪ – – –	Nĭmĭă lībērtās.
Caniochoreus	– – – ∪ ∪ ∪	Rōmānīs nŏcŭĭt.
Choreâti dactylus	∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –	Mĕdĭcŭs hŏmĭnēs.
Anapaeſtochoreus	∪ ∪ – ∪ ∪ ∪	Pĕrĭmēns, pĕrĕăt.
Choreodactylus	∪ ∪ ∪ – ∪ ∪	Mĕdĭcŭs ōptĭmŭs.
Dactylochoreus	– ∪ ∪ ∪ ∪ ∪	Praēmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoſcolius	∪ ∪ ∪ ∪ – ∪	Pŏpŭlūs ĭnīquŭs.
Scoliochoreus	∪ – ∪ ∪ ∪ ∪	ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	∪ ∪ ∪ – ∪ –	Vălĭdŭs Hērcŭlēs.
Creticochoreus	– ∪ – ∪ ∪ –	ōccĭdēns dŏlŭĭt.
Choreobacchius	∪ ∪ ∪ ∪ – –	Părĭdĭs ăchīllēs.
Bacchiochoreus	∪ – – ∪ ∪ ∪	Săgīttā pĕrĭĭt.
Choreolatius	∪ ∪ ∪ – – ∪	Prĭămŭs ārmātŭs.
Latiochoreus	– – ∪ ∪ ∪ ∪	ēmīsĭt ănĭmăm.
Caniantidactylus	– – – ∪ ∪ –	Laērtē gĕnĭtī.
Antidactylocanius	∪ ∪ – – – –	Băcŭlō Thērsītēs.
Caniodactylus	– – – – ∪ ∪	āūrātō uāpŭlăt.
Dactylocanius	– ∪ ∪ – – –	hūnc quŏquĕ Thērſitēn

Canioſcolius	- - - ∪ - ∪	Pēlīdaē pĕrēmĭt.
Scoliocanius	∪ - ∪ - - -	Pŭgīllŭs īrātī.
Caniocreticus	- - - - ∪ -	clāmābānt mīlĭtēs.
Creticocanius	- ∪ - - - -	ōptĭmē fēcīſtī.
Caniobacchius	- - - ∪ - -	Rīdēbānt ăchīuī.
Bacchiocanius	∪ - - - - -	Vĭdēntēs Thērsītē.
Caniolatius	- - - - - ∪	īnfrāctā cēruīcĕ.
Latiocanius	- - ∪ - - -	Mīrātŭr aēnēās.
Anapaeſtodactylus	∪ ∪ - - ∪ ∪	Hĕlĕnī rēgĭăm.
Politicanapaeſtus	- ∪ ∪ ∪ ∪ -	Moēnĭă prŏfŭgī.
Anapaeſtoſcolius	∪ ∪ - ∪ - ∪	Cŏry͝dōn cănēbăt.
Scoliantidactylus	∪ - ∪ ∪ ∪ -	ălēxĭn ădămāns.
Anapaeſtocreticus	∪ ∪ - - ∪ -	Pŭĕrōs ērŭdī.
Creticanapaeſtus	- ∪ - ∪ ∪ -	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapaeſtobacchius	∪ ∪ - ∪ - -	Pĕrēānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	∪ - - ∪ ∪ -	ĭnīquī pĕrēānt.
Anapaeſtolatius	∪ ∪ - - - ∪	Pĕrămā uīrtūtĕm.
Latiantidactylus	- - ∪ ∪ ∪ -	īncūmbĕ ſtŭdĭīs.
Dactyloſcolius	- ∪ ∪ ∪ - ∪	ēxpĕtĭt hŏnōrĕm.
Scoliodactylus	∪ - ∪ - ∪ ∪	lătīnā gēns mĕă.
Dactylocreticus	- ∪ ∪ - ∪ -	Dīſcĭtĕ līttĕrās.
Creticodactylus	- ∪ - - ∪ ∪	Cōdĭcēs uōluĭtĕ.
Dactylobacchius	- ∪ ∪ ∪ - -	ō mĕă ĭuuēntūs.
Bacchiodactylus	∪ - - - ∪ ∪	Hŏnōrēs īmprŏbŭs.
Dactylolatius	- ∪ ∪ - - ∪	Dāt lăbŏr, ālgēndŭ.
Latiodactylus	- - ∪ - ∪ ∪	sūdădŭm, īnclĭtŭs.
Scoliocreticus	∪ - ∪ - ∪ -	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoſcolius	- ∪ - ∪ - ∪	Hērcŭlēs ŏly͝mpŭ.
Scoliobacchius	∪ - ∪ ∪ - -	Lăbōrĕ pĕr īgnē̆s.
Bacchioſcolius	∪ - - ∪ - ∪	Pĕr ūndās părāuĭt.
Scoliolatius	∪ - ∪ - - ∪	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioſcolius	- - ∪ ∪ - ∪	quōſcūnq lĭbēntĕr.
Creticobacchius	- ∪ - ∪ - -	māxĭmē ꝓpīnquōs.
Bacchiocreticus	∪ - - - ∪ -	ămīcōs lībĕrōs.
Creticolatius	- ∪ - - - ∪	Fīlĭās īnclūdĕ.
Latiocreticus	- - ∪ - ∪ -	ōmnĕ̄s quĕ nēſcĭāt.

Bacchiolatius ⏑– – – – ⏑ Sŏrōrēs ūxōrĕm.
Latiobacchius – – ⏑⏑ – – Vīx crēdĕ părēntī.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. δ´.

Δίβραχυς, ὁ καὶ
Πυῤῥίχιος, καὶ
Παρίαμβος, καὶ
Κινησίας, καὶ
Ηγεμὼν λέγεται ⏑⏑ θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ
δίμακρος λέγεται – – μοῦσαι.
Ιαμβος ⏑– ἔρως.
Τροχαῖος, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Κόρδαξ λέγεται –⏑ ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ε´.

Τρίβαχυς, ὁ καὶ
Χορεῖος, καὶ
Βραχισύλλαβος λέγεται ⏑⏑⏑ ἔλεγος.
Μολοττὸς, ὁ καὶ
Ιππεῖος, καὶ
Τρίμακρος λέγεται – – – ἀλκοίδης
Βακχεῖος ⏑– – ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ
Αντιβάκχειος – –⏑ ἥφαιστος.
δάκτυλος, ὁ καὶ
πολιτικὸς –⏑⏑ ἥλιος.
Αναπαιστος, ὁ καὶ
Αντιδάκτυλος ⏑⏑– ἐλῆνυ.
Αμφίβραχυς, ὁ καὶ
Σκολιὸς ⏑–⏑ ὅμηρος.
Αμφίμακρος, ὁ καὶ
Κρητικὸς –⏑– δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ϛ´.

Προκελευσματικὸς ⏑⏑⏑⏑ σέβε θεόν.
δισπονδεῖος – – – – ὅρκῳ μὴ χρῶ.
Παιὰν α´, ὁ καὶ παιὼν –⏑⏑⏑ χρηστὰ λέγε.

Παιὰν

Παιὰν β'	⏑–⏑⏑	ἔρως βραχύς.
Παιὰν γ'	⏑⏑–⏑	βραδὺς ὠκύ.
Παιὰν δ'	⏑⏑⏑–	τὰ σὰ φίλει.
Ἐπίτριτος α'	⏑–––	νόμοις πείθου.
Ἐπίτριτος β'	–⏑––	χρηστὰ πράττειν.
Ἐπίτριτος γ'	––⏑–	θυμοῦ κρατεῖν.
Ἐπίτριτος δ'	–––⏑	τηρεῖν ὅρκον.
Ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος	⏑⏑––	κακὰ φεύγων.
Ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος	––⏑⏑	ποίει καλά.
Ἀντίσπαστος	⏑––⏑	ἐὼν θνητός.
Χορίαμβος	–⏑⏑–	θνητὰ φρόνει.
Διίαμβος	⏑–⏑–	θεοὺς φίλει
Διτρόχαιος	⏑–⏑–	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. λϛ'.

Ὄρθιος	⏑⏑⏑⏑⏑	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	–––––	πείσας νικήσεις.
Παρὰ παίαν	–⏑⏑⏑⏑	πράττε λόγια.
Περίαμβος	⏑–⏑⏑⏑	φρόνει κατὰ σέ.
Μεσόμακρος	⏑⏑–⏑⏑	λόγος ἔμφρονος.
Ἡγεμοσκόλιος	⏑⏑⏑–⏑	λόγον ἔπουσιν
Πυῤῥιχανάπαιστος	⏑⏑⏑⏑–	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	⏑––––	λόγῳ νικᾶται.
Ὑπέρβραχυς	–⏑–––	μῆνις ἐμπείρων.
Μεσόβραχυς	––⏑––	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόβραχυς, ὁ καὶ Σπονδειοκρητικὸς	–––⏑–	ζώῃς σωφρόνως.
Ὑπόβραχυς ὁ καὶ Καλόττιβος	––––⏑	ἡοὺς παίδευε.
Σύμπλεκτος	––⏑⏑⏑	αἰδοῦ γονέας.
Ἰαμβοδάκτυλος	⏑––⏑⏑	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικὸς	⏑⏑––⏑	καλὸς ἔνδοξος.
Δάσιος	⏑⏑⏑––	κακὸς ἀκλεής.
Διφυὴς	⏑⏑–––	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	–⏑⏑––	αἰὲν ὀπηδεῖ.
Ἀμοιβαῖος	––⏑⏑–	τιμᾶν ἀγαθούς.
Σπονδειοδάκτυλος	–––⏑⏑	χρὴ τοὺς σώφρονας.

Περιαμ-

Περιαμβώδης	⏑–⏑––	φίλοις βοήθει.
Αντιπεριόδικος	–⏑–⏑–	κοινὰ τῶν φίλων
Σπονδειοσκόλοις	––⏑–⏑	αἰδῶ φύλαττε.
Χορειοδάκτυλος	–⏑–⏑⏑	εἶκε μείζοσι.
Περιόδικος	⏑–⏑–⏑	ξένους ξένιζε.
Δόχιμος	⏑⏑–⏑–	θεὸς ἵλεως.
Στρόφος	–⏑⏑⏑–	εἶκε μεγάλοις.
Αντίστροφος	⏑–––⏑	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	⏑–⏑⏑–	φέρειν πενίαν.
Αντικύπριος	–⏑––⏑	ζωὸς ἔλπιζε.
Ιαμβοκρήτικος	⏑––⏑–	κρατεῖν ἡδονῆς.
Δόρισκος	–⏑⏑–⏑	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ξδ'.

Διχόρειος	⏑⏑⏑⏑⏑⏑	ἀγαθὸς ὁ θεός.
Διμόλοττος	––––––	ἀνθρώπους εὖ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	–⏑⏑⏑⏑⏑	ἄλκιμος, ἄφθιτος.
Σκολιοχόρειος	⏑–⏑⏑⏑⏑	τύχ' τὰ σφαλερά.
Αναπαυχόρειος	⏑⏑–⏑⏑⏑	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	⏑⏑⏑–⏑⏑	ψίθυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	⏑⏑⏑⏑–⏑	φρόνυμα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	⏑⏑⏑⏑⏑–	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	⏑–––––	μαθητὰς παιδεύσῃς.
Κρητικομόλοττος	–⏑––––	ἀσμένως ἀσπάζου.
Αντιβακχειομόλοττος	––⏑–––	καὶ πάντας εὖ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	–––⏑––	τῶ πλήθει ἀρέσκων.
Μολοττοκρήτικος	––––⏑–	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μόλοτταντιβάκχειος	–––––⏑	βάλλ' οὕτως βάλλ' ἄλλο.
Αντιβακχειοχόρειος	––⏑⏑⏑⏑	μὴ πράττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	⏑––⏑⏑⏑	ἐπαίνει τὰ καλά.
Αναπαιστοδάκτυλος	⏑⏑––⏑⏑	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	⏑⏑⏑––⏑	Γονέας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	⏑⏑⏑⏑––	ἀραθὰ νοήσας
Αναπαιστομόλοττος	⏑⏑––––	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	–⏑⏑–––	ἄγριος αἰχμητής.
Παλιμβακχειοβάκχειος	––⏑⏑––	φεύγοντα διώκοι.
Μολοτταγάπαιστος	–––⏑⏑–	εἰρήνην ἀγάπα.

Μολοτ-

Μολοττοδάκτυλος	– – – – ∪ ∪	ὠφείλειν μηδενὶ.
Κρητικοχόρειος	– ∪ – ∪ ∪ ∪	σωφρονῶν ὅπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	– ∪ – – ∪ ∪	ἄκουε, κ' αἴδεο.
Αναπαιστοκρήτικος	∪ ∪ – – ∪ –	πόλιος ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	∪ ∪ ∪ – ∪ –	ἀνέρος ἀσμένως.
Σχολιομόλοττος	∪ – ∪ – – –	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάκχειος	– ∪ – ∪ – –	τὰς βίβλους διέρχου.
Αντιβακχειοκρήτικος	– – ∪ – ∪ –	μνήμην τε τῶν πάλαι.
Κρητικοσκόλιος	– ∪ – ∪ – ∪	ὀφθαλμοῖς πρόβαλλε.
Δακτυλανάπαιστος	– ∪ ∪ ∪ ∪ –	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	∪ – – – – ∪	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	– ∪ ∪ ∪ – ∪	ἦεα κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	∪ – – – ∪ –	παρόντων οἰκετῶν.
Σχολιανάπαιστος	∪ – ∪ ∪ ∪ –	ὅμηρος ὁ πάλαι
Κρητικαντιβάκχειος	– ∪ – – – ∪	πηλέως ἤεισεν.
Δισκόλιος	∪ – ∪ ∪ – ∪	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	– ∪ – – ∪ –	δαρδάνου θ' ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	∪ – – – ∪ ∪	παλαιοῦ τὴν πόλιν.
Αναπαισταντιβάκχειος	∪ ∪ – – – ∪	δεκέτη πάσχουσαν.
Χορειομόλοττος	∪ ∪ ∪ – – –	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	– ∪ ∪ ∪ – –	δεύτερον ἀείδει.
Αντιβακχειανάπαιστος	– – ∪ ∪ ∪ –	πλαχθέντα πόλιος
Μολοττοχόρειος	– – – ∪ ∪ ∪	λαέρτου ἐν ἁλὶ.
Βακχειοκρήτικος	∪ – – – ∪ –	τὸν υἱὸν, ἡλίου.
Κρητικοσκόλιος	– ∪ – ∪ – ∪	οὗδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαιστοκρήτικος	∪ ∪ – – ∪ –	μινῶν τόντε πλοῦν.
Παλιμβακχειοσκόλιος	– – ∪ ∪ – ∪	ἀργῶτε λέγουσιν.
Βακχειανάπαιστος	∪ – – ∪ ∪ –	ἀεῖσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάκχειος	– ∪ ∪ – – ∪	ὀρφέα τὸν θρᾶκα.
Αναπαιστοβάκχειος	∪ ∪ – ∪ – –	γενεὰν δ' ἀνάκτων.
Παλιμβακχειοδάκτυλος	– – ∪ – ∪ ∪	ἀσκραῖος ἔνθεος.
Σχολιοβάκχειος	∪ – ∪ ∪ – –	ἔγραψεν ἀείσας.
Κρητικοδάκτυλος	– ∪ – – ∪ ∪	ἡμέρας, ἔργατε.
Σχολιαντιβάκχειος	∪ – ∪ – – ∪	θάλεια θάλλουσα.
Κρητικανάπαιστος	– ∪ – ∪ ∪ –	πινδάρου μεγάλους.
Βακχειοσκόλιος	∪ – – ∪ – ∪	ἀείδει ἀγῶνας.

Δακτυλο-

δακτυλοκρήτικος	-∪∪-∪-	ἑλλάδος ἱερῦς.
διαντιδάκτυλος	∪∪-∪∪-	ἀγέλας ἀθύρεις.
διαντιβάκχειος	--∪--∪	βυκτῶν τε σύριγγας.
διδάκτυλος	-∪∪-∪∪	ᾆσμά τε θεύκριτε.
διβάκχειος	∪--∪--	ἀηδὼν ἀργύρης.

Viſum eſt gratia exercendi ingenia ſtudioſorũ, pedes omnes, ſignis dũtaxat notatos, ſubiungere, ut ſecuti figuras pedis cuiuſq., cum nomen dixerint, ipſi ſibi exemplum fingant, quod cum quis praeſtare poterit, ſciat ſe iam callere ſyllabas. Illud etiam cẽſeo frequẽter faciẽdum, ut quouis accepto libro tam proſa oratione, quam carmine, curſim, ut ſe offerunt dictiones, dicat, quo ſingulae pede a diſyllabis uſq. ad hexaſyllabas conſtare poſſint. uerbi gratia in epiſtolis M. Tullij. ĕgŏ, Pyrrhichius. ōmnī, ſpondeus. ōffĭcĭō, choriambus. āc, ſyllaba longa. pŏtĭŭs tribrachys. pĭĕtātĕ, paean tertius. ērgā, ſpondeus. tē, ſyllaba longa. cētĕrīs, creticus. sătīsfăcĭō iambantidactylus, uel iambochoreus. ōmnĭbŭs, dactylus, & ſic in ceteris.

IIII.	-∪∪∪	∪-∪∪∪	--∪-∪
∪∪	∪-∪∪	∪∪-∪∪	-∪-∪∪
--	∪∪-∪	∪∪∪-∪	∪-∪-∪
∪-	∪∪∪-	∪∪∪∪-	∪∪-∪-
-∪	∪---	∪----	-∪∪∪-
	-∪--	-∪---	∪---∪
VIII.	--∪-	--∪--	∪-∪∪-
∪∪∪	---∪	---∪-	-∪--∪
---	∪∪--	----∪	∪--∪-
∪--	--∪∪	--∪∪∪	-∪∪-∪
--∪	∪--∪	∪--∪∪	LXIIII.
-∪∪	-∪∪-	∪∪--∪	∪∪∪∪∪∪
∪∪-	∪-∪-	∪∪∪--	------
∪-∪	-∪-∪	∪-∪--	∪∪-∪∪-
-∪-		∪∪---	-∪∪-∪∪
			XXXII

	XXXII.	–∪∪––	∪–∪∪–∪
XVI.	∪∪∪∪∪	––∪∪–	∪––∪––
∪∪∪∪	–––––	–––∪∪	∪––∪––
––––	–∪∪∪∪	–∪–∪–	––∪––∪
∪∪∪–––	–––∪∪–	∪–∪∪∪–	––∪–∪–
–––∪∪∪	∪∪––––	∪∪––∪–	∪–∪–∪–
∪∪∪∪∪–	––––∪∪	∪∪––∪–	∪–∪–∪–
∪∪–∪∪∪	–∪∪–––	–∪–∪∪–	–∪–∪–∪
∪∪∪–∪∪	–––∪–∪	∪∪–∪––	∪–∪∪––
–∪∪∪∪∪	∪–∪–––	∪––∪∪–	∪––∪∪∪
∪∪∪∪–∪	––––∪–	∪∪–––∪	∪–∪––∪
∪–∪∪∪∪	–∪––––	––∪∪∪–	––∪∪–∪
∪∪∪–∪–	–––∪––	–∪∪∪–∪	–∪–∪––
–∪–∪∪∪	∪–––––	∪–∪–∪∪	∪–––∪–
∪∪∪∪––	–––––∪	–∪∪–∪–	–∪–––∪
∪––∪∪∪	––∪–––	–∪––∪∪	––∪–∪–
∪∪∪––∪	∪∪––∪∪	–∪∪∪––	∪––––∪
––∪∪∪∪	–∪∪∪∪–	∪–––∪∪	––∪∪––

Quoniã autem de pedibus a diſyllabis uſq. ad tetra ſyllabos culte & erudite ſcripſit Terentianus tum tro chaico, tum ſoradeo carmine, non inutile uiſum eſt, illius de pedibus uerſus ſubiungere, ut eos potius, quam noſtra, diſcipuli memoriae mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS TRO CHAICO CARMINE.

Primus ille eſt iure primus, ἡγεμὼν qui dictus eſt,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eum creatũ, redditum longũ dein,
Sicut Vnum numerus ante, quam Secundũ prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur ceteri.
δίβραχυν dixere Graeci, quod ſit ambabus breuis.
πυῤῥίχιος idem uocatur, quippe & aptus pyrrhichiae.
Tam cito motu recurſat, quam breues hi ſunt ſoni.

Tertium detrectō nomen, lege nam metri uetor.
Παρίαμβος nanq. dicunt, si probaris ἔκτασιν.
Ars uetat primae negare spatia bina syllabae.
Reddere autem pedibus iisdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis usq. ad ista nescium.
Huius exemplum uidebis esse, cum dices honor.
Est hŭic aduersus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a sono uocis malae,
Auribus libantis obstat, & fauet, σπονδεῖος est.
Hunc sonabis, siue rēgēs, siue cīuēs dixeris.
Verū uterq. quantū in ἄρσει, tantū habebit in θέσει.
Temporum mensura dispar, lex soni communis est.
Qui breuem primā tenebit, deinde longā syllabā,
Erit ἴαμβος pes uirilis, acer, & raptim citus.
Nec minus currit τροχαῖος lege uersa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouissima.
Χόριος idem nuncupatur a magistris plurimis.
Terna rite partientur ambo uicibus tempora.
Αρσις unum possidedit, quando ἴαμβον patior.
Fiat alternum, necesse est, cum τροχαῖον diuides
Vis ἴαμβον dic părēns, uīs tu τροχαῖον Rōmă dic.
Hactenus uicissitudo uertitur δισυλλάβων.
Nam quater reciprocātur, nŭmĕrŭs, & tēpus dŭplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porro procreantur, quos uocant τρισυλλάβους.
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc sequenter ceteri.
Vt pedes sibi recursant temporum aduersi uice.
Nanq. hŭic aduersus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc μολοττὸν nominarunt, hunc & ἱππεῖον uocant.
Temporum tria ille habebit, iste duplo tenditur.
Quae tamen cum partieris, simpla duplis reddito,
Forma talis est minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc sonabit, quādo Rōmānōs loquor.
Qui breuas primas habebit, atq. longam tertiam,

Is erit

Is erit ἀνάπαιστος, uides quot iſte pes ſit tẽporum.
Verſus hic nunquam uăcillat,hoc ſuo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpūlōs nominas.
δάκτυλον poſt hũc loquemur.nã priori aduerſus eſt.
Ordinis ſitu repugnans temporum conſors modo.
Nam breues longã ſequuntur,quãdo dico Rōmŭlŭs.
Horum uterq. tempus aequum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas ſequetur una breuior ſyllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος.ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis,& duas longas dĕin.
Nomina aut uertes uiciſſim, cum priorem dixeris,
Αντίβακχον nominato,qui redit contrarius.
Temporum menſura par eſt bina,terna appara,
Vt pedum natura poſcet ante,uel retro breuem.
Forma ut eſt Rōmānŭs illi,ſic Cătōnēs alteri.
Septimum pedẽ loquemur, quẽ uocãt ἀμφίβραχυν,
Cum duae breues utrinq.,media longa ponitur,
Quale ſi uelis āmoēnŭs,aut ămīcŭs dicere.
Αρσις hinc ſumat neceſſe eſt tria priora tempora,
Et θέσει relinquat unum,uel licet uertas retro,
Αρσις uno ſubleuetur,deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non eſt. pugnat unum cum tribus.
Nec modum dupli rependit, nec tenetur ſeſquiplo.
Exigunt idcirco talem,qui ſequuntur Muſicam.
Pēs ădeſt ſupremus unus octo de triſyllabis,
Αμφίμακρος, hunc priori perſpicis contrarium,
Nam duae longae receptam continent intus breuem,
Rōmŭlōs ſi nominemus,āppŭlōs,aut dōrĭcōs,
Seſquiplo metimur iſtum, quinq. nam ſunt tempora.
Nunc duo ante,tria ſequũtur, nũc tribus reddes duo,
Italum ſi quando mutat graius accentus ſonum.
Āppŭlōs nam quando dico,tunc in ἄρσει ſunt duo.
Σωκράτην graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
Quo modos ludo ſub armis congruentes ſuccinat.
Primus iſte pes locatur his ubiq. in uerſibus,

Optimus

Optimus pes & melōdis, & pedeſtri gloriae.
Plurimum orantes decebit, quando pēne ĭn ultimo
Obtinet ſedem, beatam terminet ſi clauſulam.
Δάκτυλος σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον reſpuo.
Bacchios utroſq. fugito, nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur iſtud arte proſa rheorum.
Nam ſolet longam τροχαῖος ſoluere in duas breues,
Vnde & appellant τροχαῖον, quem uocamus τρίβραχυν
Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν e ſe procreat.
Soluit & σπονδεῖος unam, cum propagat δάκτυλον.
Cum prior ſoluetur, edet dactylo contrarium.
Αμφίμακρος ſaepe primam, ſaepe ſoluit tertiam,
Quin & ambas ſaepe ſolués, quinq. componit breues,
Verſus eſt, ut ille noſter, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa ſolui per duas breues poteſt.
Dum ſuo pedi reſeruet praeſtituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progreſſio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS.

VERSV SOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre,
Quaſi ſi repetam, quos docui διςυλλάβους iam.
Vnum ut faciant duo pariter pedes iugati.
Προκελευσματικὸς primus erit breues habebit
Hic quattuor omnes, duo quia ſunt pariambi.
Hunc efficiet Mĭnŭcĭŭs ut quis uocitetur.
Verſum dabo, quo regula nota fiat omnis,
  Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕdĭs ănĭmŭlă lĕpŏrĭs,
  Hunc nos pedibus ſcandere conuenit iugatis.
Tĕtrămētrŭs ĕrit. τρίβραχυς in fine reſiſtet.
Παρίαμβον habebit ſimul, & ſemipedem imum.
Κατάληξις enim dicitur ea clauſula uerſus,
Detracta ſit ut quarta pedi ſyllaba quarto,
Quam ſyllaba ues pes numeri datus minoris
Ita terminat, ut diſcrepet id, quod inde praeſtat.
  Aduerſus huic tempora bis quaterna ſumet.

Διισπόνδειος dic dicitur, ecce nomine ipſo
Debent duplici tempora ſinguli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus
Anapaeſtica necnon uariantur inde metra:
Quaſi ſi duo ſint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima breuis longa dĕin, tertia longa,
Poſt quarta breuis ſyllaba continebit omnes,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος,
Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
Longae prohibent ordine tres ſimul locatae.
Αντίσπαστον enim mage lex heroica promet,
Eſt forma, Tărēntīnă uelŭt moēnĭă dicas:
Claudunt medias quando breues utrinq. longae,
Eſt ante τροχαῖος, ſequitur dĕhinc ἴαμβος,
Idcirco gemellum uocitarunt χορίαμβον.
Nam qui χόρειος dicitur, & τροχαῖος idem eſt.
Exemplar in iſto facile eſt locare uerſu,
Si rōmŭlĭdās dicere quis uelit quirites.
Sin prima breuis, longa ſequens, itemq. rurſus
Sibi conſimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite uocant, quia geminatur, δiίαμβον,
Duplicemq. τροχαῖον uocitarunt διτρόχαιον.
Eſt forma prioris quaſi ſi Cŏrīnthĭōs quis,
Itidemq. ſequentis quaſi gāllĭcānĕ dicat.
Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos
Diſcrimine ſignant, dedit ordo quod locorum,
Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues ſubdimus, ut putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον.
Απὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus praepoſitis dĕinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum uerſibus iſtis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores
Lāuīnĭa cum dicimus. haec tamen figura eſt,

Mē-

Mētrumq. facit, Σωταδικὸν quod uŏcĭtarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
Απ' ἐλάσσονος autem cŭĭ nomen indiderunt.
In nomine sic est διὸμήδης. μέτρον autem
Non uersibus istud, numero aut pedum coarctant,
Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Idcirco uocari uoluerunt συνάφειαν.
Anapestica fiunt itidem per συνάφειαν.
Versus tamen & non minus inde comparatur,
Qui saepe pedes tres habeat, uel ille pluras:
Καταληκτικὰ quos syllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapaestus & in fine locari.
Απ' ἐλάσσονος unquam numero non cohibetur,
Sensum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio est ponere, non breuas in imo,
Pes integer, ut sit geminus, simulq. in aure
Dulcem sonitum tempora longiora linquant.
Απὸ μείζονος autem breuior quod est secundus,
Versus male ne desinat adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
Ita uersus erit de tribus & semipede uno.
Tres dico iugatos fieri, & semipedem unum,
Vt paeŏnici nominis ambo sint quaterni.
Is primus, erit longa cuī locata prima est,
Quam continuo tres aliae breues sequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox παρίαμβον.
Caēcĭlĭŭs erit consimilis pedis figurae.
Παιῶνα secundum faciet secunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quasi siquis magis hunc Hŏrātĭŭs uult.
Hoc ordine fit tertius ut sit παρίαμβος.
Prior, & socium post sibi copulet τροχαῖον.
Mĕnĕlăŭs ei nomen erit simile locatum.
Quartum quoniam quarta facit syllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes παρίαμβος,

Apto similes nomine Pĕlŏpĭdaē sonabunt.
Et ἐπίτριτος aeque genus est paeŏnĭcorum,
Totidem pedibus quia uarius tempore differt:
Septena etenim tempora singuli tenebunt,
Cum paeŏnĭci possideant quina priores
Cum prima breuis syllaba, longae ueniunt tres,
Hic primus habetur, pedibusq. post secutis.
Ex ordine sunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον sequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, consequitur pedem τροχαῖον.
Idcirco secundus uocitatur alter hic pes.
Vt tertius ille est, breui ŭbĭ tĕrtĭă currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, sequens ἴαμβος.
Idemq. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perspicis hūnc ἐπίτριτον esse.
Versus similes non finit hic dari figuras,
Vt quibo tamen disparili notabo metro.
Primus ăgĭllīnōs pes efficit, āltĕr ἀρχιμήδην.
Δημοσθένης fit tertius. quarto loco
Qui currit, poterit quasi δωδωναῖος haberi.
Ἄρσιν quoties in geminis, θέσιν ue quaeres,
Sex aequa pedes tempora diuidant oportet,
Binas pariles qui sibi syllabas habebunt.
Προκελευσματικὸς bina dabit sequens quaterna.
Qui sena tenent tempora, terna partientur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari necesse est,
Seruare uices admonet ordo longiorum.
Impar numerus paeonicis utrisq. coget
Aptare duobus tria, uel quaterna ternis.
Sesquata fere quod numeros pars secat istos.
Perspecta pedum regula si satis uidetur,
Iam possumus ipsis animum adplicare metris.
Haec Terentianus de pedibus. ubi aduertendum ali
ter

ter eũ ſentire de Bacchio, & Palimbacchio, quam ceteri fere omnes, quos ego quidem legerim, grammatici ſentiant: id quod his uerſibus manifeſte oſtendit, Cum duas longas ſequetur una breuior ſyllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, Cum breuem primam ocabis, & duas longas dein. Sed manifeſtius his de phalaecio choriambico, Nūllă mĕō -∪∪- īam sĕdĕāt -∪∪- tūrbă prŏſā -∪∪- nă lūcō ∪--. Nŭllă mĕō -∪∪- pes efficitur geminatus utroq. Iām ſĕdĕāt -∪∪- choriambus item. Mox, tūrbă prŏſā -∪∪- pes tertius accidit ſimilis. Pars illa, nă lūcō ∪-- Bacchio aduerſus fiet pes, nam breuis ante eſt, & geminae longae. Item his paulo inferius, Tŭbă, tēr ∪∪- rĭbĭlēm ∪∪- ſŏnĭtūm ∪∪∪ dĕdĭtaĕ ∪∪- rĕcūruū, ānăpaēſtŭs ĭnēſt quătĕrūl tĭmŭsān tĭbācchŏs. uides, nă lūcō & tĕcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalaecio choriãbico. ſolet enim eo genere carminis ſcribere, de quo tractat. unde carmen illud, Anapaeſtus ineſt quater, ultimus antibacchos, conſtat quattuor anapaeſtis, & antibacchio. Nec te perturbet, quod antibacchos, pro antibacchios dixerit: factum ideſt propter metrum, uel συνεκφωνήσει, uel ἀποβολῇ, ſed placet ἀποβολῇ magis, cum ſupra idem fecerit in eo uerſu. Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit, ubi βακχος neceſſe eſt eſſe trochaeũ propter metrũ. Quinctilianus etiã Bacchiũ e duabus lõgis, & ultima breui conſtare dicit his uerbis, Longis breuem praecedẽtibus Bacchius, cui cõtrarius Palimbacchius erit. Idem quoq. habetur apud Atiliũ Fortunatianum, & in fragmẽtis illis antiquis ſine auctoris nomine, Quae Ianus Parrhaſius homo utriuſq. linguae doctiſſimus, cum Mediolani publice bonas litteras profiteretur, edidit. Ceteri uero omnes quos ipſe quidem legerim, tã Latini quã Graeci, prima breui Bacchiũ ultima Antibacchiũ, & ceteris lõgis cõſtare docẽt. Sed praetermiſſis Latinis, q̃ de pedib. Hepheſtiõ tradidit, ſubiungemus.

HEPHESTIONIS DE PEDIBVS QVATTVOR DISYLLABIS.

Ἐκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυῤῥίχιος ∪∪. τρίχρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος –∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος ∪–. τετράχρονος δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτώ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος ∪∪∪. τετράχρονοι δὲ τρεῖν. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο χορεῖος, ὁ δάκτυλος –∪∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς ∪–∪. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος ∪∪–. πεντάχρονοι δὲ ἴσοι τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βραχεῖος ∪––. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος ἢ κρητικός –∪–. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος ––∪. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοττός –––.

DE PEDIBVS TETRASYLLABIS XVI.

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάραν βραχειῶν, ὁ προκελευσματικὸς, ∪∪∪∪. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ὁ ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων α΄. –∪∪∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β. ∪–∪∪. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, παίων γ. ∪∪–∪. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ. ∪∪∪–, ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος ∪∪––. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας. ὁ ἀντίσπαστος ∪––∪. ἐκ δύο μακρῶν καὶ δύο βραχειῶν, ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ––∪∪. ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διτρόχαιος –∪–∪. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ

μα-

μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ διίαμβος ∪ – ∪ –. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος – ∪ ∪ –. ἑπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριτος ά. ∪ – – –. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μακαρικὸς – ∪ – –. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ. ἢ ἰαμβικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος – – ∪ –. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ. ἢ ἀντισπαστικὴ ἑπτάσημος, ὁ καὶ μονογενὴ – – – ∪. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρον μακρῶν. σπονδειακὴ ταυτοποδία, ἢ δισπόνδειος – – – –.

Ecce uides ex prima breui Bacchiũ, ultima Palimbacchium conſtare apud Hepheſtiõnem. Sed manifeſtius id oſtẽditur apud eundem de metro choriambico. dicit enim choriambicum miſtum deſinere interdum in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipſe appellat ἀριστοφάνειον, ἐδράματος καλουμένου αἰολοσίκωνος. οὐκ ἐτὸς ὦ – ∪ ∪ – γυναῖκες ∪ – ∪ ὅμοιον. Πᾶσι κακοῖ – ∪ ∪ – σιν ἡμᾶς ∪ – – ὅμοιον. φλῶσιν ἑκά – ∪ ∪ στοτ' ἄνδρες ∪ – ∪ ὅμοιον. Δεινὰ γὰρ ἔρ – ∪ ∪ – γα δρῶσαι ∪ – – ὅμοιον. Λαμβάνομες – ∪ ∪ – θ' ὑπ' αὐτῶν ∪ – –. primi pedes in ſingulis dimetris ſunt choriambi, ſecũdi, uel amphibrachi pro bacchiis, (nam in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchii. Idem quoq. oſtenditur, ubi de praeonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarũ dicit. & ſicubi accidat, per breue. quale eſt, ὁ ταῦρος ∪ – – δ' ἔκοικεν ∪ – – κυρίζειν ∪ – – τὴν ἀρχὰν ∪ – –. ὅμοιον. φθάσαντος ∪ – – δ' ἐπ' ἔργοις ∪ – – προπηδὴ ∪ – – σεταίνιν ∪ – ∪. hic omnes pedes ſunt Bacchi & propterea bacchiacum metrum appellat. paeonicum uero, quia e quinq. temporibus conſtat, ut paeõ. Apud alios praeterea Craecos, quos ipſe uiderim. idem legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hepheſtiõne traditur, Ego igitur in tanta doctiſſimorum hominum controuerſia dicam Virgilianum illud, Non noſtrum inter uos tantas

componere litus. Quãquam nos, ut supra scripsimus, hac in re Graecos sequimur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentianis, Perspecta pedum regula si satis uidetur, Iam possumus ipsis animum applicare metris, Nõ tamen metris omnis generis, (nõ tantum enim mihi datur ocij) sed solum, ut in fronte libri pollicitus sum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hédecasyllabo, phalaecio, & sapphico. & quoniam trochaicum iambico est contrarium, tum quia, siquis e trochaico creticum auferat, uersus remanebit integer iambicus, de trochaico etiã tractabimus. Praeterea quia Sotadeo metro scripsit potissimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro saepe citamus, de Sotadeo quoq. metro scribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QVID A RHYTHMO DIFFERAT.

Metrum est structura & copulatio uocum numero, modoq. finita. est autem idem quod uersus: qui ideo sic dicitur, quod tandiu uerti debeat, quoad recte constituatur μέτρον Graecum est, latine dimensio dicitur, metimur enim uersum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo, quem numerum esse uult Fabius, quod metrum certum, ac finitum habet spatium, rhythmus neq. finem habet certum, nec ullam in cõtextu uarietatem, sed qua coepit sublatione ac positione ad finem usq. decurrit. praeterea metrũ in uerbis est tantum, rhythmus etiam in motu corporis. unde cũ histrio indecenter signum aliquod egit, ἄρυθμος, cum decenter, εὔρυθμος dicitur. Sunt & illa discrimina, quod metrum circa pedũ diuisionem, Rhythmus circa sonum uersatur. tum metrum, etiã si absq. cantu proferatur, suam retinet proprietatem, Rhythmus sine cantu, nihil ualebit, debet enim rhythmis inesse cantus. qui ut dixi, idem sunt, quod numeri hinc Virgilius, Numeros memini, si uerba tenerem.

rem, ideſt pſalma ipſum, & cantum, ſed exciderũt uerba. Horat. de Pindaro, Numeriſq. fertur lege ſolutis.

DE IIS, QVAE ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt praecipue nouem, Genus. Species. Compoſitio. Caeſura. Figura. Depoſitio. Scanſio. Synecphoneſis. Colliſio.

Genus accidit metro, quia metrum omne aut principale eſt, aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quae μονοειδῆ, ac ὁμοιοειδῆ appellat Helpheſtion, ſunt nouem, Iambicum, Trochaicum, Dactylicum, Anapaeſticum, Choriambicum, Antiſpaſticum, Ionicũ a maiore, Ionicum a minore, Paeonicum Deriuatiuorum uero, multa, quae uel additione, uel immutatiõe fiunt, & ad principale aliquod referuntur, ut ſub Antiſpaſticum Anocreontion, ac Glyconicum. Denominantur autem uel a pedibus, e quibus conſtant, ut Dactylica. uel ab inuẽtoribus, ut Phalaecia. uel ab iis, qui frequenter his uſi ſunt, ut Aſclepiadea uel ab uſu, ut Priapea. uel a numero ſyllabarum, ut Hendecaſyllaba. uel a numero pedum, ut ſenaria, quae ſex cõſtant pedibus, quae Graece ἰσάμετρα dicuntur. uel a paſſionibus, ut Miura, Clauda. nam uerſus, quorum penultima pro longa breuis eſt, [illegible] dicimus, de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi ſumus. Qui uero pro iambo ſpondeum in ſexto loco admittunt. σκάζοντας Graeci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro, quia ſub uno genere metri, multae ſunt ſpecies, ut Adonium, Archilochiũ, Simonidiũ, Alcmanium, & ceterae ſpecies quindecim ſub dactylo. Sed quia de ſpeciebus, quae ſub ſingulis generibus continentur, longus fore tractatus uidebatur eas conſulto praetermiſimus. Praeterea non erat propoſiti noſtri, de omnibus, quae pertinent ad artem metricam, hoc libro conſcribere.

Compoſitio autem accidit metro, quia ex diuerſis

metrorum generibus uersus componi possunt, quales multi habentur apud Horatium.

Caesura quae & incisũ & incisio & sectio Latine dicitur, Graece autem κόμμα, & τομὴ, est decora terminatio in medio uersuũ. Diuiditur autem trifariã, alia enim est semiquinria, quae Graece πενθημιμερης dicitur: alia semiseptenaria, quae ἑφθυμιμερὴς: alia Trochaica, quae κατὰ τρίτον. Penthemimeres fit, cum post duos primos pedes syllaba relinquitur dictionem terminans, ut Tītyrĕ – ᴗ ᴗ tū pătŭ – ᴗ ᴗ laē, ecce laē sylla ba remanet recisa a dictione pătŭlaē, & simul fiunt dictionem, & est principium pedis. & quoniam tenet de quinq. dimidium (nam duo & semi bis, quinq. constituunt) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum post tres primos pedes syllaba similiter relinquitur dictionem terminans, ut Tītyrĕ – ᴗ ᴗ tū pătŭ – ᴗ ᴗ laē rĕcŭ – ᴗ ᴗ bāns –, ecce bāns remanet a dictione rĕcŭbāns, & simul finit dictionem, & est principium pedis. & quoniam habet de septem dimidium (nam bis tria, & dimidium, septem constituunt) Hephthemimeres dicitur. ubi obiter notandum ρης per ἦτα scribi debere, & declinari ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς, ut ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθές. quod & Terentianus ostendit eo uersu, Hoc πενθημιμερὲς, medium de quinq. uocatur. πενθημιμερὲς enim neutraliter protulit, & Hephestion, & ceteri quos ipse legerim, per ρης masculinum & femininum, & per ρες neutrum dicunt. Tum analogia quoq. suffragatur, nam sicut ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς, ab ὅμοιος & μέρος: ὁ καὶ ἡ εὐειδὴς, καὶ τὸ εὐειδὲς ab εὖ & εἶδος, & id genus multa a neutris in ος composita, sic ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερὲς. alterum enim a πέντε & ἧμις, & μέρος: alterum ab ἑπτὰ ἧμις. similiter & μέρος componitur unde τ in θ transit propter aspirationem,

quam

quam inuenit ſupra ἦμις. Perperam igitur puto haec nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremq. inde natum, quia aetate noſtra ἦτα & ἰῶτα eodem ſono pronunciantur. quanquam ne hoc quidem probo. ſed de hoc in fragmentis noſtris. Verſum ergo illum apud Terentianum cenſeo ſcribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte uocarunt. Trochaica autem fit cum poſt duos primos pedes trochaeus remanet dictioné terminans, ut Nīl nō – – ſtrī mĭsĕ – ∪ ∪ rērĕ – ∪. ecce rērĕ, trochaeus eſt, abſciſcus a dictione miſerere poſt duos pedes, ſimulq. finit dictionem, & incipit pedem, dactylum ſcilicet. nam alium non poteſt. is uero eſt rērĕ mŏ – ∪ ∪. Sunt qui quarta addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non eſt caeſura: nam neq. ſecat dictionem, neq. poſt quattuor pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminans, ſed eſt qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus ſit dactylus dictionem terminans, atq. ideo τετραποδίαν appellant, ut Quō tē – – Moērī pĕ – ∪ ∪ dēs ān – – quō uĭá – ∪ ∪. Dicta eſt autem Bucolica, quia peculiaris eſt Bucolici carminis. Ea ſic frequenter Theocritus uſus eſt, ut paucos apud illum inuenias uerſus, in quibus non ſit dactylus in quarta ſede dictionem finiens, quales hi ſunt ſtatim in principio, ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα, καὶ ἁ πίτυς αἰπόλε τήνα, ἁ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὺ συρίσδες. μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ, ſic ceteri fere omnes. id quod manifeſtius oſtendemus ſcandendo ἁδύτι – ∪ ∪ τὸ ψιθυ – ∪ ∪ ρισμα καὶ – ∪ ∪ ἁπίτυς – ∪ ∪ αἰ πόλε – ∪ ∪ τήνα, – –, ἁ πό τι – ∪ ∪ ταῖς πα – – γαῖσι με – ∪ ∪ λίσδε ται, – ∪ ∪ ἁδὺ δὲ – ∪ ∪ καὶ τὺ – ∪ τὺ ρις – – δες μετὰ – ∪ ∪ Πᾶνα τὸ – ∪ ∪ δεύτερον – ∪ ∪ ἆθλονα – ∪ ∪ ποισῇ – –. ecce in tribus continuis uerſibus dactylus in quarta ſede dictionem terminat. De quo Seruius, Carmen autem Bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis: qui

pes ſi ſit dactylus, meliorem efficit uerſum, ut, Nos patriae fines, & dūlcĭā linquimus arua. Primus etiā pes ſecundum Donatum, & Dactylus eſſe debet, & terminare partem orationis. quam legem Theocritus uehementer obſeruat, Virgilius nō adeo. Ille enim in paucis uerſibus ab iſta ratione deuiauit. hic etiam in paucis ſecutus eſt. haec Seruius. Terentianus de hoc metro ſic inquit, ubi etiam duos ex praedictis Theocriti uerſibus Latinos fecit.

Paſtorale uolet cum quis componere carmen,
Tetrametrum abſoluat, cui portio demitur ima,
Quae ſolido a uerbo poterit connectere uerſum.
Bucolicon ſiquidem talem uoluere uocari.
Plurimus hoc pollet ſiculae telluris alumnus.
Ne Graecum immittam uerſum, mutabo latinum.
Dulce tibi pinus ſubmūrmŭrăt en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tū quŏq;. dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō prŏpĕ carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtōr Mărŏ, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damoeta, cuiūm pĕcūs ? an Meliboei?
Non, uerum Aegonis: nupēr mĭhĭ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chorīs hūnc ſaepe diſerti
Annaeus Seneca, & Pompōnĭūs, ante Secundus.
Tale dedit nobis Pompōnĭūs,
Pendeat ex humeris dulcīs chĕlys.
Et numeros edat uariōs, quĭbūs
Adſonet omne uirēns nĕmūs,
Et torris errans qui flēxĭbūs.

In quibus omnibus, uides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non eſt igitur caeſura, ſed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priſcianus de duodecim carminibus paſſionē quādā appellat. Sunt Praeterea qui in quarto etiam loco trochaeū collocant, q̄ uix unquā inuenias. Terentianus tamen uidetur ſibi finxiſſe hunc uerſum, quem & Diomedes citat, Quae pax longa remiſerat ārmă, nŏuare parabant. ubi ārmă

pes quartus trochaeus eſt, quem ſequens dictio noua-
re facit dactylum,ārmă nŏ.Verſum autem,qui ex prae
dictis nullam habet caeſuram, non eſſe heroicū dicūt
non quia nuſquam inueniatur(Nam Virgilij ille talis
eſt, Magnamini Iouis ingratum aſcendĕrĕ cŭbile: in
quem nulla ſpecies ex praedictis incidit) ſed quia quā
rariſſimum eſt.Euitandum igitur,quod perrarum eſt.
nam,ut idem Terentianus ait,Nec eſt notandus unus
in tot milibus. Neceſſe eſt igitur aut unum, aut duas
ex praedictis ī uerſu eſſe caeſuras. tres enim rariſsime
eſſe poſſunt. nam ſi ſemiquinariam habet,trochaicam
raro habere poteſt, niſi monoſyllaba dictio interue-
niat,ut Munera clara dedīt,dăt ĕidem debita patri dīt
dăt -ᴗ trochaeus. Cōtra ſi tertiam trochaicam habet,
ſemiquinaria raro habere poteſt. Si ergo tale quis
confingat carmen,Nūpēr quĭdăm dōctōs coēpīt ſcrī-
bĕrĕ uērsūs.uel tale,Dūlcĭă dōctī cārmĭnă uātēs, cūl
tăquĕ pāngūnt:imperitus exiſtimabitur, ac ridiculus.
Simile enim eſſet, ac ſiquis non uicisſim mouēdis pe-
dibus incederet,ſed ſaltuatim,ut iūctis pedibus, vel al
tero,ut qui monomeri dicuntur ſingulis cruribus.De
bent igitur pedes inter ſe diuidere dictiones. uel ſic,
āgrē -- ſtēm tĕ nŭ -ᴗᴗ ī mū -- sām mĕdĭ -ᴗᴗ tārĭs ă
-ᴗᴗ uēnā --; ubi nullus pes integra conſtat dictione.
uel ſic, Pāndĭtŭr -ᴗᴗ īntĕrĕ -ᴗᴗ ā dŏmŭs -ᴗᴗ ōmnĭ
pŏ -ᴗᴗ tēntĭs o -ᴗᴗ lȳmpī --. ubi penthemimeres
tantum comma inuenitur ā dŏmŭs -ᴗᴗ. Formantur
autem hae caeſure figuris tribus,Simplici. Cōpoſita,
Coniuncta.Simplex eſt, cum una tantum ſectio inue-
nitur in metro,ut in praecedenti uerſu,Panditur in-
terea. Compoſita, cum duae, ut Tālĭbŭs -ᴗᴗ īlĭŏ -
ᴗᴗ neūs cūn -- ctī sĭmŭl -ᴗᴗ ōrĕ frĕ -ᴗᴗ mēbānt
--. neūs cūn -- ctī sĭmŭl -ᴗᴗ. duo commata. Con-
iuncta, cum tres, ut īnfān -- dūm rē -- gīnă iŭ -ᴗᴗ
bēs rĕ nŏ -ᴗᴗ uārĕ dŏ -ᴗᴗ lōrĕm -ᴗ. dūm rē -- gī-
nă iŭ -ᴗᴗ bēs rĕ nŏ -ᴗᴗ.caeſurae tres.In anapaeſtico

tamen

tamen metro contrarium fit. nam illud optimum eſt, cuius ſinguli pedes partem orationis finiũt, quale eſt, Sĭmĭlĕs ◡◡ – nōbīs – – uŏlŭmūs ◡◡ – pŭĕrōs ◡◡ – ēdĕrĕ – ◡◡ mātrēs – –, tū quŏq. – ◡◡ pērgĕ – ◡. id quod in ceteris metris uitioſum eſt.

Figura in metro, eſt uariatio pedum per ſingulas ſedes. unde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras poteſt. Iãbicum mille, centũ & uiginti quinq. Figurarum heroici uerſus tres ſunt modi.

Primus modus eſt μονοσχηματικὸς, ideſt unius figurae, cum omnes uel ſpondei fuerint, & ſpõdaicus uerſus dicitur. Qualis ille Ennianus, ōlī – – rēſpōn – – dīt rēx – – ālbā – – ī lōn – – gā ī – –. quod uix unquam inuenias apud noſtros. Vel fuerint omnes dactyli praeter ultimum, qualis ille eſt. Sōluĕ mĕ – ◡◡ tūs, fĕrĕt – ◡◡ haēc ălĭ – ◡◡ quăm tĭbĭ – ◡◡ fāmă să – ◡◡ lūtĕm – ◡. qui uerſus, dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus ſpondeis, alteram ex quinq. dactylis. nam ultimus ſemper ſpondeus eſſe debet, uel pro ſpondeo trochaeus.

Secundus modus eſt, πεντασχηματικὸς, ideſt figurarum quinq., cum uerſus uel eſt ſyllabarum ſedecim, de quinq. pedibus unum habens ſpondeum uarie per quinq. regiones percurrrentem, qualis ille eſt, aēŏlē –◡◡ năn quĕ tĭ ◡◡ bĭ dī — uūm pătĕr –◡◡ ātq. hŏmĭ –◡◡ nūm rēx – –. uel eſt ſyllabarum tredecim de quinq. pedibus unum habens dactylum uarie per quinq. regiones mutatum, qualis ille eſt, Aēnē – – ās maē – – ſtō dē – – fīxūs – – lūmĭnă – ◡◡ uūltūm – –. habet hic modus figuras decem: quinq., cum unus ſpondeus inter quattuor dactylos uariatur: & rurſus quinq., cũ unus dactylus inter quattuor ſpondeos.

Tertius modus eſt πεντασχηματικὸς, ideſt figurarum decem, cum uerſus, uel eſt quindecim ſyllabarum de quinq. pedibus duos habens ſpondeos promiſcue per quinq. regiones uariatos, qualis ille eſt, ārmă uĭ – ◡◡

rūm

rūm quĕ că - ᴗ ᴗ nō trō - - iac̄ quī - - prīmŭs ăb - ᴗ ᴗ ōrīs - -. Vel eſt ſyllabarum quattuordecim de quinq. pedibus, duos habens dactylos per quinq. regiones uariatos. Qualis ille eſt, Tū nē - - cēdĕ mă - ᴗ ᴗ līs, sēd - - cōntra aū - - dēntiŏr - ᴗ ᴗ ī tō - -. Habet hic modus uiginti figuras: decem cum duo ſpondei inter tres dactylos uariantur: & rurſus decem cum duo dactyli inter tres ſpondeos Sunt igitur figurae primo duae, inde decem, deinde uiginti, atq. omnes ſimul duae & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcendi figurarum ratio in omni metro, uidelicet cum cōputaueris, quot ſingula loca cuiuſq. metri recipiāt pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca ſequentia, ut in Heroico, Primus locus duos admit pedes, ſpondeum, & dactylum. Secūdus item duos. bis duos, fiūt quattuor. Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus quoq. duos. bis octo, fiūt ſedecim. Quintus item duos. bis ſedecim, duas & triginta figuras conſtituunt. Eodē modo in iābico. Primus locus admittit pedes quinq., ſecundus tres, ter quinq. fiunt quindecim. Tertius item quinq. quinquies quindecim, fiunt ſeptuaginta quinq. Quartus tres. ter ſeptuaginta quinq., fiunt figurae ducētae & uigintiquinq. Quintus ſimiliter quinq. quinquies ducentae & uigintiquinq., faciunt mille & ducentas, & uigintiquinq. figuras. Et ſic in ceteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, ut in Anapaeſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed ut quod dicimus appareat exemplum manifeſtius Heroici uerſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES SPONDEI.

- - - - - - - - - - - -

OMNES DACTYLI PRAETER SEXTVM.

- ᴗ ᴗ - ᴗ ᴗ - ᴗ ᴗ - ᴗ ᴗ - ᴗ ᴗ - -

SPON-

SPONDEVS INTER IIII DACTYLOS VARIATVS

– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪–	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –

DACTYLVS INTER IIII SPONDEOS VARIATVS.

–∪∪	– –	– –	– –	– –	– –
– –	–∪∪	– –	– –	– –	– –
– –	– –	–∪∪	– –	– –	– –
– –	– –	– –	–∪∪	– –	– –
– –	– –	– –	– –	–∪∪	– –

II SPONDEI INTER III DACTYLOS VARIATI.

– –	– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	∪∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	– –	–∪∪	–∪∪	– –	– –
–∪∪	– –	– –	–∪∪	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	– –	–∪∪	– –	– –
–∪∪	–∪∪	– –	– –	–∪∪	– –
–∪∪	–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –

II DACTYLI INTER III SPONDEOS VARIATI.

–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –	– –
–∪∪	– –	– –	– –	–∪	– –

–υυ	– –	– –	–υυ	– –	– –
–υυ	– –	–υυ	– –	– –	– –
– –	–υυ	– –	–υυ	– –	– –
– –	–υυ	– –	– –	–υυ	– –
– –	–υυ	–υυ	– –	– –	– –
– –	– –	–υυ	– –	–υυ	– –
– –	– –	–υυ	–υυ	– –	– –
– –	– –	– –	–υυ	–υυ	– –

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depoſitio eſt, qua cognoſcimus plenum ne ſit metrum, an abundet, an minuatur aliqua ſyllaba. Depoſitionis genera ſunt quattuor, ἀκατάληκτα, καταληκτικὰ, ὑπερκατάληκτα, βραχυκατάληκτα.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando ultimum pedem integrum habent, quale eſt paſtorale illud Pomponij Secundi, quod citat Terẽtianus, Pēndĕăt ēx hũ mĕrīs dūlcīs chĕlys. eſt enim tetrametrum conſtãs e quattuor integris pedibus. Item illud, quod citat Hephaeſtion μῶσ' ἄγε –υυ καλλιό –υυ πα, θύγα –υυ τερ διός –υυ eſt.n. dactylicum tetrametrũ, cui nihil deeſt.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deeſt ſyllaba, Qualia ſunt heroica omnia, quae legitimos pedes habẽt dactylos, ſed minuũt in fine unã ſyllabã, ne, ut Priſcianus ait, ſit impedimẽto ſequenti uerſui. Quale & illud Horatij, Mea renidet ĩ domo lacunar. eſt enim metrum ſenarium iambicum una ſyllaba minus, & ſcanditur ſic, mĕā υ– rĕnī υ– dĕt īn υ– dŏmō υ– lācū υ– năr υ. hic năr ſyllaba pro integro pede ponitur. ſic apud Graecos, χαίροις – – ἄνυμ υ – φα χα – – ρέτω υ – δ' ὁ γαμ υ – βρός hic βρὸς ſyllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quod cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, conſtat e tribus ſyllabis. poteſt uerſus etiam duabus eſſe ſyllabis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipſi confinximus dactylicum trimetrum

catalecticum, Vaē tĭbĕ - ∪ ∪ sī mălŭs - ∪ ∪, es. Ecce es prima syllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic uersus terminalis in syllabam. Nam cum ex tribus syllabis una tãtum inuenitur in metro, dicitur terminale in syllabam. Graece καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum uero duae inueniuntur, ut in singulis heroicis, dicitur terminale in duas syllabas, Graece καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autem εἰς συλλαβήν, apud Hephaestiōnem tale est ἐν δὲ βα - ∪ ∪ θοῦσι ἁ - ∪ ∪ δῆς -, ubi δῆς syllaba pro trium syllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando una, aut duae supersunt syllabae, quale est Boetii illud dactylicum Alcmanium Trimĕtrum hypercatalectum, ōmne hŏmĭ - ∪ ∪ nūm gĕnŭs - ∪ ∪ īn tēr - - rīs - ubi ris abundat. Cum uero amplius est duabus syllabis, quod potest inueniri, quoties metrum e trisyllabis constat pedibus, quale foret hoc anapaesticũ monometrum hypercatalectum, Pĕrĕānt ∪ ∪ - hŏmĭnēs ∪ ∪ - mălī ∪ -. in quo mălī duae syllabae abundãt. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplum apud nostros. Hephaestion uero tale recitat ἃ δὲ ἄρ ∪ ∪ - τεμις ὦ ∪ ∪ - κοραι ∪ -. est enim carmen Anapaesticum monomĕtrum Hypercatalectum abundans duabus syllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deest fini integer pes. Sed quia neq. huius generis metrum succurrebat, tale ipse composui trimĕtrum iambicum brachycatalectum, pau̅cī bĕā - - ∪ - tī, nām bŏnī — ∪ - pau̅cī - -. Deest enim sextus pes integer, ut sit iambicum perfectum.

DE SCANSIONE METRORVM.

Scansio in metro est legitima metri in singulos pedes distinctio, ac dimensio. Dicũtur autem scandi metra μεταφορικῶς: quia sicut per scalarum gradus ascendẽtes uicissim mutando pedes incedimus, ita scandẽ-

do metrum incedere uidemur dimetiendis, ac distinguendis pedibus. Et notandum metra omnia binis pedibus scandi praeter dactylicum, quod Graeci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bĕātŭs īl ∪ – ∪ – lĕ, quī prŏcūl ∪ – ∪ – nĕgŏcĭīs. Hanc Terentianus,

Sed ter feritur, hinc timetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus. Ideo autem dactylīcum excipitur, quia cum dactylus & spōdeus sint aequales temporibus, non est timendū, cum singulis pedibus scanditur, aliud uideri metrum, quā dactylicum. Quod si fiat in iambico, nō iambicum uideri, sed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν scandi debet. caussam pulchre docet Terentianus his senariis iambicis. Sed paulo abimus longius.

Nunc hanc magis,
Heroicus quare pedes per singulos,
At iste binos scanditur, caussam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium,
Secundo iambum: Nos necesse est reddere,
Qui sedis huius iura semper obtinet
Scandendo, & illic ponere adsuetam moram.
Quam pollicis sonare, uel plausu pedis
Discriminare, qui docent artem, solent.
Si primus ergo pes eam sumet moram,
Vbi iam receptum est subdere heroos pedes,
Versum uidebor non tenere iambicum.
Sed quia secundo nunquam iambus pellitur,
Moram necesse est in secundo reddere,
Et ceteris, qui sunt secundo compares.
Sic fit trimētrus, qui fuit senarius.

Crescunt autem sic iunctis pedibus ad hexamĕtrum usq. nam Monomĕtrum dicimus, quod duobus pedibus constat: Dimĕtrum, quod quattuor: Trimĕtrum, quod sex: Tetramĕtrum, quod octo: Pentamĕtrum, quod decem: Hexamĕtrum, quod duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις, quae & συνίζησις dicitur, fit cum duae uocales nulla interueniēte consonante, pro una accipiuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, Fixerit aeripedē ceruā Tirynthius herous. ubi a e longa & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus aērĭpĕ -⏑⏑. uel cum breuis, & longa pro una longa, ut Vnius obnoxā: & furias Aiacis oīleī. ubi e i breuis & longa pro longa. sic in aureo & aureis eo & ei, breuis & longa, pro una longa, ut Solio cum Iupiter aūreō, & Depēdēt lychni laquearibus aūreīs. Idē, Fērreī que Eūmĕnĭdū thalami & Cetū aērei claūdūt uectes. in ferrei, & aerei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoq. saepe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, Deest, Deerat, Deerit, Deerunt, ut Eurum ad se Zephyrumq. uocat, dehīnc tala fatur. Et, Incipe Damoeta, tu deīndĕ sĕquere Menalca. Et, Proīndĕ tŏna eloquio. Et, redde age, quaē deinceps risisti praemia, apud Horatium. Mart. Sint Mecoenates, nō deērunt Flacce Marones. Lucanus, Non deēst pro lato ieiunus uenditor auro. Ioue. Pathicus nūquam tibi deērĭt ămicus. Ouid. Hoc ego quod uoci deērat plangore replebam. quāquam dĕĕrūnt, anapaestus, dĕĕrĭt ă proceleusmatticus, cīdĕĕ dactylus esse possunt, Cuī, & huīc saepe ꝓ una syllaba inueniūtur, ut Cuī pătĕr intactam dederat. Et, Huīc cōniux Sichaeus erat. Inueniuntur etiā disyllaba. Statius, Laēthŭs hŭic dono uideas dare thura nepotes. Idem Fālsŭs huĭc pennas, & cornua sumeret aethrae. Terētianus de pedibus, ēst hŭ -⏑ īc ād -- uērsŭs -⏑ īllĕ -⏑, quī dŭ -⏑ ās lōn -- -- gās hă -⏑ bĕt ⏑. Idem, Nānq hŭ -⏑ īc ād -- uērsŭs -⏑ ībĭr -⏑, quī trĭ -⏑ būs lōn -- gīs pă -⏑ tĕt ⏑. est enim carmen trochaichum, quod locis imparibus trochaeum suscipit, in locis autem paribus etiam spondeum, ut manifestius ostendemus, ubi de metris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priscianus

citat, Vērum ūt cŭĭ - - ᴗ ᴗ que ēst prōxĭmĭ - - ᴗ - tās lŏ - ᴗ cì, sŏ - ᴗ nīuĕ - ᴗ. Idem, ēx ordĭaĕ - - ᴗ ᴗ fūlgēns, cŭĭ - - ᴗ ᴗ dāt lŏ - ᴗ cūm sĭ - ᴗ nōpēs - -, uides CVI non modo disyllabum esse, sed etiã pyrrhichiũ, quod est notandũ. est enim carmen sotadeũ, quod cõstat e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochaeis, ut uides notatũ breui & lõgo accẽtibus. Teré. de eodem,

Cuī brĕuis manebit, atq. longa fiet addita,
Cuī sŭpĕr non digna dixit hyemis, & solis mala,
Dixit & cūi tū fanos, pes hinc mihi primus sat est.
Sic enim uel prima longa, uel prior fit syllaba
Dactylus nam cuī sŭpĕr - ᴗ ᴗ cūi tū - - sequens spondeus est, Consonans quia post secuta tempus adiuuit breue. Et paulo inferius,
Nanq. si Cu praeferatur, syllabae fient duae.
Tertia his quod implicari nulla uocalis potest.
Sed duae sunt seorsae syllabae per se breues.
Cŭĭ sŭpĕr sic inueniri dactylus iam non potest,
Syllabas sed pes habebit quattuor tota breuas.

Apud Hephaedionem aliae etiã recitãtur species Synecphoneseos, quas quia non memini legere apud nostros, subiungam graecas. Hae uero sunt, cum duae lõgae pro una longa, aut duae breues pro una breui, aut pro una longa accipiuntur. Duae longae pro una longa. ut illud, quod citat Hephaestion, ἢ οὐχ ἅλις - ᴗ ᴗ ὅττι γυ - ᴗ ᴗ ναίκας ἀ - ᴗ ᴗ γάλχιδας - ᴗ - ἠ περο - ᴗ ᴗ πεύσεις - -. ubi ἢ οὐχ pro una syllaba ponuntur. & illud, ut idem citat, βουκόλ' ἐ - ᴗ ᴗ πεὶ οὔτεκα - ᴗ ᴗ χῶ, οὐ - - τ' ἄφρονι - ᴗ ᴗ φωτὶ ἐ - ᴗ ᴗ οικας - ᴗ. πεὶ οὐ pro una syllaba. Duae breues pro una longa, quale est, νέα μέν - - μοι κατέ - ᴗ - αξε. πο - ᴗ ᴗ σειδά - - ων ἐνὶ - ᴗ ᴗ πόντῳ - -. νεα duae sunt breues pro una longa. Item illud Sotadis, σείων μελί - - ᴗ ᴗ ην πηλιάδα - - ᴗ ᴗ δέξιον κα - - ᴗ ᴗ τ' ὠμόν. est enim carmen ionicum a maiore tetra syllabũ catalecticũ, ubi λια duae breues pro una breui ponũtur. Legit tamen apud Virg. vi. Aen. Quin protinus

 omnia.

omnia.ubi in omnia duae breues pro una longa positae uidētur. debet.n.heroicum metrum esse catalecticum. Heu, & hei diphthongi sunt, ut heū quam pingui macer est mihi taurus in aruo. & Heī mĭhĭ qualis erat.ubi quia cum pronunciamus hei, utraq. uocalis simul sonat, admonemur, & graece & latine diphthōgos prope omnes perperam aetate nostra pronunciari, ut obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Collisio, quae & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις graece dicitur, fit in metro cum dictio desinit in uocalē, uel in M litteram, & sequens itē a uocali incipit. tunc enim prior uocalis uel M cum sua uocali excluditur, ut Littora, mūltum īlle ēt tērris iactatus, & alto uel sic, mūlt'ill'ēt tēr -- ut Graeci faciunt exclusa uocali, & accētu, ubi uocalis deest apposito, quē uocant ἀπόστροφον, ut ἃ δύ᾽ ἔχουσ᾽ ἐρίφως, ποτιμέλξεται ἐς δύο πέλλας, pro ἃ δύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine uersus, cum in uocalem, aut in M litteram desinens, superabundat syllaba, & sequēs uersus incipit a uocali, Quale illud est, Ecce furens animis aderat Tirynthius, oēmq. accessum lustrās: eliditur E a que coniunctione, & scanditur, quăccēs--. Item illud, Aut dulcis musti uulcano dēcŏquĭt hūmōrē, Aut foliis undam tepidi despumat aheni, ubi M cum sua uocali a dictione humorem eliditur, & R dictioni sequenti adiungitur sic, r'ānt fŏlĭ -ᴗᴗ, quod non licet facere, nisi sequens uersus a uocali incipiat, ut possit fieri collisio. Huiusmodi autē uersus graece ὑπέρμετρος, Latine hypermĕter penultima correpta dicitur, ος in er conuersa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrū est, e sex enim pedibus constat. Suscipit autem dactylum, & spondeum omnibus in locis indifferēter, praeterquā in ultimo, ubi uel spondeus, uel pro spondeo trochaeus esse de

her.

bet, quia in omni metro ultima breuis ſyllaba pro lõga accipitur, quod uidetur aliquid uacantis tẽporis, ex eo, quod inſequitur accedere, quanquam, ut ait Quinctilianus, Multum refert, utrum longa ſit, quae claudit, an pro longa. neq. enim tam plenum eſt, Interdum etiam inuenitur dactylus in ſexto, ut īnſērī -ᵕᵕ tūr uē -- ro ēx foē -- tū nŭcĭs -ᵕᵕ ārbŭtŭs -ᵕᵕ hōrrĭdă -ᵕᵕ. quod tamen unquam ſit, niſi ſequens uerſus a uocali incipiat. ut ſupra oſtẽdimus. Sequitur enim ēt ſtĕrĭles platani malos geſſere ualent s. Eliſa igitur A ex horrida, d, ſequẽti dictioni, quae a uocali incipit, connectitur, ſic, dēt ſtĕrī --ᵕ, & hōrrĭ remanet pro ſpõdeo trochaeus. Tale eſt & illud, Et ſpumas miſcent argenti, uiuaq. Sūlfŭră, Ideasq. pices. ſcanditur enim Sūlfŭ -ᵕ rĭdaē --. Praeterea licet ſpõdeus omnem ſibi uindicet locum. tamen raro inuenitur in quinto, & rarius ſint praecedat dactylus, ut aūt lē -- uās ŏcrē -ᵕᵕ ās lēn -- tō dū -- cūnt ār -- gēntō --. Item ēt cō -- ſtām lōn -- gō sūb -- dūxĭmŭs -ᵕᵕ āppēn -- nīnō --. Suſcipit quoq. loco dactyli pro celeuſmaticum, & Anapaeſtum, ſed illum raro, hunc rariſſime. ut Tĭtyᵕrē -ᵕᵕ pāſcēn -- tēs ā — flūmĭnĕ -ᵕᵕ rĕĭcĕ că ᵕᵕᵕᵕ pēllās --. Et, Tĕnŭĭă ᵕᵕᵕᵕ nec lanae per caelum uellera ferri. & Gĕnŭălă ᵕᵕᵕ ᵕ bant & Labat ărĭĕtĕ ᵕᵕᵕᵕ crebro. quan quam, ut Terentianus ait, Tĕnŭĭă, & gĕnuă lă, poſſunt eſſe dactyli, ubi u ſit co'nſonans. Idem in ăriĕtĕ dici poteſt, ut & i ſit cõſonans, quod ita ſeruaſſe uidetur Virgilius, ut nũquã uſus fuerit proceleuſmatico, niſi ibi & ſynaereſis fieri poſsit. Anapaeſtum uero tantũ ſemel memini legere apud eundem. Flŭuĭō ᵕᵕ- rūm rēx Hērĭdănus. Apud Graecos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum uel quod heroũ facta Home. primus hoc uerſu cecinerit. Vnde Horat. Res geſtae, regumq. ducumq., & triſtia bella,

Quo ſcribi poſſent numero, mõſtrauit Homerus. uel quod uetuſtiſſimus, & ante omnes primus hic fuerit uerſus. heroica enĩ uetera, & antiqua dixerũt, uel quia ualida, & magna hoc metro canãtur, quales ſunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexametrum, & epos, & deliacum, & pythicum nominatur. Dactylicum a pede, quẽ praecipue ſuſcipit. Heroum, uel ut ſupra dictum eſt, uel forte, quod heroo pede praecipue conſtet, qui eſt idem cũ dactylo. Hexametrum, quia ſex metris, hoc eſt pedibus, fertur. Epos ut Graeci dicunt ἀπὸ τοῦ ἐπιβαίνειν τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel quia ἔπος στίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine uerba decurrunt dimenſione inuicem cohaerentia praeter cetera delectabilius. Deliacum a Delio Apolline. Pythicum quia cum Apollo Pythona ſerpentem Delphis necaſſet in ultionem matris, accolae timore perculſi, carmen primum heroicum hexametrum e ſex ſpondeis compoſitum cecinerunt, deinde laeti occiſo ſerpente idem carmen concitata uoce e ſex iambis protulerunt, quod fuiſſe dicit Athenaeus ἰὴ – – παιάν – – ἰὴ – – παιάν – – ἰὴ – – παιάν – – ut iota in ἰὴ producatur. idem praeterea ſi corripiatur, & παι in παιάν ſimiliter ſequente uocali, erunt ſex iambi. ſic ἰὴ ∪ – παιάν ∪ – ἰὴ παιάν ∪ – ἰὴ ∪ – παιάν ∪ –. Sed, ut clarius appareat quod dicimus, ſubiungemus de hac fabula Athenaei uerba.

Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητώ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίσουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γενέσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς εἰργασμένης λητοῦς. ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἰὲ παῖ. τυχεῖν δὲ

τόξε

τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν, ὡς εἴποι τις. ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ. διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἰὲ παῖ καὶ ἰὲ παιάν. & paulo post subiungit, τὸ δὲ ὑφ᾽ ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλασται ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρὶς εἰπὼν τὸν θεὸν οὕτως, ἴη παιὰν, ἴη παιὰν, ἴη παιάν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίστεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ᾽ ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων. ἴη παιὰν, ἡρῷον γίνεται, βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς οἱ πάντων τελευτέας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τις, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔσται.

Idem & Terentianus recitat, in quo Graecum carmen deprauatum ex Athenaeo correximus. Primum enim fuisse exametrum e sex spondeis, inde, e sex iambis refert his uerbis,

Hexametros tradit genitos duo prima uetustas.
 Herous ille est, hunc uocant iambicum.
Nam pedibus senis constare uidemus utrunq.
 Diuersa quanquam lex sit ambobus, pedum.
Additur haec gemino non absona fabula metro,
 Seu uera res est. spectet auctorem fides.
Cum puer infestis premeret Pythōna sagittis
 Apollo, delphici feruntur accolae
Hortantes acuisse animum bellantis, ut illos
 Metus habebat, aut propinqua adoria:
Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,
Ιη -- παιὰν -- ἴη -- παιὰν -- ἴη -- παιὰν --
Spōndēīs īl lūm prī mō nā tūm cēr nīs sēx.
ēx pār tĕ uō cēs cōn cĭtās laĕtī dăbānt,
ἴη ᴗ- παιὰν ᴗ- ἴη ᴗ- παιὰν ᴗ- ἴη ᴗ- παιὰν ᴗ-
ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tūs ēst ĭām bĭcŭs.

EX

EX POLLVCE DE PVGNO APOLLINIS CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ, μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. δήλωμα δ᾽ ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα. ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπιστικὰ κρούματα, καὶ τὸν ὀδοντισμὸν, ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δέ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Herum, non eſſe idem uolunt, ſed illam inter utrunq. eſſe differentiam, quod dactylicum ex omnibus conſtat dactylis, Heroum uero etiam ex ſpondeis. Addunt praeterea propriũ eſſe heroum, quod in priore, & in quarto, & in ſexto loco ſpondeum habeat, ut Dēfēciſſe uidet ſua īam prōmiſſa repōſci. Itē īmmōtamq. coli dedit, ēt cōntemnere uēntōs. Et, Cuī nōn dictus hylas puer, ēt lā tonia dēlŏs? Sed quod omnes ſpondeos, uel plures ſpondeos, quam dactylos habet, quaſi minus bonum, & ſine dactylo parum teres, ac ſonorum σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus conſtat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel ſpondeus, uel pro ſpondeo, trochaeus eſt. Ennius, āt tŭbā tērrĭbĭlī sŏnĭ tū tără tāntără dīxīt. Virgilius, Stāt sŭă cuīq̆. dĭēs brĕue ĕt īrrĕpă rābĭlĕ tēmpus. Sic apud Graecos. Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. βη̄ δĕ δĭ – ∪ ∪ ᾱ προ̆ μᾰ – ∪ ∪ χω̄ν κε̆ κο̆ – ∪ ∪ ρῡθμε̆ νο̆ς – ∪ ∪ αῑ θο̆ πῐ – ∪ ∪ χᾱ λκω̄ – –. Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ᾽ ἄνδράσι. νῦν σε μάλα χρῆ. γλαῦ κε̆ πε̆ – ∪ ∪ πο̄ν πο̆ λε̆ – ∪ ∪ μῑ στᾰ με̆ – ∪ ∪ τᾱνδρᾰ σῐ – ∪ ∪. νῡ σε̆ μᾰ – ∪ ∪ λᾱ χρη̄ – –. Sed ſubiũgamus de heroico quaedam ex Terétiano,

ut ea ediſcant inuenies. Nam lõge melius & mãdatur memoriae carmẽ & tenet̃, quã proſae oratio. Ne cui igitur ſit mirũ, ſi illũ ſaepe citamus. Eſt.n. & acutus, & doctus, ſimulq., & delectat, & docet. Sed iã ipsũ audi.

Haec ſibi qua eq. prius diſtinguere metra paramus,
  Heroa primo, mox adire iambica,
Alternae ne quem impediat confuſio ſiluae,
  Quae lex ſit ipſis, quae ſit iis, quae procreant
Partibus adiectis, detractis quae uarientur
  Poſthinc, dẽinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq. modos, mutatio quantum
  Commendet. Et ſi non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen. nam pandere prima
  Prodeſt frequenter artium ueſtigia.
Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,
  Ne dum requiris, tarda ſit diſpectio.
Spondeus, uerſum quo primum diximus ortum.
  Heroon, hexametris tuetur uim ſuam
Nomine nunc proprio, nũc debita tempora reddens,
  Sub alterius conſonat uocabulo.
E geminis longam ſoluet ſiquando ſequentem,
  Fit dactylus, triſyllabis tempus manet.
Si prior in geminas ſoluetur longa minores,
  Tum pes recurret dactyle contrarius.
Tempora ſed quanquam totidem defendat uterq.,
  Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Haec contra uitiant incurrentes Anapaeſti.
  Poſt dactylum ne quattuor iungas breuas.
Poſt ſpondeum autem ueniens, ſic mutet oportet,
  Vt iſte uerſus iam docet legem metri.
Ergo ſpondeus plerunq. in dactylon ibit,
  Nec intereſt uel quo loco, uel quam frequens.
Nam ſaepe alterni gemini nunc, ſaepius alter
  Species reformant plurimas in uerſibus,
Quas longum credo perſcribere, cum ſibi cunctas
  Legendo poſſit adnotare quilibet.

Hoc

Hoc ſat erit monuiſſe, locis quod quinq. frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & ſextum pes hic ſibi uendicat unquam,
Niſi quādo rhythmum, non metrum cōponimus.
Nanq. metrum certiq. pedes, numerusq. coercent,
Dimenſa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem ſemper ſibi uendicat imam,
Dat & trochaeo qua diſyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui ſua tempora ſubdit,
Quae quattuor ſpondeus expleret magis.
Debita nam ſpatii recipit quaſi tempora uerſus,
Dum iungit imis conſequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento.
In fine non obeſſe pro longa breuem.
Praeterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri ſi uoles poeticam
Hexametron dicunt, ſed non heroicum omnem,
Nam ſex pedes ineſſe non erit ſatis.
Leges quippe datas heroica carmina poſcunt,
Quīs acta Homerus herōum cum ſcriberet,
Verſibus oſtendit, quas aeque ſermo Latinus
Cuſtodit omnes, & pedes ſolos probat,
Quos ſupra poſuit Graecis & creticus aptus:
Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut ſupra etiam oſtēdi, Bacchiū intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere omnibus Palimbacchius dicitur. & quia ſupra idē & Quinctilianus ſenſiſſe, quod Terentianus, ſcripſimus, diligentius conſiderandum, an ita ſit. nam uidetur, ubi de uſu Bachii ſcribit, ſibi eſſe contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & ſibi iungitur, Vĕnēnūm ᴗ–– tĭmērēs ᴗ––. Deinde ſubiungit, Contrarius quoq. qui eſt, cludet, niſi ultimam longam eſſe uolumus, optimeq. habebit ante ſe Moloſſon, cibis rēſpērsūm –––. aut Bacchium, Quod hic pŏtēſt, nos ᴗ–– pŏſsēmūs ––ᴗ. ecce hic manifeſte apparet intel-

ligere Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero ultimam. Quare illud, Lōgis breuē praecedētibus bacchius, cui cōtrarius Palimbacchius erit aliter legendū, & forte sic. Lōgis breuē succedētibus.

Sunt qui inseri posse aiunt interdum in fine dactylici pro spondeo iambū, & eos uersus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Graeci appellant μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiusmodi uersus non puto inueniens, nisi apud Graecos. Homerus ἰλιάδος α', Τρῶες - - δ' ἐῤῥί - - γησαν ἐ - ∪ ∪ πεὶ ἴδον - ∪ ∪ αἰόλον - ∪ ∪ ὄφιν ∪ ∪. ὄφιν pariambus est pro spondeo. Terentianus tamen multos uersus, de miuris scribens, composuit, in quibus mi etiam corripuit, ex ει eliso ι, ut & in χορεῖος, & διισπόνδειος fecit. Versus hi sunt.

Dactylici finem uersus si claudat iambus,
Hoc est pro longa, breuis ut penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopia, melĭŭs ∪ ∪
Versus ut hic resonare potest, ita si cecinĕrīs ∪ -,
Ite domum saturae, uenit hesperus, ite satŭraē ∪ -.
Nile pater propera, sitiunt sata. Nile propĕrā ∪ -.
Heus puer, ut mea sint tibi uilia carmina, uĭdās ∪ -.
Si nusquā hocce aliquis lectū putat, ecce dabĭtŭr ∪ ∪
Versus Homericus ausonio resonans ita mŏdō ∪ -,
Quem μείουρον Achaica gens uocitare solitā ēst ∪ -.
Attoniti Troes uiso serpente pauĭtānt ∪ -
Liuius ille uetus graio cognomine, sŭō ∪ -
Inserit in omni uersu puto tale docĭmĕn ∪ ∪,
Praemisso heroo subiungit nanq. μιοῦρον - ∪,
Hymnum quando chorus festo canit ore Triuĭaē ∪ -.
Et iam purpureo suras include Cothūrnō - -,
Balteus & reuocet uolucres in pectore sīnūs ∪ -,
Pressaq. iā grauida crepitent tibi terga pharētrā - -,
Derige odorisequos ad certa cubilia cănēs ∪ -.

Id quod cū saepe facit Lucretius, miror nullū ab illo accepisse exēplū Terētianū, ut illud libro primo,

sed

ſed eo magis acrem Inrītat uirtutem animi cōfringere ut arcta Naturae primus portarū clauſtra cupērēt. Licet Priſcianus libro.x.cupiret legat,cui nō accedo In exemplaribus enim manuſcriptis cuperet legi,nō cupiret.Et illud lib.v.Nec iacere in du manus uia qua munita fidēi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VITANDIS IN HEROO.

SVNT quaedam uitia in heroo praecipue uitanda. Primum indocta quaedam,& ridicula affectatio,ut ſemiquinaria caeſura ſit ſimilis extremae ſyllabae uerſus, aut alterius uerſus caeſurae, & ſimul extremitas metri,alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum,inculti, ac in eruditi ſaeculi,quos uerſus leoninos appellant, quales hi ſunt,

Pergama flere uolo fato Danaum data sōlo.
Solo capta dolo,capta redacta sōlo.
Ex Helicone ſona, quae prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona.

Item hi magis etiam ridiculi,& indoctiores,

Chartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Plura uidebis ibi,niſi tu mea dona refutes.

Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo componēdos uerſus,ſed imitandos eſſe bonos poetas, ac in primis Virgilium.inuenies tamen ſemiquinariam caeſuram frequenter quidem fini in heroo reſpondere,ſed frequētius in pentametro elego tunc, cum ſubſtantiuis propria redduntur epitheta, Vt Primus Idumaeas referam tibi Mantua palmas. Et,

Mantua uae miſerae nimium uicina Cremonae. Et,
Acriſionaeis Danae fundaſſe colonis. Item,
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. Item,
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte praeponi adiectiuum, ſequi ſubſtantiuum,idq. frequentiſſimum eſſe.ſic in elegis,

O utinam tunc cum Lacedaemona claſſe petebat,

Obrutus

Obrutus insanis esset adulter aquis.
Non ego deserto iacuissem frigida lecto,
Nec quaererer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quaerenti spatiosam fallere noctem,
Laxaret uiduas pendula tela manus.

Inueniens etiam, sed rarius, praeponi substãtiuum, ut
Reiice, ne maculis infuscet uellera pullis. Item,
Coniugis, ora modis attollens pallida miris.

Redduntur quidem epitheta substantiuis, ut dixi: sed qui id quoq. affectauerit, non laudabitur. Praeterea uidẽdũ est, ut Quinctiliani utar uerbis, ne syllaba uerbi prioris ultima, sit prima sequẽtis. Id, ne quis praecipi miretur, Ciceroni in epistolis excidit, Res mihi inuisae uisae sunt, Brute. & in carmine,

O fortunatam natam me consule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde subiũgit,
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuae diuina Philippica famae.

Cauendum est etiam, ne in principio praeter decorem elati, & tumidi uideamur, & ut ait Flaccus,
Nec sic incipies, ut scriptor Cyclitus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Potuissem & alia multa dicere, quae fugere, quaeq. se qui & facere oporteat componendis carminibus, sed cum nõ esset ocium, praetermisi. Quãobrẽ admoneo studiosos, ut quae de arte poetica scripsit Hora. studiose legant, tũ optima quaeq. de ea ipsa arte praecepta: quia, ut ait Isocr. ἐὰν ῇς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

DE PENTAMETRO ELEGO.

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, ut uix unquam separatum inuenias. Cõstat autem ex quinq. pedibus, unde & nomen ei inditum est.

Diuiditur in duo commata. Primũ comma cõstat

indifferenter uel e duobus dactylis, uel e duobus spō deis,uel e dactylo & spondeo ,uel e spondeo & dacty lo,& syllaba longa,quem semipedem primum uocāt. Secundum uero,e duobus dactylis, & syllaba,quae se cundus semipes appellatur.

E duobus dactylis,& syllaba longa,ut

Nōmĭnĕ ĭn - ᴗ ᴗ hēctórĕ - ᴗ ᴗ ō - pāllĭdă - ᴗ ᴗ sēm pĕr ĕ - ᴗ ᴗ răm ᴗ. E duobus spondeis & syllaba longa, ut, Flēbām - - sūccēs - - sū - pōssĕ că - ᴗ ᴗ rē rĕ dŏ - ᴗ - lōs -. E dactylo & spondeo, ut, Nīl mĭhĭ - ᴗ ᴗ rēscrī - - bās -, āttămĕn - ᴗ ᴗ īpsĕ uĕ - ᴗ ᴗ nī -. E spondeo et dactylo, ut, Lāssā - - rēt uĭdŭ - ᴗ ᴗ ās - pēndŭlă - ᴗ ᴗ tēlă mă - ᴗ - nūs -. Alij uero dicunt primum & secun dum pedem posse esse indifferenter dactylum uel spondeum, tertium spondeum duntaxat, ita tamen, ut prima syllaba spondei, sit extrema dictionis prae-cedentis, & propterea si inueniatur aliquando bre-uis, defendi caesura semiquinaria, Quartū & quintū semper Anapaestos. cuius sententiae uidetur fuisse. Quinctilianus, cum dicit: Non ego cum praecedētes pedes posui, legem dedi, ne alii essent: sed quid fere accideret,quod in praesentia uideretur ostēdi, & qui dem optime est sibi iunctus Anapaestus,ut qui sit pen tametri finis,scanditur autem sic, Nīl mĭhĭ - ᴗ ᴗ rēscrī - - bās āt - - tămĕn īp ᴗ ᴗ -. sĕ uĕnī ᴗ ᴗ -. Item, Lāssā - - rēt uĭdŭ - ᴗ ᴗ ās pēn - - dŭlă tē ᴗ ᴗ - lă mănūs ᴗ ᴗ -. Et, Nōmĭne ĭn - ᴗ ᴗ hēctŏrĕ - ᴗ ᴗ ō pāl - - lĭdă sēm ᴗ ᴗ - pĕr ĕrăm. & sic in ceteris. Sed memineris in omni metro in fine pro longa accipi breuem, & pro bre-ui longam. Prior autem scandendi modus per duo commata. & duos semipedes facilior, Dictum uero Elegum παρὰ τὸ ἐλεεῖν τοὺς τεθνεότας, quod hoc carmine laudes defunctorū scriberentur,uel παρὰ τὸ ἔλεος quod uetustissimi suas lamentationes elegis de-cantarent. nam factū est uocabulum a uoce,qua in fle tu utimur. unde tractū est, ut epitaphia elegis praeci-

puc

pue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tẽpore aliae quoq. res eo uerſu ſcribi cœperunt, hinc Horat.

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuẽtione autẽ elegi uerſus, Idem Horat. ne dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice dis eſt.

TERENTIANVS DE PENTAMETRO VENSV.

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.
Quidam non dubitant dicere Callinoum.
Hexametro cum quinq. pedum ſubiungitur iſte.
Partus Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma,
Has ſiquis geminet, pentametrum faciet.
Sed rẽfert duo ſint, an dactylus unus in illa.
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud.
Dēsĭnē maēnălĭ ōs, dēsĭnĕ maēnălĭ ōs.
Dactylus ut duplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ maēnălĭ ōs Mūsăr ĕ fērrĕiō cōs.
Hoc nec praepoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis utriq. loco conuenit una tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter,
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uerſus haec portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēsăsĭaē. claudicat ut repetas.
Vt ſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet,
Pōſtquām rēsăsĭ aē, dēsĭnĕ maēnă lĭ ōs,
Dactylus in primo poſitus, ſpondeus adhaerens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ -ᴗᴗ hī cāuſ- -ſās - diſcrepat hoc iterum.
Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsā mĭ hī cāuſsās, ĕdsĭnĕ maēnalĭ ōs.
Spõdeum duplicem, quae pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.

Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fōr tūnā tī. dēsĭne maēnălĭ ōs,
Pars prior ergo pedum admittet quécunq. duorum,
Dactylus in reliqua bis repentundus erit.
Scandunt Pentametrũ,duo ſint quaſi cõmata, quidã,
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quintum,
Pōſtquām rēs ăsĭaē,dēsĭnĕ meēnălĭ ōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem,& primum cum capite alterius
Iungunt,dactylico quae fit de commate,longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breuas.
His longam adnectunt,qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alios tot remanere breuas.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit, an ne breuis.
Sit ſponpeus erit medius, duo poſt anapaeſti.
Pōſtquām rēs āsĭaē,dēsĭnĭ maēnălĭ ōs.
Idcirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
ēt ſī āt tālĭs īn cĭpĕ maē nălĭ ōs.
Nam lĭs, quae breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs,uel quae prima eſt, īn caput hoc etenim eſt,
Quia nec producta eſt,geminat nec conſona uiras,
Spondeus minime pes,ſed iambus erit.
Exemplum idcirco uocali a parte locaui,
Longa fōret ne lĭs īn cĭpĕ maēnălĭ ōs.
Quidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Cludere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis,qualem modo fingo,
Hōc mĭhī tām grāndĕ mūnŭs hăbērĕ dă tŭr:
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur
Sī ſī āt tālĭs īncĭpĕ maēnălĭ ōs.
Nam referre nihil,ſit qualis ſyllaba fini,
Commataq. hoc ipſum iuris habere uolunt.

Idcirco

Idcirco & uerbo nunquam uno cola ligari,
 Vt constet parti finis utriq. suus.
Nam uitiosus erit sic pentameter generatus,
 Intēr nōstrōs gēn tī līs ŏb ērrăt ĕquŭs,
Spondei duo sunt, quos dixi commate primo
 Posse dari: uerum syllaba, quae sequitur,
Nec penthemimerem uerbi cum fine relinquit,
 Quae data pentametris regula prima sonis,
Nec post dactylico debet quae commate iungi,
 Esse caput uersus dactylici patitur.
Hoc ipsum melius mutata parte coibit,
 Gentilis nostros inter oberrat equus.
Tantam nostra nequit mensura absoluere litem,
 Malo tamen longa cludere comma prius.
Hos elegos dixere, solet quod clausula talis.
 Tristibus, ut tradunt, aptior esse modis.

Quoniam autem eadem fere lex est metrorum apud Latinos, quae & apud Graecos, unde nostra fluxerunt, operaepretium uisum est, in singulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uersus aliquot Graecos scādere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρί' ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,
Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι· διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.
Μῆνιν ἀ – ∪ ∪ ειδε θε – ∪ ∪ ἀ πη – – ληϊα – ∪ ∪ δεω ἀχι
 – ∪ ∪ λῆος – ∪,
Οὐλομε – ∪ ∪ νην, ἣ – – μυρία – ∪ ∪ χαιοῖς – – ἄλγεε – ∪ ∪
 θηκεν – ∪.
Πολλὰς – – δἰφθι – – μους ψυ – – χὰς ἀ ϊ – ∪ ∪ δι προ ϊ
 – ∪ ∪ ἀψεν – ∪.
ἡρω – – ων, αὐ – – τοὺς δε – – λωριε – ∪ ∪ τεῦχε κυ – ∪ ∪
 νεσσι ∪ –,
Οἰω – – νοῖσί τε – ∪ ∪ πᾶσι δι – ∪ ∪ ὸς δέ τε – ∪ ∪ λείετο

- ∪ ∪ βοῦ λῆ - - .

Ecce in primis quattuor ſedibus, uel dactylus, uel ſpondeus indifferenter ponitur, in quinta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpõdeus, uel eius loco trochaeus. licet in quinta ſpõdeus interdum inueniatur. Illud autem δεῶ ἀχῖ - ∪ ∪ dictum eſt per συνίζησιν ubi δεῶ breuis, & longa pro una lõga ſic. Virgilius poſuit. Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis, & lõga pro una longa.

EX THEOCRITI AMOEBATO CARMINE.

Ἄγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴτι μενάλκας Μενάλκας,
 Πῆ ποχ' ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ἇσε μέλος,
Βόσκοιτ' ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας ἦν δέ ποκ' ἔνθῃ
 Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτὸν, αἴπερ ὅμοιον Δάφνις,
 Μούσαισι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι,
Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κἤν τι μενάλκας
 Τῇδ' ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι.

In his uerſibus ſcanduntur heroi, ut ſupra ſcripti Homerici Pentametri uero elegi ſic,

Πῆ πό χὸ - ∪ ∪ σῦ ρῖ - - κτᾶς - πρόσφιλὲς - ∪ ∪ ἇ σε μέ - ∪ ∪
 λός ∪. uel ſic ſine caeſuris,
Πῆ πό χὸ - ∪ ∪ σῦ ρῖ - - κτᾶς πρὸς - - φίλὲς ἇ ∪ ∪ - σε μέ λος
 ∪ ∪ ∪. Secundus Pentameter.
Δᾶ φνῖς ἔ - ∪ ∪ χῶν δά μα - ∪ ∪ λᾶς - μηδὲν ἔ - ∪ ∪ λᾶσσον ἔ
 - ∪ ∪ χοι. & ſine caeſuris,
Δᾶ φνῖς ἔ - ∪ ∪ χῶν δά μα - ∪ ∪ λᾶς μη - - δὲν ἔλᾶσ ∪ ∪ - σον
 ἔ χοι ∪ ∪ - Tertius Pentameter.
Μοῦσῖς - - δο δᾶφ - - νῖς - ταῖσῖν ἀ - ∪ ∪ ηδόνῖ - ∪ ∪ σῖ ∪.
 & ſine caeſuris,
Μουσῖς - - δοιδᾶφ - - νῖς ταῖ ∪ - σῖν ἀη ∪ ∪ - δόνῖσῖ ∪ ∪ ∪.
 Quartus pentameter.
Τῆδ ἀγά - ∪ ∪ γοῖ χαῖ - - ρῶν - ἀ φθον ἀ - ∪ ∪ πάν τά νέ - ∪ ∪
 μοῖ - . & ſine caeſuris.
Τῆδ ἀγά - ∪ ∪ γοῖ χαῖ - - ρῶν ἀ - - φθονά πᾶν ∪ ∪ - τά
 νέ μοῖ ∪ ∪ -. Vides his pentametris duo eſſe cõmata,

& eodem

& eodem modo scandi, ut supra latina ostendimus. Quare uel hinc colligere possumus a Graecis, & haec & alia fere omnia Latinos accepisse: ut mittam & pedum, & metrorum, & accidētium metris nomina uel graeca, uel a Graecis detorta. Si quisquam igitur est, qui negat, non necessarias esse graecas litteras hominibus nostris, quam recte sentiat, breui puto cognoscet, cum uel pueris de bonis litteris docta disputantibus, ipse interim astabit, ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE VERSV IAMBICO SENARIO.

Iambicus uersus, qui a Graecis τρίμετρος, quod τρεῖς διποδίας habeat, a Latinis eadem rationem ternarius: uel quia e sex pedibus simplicibus constat, Senarius appellatur, suscipit in locis imparibus, id est in primo, tertio, quinto, pedes quinq., iambum ∪ – tribrachyn ∪ ∪ ∪ Spondeum – – Dactylum – ∪ ∪ Anapaestum ∪ ∪ –. in paribus uero, id est in secundo, quarto, sexto, tres, iambum ∪ – tribrachyn ∪ ∪ ∪ pyrrhichium, sed hunc in fine dūtaxat ∪ ∪ ratione ultimae syllabae, quae in omni metro, ut supra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e solis iambis constat, ut etiam a principio, cum inuentus est. Deinde grauitatis gratia, spondeus, & qui ex illo nascuntur, dactylus, anapaestus nothi pedes in locis tātum imparibus recepti sunt. Vnde Terentianus,

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo est contrarius,
Vt iam tenemus, impari tamen loco. De eodē sic Horatius,
Syllaba longa breui subiecta uocatur iambus
Per citus. unde etiam trimetris accrescere iussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus.
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem.
Tardior ut paulo, grauiorq. ueniret ad aures,
Spondeo stabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens, non ut a sede secunda
Cēderet, aut quarta socialiter. Ex omnibus iābis tale

eſt Horatij, Sŭīs ᴗ- ĕt īp ᴗ- ſă rō ᴗ- mă uī ᴗ- rībŭs - ᴗ rŭ ĭt ᴗ ᴗ. Tale & illud, Mĭnă ᴗ- cĭs aūt ᴗ- ĕtrū ᴗ- ſcă Pōr ᴗ- ſĕ naē ᴗ- mănūs ᴗ-. Item reliqua omnia, quae ſubiunguntur hexametris illius epōdi. Altera iam terit bellis ciuilibus aetas, ut illud, ĕā ᴗ- mŭs ō ᴗ- mnĭs ē ᴗ- xĕcrā ᴗ- tă cī ᴗ- uī tās ᴗ-. Terentianus de hoc metro partim e ſolis iambis, partim etiam immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

Aᵕdēſto, īām bĕpraēpĕs, ēt tŭī tĕnāx
Vĭgō rĭs ād dĕcōn cĭtūm cĕlēt pĕdĕm.
Nĕc āl tĕrī ŭs īn dĭgēns ŏpīs uĕnī.
Sĕd īp ſĕ uē rŭs, īn tĕgēr quĕ gē ſtĭēns,
Aᵕdūſtă fēl lĕ, quā lĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ŭl tŏr, īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ut ī ctă uēr bă rā ptĕt īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crēbrăcōn ſĕquēn dŏlōn gŭlă,
Cĭtūm sŭbīn dĕ uōl uăt ār ctĭūs ſŏnŭm,
Iᵕām bŭs. īp ſĕ ſēx ĕnĭm lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quod pedes coniungimus.
Quae cauſſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetae, ne nimis ceſſet breuis,
Lex haec iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis finit
Senſus, aperte diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium, quintum quoq.
Iuuēre paulo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompae regiae capax foret
Magis, magisq., latioribus ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus

Semper dicatus uni iambo ſeruiat.
Nām nūl lūs ălĭ ūs pōnĭtūr, tāntūm ſŏlēt
Tēmpŏrĭ būs aē quūs nōn rĕpēllī trĭbrăchy^ᵕ^s.

In tragoediis autem uerſus e ſolis iambis nō laudatur. quare uix talem inuenias, ſed ſemper in locis paribus ex iambo, aut tribreui: in ceteris indifferenter ex iambo ſpondeo, dactylo, anapaeſto, tribreui. In comoedijs uero in ſecundo loco & ſimilibus, ſpondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapaeſtus, ſed frequentius ſpondeus. Quod faciunt Comici, ut ſolutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot ſenarios uerſus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, appareat exemplo manifeſtius.

Ex Andria Terentij.

Vōs ī -- ſtaēc īn -- tro aūfēr -- te ăb ī ᵕ - tĕ. Sō ᵕ - sĭā ᵕ -.
Aᵕdēs ᵕ - dūm pāu -- cīs tē -- uŏlō ᵕ - dīctūm -- pŭtā ᵕ -.
Nēmpe ūt -- cūrēn -- tūr rē -- cte haēc. īm -- mo ălĭūd ᵕ ᵕ -. Quĭd ēſt ᵕ -.
Quōd tĭbī - ᵕ ᵕ mĕa ārs ᵕ - ēffĭcĕ - ᵕ ᵕ re hōc pōſ -- sĭt ām ᵕ - plĭŭs ᵕ ᵕ?
Nĭhĭl ī ᵕ ᵕ - ſtāc ŏpŭs - ᵕ ᵕ ēſt ār -- te ād hānc -- rēm quām -- părō ᵕ -
Sĕd hīs ᵕ - quās ſēm -- pĕr īn ᵕ - te īntēl -- lēxī -- sĭtās ᵕ -
Fĭde ēt ᵕ - tăcĭtūr ᵕ ᵕ - nĭtā ᵕ - te ēxpē -- ctō quīd -- uĕlīs ᵕ -.

Ex Hercule furente Senecae,

Sŏrōr ᵕ - tŏnān ᵕ - tĭs (hōc ĕnīm ᵕ - ſōlūm -- mĭhī ᵕ -
Nōmēn -- rĕlī ᵕ - ctum ēſt sēm -- pĕr ălĭ ᵕ ᵕ ᵕ ēnūm -- Iŏuēm ᵕ -,
Aᵕc tēm -- plăsūm ᵕ - mī uĭdŭ - ᵕ ᵕ ă dē ᵕ - sĕirŭaē ᵕ ᵕ - thĕrĭs ᵕ ᵕ.
Lŏcūm ᵕ - quĕ caē ᵕ - lō pūl -- să, pēl ᵕ - lĭcĭbūs ᵕ ᵕ -

dēdī ∪ -

Tēllūs - - cōlēn ∪ - da ēst, pēl - - līcēs ∪ - caēlūm - -
tĕnēnt ∪ - .

Ex Menandro, ut citat Stobaeus, trimetri iambici acatalecti,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Ἐφήμερον δ' ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πράττοι θεὸς,
Οὐθεὶς γένοιτ' ἄν

οἶ κοῖ - - μένεῖν ∪ - χρῆ καὶ - - μένεῖν ∪ - ἔλευ ∪ - θέ
ρον ∪ ∪ ∪
στρᾰτεῖ ∪ - ᾱδ' οῦ - - φερ ῑ ∪ - περῐου ∪ ∪ - σιᾱν οῦ - - δε
μῐᾱν ∪ ∪ ∩,
ἔφη ∪ - μέρον ∪ - δ'ἔχει ∪ - καὶ προτε - ∪ ∪ τῆ τὸν - -
βίον ∪ ∪.
οὐ πεῖ - - ρᾰν ἔχο ∪ ∪ ∪ μενον ∪ - τος οὐ ∪ - σωτη - -
ρίου ∪ -
εὐλοῖ - - δορη ∪ - τον ὡς ∪ - ἔοῖ ∪ - κεφαῖ ∪ - νεταῖ ∪ -
τὸ τοῦ ∪ - στρατιῶ ∪ ∪ - τοῦ σχῆ - - μα καὶ ∪ - τὸ τοῦ ∪ -
∪ - ξένοῦ ∪ -
κομψος - - στρατιῶ ∪ ∪ - της οὐ - - δ'ἂν εἰ ∪ - πραττοῖ - -
- - θεος ∪ ∪ οὐ θεῖς - - γενοῖ ∪ - τ' ἂν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ἢν γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.

ὡς ᾱρ - - γᾰλέον ∪ ∪ ∪ - πρᾶγμε - - στῖν ὦ ∪ - ζεῦ καὶ - -
θεοῖ ∪ - .
Δοῦλον - - γενε ∪ - σθαι παρα - ∪ ∪ φρονοῦ ∪ - τος δε - -
σπότου ∪ -

ἦν γὰρ -- ταβελ ∪- τῖσθ' θε -∪∪ ρα πῶν ∪- λέξας -- τυ-
χῇ ∪-,
Δόξῃ -- δεμη ∪- δρᾶν ταῦ -- τα τῷ ∪- κέκτη --
μετῷ,
Μετέχων ∪-- ἄναγ ∪- κη τον -- θερα πον ∪∪- τα τῶν
∪- κακῶν ∪-.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ἥκω νεκρῶν κευθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισται θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισσέως,
Πριάμου τε πατρὸς, ὅς μ', ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήστορος πρὸς δῶμα θρηϊκίου ξένου,
ἡ κω -- νεκρῶν ∪- κευθμῶ -- να καὶ ∪- σκότου ∪- πύ
λας ∪-
Λιπῶν ∪- ἵνα ∪- δης χω -- ρὶς ᾠ ∪- κισται -- θεῶν ∪-
Πολυδω ∪∪- ρος ἑκα ∪∪∪ βης παῖς -∪ γεγὼς ∪- τῆς
κισ -- σέως ∪-.
Πριαμου ∪∪- τε πα ∪- τρὸς ὅς ∪- μ' ἐπεὶ ∪- φρυγῶν ∪-
πόλιν ∪∪
Κίνδυ -- νος ἔ ∪- σχε δορὶ ∪∪∪ πεσεῖν ∪- ἑλλη -∪ νι-
κῷ ∪-
Δείσας -- ὑπεξ ∪- έμπεμ ∪- ψε τρω ∪- ϊκῆς ∪- χθονὸς ∪∪.
Πολυμη ∪∪- στορος ∪- πρὸς δῶ -- μα θρηϊ ∪- κίου ∪-
ξένου ∪-.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRAGICIS VERSIBVS.

Culpatur autem uerſus in tragoediis,
Et ratus intrat ex iambis omnibus,
Vt ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quæ loquuntur ſumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & ceteris aeq. locis.

Fidemq.

Fidemq. fictis dum prŏcurant fabulis,
In mĕtra peccant arte,non inſcitia,
Ne ſint ſonora uerba conſuetudinis,
Paulumq. rurſus a ſolutis differant.
Magis iſta noſtri.nam fere Graecis tenax
Cura eſt iambi,uel nouellis comicis,
Vel qui in uetuſta procluent comoedia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum Archilochium conſtat e quattuor integris pedibus. recipitq. in locis imparibus,ideſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrũ, in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichiũ. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti alijs,ut hic,trimetris,

Quāndō rĕpōſtūm caē cŭbum ād fēſtās dăpēs,
uīctō -- rĕlaē ᴗ - tūs caē -- săre ᴗ ᴗ
Tēcūm ſŭb āltā(sīc Iŏuī grātūm)dŏmō
Bĕā ᴗ - tĕ mē ᴗ - coēnās — bĭbăm ᴗᴗ. Hic autem Herois,
Nōx ĕrăt,ēt caē lōfūl gēbāt lūnăsĕ rēnō
īntēr -- mĭnō ᴗ - răſy ᴗ - dĕră ᴗᴗ,
Cūm tū māgnō rūm nū mēn laē sūrădĕ ōrŭm,
īnuēr — băiū ᴗ - rābās — mĕă ᴗᴗ.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatae Virginis.

Quēm tēr — ră pōn ᴗ - tŭs aē ᴗ - thĕră ᴗᴗ
Cŏlūnt ᴗ - ădō ᴗ - rānt praē — dĭcānt ᴗ -
Trīnām — rĕgēn ᴗ - tēm mā — chĭnăm ᴗᴗ
Clāuſtrūm — Mărī ᴗ - aē bā — iŭlăt ᴗᴗ.

Vbi,ut id obiter admoneam, aethera nominatiuus eſt feminini generis ab accu ſatiuo Graeco τὸν αἰθέρα haec aethera,ſicut τὸν κρατῆρα haec cratēra.Maria aut etſi corripit primam & ſecundam apud Claudianum, tamen quia hebraicum eſt nomen, puto penultimam habere indifferentem.

DE IAMBICO TETRAMETRO.

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratum & octonarium dicitur, eosdé pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam si trimetro duos proposueris pedes, ex ijs, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod sic docet Terentianus,

Sed hic trimētrus quando duplicem pedem
A capite sumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq. dictus est & octonarius.
Ante ergo uersum collocabo iambicum.
Phăsē ᴗ - lŭs īl ᴗ - lĕ quēm ᴗ - uĭdē ᴗ - tĭs hō ᴗ - spĭtēs ᴗ -
Quadratus iste talis effici potest,
ădēst ᴗ - cĕlēr ᴗ - phăsē ᴗ - lŭs īl ᴗ - lĕ quēm ᴗ - uĭdē
ᴗ - tĭs hō ᴗ - spĭtēs ᴗ -.

Huiusmodi uersus iambicos quadratos acatalectos non legi in usu apud nostros, catalecticos autem legi apud Catullum, cuius generis est illud Epigtamma in Thallum, qui Catullo palliū, & sudariū inuolauerat,

Cinaē ᴗ - dĕ Thāl ᴗ - lĕ mōl ᴗ - lĭōr ᴗ - cūnī ᴗ - cŭ lī
ᴗ - căpīl ᴗ - lō -.
Rĕmīt ᴗ - tĕ pāl ᴗ - lĭūm ᴗ - mĭhī ᴗ - mĕūm ᴗ - quŏd īn
ᴗ - uŏlā ᴗ - stī -.
Vides his deesse syllabam, ut sint octo simplices pedes iambi.
Qui poterunt effici quadrati perfecti, si dixeris,
Cīnaē dĕ Thāllĕ mōllĭōr cŭnĭcŭlī căpīllŭlō,
Rĕmīttĕ pāllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd īnuŏlāuĕrās.

Apud Comicos tamé saepe inuenies id genus octonarios uersus, non tamen sernata lege iambici metri, sed in omni sede indifferenter positos spondeum, dactylum, Anapaestum praeterquam in octaua, ubi semper est iambus. quales sunt illi apud Terentium,

ĕnĭm uē ᴗᴗ - rŏ Dā ᴗ - uĕ nĭhīl ᴗᴗ - lŏci ēst ᴗ - sĕgnĭtĭ
-ᴗᴗ aē nĕquĕ -ᴗᴗ sŏcŏr — dĭaē ᴗ -.
Quāntum īn — tēllē — xī mŏdŏ -ᴗᴗ sĕnĭs ᴗ - sēntē
— tĭām ᴗ - dēnū — ptĭīs ᴗ -.

Quaē sī -- nōnā -- ſtū prō — uĭdēn ᴗ - tūr me aūc -- hērūm ᴗ - pēſsūn -- dăbūnt. Et nota enimuero ſic dictum, ut ſupra ſine inuidia, ut u pro nihilo habeatur, ut ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quae praeter mittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO.

Eſt quoddam genus Iambici uerſus delumbe, & claudum, quod Graeci σκάζον & χωλίαμβον appellant. habet enim in fine pro iambo ſpōdeum. Differt autē a perfecto ſenario iābico, quod hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tum in quinta ſemper iambus. nā cū ſcandantur iurati h: pedes incho iambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, ideſt prima breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in quinta ſede ponatur ſpondeus, aut alij, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis.

Nēc fōn -- tĕlā ᴗ - bĭă prō ᴗ - lŭī ᴗ - căbāl ᴗ - līnō --.
Nĕc īn ᴗ - bĭcĭpī ᴗ ᴗ ᴗ tī sō -- mnĭās ᴗ - sĕ pār ᴗ - nā sō --.
Mĕmĭni ūt ᴗ ᴗ - rĕpēn ᴗ - tĕ sīc ᴗ - pŏē ᴗ - tă prō ᴗ - dīrĕm - ᴗ
Hĕlĭcō ᴗ ᴗ ᴗ nĭdăs ᴗ - quĕ pāl ᴗ - lĭdām ᴗ - quĕ pyᵘ ᴗ - rēnēn --
Illīs -- rĕlīn - ᴗ quō, quō -- rum ĭmā ᴗ ᴗ gĭnēs ᴗ - lām būnt --
Hĕdérae ᴗ ᴗ - sĕquā ᴗ - cēs īp -- sĕ sē ᴗ - mĭpā ᴗ - gā- nŭs - ᴗ.
ād sā -- cră uā ᴗ - tūm cār -- mĕn ōf ᴗ - fĕrō ᴗ - nō- ſtrŭm - ᴗ.
Quĭs ēx - ᴗ pĕdī ᴗ ᴗ uīt psī -- tă cō ᴗ - sŭūm ᴗ - χαῖ ρεᵘ - ᴗ
Pĭcās -- quĕ dŏcŭ ᴗ ᴗ ᴗ īt nō -- ſtră uēr ᴗ - bă cō ᴗ - nārī?

nārī --?
Măgī ᴗ- ſtĕr ār ᴗ- tĭs, īn ᴗ- gĕniī ᴗ- quĕ lār ᴗ- gī - tŏr - ᴗ
Vēntĕr --, nĕgā ᴗ - tās ār -- tĭfēx ᴗ- sĕquī ᴗ- uōcēs --
Quōd sī -- dŏlō ᴗ- sī ſpēs -- rĕfūl ᴗ- sĕrīt ᴗ- nūm- mī --,
Cōruōs -- pŏē ᴗ- tās, ēt -- pŏē ᴗ- trīdās ᴗ- pīcās --.
Cāntā -- rĕ crē ᴗ- dās pē -- gă ſē ᴗ- ĭūm ᴗ- mĕlōs - ᴗ.

Ecce in quinta ſede ſẽper eſt iābus, & in ſexta ſpō-deus, uel pro ſpondeo trochaeus, quia, ut ſaepe dictū eſt, in fine breuis pro longa ponitur. Quonā modo autem melos poſſit in primā producere, diximus in primo modo quo in primo loco poſitae ſyllabae cognoſcūtur. Dicitur aūt σκάζων a Graecis, qa claudicat, nā ſextus pes ĩ hoc metro maior eſt, quam ſextus qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, unde σκάζων σκάζοντος participium, ideſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim Graece, Latinè claudus, unde choliambus componitur, quaſi claudiambus, Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte haec Terentianus,

Claudum trimētrum fecit alitĕr Hīp ᴗ- pōnāx --
Ad hunc modum, quo claudicant ĕt hī ᴗ- uĕrſūs --.
Idcirco Graece nuncupatūs ēſt ᴗ- σκάζων --.
Hic non iambum reddidit pĕdēm ᴗ- ſextūm, - ᴗ,
Penultimam ſed pro breui trăhĭt ᴗ- lōngām - ᴗ,
Mouitate ductus, non ut inſcĭūs ᴗ- lēgĭs - ᴗ.
Sed quia iuratos ſcandimus pĕdēs ᴗ- īſtōs --,
Paeona fieri perſpicis pĕdem īn ᴗ- fīnĕ - ᴗ.
Epitritus nam primus implĕt hānc ᴗ- pārtĕm - ᴗ,
Breuis locata cum ſit antĕ tres ᴗ- lōngās --.
Quare cauendum eſt, ne licentĭā ᴗ- ſuētā - ᴗ
Spondeum, aut qui procreantŭr ēx ᴗ- īllō --

Dari

Dari putemus poſſe nunc lŏcō ᴗ – quīntō – –,
Ne deprehenſae quattuor sĭmūl ᴗ – lōngaē – –
Parum ſonoro fine deſtrŭānt ᴗ – uērsūm – ᴗ.
Nam dactylum, parem ue, quid tĭbī ᴗ – dīcām – ᴗ?
Cum tantum iambus hoc loco prŏbē ᴗ – pōnī – –,
Aliusq. nullus rite poſsĭt ăd ᴗ – mīttī – –.
Hoc Mimiambus Martius dĕdīt ᴗ – mētrŏn – ᴗ.
Nam uatem eundem eſt attico thy̆mō ᴗ – tīnctūm ᴗ –
Pari lepore conſecutūs ĕt ᴗ – mētrō – –.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium eſt, non ſuſceptionem pedum (eoſdem enim utrunq. recipit, niſi quod nec trochaeum iambicum, nec iambum trochaicum) ſed diſpoſitione per ſedes, nam ſicut iambus imparibus ponitur locis, ita in diſparibus trochaeus. Vnde Terentianus,

Nam pes uterq., quia ſibi eſt contrarius.
Gaudet locorum diſpari cuſtodia.
Trochaeus ergo ſemper impari loco,
Pariq. iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochaeum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & ſpondeum, & dactylum, & anapaeſtum. quanquam tribrachys in ſeptimo non admittitur. Praeterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapaeſtus nō niſi raro admittendi ſunt id quod & in iambico obſeruandum eſt. Accipere autem trochaicum eoſdem pedes, quos & iambicum, hinc manifeſte apparet, quod ſi a tetrametro iābico acatalecto dempta prima fuerit ſyllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum, et ſi fuerit iambicum e ſolis iambis, fiet trochaicū e ſolis trochaeis. ſin autem illud in diſparibus locis ſpondeum, & alios habuerit, & hoc ex iiſdem conſtabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum ſic,

Rĕmīt ᴗ – tĕ pāl ᴗ – līūm ᴗ – mĭhī ᴗ – uĕūm ᴗ – quŏd īn ᴗ – nŏ lā ᴗ – uĕ rās ᴗ – erunt omnes iambi.

quod

quod si dempseris primam syllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e solis trochaeis sic, Mīttĕ - ᴗ pāllī - ᴗ ūm mī - ᴗ hī mĕ - ᴗ ūm quod - ᴗ īn uŏ - ᴗ lāuĕ - ᴗ rās. - ecce septé sunt trochaei, superest & syllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo senario praeponendo creticum - ᴗ -. Nam si praeposueris creticum, puta Sōcrătēs - ᴗ - illi Horatiano, Bĕātŭs īllĕ quī prŏcūl nĕgcciī, fiet trochaicum tale, Sōcră - ᴗ tēs bĕ - ᴗ ātŭs - ᴗ īllĕ - ᴗ quī prŏ - ᴗ cūl nĕ - ᴗ gōcī - ᴗ īs -, in quo uersu licet trifariam uariare principium, secundum solutionum numerum, quas habere potest creticus - ᴗ -. Soluèndo igitur primam cretici, fiet tale, Dĭŏgĕ ᴗ ᴗ ᴗ nēs bĕ - ᴗ ātŭs - ᴗ īllĕ - ᴗ quī prŏ - ᴗ cūl nĕ - ᴗ gōcī - ᴗ īs -. Soluendo secundam, tale, Dēmŏ - ᴗ phĭlĕbĕ ᴗ ᴗ ᴗ ātŭs - ᴗ īllĕ - ᴗ quī prŏ - ᴗ cūl nĕ - ᴗ gōcī - ᴗ īs. Soluendo utranq., tale, Qdŏd ăgĭs ᴗ ᴗ ᴗ ăgĕ, Bĕ ᴗ ᴗ ᴗ ătŭs - ᴗ īllĕ - ᴗ quī prŏ - ᴗ cūl nĕ - ᴗ gōci - ᴗ īs -. Sin autem iambicum senarium non fuerit e solis iambis, quale est hoc Horatii, Nēptū - - bŭs ăl ᴗ - tō tūn - - dĭt hȳ ᴗ - bēr - nūs - - sălō ᴗ - praeponendo ei creticnm, ut Nauitas fiet tale, Nāuī - ᴗ tas Nē - - ptūnŭs - ᴗ āltō - - tūndĭt - ᴗ hȳbēr - - nūs să - ᴗ lō -. Huius autem generis sunt illa apud Suetonium in Iulium Caesarem,

Gāllī - ᴗ ām Caē - - săr sŭb - ᴗ ēgīt - - Nīcŏ - ᴗ mēdās - - Caēsá - ᴗ rĕm ᴗ.

ēccĕ - ᴗ Caēsār - - nūnc trī - ᴗ ŭmphāt - - quī sŭb - ᴗ ēgīt - - gāllī - ᴗ ăm ᴗ.

Nīcŏ - ᴗ mēdēs - - nūnc trī - ᴗ ūmphāt - - quī sŭb - ᴗ ēgīt - - Caēsă - ᴗ rĕm ᴗ.

Talia etiam sunt Terentiani trochaica, ut illa,

Syllă - ᴗ bās quaē - - rītĕ - ᴗ mētrō - - cōngrŭ - ᴗ ūnt
hē - - rō ī - ᴗ cō -,
Cāptŭs - ᴗ ūt mĕ - ᴗ ūs fĕ - ᴗ rēbāt - - dīspū - ᴗ tātās, - - āttŭ - ᴗ lī -.
Vērsī - ᴗ bŭs să - - nē mŏ - ᴗ dōrūm - - quō sŏ - ᴗ nōrā - ᴗ

lēuĭ - ∪ tās -

ăddī - ∪ tāſtĭ - ∪ li lĕ - ∪ uārēt - - sīccĭ - ∪ ōrīs - - tad

dĭ - ∪ ŭm ∪.

Haec primus Baſſine fili, & tu gener Nouate mi
Perpolite quam poteſtis crebriore limula,
Non pater tanquam, ſocerq., ſed uelut ſim extrarius
Intueri uos oportet, an ſatis ſit litteris
Singulis diſcreta recte, quae cui eſt natiuitas. & reliqua id genus quam plurima. Et notandum in huiuſmodi trochaicis duo debere eſſe commata, ita ut ſemper quartus pes primum finiat comma, quod idem quoq. Terentianus praecipit his trohaicis,

Regulam ſeruans ubiq., finis ut quarti pedis
Nominis, uerbiue ſine comma primum terminet.
Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtilus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor. Huius generis etiā eſt hymnus ille rhythmicus ī ſacris litteris,

Pāngĕ - ∪ līnguă - ∪ glōrĭ - ∪ ōsī - - praēmĭ - ∪ ūm

cēr - - tāmĭ - ∪ nĭs ∪

ĕt sŭ - ∪ pēr crŭ - ∪ cīs trŏ - ∪ phaēō - - dīc trĭ - ∪ ūm

phūm - - nōbĭ - ∪ lĕm ∪.

Quālĭ - ∪ tēr rĕ - ∪ dēmptŏr - ∪ ōrbĭs - ∪ īmmŏ - ∪ lātūs - - uīcĕ - ∪ rĭt ∪. Eſt enim id genus trochaichum frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quod ſicut ex ſenario iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, praeponendo creticum, ita ex trochaico catalectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenariū acatalectum remoto cretico. Poſſent dici & alia de metro trochaico, ut đ monometro, de dimetro, de trimetro, item quare praepoſito cretico contingat in locis paribus eſſe ſpondeū, dactylū, anapaeſtum, ſed nō tantum mihi datur ocij. Remitto igitur ſtudioſos ad Terētianum, & alios, qui erudite, de arte ſcripſerunt Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex eqtib. Ariſtophanis, totidēq. ex Iphigenia in Aulide Euripidis,

Ὠγέροντες ἡλιασταὶ φράτορες τριωβόλου,
Οὓς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς καὶ δίκαια, καὶ ἄδικα.
Παραβοηθῆθ᾽, ὡς ὑπ᾽ ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν.
ὦγέ – ∪ ρόντες – ∪ ἡλι – ∪ ασταὶ – – φράτο – ∪ ρες τρι – ∪ ωβό – ∪ λου –.
Οὓς ἐ – ∪ γὼ βό – – σκω κε – ∪ κραγὼς – – καὶ δί – ∪ καια – ∪ ἄδι – ∪ κα.
Παραβο ∪∪∪ ηθῆ – – θ᾽, ὡς ὑ – ∪ π᾽ ἀνδρῶν – – τύπτο – ∪ μαι ξυ – ∪ ωμο – ∪ τῶν –.

EX EVRIPIDE.

Μηδὲν ἂν χρέους ἔχητι προστάτην θείμην χθονὸς,
Μήδ᾽ ὅπλων ἄρχοντα. νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
Πόλεως ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυνέσιν ἣν ἔχων τύχῃ.
Μηδὲ – ∪ νἂν χρέ – ∪ ους ἔ – ∪ χητι – ∪ προστά – ∪ την θεί – – μην χθο – ∪ νὸς ∪.
Μηδὸ – ∪ πλων ἀρ – – χοντα – ∪ νοῦν χρὴ – – τὸν στρα – ∪ τηλά – ∪ την ἔ – ∪ χειν –,
Πόλεως ∪∪∪ ὡς ἀρ ∪ – χων ἀ – ∪ νὴρ πᾶς – ∪ ξυνέσιν ∪∪∪ ἣν ἔ – ∪ χων τύ – ∪ χῃ –.

DE ENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecaſyllabi Sapphici duo ſunt genera, Alterũ quo ſaepe uſus eſt Horatius: alterum, quod alio nomine Phalecium dicitur.

Illud apud Horatium conſtat quinq. pedibus, Trochaeo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochaeis. quãquã ultimo etiam ſpondeo. Quale eſt illud ad Auguſtum Caeſarem, in quo primi tres uerſus ſunt eiuſdem generis. Inde ſubiungitur Adonius in quarto ordine conſtans Dactylico dimetro catalectico, ideſt e dactylo, & ſpondeo, uel trochaeo pro ſpondeo. Poſtea ſunt iterum tres eiuſdẽ generis, & quartus rurſum Adonius. & ſic ad finem uſq. ijſdem generibus carminis.

Iām să – ∪ tīs tēr – – rīs nĭuĭs – ∪ ∪ ātquē – ∪ dīraē – –.
Grāndĭ – ∪ nīs mī – – sīt pătĕr – ∪ ∪, ētrŭ – ∪ bēntī – –.
Dēxtĕ – ∪ rā sā – – crās iăcŭ – ∪ ∪ lātŭ s – ∪ ārcas – –.
Tērrŭĭt – ∪ ∪ ūrbĕm – ∪.

Tērrŭ -∪ īt gēn --tēs grăuĕ -∪∪ nē rĕ -∪ dīrĕt -∪
Saē cŭ-∪lūm pyr--rhaē nŏuă-∪∪ mōnſtră -∪ quēſtae--
ōmnē -∪ cūm prō --teūs gĕnŭs -∪∪ ēgĭt -∪ altōs --
Vīsĕrĕ -∪∪ mōntēs --.

Alterum hendecaſyllabi genus conſtat etiam quinque pedibus, ſpondeo, dactylo, & tribus trochaeis: ſed quanquam in prima ſede legitimus pes eſt ſpondeus, tamē & trochaeus, & iambus eam ſibi uſurparūt. Hoc genere carminis Catullus uſus eſt, & Martialis. Horatius nunquam. Diſtat autem hoc a ſuperiore diſpoſitione pedum. illud enim in prima ſede ſemper habet trochaeum, in ſecunda ſpondeum, in tertia dactylum, inde, duos trochaeos hoc in prima legitimū habet ſpōdeū, in ſecunda ſemper dactylum. inde tres trochaeos nec refert extremū etiam inueniri ſpondeum. id enim fit ratione ultimae.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dĭsēr ∪-tīſsĭmĕ -∪∪ Rōmŭ -∪ lĭnĕ -∪ pōtŭm -∪
Quōt sūnt -- quōtquĕ fŭ -∪∪ ērĕ -∪ Mārcĕ -∪ Tūllī--
Quōtquĕ -∪ pōſt ălĭ -∪∪ īs ĕ -∪ rūnt ĭn -∪ ānnīs --
Grātĭ -∪ ās tĭbĭ -∪∪ māxĭ -∪ mās Că -∪ tūllŭs -∪
ăgīt ∪- pēſsĭmŏs -∪∪ ōmnī -∪ ūm pō -∪ ētă -∪,
Tāntō -- pēſsĭmŭs -∪∪ ōmnĭ -∪ ūm pŏ -∪ ētă -∪.
Quāntō -- tu ōptĭmŭs -∪∪ ōmnĭ -∪ ūm pă -∪ trōnŭs -∪

Ex Martiale,

Hīc ēſt -- quēm lĕgĭs -∪∪ īllĕ -∪ quēm rĕ -∪ quīrĭs -∪
Tōtō -- nōtŭs īn -∪∪ ōrbĕ -∪ Mārtĭ -∪ ālīs -∪,
ārgū -- tīs ĕpĭ -∪∪ grāmmă -∪ tūm lĭbē -∪ llīs --
Cuī lē -- ctōr ſtŭdĭ -∪∪ ōsĕ -∪ quōd dĕ -∪ dīſtī --
Vīuēn -- tī dĕcŭs -∪∪ ātquĕ -∪ sēntĭ -∪ ēntī --
Rārī -- pōſt cĭnĕ -∪∪ rēs hă -∪ bēnt pŏ -∪ ētaē --.

Ex Terentiano,

Quem nos Hendecaſyllabum ſolemus.
Tanquam de numero uocare uerſum,
Tradunt Sapphicon eſſe nuncupandum.
Nanq. & iugiter uſa ſaepe Sappho,

Diſperſosq. dedit ſubinde pluras
Inter carmina diſparis figurae.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeum ſiquidem uidemus iſtic
Tanquam legitimum ſolere poni.
Poſt hunc dactylon atq. tres trochaeos.
Cui nomen quoq. Phalico dederunt.
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochaeo,
Nec peccat pede natus ex Iambo.
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Docti carmine quae legis Catulli.
Guīdō - - nō lĕpĭ - ᴗᴗ dūm nŏ - ᴗ uūm lĭ - ᴗ bēllŭm - ᴗ
ārĭ - ᴗ dō mŏdŏ - ᴗᴗ pūmi - ᴗ ce ēxpŏ - ᴗ lītŭm - ᴗ.
Mĕās ᴗ - ēſſe ălĭ - ᴗᴗ quīd pŭ - ᴗ tārĕ - ᴗ nūgās - - .
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Diuerſos capiti trium locato,
Spondeon cuī dō - - trochaeon ārĭ - ᴗ.
Mĕās ᴗ - quis neget hunc iambon eſſe?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

Οὐ τέρ - - γωβαθυ - ᴗᴗ λιί - ᴗ ους ἀ - ᴗ ρούρας - -
Οὐχὶ ἤλ - - βον πoτύ - ᴗᴗ χρυσον - ᴗ οἷα - ᴗ γύγης - -
Αὐτὰρ - - κους ἔρα - ᴗᴗ μαι βί - ᴗ ου μα - ᴗ κρίνε - ᴗ
Τό μη ᴗ - θὲν γαρ ἄ - ᴗᴗ γαν ἄ - ᴗ γαν με - ᴗ τέρπει - -

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeum carmen conſtat e quinq. pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochaeis. & quia Ionicus a maiore conſtat e duabus primis lōgis, & reliquis duabus breuib. primus pes interdum ſoluta prima Ionici in duas breues, fit meſomacros ᴗᴗ - ᴗᴗ conſtans e media longa, & duabus utrinq. breuibus: ſoluta ſecunda, fit parapaeon - ᴗᴗᴗᴗ conſtans e prima longa & quattuor breuibus. Idē accidere quoque in ſecundo ionico poteſt, ut oſtendemus exēplis. Quod autem ambae in utroq. ionico ſolui poſſint in

dichoreum, hoc est in sex breues, non memini legere apud Terentianum. Praeterea in tertia sede loco primi trochaei modo spõdeus, modo dactylus, modo anapaestus inuenitur, quod raro fit, nec fere unquam, nisi quartus pes fiat pyrrhichius. nec erit unquam pyrrhiquius quartus, nisi tertius sit unus e trib. praedictis loco trochaei. Sed quod dicimus ostẽdamus ex ipso Terẽtiano. Carmẽ e duob. Ionicis a maiore, & tribus trochaeis.

Nūnc īncĭpĭ —◡◡ āmbīs gĕmĭ —◡◡ nos pĕ-◡ dĕs rĕ-◡ fērrĕ-◡. E primo pede mesomacro soluta prima ionici, secundo Ionico, reliquis trochaeis, ut

ĕlĕmēntă rū ◡◡-◡◡ dēs quaē pŭĕ —◡◡rōs dŏ-◡ cēnt mă-◡ gĭstrī —. E primo pede Parapaeone soluta secunda primi Ionici, secũdo Ionico, reliquis trochaeis, ut

Caēcĭlĭŭs ĕ ◡◡◡◡◡ rīt cōnsĭmĭ —◡◡ lĭs pĕ-◡ dīs fĭ-◡ gūraē —. E primo pede Ionico, secundo mesomacro soluta prima syllaba secundi Ionici, tertio spõdeo, quarto pariambo, ut

Sī prīmă brĕ —◡◡ uĭs ĕpītrĭtŏs ◡◡-◡◡ hīc prī — mŭs hă ◡◡ bētŭr-◡. E primo pede Ionico, secundo Parapaeone soluta secunda syllaba, secundi Ionici, & reliquis trochaeis: nec refert, si extremus, et dixi, est spondeus, ut

ūnum ūt făcĭ — ◡◡ ānt dŭŏ pārĭ -◡◡◡◡ tēr pĕ-◡ dēs iŭ-◡ gātī —. E tertio pede anapaesto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mălĕ —◡◡ nē dēsĭnăt --◡◡ ădhĭbēn ◡◡- tŭr in ◡◡ īmō --. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtūm quŏnĭ —◡◡ ām pērspĭcĭs —◡◡ hūnc ĕpī-◡◡ trĭtŏn ◡◡ ēssĕ-◡. Hoc genus carminis Sotadem inuenisse dicunt. Vnde Terentianus,

Longas si quidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues subdimus, ut putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum-

Ἀπό-

Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At qui breuibus praepositis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum uersibus istis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuīnĭă —ᴗᴗ cum dicimus, haec tamen figura est,
Metrumq. facit, Sotadicon quod uocitarunt
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilij Fortunatiani fragmentum de metro Sotadeo.

Primus spondeus, Secundus pariambus. Tertius spondeus. Quartus pariambus. Quintus tribrachys. Sextus item tribrachys. Vltimus spondeus, & quo magis mirũ uideri potest, totus Sotadeus numerus e trochaeis potest cõstare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & unum trochaeum pedem, sic. Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus si interposueris aliquos brachysyllabos, eiusdem scilicet rationis, erit uersus mollior, sic,

Bācchĕ -ᴗ brŏmĭĕ ᴗᴗᴗ bācchĕ -ᴗ brŏmĭĕ ᴗᴗᴗ Bācchĕ -ᴗ brŏmĭĕ ᴗᴗᴗ, bācchĕ -ᴗ.

Nã Ithyphallicũ metrũ sæpe recipit hũc Tribrachyn, Vt etiã apud Menãdrũ in phasmate, & apud Callimachũ in epigrãmatis ostẽdi potest. Cuius exẽplũ subieci quo notius sit eũ, cũ sit sex syllabarũ, accrescere modo una, modo duabus syllabis per tribrachyn. s. pedẽ.

Hũc á -ᴗ dēs lyᴗ -ᴗ aēĕ -ᴗ
Bāsă -ᴗ rē ubĭ -ᴗ cōrnĭs -ᴗ
Nyᴗctĭ -ᴗ lĭĕ bĭ ᴗᴗᴗ mātĕr -ᴗ
Crīnĕ -ᴗ nĭtĭdŭs ᴗᴗᴗ āptĕ -ᴗ,
Lūtĕ -ᴗ īs cŏ -ᴗ ryᴗ mbīs —
Hĕdĕrá ᴗᴗᴗ tē cŏ -ᴗ rōnīs —
Hāstă -ᴗ uĭrĭdĭs ᴗᴗᴗ ārmĕt -ᴗ.
Plăcĭdŭs ᴗᴗᴗ ădēs ăd ᴗ-ᴗ ārās —
Bācchĕ -ᴗ bācchĕ -ᴗ bācchĕ -ᴗ.

Haec ex Atilio, in quibus nos quaedam emendauimus, ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod con-

ſtat e tribus trochaeis admiſto ſaepe brachyſyllabo, ſubiunximus haec ex Terentiano de Ithyphallico metro, Ithyphallica porro dicarũt mūlĭ -∪ cī pŏ -∪ ētaē—

Qui ludicra carmĩa Baccho uērsĭ - ∪ būs pĕ - ∪tūlcĭ —
Craio cũ cortice phallo trēs dă -∪ bānt trŏ -∪chaēōs—
Vt nomĩe fit ſonus ipſe, Bācchĕ - ∪ bācchĕ- ∪ bacchĕ-∪

Nunc ut in figura manifeſtius appareat. quot unum quodq. metrum e ſupradictis accipiat pedes per ſingulas regiones, in hunc modum notabimus.

H E R O V M.

I	II	III	IIII	V	VI
––	––	––	––	––	––
–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪∪	–∪

P E N T A M E T R V M cum caeſuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
–∪∪	–∪∪	–	–∪∪	–∪∪	–
––	––	–	–∪∪	–∪∪	–
–∪∪	––	–	–∪∪	–∪∪	–
––	–∪∪	–	–∪∪	–∪	–

P E N T A M E T R V M ſine caeſuris.

–∪∪	–∪∪	––	∪∪–	∪∪–
––	––	––	∪∪–	∪∪–
–∪∪	––	––	∪∪–	∪∪–
––	–∪∪	––	∪∪–	∪∪–

I A M B I C V M S E N A R I V M.

I	II	III	IIII	V	VI
∪–	∪–	∪–	∪–	∪–	∪–
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪
––		––		––	∪∪∪
–∪∪		–∪∪		––	
∪∪–		∪∪–		∪∪–	

I A M B I C V M C O M I C V M.

I	II	III	IIII	V	VI
∪–	∪–	∪–	∪–	∪∪–	∪–
∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪∪	∪∪
					––

– –		– –	– –	– –	⏑⏑⏑
–⏑⏑	–⏑⏑	–⏑⏑	–⏑⏑	–⏑⏑	
⏑⏑–	⏑⏑–	⏑⏑–	⏑⏑–	⏑⏑–	

IAMBICVM CLAVDVM.

I	II	III	IIII	V	VI
⏑–	⏑–	⏑–	⏑–	⏑–	–
⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	–⏑
⏑–		–		–	
–⏑⏑		–⏑⏑		–⏑⏑	
–⏑–		⏑⏑–		⏑⏑–	
⏑					

TROCHAICVM TETRAMETRVM.

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
–⏑	–⏑	–⏑	–⏑	–⏑	–⏑	–⏑	–
⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑		⏑⏑⏑		⏑
	– –		– –		–		
	–⏑⏑		–⏑⏑		–⏑⏑		
	⏑⏑–		⏑⏑–		⏑⏑–		

HENDECASILLABVM SAPPHICVM ACATALECTVM.

I	II	III	IIII	V
–⏑	– –	–⏑⏑	–⏑	–⏑
				– –

HENDECASILLABVM PHALAECIVM.

I	II	III	IIII	V
–	–⏑⏑	–⏑	–⏑	–⏑
–⏑				–
⏑–				

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
–⏑⏑	–⏑⏑	–⏑	–⏑	–⏑
⏑⏑–⏑⏑	⏑⏑–⏑⏑	– –	⏑⏑	– –
–⏑⏑⏑⏑	–⏑⏑⏑⏑	–⏑⏑	⏑⏑	
		⏑⏑–	⏑⏑	

ITHYPHALLICVM.

I	II	III
–⏑	–⏑	–⏑
⏑⏑⏑	⏑⏑⏑	⏑⏑⏑

Sed de metris hactenus. Supereest, ut de accentibus, quos suscipit sermo latinus, nec non de distinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accentibus apud nostros breuissimus est tractatus, secus est apud Graecos. illi enim multos libros de accentibus conscripserunt, ut Appollonius, Herodianus filius Apollonij, & alij. In cuius rei admirationem olim hoc distichon lusimus,

Non ualet accentus millesima claudere graios
Pagina, romanos una breuisq. potest.

Sunt autem accentus decem. Acutus ʹ Grauis ` Circunflexus ~ Longus ¯ Breuis ˘ subunio ‿ subdiuisio, Apostrophus ʼ Aspiratus ʽ Tenuis ʼ Quibus omnibus utimur, praeter aspiratum & tenuem, pro quibus in aspirandis duntaxat litteris hac figura H uel hac h ex utroq. ipsorum facta utimur. Dictus autem accentus, quasi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Graecorum, a quibus προσωδία dicitur, a πρὸς praepositione, quod est ad, & ὠδὴ cantus. hi autẽ sunt qui dictionem moderantur, nec potest aliqua esse dictio, quae uno ex ipsis careat. nam sicut nulla uox esse potest sine uocali, ita nec sine accento, quod sit quasi anima uocis. De ipsis igitur dictionem moderantibus sic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio, aut unius est syllabae, aut duarum, aut plurium duabus. Quae unius est syllabae, si breuẽ uocalem habet, aut positione longam, acuitur, ut mél, móns. pix. si uero natura longam, circunflectitur, ut mòs. Quae autem duarum est syllabarum semper accentum habet supra primam syllabam: exceptis quibusdam quae supra ultimam, accentum habent differentiae caussa, ut mox dicemus. Si prima igitur natura longa est, & ultima breuis, circũflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut páter, hómo, léges, fórtis. Quae uero plurium est duabus sylla-

bis,

bis, si penultima est longa, semper ibi est tonus circũ
flexus si natura longa, & ultima breuis, ut Romanus.
acutus, si alter, ut Románi, poténtes, libértas, Catúl-
lus, Veronénsis. Si uero breuis, in antepenultima, ut
dómĭnus, pŏntĭfex, sanctĭssĭmus, tenĕbrae, lŭgŭbris,
mulĭĕbris, hiacynthĭnus. Excipiũtur a facio compo
sita, quae in secunda, & tertia persona singulari prae-
sentis indicatiui modi accentum habent in penulti-
ma, licet sit breuis, ut benefácis, benefácit, calefácis,
calefácit, & huiusmodi. benefít etiam, & satisfít, & ca
lefít, & calefís, & alia composita ã fís, & fít, acuunt ul
timam, ut sua simplicia. Exerceantur igitur discipuli a
praeceptoribus pronunciare dictiones, quae penulti
mã uel corripiunt, uel producunt. discãt etiã uariare
accẽtum ab antepenultima ad ultimam. uerbi caussa,
pronunciet dóminus cum accentu in antepenultima
sic, dóminus. deinde cũ accẽtu in penultima sic, domĩ
nus. postremo cum accentu in ultima sic, dominús. li-
cet neq. in ultima, neq. in penultima esse possit. sed
fiat, ut assuescant uariare uocem, quod tamen melius
fiat in Graecis dictionibus, in quibus si accentus est
in antepenultima, trãsit ad penultimã, si ultima flectẽ
do fiat longa, ut ἄνθρωπος ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ, ἀν-
θρώποιν, ἀνθρώπων, ἀντρώποις ἀνθρώπους. nam si ultima
fit longa, accentus non potest esse in antepenultima
nisi desinat in αι uel in οι puras diphthongos, ut ἄνθρω-
ποι, τύπτουσαι. nam si sequatur consonans, mutatur ac-
centus in penultimam ἀνθρώποις τυπτούσαις. cum au-
tem assueuerint sic uariare uocem accẽtibus, facilius
nostra pronunciabunt. Praeterea ut recte penultima,
& antepenultima proferatur, illo etiam signo admo-
neri poterunt, ut cum supra penultimam uiderint lõ
gũ accentũ, in ea immorentur, ut in Iustiniãnus, Theo
dõrus: cum uero breuem, intendãt antepenultimam,
nec ullam in penultima moram faciant, sed celeriter
pertranseant, ut in adámo, perlĕgo, mulĭĕrem.

Praeterea plurimũ iuuabit, si singulas penultimas dictionum supra duas syllabas, quae ambiguitatẽ párere possunt, aut longo accentu, aut breui signauerimus. longo, si longa fuerit: ut Arietīnus, parietīnus, clandestīnus, mediastīnus, adūlor, tritūro, occīdo pro interficio, ex ob & caedo, legēre a legi praeterito, uidēris secũda praesẽtis ĩdicatiui. legēris, uel legēre a legar futuro indicatiui; annōna. Breui aũt si breuis, ut cẽtimănus, muliĕbris, uidĕris a uidĕrim, uel uidĕro, adamātĭnus, ornotĭnus, crastĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obrŭtus, abscĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna, pessŭndătus, circŭndătus, & alia hmõi latina. nã in Graecis, non est perpetuum, propter accentum, qui in aliquibus intendit penultimam etiã brenẽ, ut Symóεῖs Pyroεῖs, Cory'don, Amaryllìda, Arcădes, Theséa. In aliquibus autem intendit penultimam, licet penultima producatur, cy'clopas, héroas, aréthusa, Créusa, Córinthos, & alia id genus multa.

Non seruatur autem accentus modis septem, Differentia, Ambiguitate, Necessitate, Transpositione, Cõtextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in quándo, quod interrogatiuum acuitur. cũ autẽ significat ὅτι, grauatur, quãdo. Sic una, pene fere, pone, plane, coram, palam, falso, eo, aliquo, illo, illa, circum, alias, & huiusmodi, cũ sunt aduerbia. sic ergo aduerbiũ circunflectitur, ut illius ergo uenimus, idest caussa illius. quod Graeci dicunt ἐκείνου ἕνεκα Coniunctio autem grauatur, ut Ergo ne supremis potuit uox improba uerbis, Tam dirũ mãdare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiã, ut interea loci, alíquando, síquãdo, nĕquando, Déinde, éxinde, périnde, prŏinde, sŭbinde, dúntaxat, quae antepenultimã acutũ, ne duae partes esse putẽtur. In ãffãtim etiã, qa fã breuis est, sũmo tono est prima, ut in praemŏdũ, ádmŏdũ, ãffãbre, Apprìme autẽ, in penultima habet accentũ, quia longa est, nec obstat ambiguitas.

Necessi-

Necessitate non seruatur accentus, cum post uocabulum aliquod, inclinatiua sequetur coniunctio, quae Graece ἐγκλιτικὴ dicitur, ut que, ue, ne. de quibus supra suo loco diximus.

Trāspositiōe, cum de suo loco dictio trāsmutatur, ut sunt praepositiones, quae praepositae grauātur, ut de quo genere mortis difficile dictu est. Postpositae autem, quia mutant locum, mutat etiam accentum, & acuuntur. ut, quo de genere mortis difficile dictu est. sic Graeci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι Circum autē ad differentiā nominis, nūquā mutat accētū, ut ter circū Iliacos raptauerat Hectora muros. &, maria oīa circum.

Contextu, cum dictiones, quae per se positae acuūtur, in contextu grauantur. ut protinùs Aeneas celeri certare sagitta.

Idiomate, cum Graecum uocabulum, nulla nec tēporis, nec litterarū facta mutatione, ad nos uenit. tūc enim seruat accentum Graecum, ut, Tegéa, Neméa, Créusa, Arétusa, Amaryllis, amaryllí, amaryllída, Corýdon, Simóεις, Arcádes, Cy'clōpe͂s, Cy'clōpăs, Penelópe, Pentecosté, Aristotéles, Demosthénes, & id genus quāplurima. Quod si dixeris in quibusdā e supradictis mutari η in e longū, respōdeo antiquos Graecos sic pronunciasse ἦτα ut nos e longū in Penelope, Grammatice, Aristotéles. sed de hoc multa in fragmētis nostris. In Aristótĕlis autē, aristótĕli, aristótelem, aristótĕle accentus est in antepenultima, quia Latine declīnātur. Comediă aūt, Tragediă, Sóphiă, symphóniă, et similia, mutāt accētū, cū corripitur ultima. Graece. n. κωμωδίᾱ, τραγωδίᾱ, σοφίᾱ, συμφωνίᾱ dicitur. nos Comoédiă, tragoédiă, sophiă, symphoniă ult. correpta.

Apocope, aut syncope, cū dictiones per apocopen, aut syncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinēt integrae dictionis, ut uocatiui i i, a nominatiuis in ius, ut Mercŭrius, Virgil., Domítius, Ouídius, o Mercúri, Virgíli, Domíti, Ouídi, seruato accentu supra

eam

eam ſyllabam,in qua erat in nominatiuo,etſi eſt breuis,ut Mercuri facunde nepos Atlantis. Et nulli flebilior, quam tibi Virgili. Sic nomina & pronomina in as,ut Arpinas,Rauennas,cuias,noſtras circunflectunt ultimam,quia ſunt per ſyncopen ab his uetuſtis hic et haec Arpinatis,Rauennatis,cuiatis,noſtratis,quae in penultima cirunflexum habent remota igitur ti,idem accentus remanet.

DE RELIQVIS ACCENTIBVS.

Longus accentus,ponitur ſupra ſyllabam,cum longam eſſe illam oſtẽdere uolumnus, ut ſalūber. Breuis autem cum breuem, ut funĕbris. Hyphen uirgula eſt ſubĩcurua,quae ſupponitur fini unius dictiõis, & principio alterius, cum coniungere eas uolumus,ut ante malorum,ante uolans. Hypodiaſtole uero, eſt dextera pars circuli, qua ſuppoſita dictionibus, notamus eas male cohaerere, ac diſtinguendas, ut cor,uinum laetificat.ne Coruinum proprium dicere uidearis, diſtingue poſt cor ad imam litteram dicto accentu. Sic illud apud Graecos,quod & Fabius refert, ubi de ambiguo ſcribit, αὐλὴ, τρὶς ἔπεσεν ne uidearis dicere tibicina cecidit,pro eo quod, aula ter ceciderit, interponatur hypodiaſtole inter αὐλὴ, & τρὶς, & uitabitur amphibologia. Et, Viridiq. in littore conſpicitur, ſus. ne uidearis dicere conſpicit Vrſus, inter conſpicitur,& ſus interponitur hypodiaſtole ad imas litteras.Eodem etiam accentu utimur,cum uolumus diſtinguere ſenſum,ut in illo,Ereptae Virginis,ira.ne uideatur ſignificare iram Virginis ereptae,ſed ira propter ereptam uirginem, poſt uirginis ſupponitur diaſtole. Apoſtrophus item eſt, pars quaedam dextera circuli, ſed ad ſummam litteram appoſita, qua notaſignificamus ultimam ibi uocalem eliſam, ut Tanton' me crimine dignum duxiſti? pro tantóne. & Hectoris Andromáche Pyrrhin' connubia ſeruas? pro Pyrrhí ne. Daſia & Pſile licet non utamur, quia ut di

xi,loco ipſorum utimur aſpiratione noſtra, aut ante, aut poſt aſpirandas litteras in contextu litterarum: tamen ſi aliquãdo aut negligentia,aut quia neſcierimus, litteram aliquam aſpirandam attenuarimus, Daſia ſit praepoſita id ſignificare poterimus,ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aſpiratione, uel Tyrſis, Teſeus t tenui,uel Cremes item tenui c, ſic emenda '‾ omo '‾ umus '‾ ymus '‾ tyrſis, '‾ teſeus, '‾ cremes.& nota quas Graeci προσῳδίας dicunt, nos autẽ accentus,eas ueteres tum notas uocum,tum moderamenta, tum tenores,tum faſtigia, quod capitibus litterarum apponerentur,tum accentiunculas, tum uoculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE POSITVRIS.

POSITVRIS, ſiue diſtinctionibus, quas Graeci θέσεις, & στιγμὰς uocant· trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſẽſus. & tunc ad imũ litterae diſtinguimus puncto· quae media diſtinctio, & mora dicitur· Graece μέση στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt· ſed ſenſus adhuc pendet. & tunc ad ſummum litterae diſtinguimus puncto· quae ſubdiſtinctio dicitur. Graece ὑποστιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus· & tunc ad medium litterae diſtinguimus puncto·quae diſtinctio finalis dicitur. Graece τελεία στιγμή. Id autẽ rurſus poteſt fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidem ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, ut pleniorem illam faciamus ·& tunc, ut dixi· ad medium diſtinguimus · ſed ſimplici puncto · Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum litterae diſtinguimus gemino ſcilicet puncto· addita quamminima lineae portiuncula inter utrunq. punctum, quae uergat ad finem uerſus · quam diſtinctionem Graeci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehenſionem, conti-

nuationem, circunſcriptionem dicimus. Quae nomina dat Periodo M. Tullius in libro de perfecto oratore. quod etiam recitat Quinctilianus. Et quoniã tam in diſtinctione finali, quam in Periodo, interrogatio etiam, aut affectus quiſpiam eſſe poteſt, ut indignatio, admiratio, commiſeratio, & huiuſmodi uarijs id diſtinctionibus oſtendemus, puncto ſcilicet ad imã litteram, ſupra poſita linea ſi interrogatio fuerit, retorta ſi affectus, recta. Et tam finalis diſtinctio, quam Periodus poteſt & unum, & plura inciſa, & membra comprehendere: quae Graeci κόμματα & κῶλα nominant. Sed, ut quod dicimus manifeſtius appareat exẽplis nonnullas periodos ex M. Tullio, Virgilioq. ſubiungamus,

Ego, omni officio, ac potius pietate erga te, ceteris ſatisfacio omnibus mihi ipſe nunquam ſatisfacio. Tanta enim magnitudo eſt tuorum erga me meritorum ut quoniam tu, niſi perfecta re, de me non conqueſti ego, quia non idem in tua cauſſa efficio uitam mihi eſſe acerbam putem: -

Vides hic poſt ego, poſt officio, poſt te, mediam diſtinctionem ad imam litterã, quia ſtructura orationis omnino imperfecta eſt. poſt omnibus autẽ, ſubdiſtinctionẽ, quia licet ſtructuram orationis quo ad ſatisfacio praecedẽs uerbum perfecta ſit (habet enim caſus ſuos omnes) tamen, quia ſenſus adhuc pẽdet propter dictionem ceteris, diſtinximus ad ſummã litterã poſt autem ſatisfacio, diſtinctionẽ ad mediam litteram, id eſt ſimplex punctũ. eſt enim ita perfecta ſententia, ut poſſis quieſcere, ſi placeat. Sed quia Cicero adiungit, quãobrem ſibi nunquã poſſit ſatisfacere conferendis in Lentulũ officijs. propterea diſtinximus ad mediam litteram diſtinctione finali. Rurſus poſt meritorũ, uides punctũ ad ſummum litterae poſt tu, ad imũ. item poſt re, & conquieſti, ad ſummũ poſt ego, ad imum. poſt efficio, ad ſummũ, ijſdem, quas ſupra diximus, rationibus.

tionibus. Postremus, post puté, uides periodũ. nã sententia absoluta est· & quod sequitur, diuersum a superioribus. Sed iã distinguamus aliquot Virgil. carmina,

Arma, uirumq. cano· Troiae qui primus ab oris,
Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Littora. multum ille & terris iactatus, & alto,
Vi superum, & saeuae memorem Iunonis ob iram,
Multa quoq. & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretq. deos Latio. Genus unde latinum,
Albaniq. patres, atq. altae moenia Romae:-

Vides ubicunq. media distinctione distinximus structurã omnino esse imperfectã, ubi uero subdistinctione, sententiã nõ esse perfectã, sed structurã. ubi distinctione ad mediã litterã, & structurã, & sententiã esse perfectã. sed quia aliquid adiungitur superiori sententiae, sĩplici puncto distinximus, postremo aũt periodũ posuimus· quia trãsit poeta in aliam periodũ, quae est,

Mu sa mihi caussas memora, quo nomine laeso·
Quid ue dolens Regina deum, tot uoluere casus,
Insignem pietate uirum, tot adire labores
Impulerit. Tantaé ne animis caelestibus irae?

Vides post memora, & laeso, subdistinctiones duas ad summum litterae, pendente sensu. Post deum auté, post casus, post uirũ, tres medias distinctiones ad imũ litterae. quia ne structura quidem perfecta est, nedum sensu. post uero impulerit, punctum ad medium extremae litterae, quia & structura, & sẽtẽtia perfecta est. nam licet subiungatur epiphonẽma, Tãtaé ne animis caelestibus irae? tamen absq. eo perfecta sententia est. postremo post irae est periodus· quia quod sequitur, est principium alterius periodi.

Haec nos de Posituris. Sed quia non nisi prodesse cupimus, quidquid ex latinis auctoribus de distinctionibus habere poterimus, subiungemus. ut si nos nõ placuerimus, sibi quisq. ex ipsis eligat qué sequatur, aut aliũ quaerat, qui satisfaciat magis, siquis est alius, qui

de

de distinctionibus meliora scripserit. Nos quae potuimus, dedimus: meliora daturi, si habuissemus.

DONATVS.

Tres sunt positurae, uel distinctiones, quas θέσεις Graeci uocant. Distinctio, Subdistinctio, Media distinctio. Distinctio, est ubi finitur plena sententia. Huius pũctum ad summam litteram ponimus. Subdistinctio est ubi non multum superest de sententia· quod tamẽ necessario separatim mox inferendum sit. huius punctum ad imam litteram ponimus. Media, est ubi fere tantum de sententia superest, quantum iam diximus· cum tamen respirandum est. Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione, tota sententia periodus dicitur. cuius partes sunt, cola, & commata.

SERGIVS.

Dicta distinctio est uel positura· quod positum punctum distinguit nostram orationem. Et cũ distinctio species sit positurae· tamen abusiue pro ipsa positura, hoc est pro ipso genere distinctionem habemus. Nam cum sit codex emendatus distinctione· media distinctione· & subdistinctione. dicitur tamen codex esse distinctus. Igitur distinctio, est punctum appositum ad caput litterae plenae sententiae. Subdistinctio, est pũctum appositum ad imam partem semiplenae orationis. Media distinctio, punctum appositum mediae sententiae suspensae, propter respirationem. Sciendum est quod in lectione textus unius sensus, periodos nominatur· ut est· Nihil tibi profuit nocturnum praesidium palatij· nihil urbis uigiliae· nihil timor populi· nihil concursus omnium bonorum· &c: ' Cola autem, & commata, eiusdem orationis singulae partes esse noscuntur. Verum meminerimus in prosa oratione cola, & commata idem esse· & unum significare· in uersu uero, aliud, & diuersum. Nam ubi duo liberi pedes sunt, colon dicitur, ut apud Horatium· Terruit urbem. Comma uero quando post duos pedes,

uel post tres pedes sequitur syllaba· quae partem terminat orationis· ut in primo uersu Aeneidos· Arma, uirumq. cano.Item, Arma, uirumq. cano Troiae.

FORTVNATIANVS.

Distinctio,est temporis,& sensus finitio. Subdistinctio , est nec temporis , nec sensus finitio . Mora , est requies animi :⁻ Inter distinctioné , & subdistinctionem,& moram , hoc interest. quod distinctio , perfectum sensum declarat· subdistinctio inferri aliquid significat . Mora reficit lectorem· simulq. sensibus lumen accommodat .

DIOMEDES.

Lectioni posituras accedere,uel distinctiones oportet,quas Graeci θέσεις uocant, quae inter legendũ dant copiam spiritus reficiendi ne continuatione deficiat. Hae tres sunt,Distinctio·Subdistinctio·Media distinctio·siue Mora.uel , ut quibusdam uidetur·submedia. Quarum diuersitas , tribus punctis, diuerso loco positis indicatur.

Distinctio quidem, est appositio pũcti finiti sensus uel pédentis mura·quae locis ponitur tribus.Summo· cum sensũ terminat· & uocatur finalis a nobis·a Graecis τελεία.Medio·cum respirandi spatium legenti dat· & dicitur media. Graece μέση Imo · cum lectionis interrupto tenore·aliud adhuc illatura suspendit. & uocatur a Graecis ὑποστιγμή a nobis subdistinctio .

Distinctio,est silétij nota cum sensu terminata:ubi est liberum cessare: prolixumq. ita ,ut neuter sui indigeat. ut est· Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoste.& est huius nota · punctũ supra uersum ad caput litterae positũ. Distinguere aũt oportet ante similitudines,quas Graeci παραβολάς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις.Et si quando a persona ad personam transitus fuerit factus Et ante Autem coniunctionem,siquidem,non ex abundanti ponitur. Et ante casum uocatiuum.Et ante Sed, & ante Quoniã , & ante

Tunc

Tūc,cessante reddita,sed praepositis superioribus. Et ante interrogatiua.ut, Quis deus hanc musae,quis nobis extūdit artem, Vnde noua ingressus hominum experientia coepit; Hic enim oportet distinguere, sic inferre. Pastor Aristaeus fugiens Peneia tempe . Et post interrogatiua.ut,Musa mihi caussas memora .

Subdistinctio,est silentij nota legitimi, qua pronunciationis terminus,sensu manente,ita suspenditur, ut statim id , quod sequitur succedere debeat. Huius autem est punctum sub uersu positum,ut, Me duce Dardanius Spartam oppugnauit adulter. Aut ego tela dedi,foui ue cupidine bella, Non enim similiter ut in distinctione,silentium interpositum tacere permittit.ut est illud , Et si fata deum, si mens non leua fuisset,Impulerat ferro argolicas foedare latēbras.

Media distinctio , siue mora,est leuis in cōtinuatione sensuum interposita discretio legitimae distinctionis,subdistinctionisq. medium obtinens locum.ita,ut nec perfecta in totum,nec omissa uideatur sed significatione immorandi alterius desideret,principium sensus:& hoc solummodo seruat officium, ut legentis sensum , breuissima respiratione refoueat , & nutriat.Sic enim pronunciando reticere quis debet· quia spiritus ipse quadam defectione mutatur , ut deinde resumatur·ut est·

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit·& rauco strepuerunt cornua cantu·
Vtq. acres concussit equos utq. impulit arma·
Extemplo turbati animi. Multae enim caussae sunt mediae huius lectionis. Primum ne confundantur , quae δίκωλα & τρίκωλα ponuntur· Deinde, ut actus uerborum emineat , & luceat· qui ex aliquo moueatur affectu , uel indignatione,uel miseratione collata,uel certe,cum quadam arctatione sermonis · quae ἐμφατικῶς a poetis congeruntur.Si quis itaq. sine media spiritus suspensione pronunciauerit,ut est,

Aut

Aut hoc inclusi ligno occultantur Achiui·
Aut haec in nostros fabricata est machina muros·
Aut aliquis latet error·equo ne credite Teucri. cõfun ditur ratio cõpositionis in generali nomine ligni, machinae, equi. Item, Lectumq. iugalem·quo perij· super imponas·minus apertum est. Subdistinguẽdum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Di do, non esse iugalem·quo perierat. Immorandũ est er go·& respirandũ post iugalem, & sic inferendum cum ὑποκρίσεως affectu·quo perij·In lectiõe plena sententia periodos dicitur. Cuius partes sunt commata & cola.

Potuissẽ, qd Graeci quoq. tradiderint de distinctio nibus, subiũgere. sed quia nimis longũ fuisset ꝑ termisi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monueri mus. multa in his lucubrationibus nostris, quae in Te rentiano, & alijs quibusdam adeo mendosa erant· ut uix corrigi posse uiderentur· nos non sine summa difficultate emendasse. Vestrum autem est Studiosi, ut ea cura haec nostra legatis, qua nos composuimus. nam ut utar uerbis Terentiani.

Sed labor uobis ferendus in legendo est maximus.
Non enim cursim, aut remisse tam minuta acumina
Adsequi quicunq. poterit· sed morosa intentio
Tam legentis debet esse, quam fuit nobis quoq.
Qui laborem prouocando, perdomando taedium,
Forsitan nec lecta multis e latẽbris scalpsimus,
Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuijs.

Videbor enim mihi quam maximum lucrum fecisse, si intellexero hisce lucubrationibus nostris uos pro fecisse: nam nulla re alia uenimus ad scribẽdum, quam ut prodessemus. Quod si quid forte uitij in his libris inter plurima nec protrita uulgo, nec indigna cognitu inueneritis, succurrat uobis Horatianum illud,

Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura.

Valete.

QVAE

QVAE CONTINENTVR HIS QVATTVOR LIBRIS.

IN PRIMO LIBRO PRAECIPVE HAEC.

IN SECVNDO VERO HAEC.

IN TERTIO HAEC.

IN QVARTO HAEC.

FINIS.

